

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด
Management model for the stability of Buddhism in the Province-level.

โดย

ดร.ปิ่นฉัตร เจริญชัยพฤกษ์

พระมหาอุทัย ปญญาปภาโส

พระมหาคำพันธ์ รณนุชโย

พระมหาชินภัทร ฉินนาลโย

พันตำรวจโทณรงค์ธรรม บัวทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761319

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด
Management model for the stability of Buddhism in the Province-level.

โดย

ดร.ปิ่นฉัตร เรียรชัยพฤกษ์

พระมหาอุทัย ปญญาปภาโส

พระมหาคำพันธ์ รณนชโย

พระมหาชินภัทร ฉินนาลโย

พันตำรวจโทณรงค์ธรรม บัวทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761319

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Management model for the stability of Buddhism in the Province-level.

By

Dr. Pannatorn Tainchaipurk
Phramaha Uthai Panyapabhaso
Phramaha Kumphan Rananchayo
Phramaha Chinnapat Chinnalayo
Pol.Lt.Col. Narongtham Buathong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Rachaburi Buddhist College

B.E. 2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610761319

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด
ผู้วิจัย	ดร.ปัทมธร เตียรชัยพฤกษ์, พระมหาอุทัย ปญญาปภาโส, พระมหาคำพันธ์ รณฤชโย, พระมหาชินภัทร ฉินนาลโย, พันตำรวจโทณรงค์ธรรม บัวทอง
หน่วยงาน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
ปีงบประมาณ	๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ๑) พระสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๑๐ รูป และ ๒) ผู้บริหารสำนักพุทธศาสนาในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๕ คน ในพื้นที่ที่กำหนดศึกษาจังหวัดราชบุรี

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยประยุกต์ใช้ร่วมกับปัจจัยการบริหาร ได้แก่ งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากร เพื่อให้เกิดความมั่นคงและดำรงอยู่ด้วยความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง พระพุทธศาสนาจะมั่นคงได้นั้นต้องอาศัยพุทธบริษัทสี่ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ช่วยกันทำนุบำรุง สอดส่องดูแลให้มั่นคงและถาวร ที่สำคัญบทบาทของพระสงฆ์และผู้บริหารสำนักพุทธศาสนามีส่วนสำคัญมากที่จะช่วยให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง เหตุผลเพราะว่าเป็นผู้ที่อำนาจในการบริหารจัดการ และมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามากที่สุด

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ๑) หัวข้อพุทธศาสน์มั่นคง ได้แก่ ๑) นำระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๒) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชน ๒) หัวข้อดำรงศีลธรรม ได้แก่ ๑) การพัฒนาองค์ความรู้พระสงฆ์ให้รอบรู้ทุกด้าน ๒) การพัฒนารูปแบบการคุ้มครองและตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ทันสมัย ๓) หัวข้อนำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ได้แก่ ๑) การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ ๒) การพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

Research Title Management model for the stability of Buddhism in the Province-level.
Researcher Dr.Pannatorn Tainchaipurk, Phramaha Uthai Panyapabhaso
 Phramaha Kumphan Rananchayo, Phramaha Chinnapat Chinnalayo,
 Pol.Lt.Col. Narongtham Buathong
Department Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Rachaburi Buddhist College
Fiscal Year 2018
Research Scholarship Sponsor Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

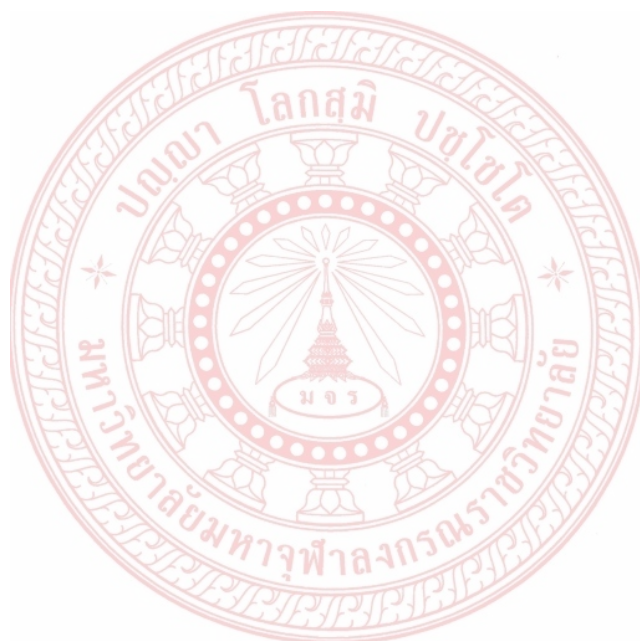
The objective of this research in Rachaburi province were 1) to study the general condition of the management for the stability of Buddhism. 2) to study and analysis the management for the stability of Buddhism and 3) to present the format of management for the stability of Buddhism.

This research was used by the methods of the qualitative research divided into Documentary Analysis, In-depth Interview and focus Group Discussion. The sample group of this research was the 10 ecclesiastical Sanghas in Rachaburi and 5 Governors of the office of National Buddhism in Rachaburi.

The management of the Sangha in all 6 areas, namely the administration, religious education, propagation of the Buddha Facilities Welfare education And public welfare By applying together with the management factors such as budget, raw material, equipment and personnel to ensure stability and existence with safety from all dangers Buddhism can be secure, it requires four Buddhist companies, namely monks, nuns, worshipers, and worshipers, helping to maintain, monitor and ensure stability and stability. Importantly, the role of Buddhist monks and administrators of the Buddhist Bureau is very important to help Buddhism be stable. The reason is because he is the authority in management. And has the most close proximity to Buddhism

The management model for the stability of Buddhism at the provincial level 1) The topic of the Buddhist religion is (1) using the moral system to be used in the administration of the clergy (2) building faith and confidence from the people 2) the topic of preservation Morals include (1) knowledge development The Sangha

Administrative Officers in all aspects (2) The development of the form of protection and examination of the Sangha to be modernized 3) The topic of bringing a sustainable peace society, namely (1) Reform of Buddhism according to the mission Buddhist monks (2) Phutthamonthon development is the center of Buddhism in the world.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจากการได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยพระมหาสุทนต์ อากาศโร, ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยทุกท่าน ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต ที่ได้ช่วยเหลือให้คำชี้แนะในหลายๆเรื่อง และผู้ที่มีส่วนสำคัญให้ งานวิจัยนี้สำเร็จลง

ขอกราบขอบพระคุณ พระปิฎกโกศล ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เมตตาให้คำปรึกษา ขอกราบขอบพระคุณพระสังฆาธิการ ในจังหวัดราชบุรีและคณะผู้บริหารสำนักพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้คำสัมภาษณ์ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เมตตาอนุเคราะห์เข้าร่วมกิจกรรมการสนทนากลุ่มเฉพาะ อันทำให้งานวิจัยฉบับนี้ถูกต้องสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจทานงานวิจัยฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

คณะผู้วิจัยหวังว่ารายงานการวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน และวงการคณะสงฆ์ บุญกุศลที่เกิดขึ้นจากรายงานการวิจัยครั้งนี้ อุทิศให้บิดา มารดา และครูบาอาจารย์ ทุกท่าน

ดร.ปิ่นฉัตร เจริญชัยพฤกษ์ และคณะ

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ข)
กิตติกรรมประกาศ	(ง)
สารบัญ	(จ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญแผนภาพ	(ซ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๗
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๗
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๐
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๑
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๑๒
๒.๒ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย	๒๗
๒.๓ หน่วยงานกำกับดูแลการศาสนา	๕๕
๒.๔ สภาพความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย	๖๐
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๒
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบวิธีการวิจัย	๙๕
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๙๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๐
๓.๖ การนำเสนอข้อมูลวิจัย	๑๐๑
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี..	๑๐๒
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี	๑๑๑
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๓ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี.	๑๓๐
๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๕๕
๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๖๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุป	๑๖๘
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๗๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๙๒
บรรณานุกรม	๑๙๔
ภาคผนวก	
ผนวก ก. บทความวิจัย	๒๐๐
ผนวก ข. กิจกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์	๒๑๘
ผนวก ค. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์	๒๑๙
ผนวก ง. แบบสัมภาษณ์	๒๒๒
ผนวก จ. หนังสือขอความอนุเคราะห์	๒๓๔
ผนวก ฉ. ภาพถ่ายการวิจัย	๒๖๖
ประวัติผู้วิจัย	๒๖๙

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ บัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์ กลุ่มพระสังฆาธิการ	๙๕
๓.๒ บัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้บริหารสำนักพุทธศาสนา	๙๖
๓.๓ บัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มการสนทนากลุ่ม	๙๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

๑.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๐
------------------------------------	----

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธเจ้าทรงจัดตั้งสังคมสงฆ์ขึ้น โดยทรงดำรงตำแหน่งเป็นพระธรรมราชาเป็นผู้บริหารสูงสุดในองค์กรสงฆ์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชา นั่นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม” และทรงวางแนววิธีในการบริหารจัดการตามแนวพระพุทธศาสนาว่า พุทธวิธีการบริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารเองจะต้องประพฤติธรรมและใช้ ธรรมเป็นหลักในการบริหาร และต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งโดยพึงสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่าเพราะเสียสละ ประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย เพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”^๑ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์มีหลักการที่ใช้บริหารจัดการคือพระธรรมวินัย ภายหลังพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานไปแล้ว ได้เกิดปัญหาอุปสรรคความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในการบริหารจัดการองค์กรปกครองคณะสงฆ์ โดยพระเถรานุเถระทั้งหลายในสมัยนั้นได้ทำปฐมสังคายนา ทุติยสังคายนา และตติยสังคายนาตามลำดับ การบริหารจัดการกิจการในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้องพึ่งพาอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาอุปสรรคให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ในประเทศไทยได้รับพระพุทธศาสนามายึดถือมาเป็นเวลานานแล้ว การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย คือจะยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน การปกครองคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อยปัจจุบัน^๒ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครอง ทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ จัดระบบการปกครองใหม่ ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองแบบราชอาณาจักรมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เพื่อจัดการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่ จึงได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และถัดมาในปี

^๑ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๐๙/๕๕๔.

^๒ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *พุทธวิธีบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒.

พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน^๓

ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล (รัชกาลที่ ๘) ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น สรุปรื้อหาเพิ่มเติมองค์ประกอบคณะสงฆ์ให้มีสมเด็จพระสังฆราช มหาเถรสมาคม และคณะสังฆมนตรี เพื่อพัฒนาการจัดระบบปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองฝ่ายอาณาจักร จนถึงสมัยปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙) ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ สรุปรื้อหาเรื่องการจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์ ดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถวายเป็นอามนาจ และโดยที่ระบบเขavnวนั้นเป็นผลบ้นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการให้สมเด็จพระสังฆราช องค์สมเด็จพระสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ตามอำนาจกฎหมายและพระ ธรรมวินัย ทั้งนี้เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา และปรับปรุงแก้ไขในปี พ.ศ.๒๕๓๕ ต่อมาได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่แล้วให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ดังกล่าวมาที่มีการปรับปรุงแก้ไขตามลำดับเพื่อใช้บริหารกิจการคณะสงฆ์จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักการจัดระเบียบการปกครององค์กรสงฆ์ด้วย และต่อมามีการกำหนดให้มีมหาเถรสมาคมสามารถออกกฎระเบียบข้อบังคับ ออกคำสั่ง มีมติและออกประกาศต่างๆ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัยและกฎหมายของบ้านเมือง ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์กลางรวมอำนาจปกครอง และกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์รวมเขตการปกครอง และเจ้าคณะส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง โดยกำหนดเขตการปกครอง ได้แก่เขตการปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะ เจ้าอาวาสและภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนปกครองเป็นคณะนิกายเรียกว่า “หน” มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุติ เรียกว่า คณะธรรมยุติ จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และวัดธรรมยุติเป็นเขตเดียวกัน การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะหนใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการในส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน^๔

^๓ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ในระดับจังหวัดหากเทียบกับการปกครองของบ้านเมืองถือว่าเป็นการบริหารจัดการในระดับภูมิภาค เป็นตัวแทนของมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นการบริหารจัดการในส่วนกลาง ซึ่งทำหน้าที่ในการในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนั้นๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบต่อไป ให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ เจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ต้องอาศัยการบริหารจัดการในระดับจังหวัดเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะผู้บริหารจัดการคณะสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัดหรือระดับรองลงมาจนถึงพระภิกษุ ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด ภารกิจเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม นอกจากนี้การปฏิบัติและการดำรงชีวิตของผู้บริหารจัดการคณะสงฆ์หรือพระภิกษุ ตามพระธรรมวินัยสามารถสร้างความศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป รวมทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะชาวพุทธอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความ เป็นชาวพุทธ โดยเฉพาะการหาโอกาสบรรพชาอุปสมบท เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย ดังนั้น เมื่อมีการบรรพชาอุปสมบท กันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพราะการปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการพระสงฆ์และพระศาสนาใหม่มีความเจริญก้าวหน้า ความตั้งมั่นของพระศาสนาจะเกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์และมหาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม การศึกษาให้เขาใจอย่างถ่องแท้ในแง่วิชาการ เกี่ยวกับความหมายของการปกครอง ประเภทการปกครอง รวมถึงการใช้อำนาจในรูปแบบตาม พระวินัยบัญญัติกับรูปแบบตามอำนาจของรัฐ ซึ่งตราตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่างๆ และวิวัฒนาการการปกครองในแต่ละยุคสมัย ที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีงามและมีประโยชน์โดยตรงต่อการปกครองคณะสงฆ์ใหม่มีความสงบเรียบร้อยเป็น แบบอย่างการปกครองของสังคมทั่วไป ซึ่งในสังคมสงฆ์ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีสถานภาพสูงกว่าบุคคลทั่วไป^๔

^๔ ศณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด ในสถานการณ์ปัจจุบันผู้ที่มีอำนาจควรคำนึงถึงเพื่อให้การบริหารจัดการงานให้ประสบความสำเร็จนั้น ควรเป็นการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นหลักในขณะเดียวกันปัจจัยที่จะนำมาเสริมการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพนั้นควร จะประกอบด้วย เงิน (money) วัสดุดิบ (materials) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และบุคลากร หรือคน (man) การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็น สวากขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการ ปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้ บัญญัติไว้ เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ในมหาปริณิพพานสูตร ที่ขนิกาย มหาวรรค ในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ พระพุทธองค์ได้ทรงเล่าย้อนถึงเหตุการณ์เมื่อแรกตรัสรู้ให้พระอานนท์ฟังเกี่ยวกับเรื่องที่พญามาร ใจบาปตนหนึ่ง ซึ่งมีความประสงค์ไม่ให้พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนเวไนยสัตว์ จึงมาทูลขอให้รับเสด็จ ดับขันธปริณิพพานไปเสีย พระพุทธองค์ได้ตรัสรู้ตอบถึงเหตุผลในการดำรงพระชนมชีพอยู่ มีใจความ ว่า “เราจักยังไม่ปริณิพพาน トラบเท่าที่ภิกษุสาวก ภิกษุณีสาวก อุบาสกสาวก อุบาสิกาสาวก ของเรา จักยังไม่ฉลาด ยังไม่ได้รับแนะนำอย่างดี ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ประพฤติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ตนแล้วยังบอก แสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ข่มขี่ปรับบวาทที่เกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยสธรรม ไม่ได้...” พระพุทธดำรัสตรัสตอบพญามาร เมื่อแรกตรัสรู้ในครั้งนั้น พุทธเมธีหรือนักปราชญ์ ทางพระพุทธศาสนาทั้งหลายต่างลงความเห็นว่าเป็นพุทธปณิธาน คือความตั้งพระทัยที่จะดำรง พระชนมชีพเพื่อประดิษฐานเผยแผ่หลักพระธรรมวินัย คือ พระพุทธศาสนาให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง เสียก่อน โดยทรงรับคำอาราธนาของพญามารที่ต้องการให้รับปริณิพพานเสียหลังตรัสรู้แล้ว ภายใต้ เงื่อนไขว่าจะทรงดำรงพระชนม์อยู่เพื่อทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สำเร็จแล้วจึงจะเสด็จดับขันธปริ นิพพานพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกับพระยามารว่า “ดูก่อนมารผู้มีบาป ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้เป็นสาวก สาวิกา ของตถาคตยังไม่ฉลาด ไม่ได้รับแนะนำ ยังไม่แก่ล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ประพฤติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตน จักบอกจักแสดง จักบัญญัติ จักแต่งตั้ง จักเปิดเผย จักจำแนก จักทำให้ตื่น จักแสดงธรรมมี ปาฏิหาริย์ ข่มขี่ปรับบวาท ที่เกิดขึ้น ให้เรียบร้อยโดยสธรรมไม่ได้ เพียงใด ดูก่อนมารผู้มีบาป ตถาคตจักยังไม่ปริณิพพาน เพียงนั้น” (มหาปริณิพพานสูตร) จะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์ ทรงให้ความสำคัญกับ

พุทธบริษัท ๔ เป็นอย่างมาก เพราะการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธองค์ทรงปรินิพพาน แล้วต้องมีผู้ที่ดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา แต่หากว่าพุทธบริษัททั้ง ๔ ยังทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ พุทธองค์ก็ยังไม่ปรินิพพาน เราในฐานะพุทธบริษัท อย่าเป็นชาวพุทธเพียงทะเบียนบ้าน ต้องให้ความสำคัญกับศาสนาที่เรานับถืออย่างจริงจัง ไม่อย่างนั้นแล้วก็ไม่เกิดประโยชน์อันใดเลย จากพระดำรัสของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร พระพุทธเจ้าทรงมีปณิธานที่เรียกว่า พุทธปณิธานทั้งสิ้น ๔ ประการ ได้แก่ ประการที่ ๑ トラบเท่าที่ภิกษุยังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แกลั่วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น พระองค์จะไม่ปรินิพพาน ประการที่ ๒ トラบเท่าที่ภิกษุณียังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แกลั่วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น พระองค์จะไม่ปรินิพพาน ประการที่ ๓ トラบเท่าที่อุบาสกยังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แกลั่วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น พระองค์จะไม่ปรินิพพาน ประการที่ ๔ トラบเท่าที่อุบาสิกายังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แกลั่วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น พระองค์จะไม่ปรินิพพาน ประการที่ ๕ トラบเท่าที่อุบาสิกายังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แกลั่วกล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น พระองค์จะไม่ปรินิพพานพุทธปณิธานทั้ง ๔ ประการนี้ สมควรอย่างยิ่งที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจะได้นำมาศึกษา และประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและเพื่อเป็นปฏิบัติบูชาต่อพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งมีพระมหากรุณาคุณต่อชาวโลกอย่างแท้จริง^๖

การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุตามพระธรรมวินัย สามารถสร้างความศรัทธา ความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตนในฐานะชาวพุทธอีกด้วย เมื่อเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมวินัยขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ก็มีวิธีแสดงออกหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาวพุทธ โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยพุทธกาลกุลบุตรชาวพุทธจะต้องหาโอกาสบรรพชาอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย ดังนั้นเมื่อมีการบรรพชาอุปสมบทกันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้นการที่มีพระภิกษุสามเณรเพิ่มมากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางระบบการบริหารเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม เพราะการปกครองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารกิจการพระสงฆ์และพระศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้า ความตั้งมั่นของพระศาสนาจะเกิดประโยชน์แก่คณะสงฆ์และมหาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม การศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในแง่วิชาการเกี่ยวกับความหมายของการปกครอง ประเภทการปกครอง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ รวมถึงการใช้อำนาจ

^๖ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **พุทธปณิธาน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.onab.go.th/คลังข้อมูล/พุทธปณิธาน-2>, [๑ มีนาคม ๒๕๖๑].

ในรูปแบบตามพระวินัยบัญญัติกับรูปแบบตามอำนาจของรัฐ ซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่างๆ และวิวัฒนาการการปกครองในแต่ละยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ นำมาซึ่งความเข้าใจอันดีงามและมีประโยชน์โดยตรงต่อการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความสงบเรียบร้อยเป็นแบบอย่าง การปกครองของสังคมทั่วไป ซึ่งในสังคมสงฆ์ได้รับการยกย่องเชิดชูให้มีสถานภาพสูงกว่าบุคคลทั่วไป การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง จึงมีการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการงานที่เน้นคนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น จึงได้มีแนวความคิดในการบริหารคนหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของตน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ โดยให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ประเด็นที่สำคัญ คือการบริหารจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากโลกในอนาคตเป็นโลกที่ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพลวัตมากขึ้น องค์กรมีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการพยายามให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น การให้อำนาจ การเข้าไปเกี่ยวข้อง การทำงานเป็นทีม ทั้งหมดจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กัน โดยผ่านการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ^๗

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ในด้านการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ในยุคปัจจุบันที่ยังขาดการบริหารจัดการที่สมบูรณ์แบบถูกต้องและเหมาะสมกับโลกยุคโลกาภิวัตน์และในอนาคต ตลอดจนมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักพระธรรมวินัยที่สำคัญ ในการบริหารจัดการในอนาคตที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ แนวทางปฏิบัติไปสู่ความมั่นคง สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้ทุกฝ่ายได้อย่างดีเยี่ยม การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการที่จะทำให้มีสายสัมพันธ์สร้างความร่วมมือ สร้างความสมัครสมานสามัคคีต่อกันจะช่วยให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรสงฆ์ และส่งผลให้เกิดความมั่นคงต่อสถาบันชาติ สถาบันพระพุทธศาสนา ตลอดจนสถาบันพระมหากษัตริย์ อันเป็นสถาบันที่มีคุณค่าอยู่เคียงคู่กับสังคมไทยมาตลอด ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยในเรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย และให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายต่อไป

^๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กฎมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี
- ๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ปัญหาและอุปสรรคการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการ ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนาในจังหวัดราชบุรี แยกเป็น

- ๑) รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการที่มีอำนาจในการปกครองในจังหวัดราชบุรี
- ๒) รูปแบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของผู้บริหารสำนักพุทธศาสนาในจังหวัดราชบุรี

๓) รูปแบบการดำเนินการเพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนาในจังหวัดราชบุรี

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ คือ

- ๑) พระสังฆาธิการที่เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๑๐ รูป
- ๒) ผู้บริหารสำนักพุทธศาสนาในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๑๐ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการวิจัยคือจังหวัดราชบุรี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด ๑ ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ถึง เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๖๑ รวมระยะเวลา ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยมศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ รูปแบบการบริหารจัดการ (Management model) หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่ผู้บริหารคณะสงฆ์ และผู้บริหารสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด ในจังหวัดราชบุรี สั่งการ กำกับ ดูแล ควบคุม การทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ การบริหารกิจการงานพระพุทธรศาสนา ทั้ง ๖ ด้าน

๑.๕.๒ การปกครอง หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหรือต้องกระทำ อันเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชา ของสมเด็จพระสังฆราช โดยการดำเนินการ

๑) โครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ตัวชี้วัดคือ ร้อยละกระบวนการทำงานได้รับการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาล

๒) โครงการพัฒนาขีดความสามารถศาสนบุคคล ตัวชี้วัดคือ ร้อยละของศาสนบุคคลที่มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

๑.๕.๓ การศาสนศึกษา หมายถึง การ จัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธรศาสนาและศึกษาพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ทั้งแผนกบาลีและแผนก ธรรมรวมทั้งส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนยังสำนักเรียนที่วัดใกล้เคียงด้วย โดยการดำเนินการ

๑) โครงการยกระดับการศึกษาพระปริยัติธรรม ตัวชี้วัดคือ ร้อยละของผู้สอบผ่านนักธรรม, บาลี, ธรรมศึกษา, บาลีศึกษา เพิ่มขึ้น

๒) โครงการส่งเสริมนวัตกรรมเชิงพุทธ ตัวชี้วัดคือ ร้อยละของนวัตกรรมการทำงานที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น

๑.๕.๔ การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบัน การ ศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจเป็นโรงเรียนการกุศลในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เด็กยากจนหรือศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โดยการดำเนินการ

๑) โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาสู่สังคม ตัวชี้วัดคือ ร้อยละองค์การ/ประชาชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพระพุทธรศาสนา

๒) โครงการพัฒนาศูนย์รวมองค์ความรู้พระพุทธศาสนา ตัวชี้วัดคือ ศูนย์รวมองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาพร้อมใช้งาน

๑.๕.๕ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การจัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา การจัด เกี่ยวกับการอบรมสมณะและวิปัสสนา และการบรรยายหรือปาฐกถาธรรม การจัดศาสนพิธีต่างๆ เพื่อรักษาพิธีและวัฒนธรรมทางศาสนา และการให้ธรรมะหรือการสนทนาธรรมแก่คนในชุมชน และ สังคมรวมทั้งการจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียนที่ยากจน ที่ศึกษามาอยู่ในโรงเรียนในวัด และ การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อจัดหนังสือธรรมะไว้เผยแผ่ให้ประชาชนได้ศึกษา วัด โดยการ ดำเนินการ

๑) โครงการยกระดับหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ตัวชี้วัดคือ ร้อยละมวลรวมความสุขของ ประเทศที่เพิ่มขึ้น

๒) โครงการวิปัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ ตัวชี้วัดคือ อันดับความสันติสุข ของประเทศเพิ่มขึ้น

๑.๕.๖ การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสมบัติ ของวัดด้วยการรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุง ตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมให้มั่นคงถาวร และก่อสร้างเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับศาสนสมบัติ เป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้ มั่นคง โดยการ ดำเนินการ

๑) โครงการบริหารจัดการศาสนสมบัติ (ระบบการเงิน-บัญชี) ตัวชี้วัดคือ ร้อยละ ความสำเร็จของการจัดทำฐานข้อมูลศาสนสมบัติ (ระบบการเงิน-บัญชี)

๒) โครงการวัดสร้างสุขโดยกิจกรรม ๕ ส. ตัวชี้วัดคือ ร้อยละของวัดที่พัฒนาเป็น ธรรมอุทยาน

๑.๕.๗ การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อ ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคมโดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน และการพัฒนาสังคมและชุมชน โดยการดำเนินการ

๑) โครงการร่วมมือภาคีเครือข่าย ตัวชี้วัดคือ ร้อยละจำนวนเครือข่ายที่เพิ่มขึ้น (กระบวนการทำงานที่ได้รับการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาล องค์กรทางศาสนา สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน)

๒) โครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคม ตัวชี้วัดคือ ร้อยละอัตราการคงอยู่ของ กองทุนเพื่อกิจการพระพุทธศาสนา

๑.๕.๘ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา (The stability of Buddhism) หมายถึง ความคงอยู่อย่างเป็นปึกแผ่นของพระพุทธศาสนาทั้งในเชิงสถาบันและเชิงศีลธรรม ซึ่งปรากฏอยู่ใน สังคมหนึ่งที่รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำสังคม และผู้คนในสังคมนั้นปฏิบัติตามหลักการ

ของพระพุทธศาสนาในทุกมิติของชีวิต จนกลายเป็นวิถีแห่งการดำรงชีวิตของผู้คน โดยพุทธศาสนานับว่าเป็นองค์กรทางสังคมองค์กรหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ในการปกป้อง รักษาและเผยแผ่คำสอนของพระองค์ มีสมาชิก ๔ ประเภทหรือที่เรียกว่า พุทธบริษัท ๔ คือภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา

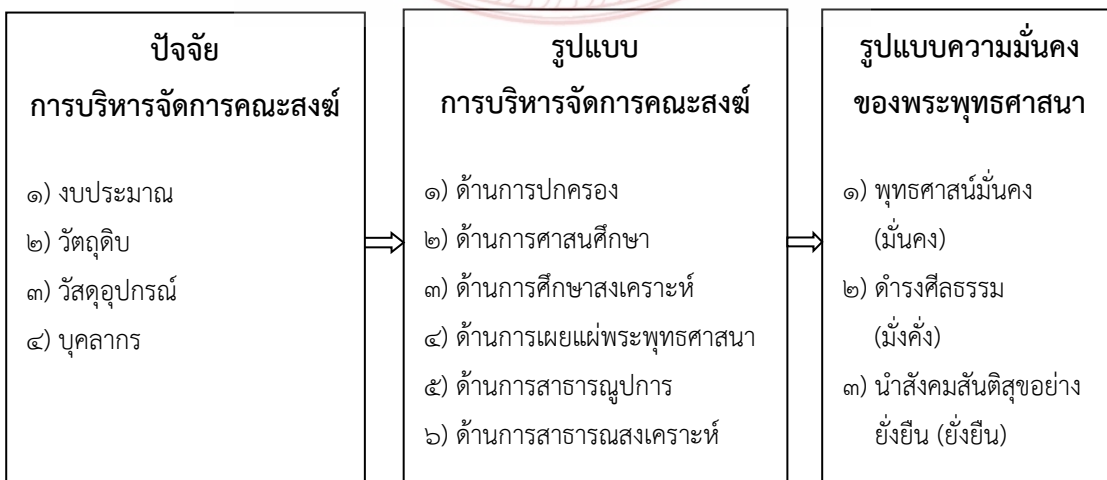
๑.๕.๙ ระดับจังหวัด (Province-level) หมายถึง พระสงฆ์ผู้ที่มีอำนาจในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี และผู้บริหารสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์ โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการ ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครองและส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนาสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลจังหวัด รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางศาสนา

๑.๕.๑๐ พุทธศาสน์มั่นคง (มั่นคง) หมายถึง เป็นการแสดงถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนา อันเป็น ๑ ใน ๓ สถาบันหลักของชาติ พุทธบริษัทที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีและมีอัตราที่เพิ่มขึ้นของผู้ศึกษาพระปริยัติธรรม มีศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนาของโลก

๑.๕.๑๑ ดำรงศีลธรรม (มั่งคั่ง) หมายถึง แสดงถึงพุทธบริษัทนำหลักธรรมไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม อาศัยการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในการอยู่ร่วมกัน

๑.๕.๑๒ นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน (ยั่งยืน) หมายถึง เป็นผลที่เกิดจากการศึกษาในหลักปริยัติแล้วนำไปปฏิบัติจนเป็นปฎิเวช คือผลลัพธ์ที่จะนำสังคมให้มีสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยเทียบอันดับความสันติสุขระดับประเทศ

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ทำให้ทราบสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรค การบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

๑.๗.๓ ผลการวิจัยสามารถนำมาเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” ผู้วิจัยและคณะได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคง การบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๒ การบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย
- ๒.๓ หน่วยงานกำกับดูแลการศาสนา
- ๒.๔ ปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย
- ๒.๕ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวถึงความหมายของการจัดการไว้ว่า การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางเจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี^๑

“การบริหาร” (Administration) หมายถึง ศิลปะของการทำงานให้สำเร็จได้โดยใช้บุคคลอื่นให้เป็นผู้กระทำ ส่วนอีกความหมายหนึ่งคือ กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกในองค์กร และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จของ เป้าหมายขององค์การที่ได้กำหนดไว้ นั่นคือ ในการบริหารนั้นจะต้องมีการวางแผนการจัดองค์การ การนำและการควบคุมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ และงานจึงจะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเรียบร้อย และกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ ส่วนคำว่า “การจัดการ” (Management) นั้น หมายถึง กระบวนการของการเข้าถึงเป้าประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยการวางแผนการนำการจัดองค์การ และควบคุมทรัพยากร มนุษย์ เงินทอง และทรัพยากรด้านข่าวสารข้อมูล ดังนั้น “การบริหารจัดการ” จึงหมายถึง การปกครองบังคับบัญชา การดูแลรักษาหมู่คณะ การดำเนินกิจกรรม และการจัดการทรัพยากรต่างๆ

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

ของหมู่คณะหรือองค์การระดับต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไป ตามวัตถุประสงค์และนโยบายของหมู่คณะ หรือขององค์การนั้นๆ ด้วยดี มีประสิทธิภาพประสิทธิผลอันสูงสุด^๒

การจัดการ มักใช้ในแวดวงธุรกิจเอกชนซึ่งมุ่งแสวงหากำไรเป็นเป้าหมายหลัก ส่วนผล ที่พึงตกแก่สาธารณะ ถือเป็นเป้าหมายรองหรือผลพลอยได้ การบริหาร Administratrar หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist).หรืออำนวยการ (Direct) การบริหารหลายความหมายอาจสัมพันธ์ใกล้เคียงกับ คำว่า “Minister” หมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer กล่าว โดยย่อๆ ว่าเป็นการติดตามดูแลสิ่งต่างๆ และคำจำกัดความงายๆที่ทันสมัยคือการทำงานให้สำเร็จ^๓

การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ ใน การจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (Profits) หรือกำไรสูงสุด (Maximum Profits) สำหรับ ผลประโยชน์ที่ จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ (By Product) เมื่อ เป็นเช่นนี้ จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการ สาธารณะทั้งหลาย (Public Services) แก่ประชาชน เป็นต้น^๔

การบริหารจัดการ หมายถึง งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องกระทำเพื่อในกลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่รวมกัน และรวมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจจนสำเร็จผลโดยได้ ประสิทธิภาพ^๕

การจัดการ (Management) หมายถึง การปฏิบัติหรือการดำเนินงานด้านการสั่งการ การจัดการองค์การ และการพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยี และเงินทุนไปใช้ในระบบการดำเนินงานที่มี การจัดหาบริการและสินค้าไปสู่ผู้อื่น^๖

^๒ ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^๓ พิรัชสิทธิ์ คำนวนศิลป์, **การบริหารจัดการโครงการพัฒนาสังคมแบบก้าวหน้า**, (ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๑๑-๑๒.

^๔ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, **การบริหารจัดการและการบริหารพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๕.

^๕ ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : วีอินเตอร์พรีน, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘.

^๖ Cook, Curtis W.& Hunsaker, Philip L., **Management and Organization Behavior**, (New jersey : McGraw-Hill, 2001), p. 5.

การจัดการ หมายถึง การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์การ การนำและการควบคุมในด้านบุคลากรและทรัพยากรอื่นๆ ในการบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทรัพยากรขององค์การรวมถึงสินทรัพย์ เช่น เครื่องจักร วัตถุดิบ เงินทุน เทคโนโลยี บุคลากร เป็นต้น^๗

การบริหารจัดการ หมายถึง การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้า โดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร และยังรวมถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (Communicating) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)^๘

สโตนเนอร์ กล่าวว่า วิวัฒนาการตามแนวคิดหลักหรือแนวคิดที่สำคัญๆ ทางการจัดการที่เกิดขึ้นและผานมา ๓ ยุค ได้แก่ ยุคแนวความคิดทางการจัดการสมัยดั้งเดิม ยุคแนวความคิดทางการจัดการแนวพฤติกรรมศาสตร์ และยุคแนวความคิดทางการจัดการเชิงปริมาณ วิวัฒนาการของแนวคิดทางการจัดการที่สำคัญจะนำเสนอถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ และแนวความคิดทางการจัดการซึ่งถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในยุคนั้นๆ และผลกระทบ ซึ่งมีผลต่อการออกแบบโครงสร้างขององค์การอันเป็นผลทำให้เกิดเป็นสภาวะการณ ขององค์การที่มีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ขึ้นตามมา^๙

สรุป การบริหารจัดการ หมายถึง เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์การดังนั้นจึงต้องศึกษาทฤษฎีการบริหารเพื่อที่จะนำไปวิเคราะห์และขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ เป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารองค์การ และมีแนวทางการบริหาร ที่เปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน และการตัดสินใจในงานต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่กำหนด ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

๒.๑.๒ หลักการของการบริหารจัดการ

การจัดการมีหลักการสำคัญ ดังนี้

๑) มีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่แน่นอนในการบริหารองค์กร ผู้บริหารจะต้องกำหนดทิศทางหรือวัตถุประสงค์ของการทำงานไว้อย่างชัดเจน

^๗ Jones, Gareth R. & George, Jennifer M, **Contemporary Management**, (New jersey : McGraw-Hill, 2003), p. 5.

^๘ E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit, second edition**, (California : Science Pesearch Associates Inc., 1995), p. 3.

^๙ Stoner, James AF. **Management**, (New jersey : Prentice-Hall., 1978), p. 32.

๒) มีปัจจัยในการบริหาร โดยทั่วไปแล้วปัจจัยในการบริหารที่เป็นพื้นฐานมี ๕ ประการ คือ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุ (Material) เทคนิควิธี (Method) เครื่องจักร (Machine) อย่างไรก็ตามปัจจัยพื้นฐานของการบริหาร ๕ ประการ ที่กล่าวมานี้ อาจจะยังไม่เป็นการเพียงพอ โดยเฉพาะในสภาพสังคมปัจจุบันมีการแข่งขันรุนแรงทุกด้าน เช่น ธุรกิจการค้า ระบบการผลิต ตลอดทั้งทางด้านการศึกษา ปัจจัยการบริหารอาจจะมีปัจจัยอื่นนอกเหนือจาก ๕ ประการ ที่กล่าวมา เช่น การตลาด และอื่นๆ เป็นต้น

๓) ลักษณะของการบริหาร การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ผู้บริหารจะต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร จนมีคำกล่าวที่ว่า “ที่ใดมีผู้นำที่ดี ที่นั่นก็จะมีความสำเร็จ”^{๑๐}

หลักการจัดการที่ทำให้การบริหารที่มีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพก็คือ บทบาทและสมรรถภาพของผู้บริหาร มีดังนี้

๑) เป็นผู้กำหนดทิศทางการบริหาร (Direction Setter) เช่น รูเทคนิคต่างๆ ของการบริหาร เป็นต้น

๒) มีความสามารถกระตุ้นคน (Leader Catalyst)

๓) ต้องเป็นนักวางแผน (Planner)

๔) ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจ (Decision Maker)

๕) ต้องมีความสามารถในการจัดองค์การ (Organizer)

๖) ต้องเป็นผู้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง (Change Manager)

๗) ต้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือ (Coordinator)

๘) ต้องเป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่ดี (Communicator)

๙) ต้องเป็นผู้แก้ปัญหาขัดแย้งในองค์การได้ (Conflict Manager)

๑๐) ต้องสามารถบริหารปัญหาต่างๆ ได้ (Problem Manager)

๑๑) ต้องรู้จักวิเคราะห์และจัดระบบงาน (System Manager)

๑๒) ต้องมีความสามารถในด้านวิชาการทั้งการเรียนและการสอน (Instructional Manager)

๑๓) ต้องมีความสามารถในการบริหารบุคคล (Personnel Manager)

๑๔) ต้องมีความสามารถในการบริหารทรัพยากร (Resource Manager)

๑๕) ต้องมีความสามารถในการประเมินผลงาน (Appraiser)

^{๑๐} ยุทธ กัยวรรณ, การบริหารการผลิต, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙.

๑๖) ต้องมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ (Public Relation)

๑๗) ต้องสามารถเป็นผู้นำในสังคมได้ (Ceremonial Head)^{๑๑}

หลักเกณฑ์การจัดการ มีพื้นฐานที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑) ต้องมีการคิดค้น และกำหนดวิธีที่ดีที่สุด สำหรับงานแต่ละอย่างคือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จจุลวงไปดวยดีตามวัตถุประสงค์มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ใดพิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริงและในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่างๆ จะจ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒) ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกวิธีดวยและในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ใดคนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓) ดวยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคุมกับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีทำงานใหม่ที่ใดกำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตผลสูงขึ้น

๔) การประสานร่วมมือระหว่างผู้บริหารและคนงาน ควรประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำ จากหลักการดังกล่าวพบว่าวิธีการต่างๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมา และได้เสนอแนะว่าผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหา และความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ใดเป็นผลดีที่ดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ^{๑๒}

๒.๑.๓ กระบวนการบริหารจัดการ

หลักการจัดการมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการดังนี้

๑) การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มีไขบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ภาวะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้น เรียกว่าผู้บริหาร

๒) การบริหารงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่าในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดหมายไว่ก่อนไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตาม ส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดหมาย

^{๑๑} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๕.

^{๑๒} ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, หน้า ๔๗-๔๘.

๓) การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายในและภายนอกองค์กร เช่น ภาวการณ์นโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือบริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียน นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายในองค์กร

๔) การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน เพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคนมิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงบุคคลเดียว ทั้งนี้เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัดทั้งด้านกำลังกายกำลังสมอง และเวลา จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือรวมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕) การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีด้วยการรวมแรงรวมใจของบุคคลอื่นๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารใหม่มาบริหารในองค์กร

๖) การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้โดยการใช้ความรู้ความชำนาญ และการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหารอันได้แก่การวางแผนการจัดองค์การ

๗) การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าการบริหารดำเนินไปอย่างไรได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้นคือผลงานเพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘) เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเอง โดยทั่วไปแล้วคณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ^{๑๓}

การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ได้มีผู้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการไว้ต่างกัน ดังนี้ กระบวนการในการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

๑) การจัดวางกลยุทธ์ (Strategy Formulation) หรือ การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)

(๑) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกเพื่อหาโอกาสและภัยคุกคาม โดยพิจารณาในแง่ต่างๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การต่างประเทศ ตลาด ลูกค้า คู่แข่ง ผู้สนับสนุนวัตถุดิบ และตลาดแรงงาน ฯลฯ

^{๑๓} เสนาะ ดิยาว, **หลักการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑-๒.

(๒) การวิเคราะห์สถานการณ์ภายในเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อน เช่น ความสามารถด้านการตลาด การผลิต การเงิน สารสนเทศ กฎระเบียบ การจัดการ และทรัพยากรบุคคล ฯลฯ

(๓) การกำหนด หรือทบทวนวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การเพื่อกำหนดให้แน่ชัดว่าองค์การของเราจะมีลักษณะเช่นใด มีหน้าที่บริการอะไร แก่ใครบ้าง โดยมีปรัชญา หรือค่านิยมหลักในการดำเนินการเช่นใด

(๔) การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การในระยะของแผนกลยุทธ์

๒) การวิเคราะห์และเลือกกำหนดกลยุทธ์และแนวทางพัฒนาองค์การ

(๑) การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน

(๒) การวางแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่ระบุกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องดำเนินการ

(๓) การปรับปรุงพัฒนาองค์การ เช่น ในด้านโครงสร้าง ระบบงาน ทรัพยากรบุคคล วัฒนธรรมองค์การและปัจจัยการบริการต่างๆ ในองค์การ

๓) การควบคุมและประเมินผลเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control and Evaluation)

(๑) การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์

(๒) การติดตามสถานการณ์และเงื่อนไขต่างๆ ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปซึ่งอาจทำให้ต้องมีการปรับแผนกลยุทธ์^{๑๔}

การบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC มีดังนี้

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไวล่วงหน้าเพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต

๒) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุนานาที่โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุดิบและเงิน

๓) การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มี การกำหนดไว้ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทางกล่าวคือการยอมให้ผูใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้

๔) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผูปฏิบัติงาน และช่วยสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อใหการทำงานสำเร็จ

^{๑๔} ปันรส มาลากุล ณ อยุธยา, การจัดการเชิงกลยุทธ์, วารสารประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (ม.ค.-มิ.ย.๒๕๕๐) : ๑-๒.

๕) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์^{๑๕}

๒.๑.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการจัดการ

ทฤษฎีการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ เฟรดเดอริค วินสโลว์ เทเยเลอร์ (Frederick Winslow Taylor) ได้เสนอแนวความคิดทางการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ว่าในการทำงานใดก็ตาม จะสามารถใช้หลักทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับงานนั้นๆ ได้เสมอ โดยเฉพาะคนงานในระดับปฏิบัติ ซึ่งเทเยเลอร์เชื่อว่าการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสถานที่ปฏิบัติการ จะทำให้สามารถค้นหาวิธีการทำงานที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียวได้ นอกจากนี้เทเยเลอร์ยังได้เสนอหลักการสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ ดังนี้

๑) การหาวิธีที่ดีที่สุด ผู้บริหารจะต้องทำการสังเกตและรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน (One best way) ของแต่ละงานซึ่งจะต้อง รวมถึงกฎของการเคลื่อนไหว การกำหนดมาตรฐานของงานและสภาวะแวดล้อมของงานที่เหมาะสม

๒) การคัดเลือกคนงาน โดยใช้หลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ในการคัดเลือก ซึ่งเป็น การค้นหาขีดความสามารถและข้อจำกัดของคนงานแต่ละคน หลังจากนั้นจึงให้โอกาสคนงานแต่ละคน ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าในงานตามความจำเป็นต่อไป

๓) การจัดให้มีการจูงใจด้านการเงิน เพื่อให้เกิดผลงานที่ดีที่สุด และทำให้คนงาน ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงทำได้โดยให้คนงานแต่ละคนได้รับค่าตอบแทน เป็นสัดส่วนโดยตรงกับผลผลิตแทนการจ่ายค่าแรงตามชั่วโมงที่ทำงาน

๔) การแยกฝ่ายบริหารออกจากฝ่ายปฏิบัติ เป็นการแบ่งหน้าที่ระหว่างฝ่ายจัดการ และฝ่ายปฏิบัติออกจากกันโดยให้ฝ่ายจัดการเป็นผู้รับผิดชอบงานด้านการวางแผน ส่วนฝ่ายปฏิบัติ ให้รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยคนงานจะรับคำสั่งจากหัวหน้างานที่มีความ ชำนาญ เฉพาะด้านของแต่ละคนปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ^{๑๖}

ทฤษฎีการจัดการเชิงกระบวนการ เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุดในด้านการจัดการ โดยท่านให้ความสนใจศึกษาถึงหน้าที่ของ ผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของทั้งผู้ร่วมงาน

^{๑๕} ฌอนาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, *สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

^{๑๖} Schermerhorn, John R., Hunt, James G., & Osborn, Richard N., *Organizational Behavior*. (7th ed.), (New York: John Wiley & Son. 2000), p. 155.

และผลจากการปฏิบัติงานอีกด้วย ผลงานของฟาโยลได้รับการยอมรับว่าเป็นผลงานที่เขามาเสริมแนวความคิดของเทย์เลอร์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือ แนวความคิดของเทย์เลอร์ จะให้ความสำคัญกับการจัดการในระดับปฏิบัติการสวนฟาโยลจะเน้นการจัดการในระดับสูง นอกจากหลักเกณฑ์ของตนแล้วฟาโยลได้ให้เสนอแนวทางและหลักเกณฑ์ของการบริหารงานที่สำคัญไว้ ๑๔ ข้อ ดังนี้

๑) การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโยลได้เสนอว่าคนงานควรจะได้รับ การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้นหรือได้รับการกระตุ้นใหม่มีความรับผิดชอบในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรยุคปัจจุบันได้

๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) ฟาโยลได้ ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของแวน เบออร์จะ ได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชาสวนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็น ทางการจะ ได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความ ผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนเน้นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรอยู่คู่กัน

๓) การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโยล กล่าววาคำสั่งสอง คำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้องใน เมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียวทำให้เกิดการสับสนในบางสถาน การณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชาและทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้น ของอำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก

๔) สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับ บัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์กร ความสัมพันธ์ของการจำกัด ความยาวของสายการบังคับบัญชาโดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดที่สูงสุดในลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่าง ผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความลาซาในการวางแผน (Planning) และการ จัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้นการบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาใน การติดต่อสื่อสารลดลง และองค์กรจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น

๕) การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ ผู้ บริหารระดับสูงขององค์กรซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ไต่รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสายการบังคับ บัญชาแต่เป็นการกำหนดว่าควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไรอย่างไร และมีการ กระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไรสิ่งนี้ถือว่ามีมีความสำคัญ เนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกๆระดับขององค์กร

๖) การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ไซทรัพยากรขององค์การองค์การใดที่ไม่มีการวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นที่รวมกับกลยุทธ์ขององค์การซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์หลักการในข้อนี้ยึดหลักกว่ากิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมาย และแผนเดียวกัน

๗) หลักความเสมอภาค (Equity) คือความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การ ซึ่งในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ไซหลักความเท่าเทียมกัน

๘) การออกคำสั่ง (Order) เป็นวิธีการจัดการของผู้บริหารซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุดและเป็นการจัดหางานให้แกพนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคนและเป็นการชี้วัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ ในอนาคตการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้น ยุคปัจจุบันเนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่ามีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม (Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับคนทุกคนและทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙) ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนี้นับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การเนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆได้ ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงานและความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุลซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐) ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอรอง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชาความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลายๆคนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดและทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การและเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑) ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) เป็นการให้รางวัลประกอบด้วย โบนัส และแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์กร ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์กร รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่ม โดยการให้รางวัล เพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยยึดหลักการจ่ายค่าตอบแทนควร ยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒) ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) มีความสำคัญ ต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์กรซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะและปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์กร การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยอธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓) ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์กร (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์กร ถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกคน หรือของทุกกลุ่มในองค์กรในขณะที่องค์กรยังดำเนินกิจการอยู่ จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์กรและสมาชิกภายในองค์กร

๑๔) ความสามัคคี (Sprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกในองค์กร ที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่มในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้น ภายในองค์กร และสิทธิในการสั่งการหรือการบริโภคและความร่วมมือกันถือว่าเป็นส่วนประกอบ สำคัญในการที่ทำให้โครงการบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงานโดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลังเมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูง จะทำให้โครงการมีความแข็งแกร่ง^{๑๗}

ทฤษฎีการบริหารจัดการองค์กรสำหรับผู้บริหาร ของลูเธอร์ กุลlick และลินดอล เออร์วิก (Luther Gulick & Lyndall F. Urwick) มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์กร โดยทั้งสองท่าน ได้เสนอหลักการในการจัดโครงสร้างขององค์กรที่ผู้บริหารควรนำมาใช้ คือ หลักการเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำ การประสานงาน การจัดแผนงาน โดยอาศัยเกณฑ์การแบ่งงานตามวัตถุประสงค์ กระบวนการ บุคลากร สถานที่ และหลักการเกี่ยวกับหน่วยช่วยอำนวยความสะดวก ได้มีการแจกแจงเกี่ยวกับ ข้อดีและข้อเสียที่เกี่ยวกับการใช้วิธีการแบ่งงาน และวิธีการประสานงาน ในองค์กรตามวิธีต่างๆ การใช้หน่วยงานหลักและหน่วยช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการจัดขง การบังคับบัญชาที่ดีที่สุดและประโยชน์ของการแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้านอีกด้วย

^{๑๗} Fayol, Henri, *Industrial and General Administration*, (New York : Mc-Graw Hill, 1930), p. 2.

กระบวนการจัดการ ตามแนวคิดของลูเธอร์ กุลลิก และลินดอล เออร์วิก มี ๗ ประการ เรียกว่า “POSDCoRB” โดยมีกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนงานในการปฏิบัติงานตลอดจนวิธีการ ปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

๒) การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่และการแบ่ง ส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว

๓) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานตามบุคลากร อันได้แก่การจัดอัตรากำลังการสรรหาการรักษาสภาพการทำงานและการควบคุมการปฏิบัติงานของ บุคลากร

๔) การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนงานต่างๆให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผนทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน

๕) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนงานต่างๆให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน

๖) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน

๗) งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี^{๑๘}

ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management) แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ชาวเยอรมัน ผู้คิดค้นขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ โดยที่เขามีความเชื่อว่าบุคคลทั้งหลายมีทั้งข้อดีและข้อเสีย การที่ผู้บริหารจะใหญ่กลุ่มบุคคลรวมมือปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ใดตานั้นจะต้องมีองค์การหรือ หน่วยงานแบบระบบราชการ จะต้องมีการจัดองค์การที่มีการลดหลั่นในสายบังคับบัญชา มีกฎเกณฑ์กำหนดการปฏิบัติงานมีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ตัวบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งและมีการเลือกบุคคลเขาปฏิบัติงาน โดยหลักคุณวุฒิและยึดความสามารถเป็นสำคัญ จึงก่อให้เกิด ทฤษฎีองค์การแบบราชการหรือการบริหารแบบระบบราชการ ขึ้น ประกอบด้วย หลัก ๖ ประการ คือ

๑) หลักกฎหมายและเหตุผล

๒) หลักสายการบังคับบัญชา

^{๑๘} Luther Gulick and Lyndall Urwick, *Papers on the Science of Administration*, (New York : Institute of Public Administration, 1937), p. 37-38.

- ๓) หลักระบบคุณธรรม
- ๔) หลักการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างมีแบบแผน
- ๕) หลักการฝึกอบรมและพัฒนา
- ๖) หลักการไม่ยึดหลักตัวบุคคล

องค์การแบบระบบราชการตามแนวคิดของ Max Weber จะประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ๗ ประการดังนี้

๑) หลักลำดับชั้น (heirachy) มีเป้าหมายที่จะทำให้องค์การต้องอยู่ภายใต้การควบคุม โดยเชื่อว่าการบริหารที่มีลำดับชั้น จะทำให้ระบบการสั่งการและการควบคุมมีความรัดกุม ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพการบริหารที่เน้นกฎเกณฑ์และขั้นตอนมีความเหมาะสมในช่วงศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ แต่เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนไปการบริหาร

๒) ความสำนึกแห่งความรับผิดชอบ (responsibility) เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องมีความสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อ การกระทำของตนความรับผิดชอบ หมายถึง การรับผิดชอบต่อการกระทำใดๆ ที่ (responsibility) ตนได้กระทำลงไปและความพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบโดยผู้บังคับบัญชาอยู่ตลอดเวลาด้วย

๓) หลักแห่งความสมเหตุสมผล (rationality) ความถูกต้องเหมาะสมของแนวปฏิบัติที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ (effective) คือการทำงานหรือการดำเนินกิจการใดๆ ที่สามารถประสพผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีประสิทธิภาพ (efficiency) คือความสามารถในการที่จะใช้ทรัพยากรบริหารต่างๆ ที่มีอยู่ ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เวลาไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานนั้นได้มากที่สุด และประหยัด (economic) คือความสามารถในการที่จะประหยัดทรัพยากรบริหาร แต่สามารถที่จะให้บริการ หรือผลิตออกมาให้ได้ระดับเดิม

๔) หลักการมุ่งสู่ผลสำเร็จ (achievement orientation) การปฏิบัติงานใดๆ จะต้องมุ่งสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การเสมอ เจ้าหน้าที่ต้องมีหลักการและวิธีการในการตัดสินใจเลือกหนทางปฏิบัติได้อย่าง ถูกต้อง โดยถือหลักประสิทธิภาพ หรือ หลักประหยัด ความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้าน การบริหารจะได้รับประสิทธิผลสูงสุดต่อเมื่อมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสมกับลักษณะงาน สถานที่ ช่วงเวลา สภาพแวดล้อม ในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเป้าหมายหรือผลสำเร็จที่ต้องการ

๕) หลักการมีความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) ลักษณะทางโครงสร้างขององค์การแบบระบบราชการ ต้องมีการแบ่งงานและจัดแผนกงาน หรือจัดส่วนงาน (departmentation) ขึ้นมา เพราะภารกิจงานขององค์การขนาดใหญ่มีจำนวนมากจึงต้องมีการ

แบ่งงานที่ต้องทำออกเป็นส่วนๆ แล้วหน่วยงานมารองรับการจัดส่วนงานอาจยึดหลักการจัดองค์การได้หลายรูปแบบ

๖) ระเบียบวินัย (discipline) ต้องมีการกำหนดระเบียบ วินัย และบทลงโทษ ขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกการควบคุมความประพฤติของสมาชิกทุกคนในองค์การ

๗) ความเป็นวิชาชีพ (Professionalization) ผู้ปฏิบัติงานในองค์การราชการ ถือเป็นอาชีพอย่างหนึ่งและต้องปฏิบัติงานเต็มเวลา ความเป็นวิชาชีพ “รับราชการ” นั้น ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในภาระหน้าที่ของตนด้วย^{๑๙}

แนวคิดการจัดการเพื่อการศึกษา (McKinsey 7's Framework) แนวคิดนี้ได้รับการเผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.๑๙๘๐ โดย Robert Waterman, Tom Peter and Julien Phillips โดยการนำเสนอว่าประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจเกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ๗ ประการ เรียกว่า McKinney ๗-S Framework ซึ่งกรอบแนวคิด ประกอบด้วยปัจจัย ๗ ประการ ในการประเมินองค์การ โดยในระยะต่อมาได้รับการยอมรับและนำไปใช้อย่างกว้างขวาง และในปัจจุบันได้มีการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์องค์การในส่วนของ SWOT ในด้านของปัจจัยภาพในองค์การนั้นๆ มีจุดแข็งและจุดอ่อนในปัจจุบันทั้ง ๗ อยางไร นอกจากนี้แนวคิดการบริหารจัดการองค์กรเป็นลักษณะของแบบจำลอง 7's Framework เป็นกรอบการพิจารณาและการวางแผนเพื่อการกำหนดกลยุทธ์ในองค์การโดยการประสานองค์ประกอบ ทั้ง ๗ ตัว ให้สอดคล้องประสานกัน ตัวแปรแต่ละตัวมีความสำคัญต่อการบริหารองค์การเริ่มตั้งแต่การ กำหนดกลยุทธ์องค์การเกี่ยวข้องกับการพิจารณาโครงสร้างองค์การ เป้าหมายขององค์การ ระบบการดำเนินงาน ทักษะที่ใช้ในการทำงานบุคลากร รูปแบบพฤติกรรมของพนักงานและเป้าหมายที่ต้องการ โดยในระยะต่อมาได้รับการยอมรับและนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ดังนี้

๑) กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง การวางแผนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การพิจารณา จุดแข็ง จุดอ่อน ของกิจการ การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารตอบคำถามที่สำคัญ อาทิ องค์กรอยู่ที่ไหนในขณะนี้ องค์กรมีเป้าหมายอยู่ที่ไหน พันธกิจของเราคืออะไร พันธกิจของเราควรจะเป็นอะไร และใครเป็นผู้รับบริการของเรา การบริหารเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้องค์กรกำหนด และพัฒนาข้อได้เปรียบทางการแข่งขันขึ้นมาได้และเป็นแนวทางที่บุคคลภายในองค์กรรู้ว่าจะใช้ความพยายามไปในทิศทางใดจึงจะประสบความสำเร็จ

^{๑๙} Max Weber, *The Theory of Social and Economic Organizations*, (New York : Free Press, 1974), p. 127.

๒) โครงสร้าง (Structure) หมายถึง โครงสร้างขององค์กรที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ขนาดการควบคุม การรวมอำนาจ และการกระจายอำนาจของผู้บริหาร รวมถึงการแบ่งโครงสร้างงานตามหน้าที่ตามผลิตภัณฑ์ ตามลูกค้า ตามภูมิภาค ได้อย่างเหมาะสม หรือหมายถึง โครงสร้างที่ได้ตั้งขึ้นตามกระบวนการ หรือหน้าที่ของงานโดยมีการรับบุคลากร ให้เข้ามาทำงานร่วมกันในฝ่ายต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือหมายถึง การจัดระบบระเบียบให้กับบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากองค์กรในปัจจุบันมีขนาดใหญ่ การจัดองค์กรที่ดีจะมีส่วนช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ลดความซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งในหน้าที่ ช่วยให้บุคลากรได้ทราบขอบเขตงานความรับผิดชอบ มีความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการบริหารจัดการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

๓) ระบบ (System) หมายถึง กระบวนการและลำดับขั้นการปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นระบบที่ต่อเนื่องสอดคล้องประสานกันทุกระดับในการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามที่กำหนดไว้นอกจากการจัดโครงสร้างที่เหมาะสมและมีกลยุทธ์ที่ดีแล้ว การจัดระบบการทำงาน (Working System) มีความสำคัญยิ่ง อาทิ ระบบบัญชี/การเงิน (Accounting/Financial System) ระบบพัสดุ (Supply System) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology System) ระบบการติดตาม/ประเมินผล (Monitoring/Evaluation System)

๔) บุคลากร (Staff) หมายถึง การคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถ การพัฒนาบุคคลกรอย่างต่อเนื่อง ทรัพยากรมนุษย์นับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) การวางแผนทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต โดยการตัดสินใจเกี่ยวกับบุคลากรนั้นควรมีการวิเคราะห์ที่อยู่บนพื้นฐานของกลยุทธ์องค์กร ที่เป็นสิ่งกำหนดทิศทางที่องค์กรจะดำเนินไปให้ถึง ซึ่งจะเป็นผลให้กระบวนการกำหนดคุณลักษณะ และการคัดเลือกและจัดวางบุคลากรได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

๕) ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill) หมายถึง ความโดดเด่น ความเชี่ยวชาญในการผลิต การขาย การให้บริการ ทักษะในการปฏิบัติงานของทรัพยากรบุคคลในองค์กรสามารถแยกทักษะ ออกเป็น ๒ ด้านหลัก คือ ทักษะด้านงานอาชีพ (Occupational Skills) เป็นทักษะที่จะทำให้บุคลากร สามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ได้ตามหน้าที่ และลักษณะงานที่รับผิดชอบ เช่น ด้านการเงิน ด้านบุคคล ซึ่งคงต้องอยู่บนพื้นฐานการศึกษาหรือได้รับการอบรมเพิ่มเติม ส่วนทักษะความถนัด หรือความชาญฉลาดพิเศษ (Aptitudes and special talents) นั้นอาจเป็นความสามารถที่ทำให้พนักงานนั้นๆ โดดเด่นกว่าคนอื่น ส่งผลให้มีผลงานที่ดีกว่าและเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้รวดเร็ว ซึ่งองค์กรคงต้องมุ่งเน้นในทั้ง ๒ ความสามารถไปควบคู่กัน

๖) รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) หมายถึง การจัดการที่มีรูปแบบวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะองค์กร เช่น การสั่งการ การควบคุม การจูงใจ ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้แบบแผน พฤติกรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายในองค์กร โดยพบว่าความเป็นผู้นำของผู้บริหารองค์กรจะมีบทบาทที่สำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะต้องวางโครงสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยการเชื่อมโยง ระหว่างความเป็นเลิศและพฤติกรรมทางจรรยาบรรณให้เกิดขึ้น

๗) ค่านิยมร่วม (Shared values) หมายถึง ค่านิยมร่วมกันระหว่างคนในองค์กร ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยค่านิยมและบรรทัดฐานที่ยึดถือร่วมกันโดยสมาชิกขององค์กรที่ได้กลายเป็นรากฐานของระบบการบริหาร และวิธีการปฏิบัติของบุคลากรและผู้บริหารภายในองค์กร หรืออาจเรียกว่าวัฒนธรรมองค์กร รากฐานของวัฒนธรรมองค์กร คือ ความเชื่อ ค่านิยมที่สร้างรากฐานทางปรัชญาเพื่อทิศทางขององค์กร โดยทั่วไปแล้วความเชื่อจะสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพและเป้าหมายของผู้ก่อตั้งหรือผู้บริหารระดับสูง ต่อมาความเชื่อเหล่านั้นจะกำหนดบรรทัดฐานเป็นพฤติกรรมประจำวันขึ้นมาภายในองค์กร เมื่อค่านิยมและความเชื่อได้ถูกยอมรับทั่วทั้งองค์กรและบุคลากรกระทำตามค่านิยมเหล่านั้นแล้วองค์กรจะมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง^{๒๐}

๒.๒ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย

๒.๒.๑ การปกครองคณะสงฆ์

การปกครองคณะสงฆ์เป็นรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้น ในสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะเกิดขึ้นในสังคมชาวพุทธที่มีรูปแบบ และประวัติอย่างยาวนาน

“สงฆ์” ตามความเข้าใจทั่วไปคือ ภิกษุในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์คือหมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และสอนบุคคลอื่นให้รู้ตาม พระสงฆ์ในความหมายพระสูตร หมายถึง ท่านผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแม้เพียงรูปเดียวก็ได้ชื่อว่าเป็นสงฆ์ แต่ในความหมายทางวินัยนั้นท่านหมายถึงเอาภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปจึงได้ชื่อว่า พระสงฆ์^{๒๑}

สงฆ์ หรือ สงฆ ในภาษาบาลีแปลว่า หมู่ เช่น ในคำว่าภิกษุสงฆ์ แปลว่า หมู่ภิกษุ ใช้ในความหมายว่า ภิกษุทั้งปวงก็ได้ เช่น “จีวรนี้เป็นของสงฆ์ ควรจะจัดเป็นพิธีสงฆ์ถวาย” เมื่อใช้ควบกับคำว่า พระ เป็นพระสงฆ์ซึ่งมีความหมายว่าภิกษุ เช่น “นิมนต์ภิกษุสงฆ์มาฉันในงานเมื่อวาน

^{๒๐} Peters, J.T.and H.R. Waterman, In Search of excellence: Lessons from America's, (New York : John Willey, 1980), p. 1-12.

^{๒๑} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), พระสงฆ์กับการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๘.

มีพระสงฆ์มาเป็นจำนวนมาก” ตามพระวินัยภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป จึงเรียกว่าสงฆ์ เช่นในคำว่า สังฆกรรม (กรรมที่สงฆ์ คือภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปพึงทำรวมกัน)

พระสงฆ์ หมายถึง หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว เลื่อมใส สละเรือนออกบวช ถือวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนดไว้

พระสงฆ์ จัดเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย ซึ่งได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์ในพระรัตนตรัยหมายถึงเฉพาะพระอริยสงฆ์ คือบุคคลไม่ว่าคฤหัสถ์หรือนักบวช และไม่ว่ามนุษย์หรือเทวดาที่ปฏิบัติธรรมจนได้บรรลุมรรคผล แต่โดยทั่วไปมักเข้าใจว่าพระสงฆ์คือภิกษุหรือภิกษุณี คือมนุษย์ที่ได้ฟังคำสั่งสอนแล้วเกิดความเลื่อมใสจนสละเรือนออกบวชตามพระพุทธเจ้า เพราะต้องการจะได้บรรลุธรรมตามพระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้ ถือเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา พระภิกษุปฏิบัติตามสิกขาบทที่กำหนดไว้จำนวน ๒๒๗ ข้อ ส่วนพระภิกษุณีรักษาสิกขาบท ๓๑๑ ข้อ บางครั้งเรียกว่าสงฆ์ ภิกษุรูปแรกในพระศาสนาของพระโคตมพุทธเจ้าคือพระอัญญาโกณฑัญญะ^{๒๒}

“พระสงฆ์” ตามความคิดของท่านพุทธทาสเกี่ยวกับสังฆะ หมายถึง หมู่ กลุ่ม อาจจำแนกได้เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑) สังฆะ ในความหมายอย่างกว้างที่สุด ท่านเห็นว่าวิถีของสากลจักรวาลธรรมชาติ แวดล้อมและสรรพสิ่งต้องอยู่รวมกันอย่างเป็นสหกรณ์ คือ พึ่งพาอาศัยกันและเอื้อเพื่อช่วยเหลือกัน จึงอยู่ร่วมกันได้ดีมาโดยตลอด ซึ่งเป็นรากฐานของเรื่องอัมมิกสังคมนิยม ของท่าน

๒) สังฆะ หมายถึงวิถีชีวิตของความเป็นอยู่ของหมู่พระภิกษุสงฆ์ ชีวิตในวัดซึ่งเน้นหลักการ “กินอยู่ง่าย ใคร่ครวญสูง” “อยู่อย่างต่ำ กระทำเพื่อ...” ทำงานเต็มความสามารถ ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น เจียดส่วนเกินให้ผู้อื่นที่ต้องการหลักการเป็นอยู่อย่างขุดเกลากิเลส ลดละอัตตาสามารถนำชีวิตให้มีค่าสูงสุดและถึงพุทธธรรมได้โดยสะดวก

๓) สังฆะ หมายถึง “การคณะสงฆ์ไทย” ซึ่งมีแบบแผนการปกครองจัดการศึกษา การเผยแผ่ และสาธารณูปการที่ต้องจัดให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ... ค่าและยั่งยืนนาน ทั้งเหมาะสมกับยุคสมัยสอดคล้องกับพระธรรมวินัยนั้น^{๒๓}

“สงฆ์” หรือ “สังฆะ” เป็นคำที่มีอยู่แล้วก่อนพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วเผยแผ่ พระสัทธรรมออกไปจนทรงสามารถตั้งกลุ่มคนเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ประพฤติธรรมขึ้นได้ จึงทรงนำคำว่า “สงฆ์” มาใช้เรียกกลุ่มคนดังกล่าว คำว่า “สงฆ์” นี้แปลว่า หมู่ หรือชุมชน หมู่หรือ ชุมชนที่จะเป็นสงฆ์ ก็คือหมู่หรือชุมชนที่มีการจัดตั้งวางระเบียบเป็นอย่างดี มีอุดมคติ มีจุดมุ่งหมายว่า

^{๒๒} วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, พระสงฆ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/พระสงฆ์>, [๑๐ มกราคม ๒๕๕๘].

^{๒๓} พระดุษฎี เมธงกูโร, “สังฆะ” ในทัศนะท่านพุทธทาส, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://mysaara.wordpress.com/>. [๑๐ มกราคม ๒๕๖๑].

จะอยู่ร่วมกันด้วยความสงบ เพื่อประพฤติปฏิบัติกระทำการที่ตรงตามอย่างพระสงฆ์ใน พระพุทธศาสนา ก็คือชุมชนที่อยู่ร่วมกันเพื่อเจริญไตรสิกขาเพื่อจะได้ฝึกฝนตนให้เจริญองกามขึ้นใน ศีล สมาธิ ปัญญา^{๒๔}

การปกครองคณะสงฆ์ การใช้อำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงวาง กรอบเพื่อประโยชน์แก่การ ปกครอง จึงทรงบัญญัติไว้ ๑๐ ประการดังนี้

- ๑) เพื่อความรับทราบวาติแห่งสงฆ์
- ๒) เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์
- ๓) เพื่อข่มบุคคลเพื่อแก้อยาก
- ๔) เพื่อการอยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
- ๕) เพื่อป้องกันอาสวะอันบังเกิดจากปัจจุบัน
- ๖) เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต
- ๗) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
- ๘) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว
- ๙) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
- ๑๐) เพื่อถือตามพระวินัย^{๒๕}

การปกครองคณะสงฆ์ สุนทร ฦ รังสี กล่าวไว้ว่า

๑) สังคมสงฆ์ มีการบัญญัติพระวินัยเพื่อใช้ปกครองสงฆ์ หรือใช้เป็นหลักปฏิบัติของ พระภิกษุ แต่พระวินัยนั้นเป็นพุทธบัญญัติทั้งหมดหาใช่สงฆ์หรือผู้แทนของสงฆ์เป็นผู้บัญญัติอย่างที่ รัฐสภาเป็นผู้บัญญัติกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยไม่ จุดประสงค์ในการบัญญัติพระวินัยก็เพื่อให้ พระสงฆ์อยู่ร่วมกันด้วยดี พ้นจากมลทิน และกิเลสต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใส และเป็น เครื่องส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังข้อความว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติ สิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลายด้วยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความ สำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มเพื่อแก้อยาก ๑ เพื่อสำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะ อันบังเกิดจากปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยัง ไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อถือพระวินัย ๑

๒) ด้านการบริหาร ในสมัยเมื่อยังมีพระสาวกไม่มาก พระพุทธองค์ทรงบริหารพระ ศาสนา ด้วยพระองค์เองโดยมีพระสาวกที่สำคัญ เช่น พระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ ช่วย แบ่งเบา ภาระบ้างตามความจำเป็น ต่อมาเมื่อมีพระสาวกเพิ่มมากขึ้น และมีผู้ขอเข้าอุปสมบทใน

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), จัดระเบียบสังคมาตามคตินิยมแห่งสังฆะ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

^{๒๕} วิมหา. (ไทย) ๑/๓๙/๒๘-๒๙.

พระพุทธศาสนามากขึ้น ก็ได้ทรงอนุญาตให้พระสาวกอุปสมบทแก่ผู้เข้ามาขอบวชได้โดยให้ผู้ขอบวช เปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ครั้นต่อมาเมื่อภิกษุเพิ่มมากขึ้นอีกทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่สงฆ์ในการทำกิจกรรมทั้งปวงของพระพุทธศาสนา เช่น การให้บรรพชาอุปสมบท การกรานกฐิน กำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเท่ากับเป็นผู้บริหารงานพระศาสนาตามระเบียบที่ได้ทรงกำหนดไว้นั่นเอง ส่วนการบริหารคณะสงฆ์โดยรูปองค์กร เช่น มหาเถรสมาคมนั้นไม่บัญญัติในพระวินัย แต่ก็มีได้ชัดพระวินัย

๓) ด้านตุลาการ สถาบันตุลาการทางพระพุทธศาสนามีลักษณะบางอย่างคล้ายกับสถาบันตุลา การทางราชอาณาจักร มีกฎหรือระเบียบที่สังคมวางไว้เป็นบรรทัดฐานแห่งการกระทำของบุคคลในสังคม ป้องกันไม่ให้มีการกระทำ หรือความประพฤติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสงบสุขของสังคม ฝ่ายอาณาจักรมีกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง ส่วนฝ่ายพุทธจักรมีพระธรรมวินัยเป็นหลัก ทั้งฝ่ายอาณาจักร และพุทธจักร มีกระบวนการพิจารณาคดีหรืออธิกรณ์ และมีวิธีลงโทษตามโทษานุโทษ แต่ลักษณะการลงโทษตามพระวินัยกับโทษของกฎหมายบ้านเมืองมีข้อแตกต่างกันมาก ความผิดร้ายแรงบางอย่างของบรรพชิต เช่น ความผิดทางเพศสำหรับฝ่ายอาณาจักรอาจถือว่าไม่ผิด^{๒๖}

๒.๒.๒ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทย

การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย คือ จะยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน การปกครองคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครอง ทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ มาในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลได้ยกเลิกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.๑๒๑ และได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ จัดระบบการปกครองใหม่ ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองแบบราชอาณาจักรมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ เพื่อจัดการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่ จึงได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และถัดมาในปี พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน^{๒๗}

^{๒๖} สุนทร ณ รั้งซี่, สถาบันทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๐), หน้า ๓๕-๖๑.

^{๒๗} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ ได้ระบุตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็นประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฏมหาเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราชทรงอยู่ในฐานะที่ผู้ใดจะหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้ โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุด คณะสงฆ์และสามเณร ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานและกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการแต่งตั้ง ในการปกครองคณะสงฆ์ แบบแผนการปกครองออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนหลักการกำหนดหน่วยงาน เขตการปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้รับมอบหมายงาน หรือผู้มอบหมายงาน ปฏิบัติงานคณะสงฆ์ และส่วนย่อยๆ ได้แก่ แบบแผนการกำหนดอำนาจหน้าที่ การควบคุมบังคับบัญชา การประสานงาน การตั้งผู้รักษาการแทน และการวางระเบียบการปฏิบัติอื่นๆ ระเบียบการปฏิบัติปกครองคณะสงฆ์กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกาย และเจ้าคณะธรรมยุติกปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ

โดยมีแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค^{๒๘} รายละเอียดดังนี้

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์กลางรวมอำนาจปกครอง และกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์กลางรวมเขตการปกครอง และเจ้าคณะส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง โดยกำหนดเขตการปกครอง ได้แก่ เขตการปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะ เจ้าอาวาสและภิกษุสามเณรในนิกายนั้นๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนปกครองเป็นคณะนิกายเรียกว่า “หน” มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ ในส่วนของคณะธรรมยุติ เรียกว่า คณะธรรมยุติ จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และวัดธรรมยุติเป็นเขตเดียวกัน การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะหนใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการในส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน

องค์กรปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง แยกเป็น ๒ คือ

๑) ส่วนที่ ๑ มหาเถรสมาคม ได้แก่ องค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด ซึ่งเป็นองค์กรหลัก ประกอบด้วย

- (๑) สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง
- (๒) สมเด็จพระราชาคณะ เปนกรรมการโดยตำแหน่ง

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

(๓) พระราชกฤษฎีกาที่ทรงแต่งตั้ง (ไม่เกิน ๑๒ รูป) เป็นกรรมการ
ลักษณะดำเนินกิจการ

(๑) ประธานกรรมการ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

(๒) อธิบดีกรมการศาสนา เป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง

(๓) กรรมการศาสนา ทำหน้าที่สำนักเลขาธิการ

(๔) องค์กรย่อย เป็นหน่วยบริหารและจัดกิจการแทน

๒) ส่วนที่ ๒ องค์กรย่อยในส่วนกลาง

(๑) เขตปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่เขตปกครองสงฆ์ในนิกายนั้นๆ ดังนี้

ก. หน (ม) เจ้าคณะใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชา

ข. คณะ (ธ) เจ้าคณะใหญ่เป็นผู้บังคับบัญชา มีเลขานุการสนองงานการ
เลขานุการ เจ้าคณะใหญ่ จัดเป็น “พระสังฆาธิการ”

(๒) คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ของมหาเถรสมาคม

ก. คณะกรรมการฝ่ายปกครอง

ข. คณะกรรมการฝ่ายศาสนศึกษา

ค. คณะกรรมการฝ่ายศึกษาสงเคราะห์

ง. คณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จ. คณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการ

ฉ. คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์

(๓) คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการอื่นๆ (มีจำนวนมากคณะ)

(๔) กองงาน

ก. กองบาลีสนามหลวง

ข. กองธรรมสนามหลวง

ค. กองงานพระธรรมทูต

กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (๒๕๔๑) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์
ส่วนกลางได้กำหนด ข้อที่ ๕ วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษาและ
ศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการ และสาธารณ
สงเคราะห์ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ และการพระศาสนาให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถร
สมาคม

๑) ข้อที่ ๖ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ตามข้อ ๔ ให้เจ้าคณะใหญ่
ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์ในนิกายนั้นๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้

(๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ และภาค ๑๕

(๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ และภาค ๗

(๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ และภาค ๑๒

(๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ และภาค ๑๘

(๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุต ภาคทุกภาค

๒) ข้อ ๗ เจ้าคณะใหญ่ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนาการศึกษาการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

(๗) ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะใหญ่ หรือเจ้าคณะใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะใหญ่ เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ภายในเวลาไม่เกิน ๑ ปี ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่

(๘) เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ ๒ รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ^{๒๙}

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้กำหนดส่วนหลักไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ได้จัดเขตการปกครองออกเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล จำนวนตำบลและเขต ปกครองให้เป็นไปตามกำหนดในกฎหมายเถรสมาคม ส่วนมาตรฐาน ๒๒ กำหนดให้พระภิกษุเป็น ผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วย เจ้าคณะชั้นนั้นๆ ด้วยก็ได้

การปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองเป็นระดับชั้นดังนี้

๑) เจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๓๐}

๒) เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะจังหวัดนอกรวมถึงกรุงเทพมหานคร รวมถึงรองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึง รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะจังหวัดนอกรวมถึงกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

^{๒๙} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘๓-๑๘๕.

^{๓๐} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๗๒.

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่ง ของ ผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือ คำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับ บัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๓๑}

๓) เจ้าคณะอำเภอ หมายถึง เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และเจ้าคณะอำเภอ ใน จังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร รองเจ้าคณะอำเภอ หมายถึง รองเจ้าคณะเขต ในกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะอำเภอ ในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่ง ของ ผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือ คำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับ บัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๓.

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๓๒}

๔) เจ้าคณะตำบล หมายถึง เจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบล ใน จังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร รวมถึงรองเจ้าคณะตำบล หมายถึง รองเจ้าคณะแขวง ใน กรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่ง ของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังข้ออิทธิฤทธิ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่งหรือ วินิจฉัย ชั้นเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชา หรือผู้อยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไป โดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๓๓}

๕) เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นพระสังฆาธิการ อันดับที่ ๙ ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมาย อาญาตาม มาตรา ๔๕ ได้กล่าวว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครอง คณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่ง และนอกจากนั้น เจ้าอาวาสยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนมากที่สุดที่จะช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนา ปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ดังที่พระพุทธวร ญาณ (ทองย้อย กิตติทินโน) ได้กล่าวว่า พระสังฆาธิการ คือผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งตามกฎหมายมหาเถร สมาคม กำหนดให้มีจำนวน ๑๑ อันดับ โดยมีเจ้าคณะภาคเป็นอันดับที่ ๑ มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นอันดับที่ ๑๑

^{๓๒} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๗๔.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

นั้น พระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ คือเจ้าอาวาสนับเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญมากที่สุด มีความรับผิดชอบสูงสุด ด้วยเหตุผล เจ้าอาวาสเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดพระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ประชาชน รู้จักพื้นฐานของบุคคลเหล่านั้นดีกว่าใครๆ อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ทางพระศาสนาทั้งดีและร้าย ย่อมเข้าใจปัญหาต่างๆ และหาทางคลี่คลายปัญหาได้ง่าย และตำแหน่งเจ้าอาวาสจัดเป็นพื้นฐานที่สำคัญของตำแหน่งผู้ปกครองสงฆ์ทุกตำแหน่ง ดังนั้น กฎหมายคณะสงฆ์จึงได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ ดังนี้

- (๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัย แก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
- (๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^{๓๔}

หน้าที่เจ้าอาวาสดังกล่าวในมาตรา ๓๗ นี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวมลักษณะงานอย่างกว้างๆ มิได้ชี้ชัดถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีปฏิบัตินั้น ได้กำหนดโดยลักษณะงานเป็น ๔ ข้อ คือ

- ๑) หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ได้แก่
 - (๑) การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การก่อสร้าง การบูรณปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่งการกำหนดแบบแปลนแผนผัง ซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องทำด้วย แรงเงิน แรงงาน และแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุ ให้ปรากฏเป็น รูปธรรม ศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่างๆ จักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปด้วยดี ด้วยหน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้
 - (๒) การจัดการกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การจัดการกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคล เช่น การรับทรัพย์สิน การอรรถคดี กิจการเหล่านี้ เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปด้วยดี คือ เป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบแบบแผนหรือจารีตว่าด้วยการนั้น
 - (๓) การจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การดูแลรักษา การใช้จ่าย การจัดทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการบัญชี ทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าอาวาสให้เป็นไปด้วยดี คือ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๙.

๒) หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด ได้แก่

(๑) การปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การคุ้มครองปกป้องรักษา ให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุก ให้ความ อนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยตามสมควร หรือกล่าวอีกในหนึ่งว่าช่วยบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ดังกล่าวด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ

(๒) การสอดส่องบรรพชิต และคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การตรวจตราและเอาใจใส่ ดูแลการประพฤติปฏิบัติตนของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อยดีงาม รวมถึงควบคุมและบังคับบัญชาบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าว ให้ปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคม และ รวมถึงการว่ากล่าวแนะนำ ชี้แจงเกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วย

๓) หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม

(๑) การจัดการศาสนศึกษา หมายถึง การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติ ธรรมให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาด้วย) หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีที่โดยปฏิบัติสืบมาโดยตรง ได้แก่การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียงซึ่งมีสำนัก ศาสนศึกษาดังกล่าว

(๒) การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระ ธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่นๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตาม พระธรรมวินัยและการปฏิบัติศาสนกิจ ของพระสงฆ์ เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน ฝึกซ้อมเรื่อง สังฆกรรมและพิธีกรรม ทางพระศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถศีล และปฏิบัติศาสนพิธีอื่นๆ

๔) หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล หน้าที่อำนวยความสะดวกใน การ บำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งในส่วนวัดและนอกวัด และเป็นหน้าที่ อัน เกี่ยวกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งพอแยกได้โดยลักษณะ คือ

(๑) การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัดบำเพ็ญ กุศลทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

(๒) การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเอง ทั้งที่เป็นการประจำ และเป็นการจร

(๓) การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด แต่ ขอรับคำปรึกษาและความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัด

(๔) การสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาเผาศพ ศาลาพักผ่อน ศาลาบำเพ็ญกุศลและที่เก็บศพ เป็นต้น^{๓๔}

การดำเนินงานจัดการวัด ๓ ด้าน คือ

๑) การจัดการศาสนสถานและศาสนวัตถุ

(๑) พัฒนาและปรับปรุงศาสนสถาน เช่น โบสถ์ วิหาร กุฏิ ฯลฯ ให้สวยงาม ประหยัด เรียบง่าย สอดคล้องต่อศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาติ และท้องถิ่น มีการจัดเก็บศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูป ใบลาน ฯลฯ แยกไว้อย่างชัดเจนเป็นหมวดหมู่ในรูปของพิพิธภัณฑ์ และเป็นประโยชน์ สูงสุดในแง่การศึกษา และเป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชน

(๒) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาดร่มรื่น เช่น การปลูกต้นไม้ ดอกไม้ประดับ ต้นไม้เพื่อความร่มรื่น มีบ่อน้ำ สระน้ำ ทางเดินเท้า ท่อระบายน้ำ ฯลฯ การจัดทำแผนผังภายในวัดเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

๒) การจัดการบุคลากร

(๑) ปรับปรุงระบบการรับบุคคลเข้ามาบวช เพื่อให้ได้ผู้มีคุณภาพและมุ่งหวังจะใช้ชีวิตที่ทำงานเป็นประโยชน์ในบวรพุทธศาสนา รวมทั้งมีกระบวนการคัดเลือกพระสังฆาธิการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถ ประสบการณ์ คุณวุฒิ และวัยวุฒิอันเหมาะสม รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

(๒) จัดการความรู้ของพระสังฆาธิการให้ถูกต้องทันสมัยทั้งทางโลกและทางธรรม สามารถนำวิทยาการแผนใหม่มาใช้จัดการหรือบริหารกิจการในวัด หรือในองค์กรการปกครองให้มีประสิทธิภาพและสามารถเป็นผู้นำของชุมชนได้

(๓) จัดการความรู้ของบุคลากรทางศาสนา คือ พระภิกษุ สามเณร แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัดให้รอบรู้ทางโลกและทางธรรม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และประกอบศาสนกิจอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม ขจัดผู้แสวงหาประโยชน์และไม่ประสงค์ให้ออกจากสถาบันทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้พระภิกษุสามารถอบรมสั่งสอน และชี้แนะสิ่งที่ดีงามแก่สังคมได้

๓) การจัดการกิจกรรมภายในวัด

(๑) ปรับปรุงแบบการประกอบศาสนพิธีให้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถประกอบศาสนพิธีได้ตรงตามพุทธบัญญัติ ประหยัด เรียบง่าย และเป็นประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย สรุ่ยสร่าย หรือไม่เหมาะสม

(๒) จัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ ให้เรียนรู้หลักธรรม คำสั่งสอน สามารถปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เป็นแบบอย่างแก่สังคมและเผยแพร่หลักธรรมดังกล่าวแก่ประชาชนได้ มีการจัดวัด

^{๓๔} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, หน้า ๓๓ - ๓๔

ให้เป็นอุทยานทางการศึกษาที่ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้และศึกษาหลักธรรมทางศาสนา รวมทั้งความรู้อื่นๆอันจะเป็นประโยชน์ นอกจากนี้ควรเสริมสร้างความรู้แก่ประชาชนให้มีความเข้าใจและยึดมั่นศรัทธาในหลักธรรมทางศาสนา เพื่อเป็นแนวทางให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

(๓) จัดการรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความหลากหลาย สามารถเลือกใช้ ความรู้จากหลักธรรมพื้นฐานมาเป็นหลักในการเผยแผ่ โดยสามารถดำเนินการได้อย่างแพร่หลาย มีการใช้สื่อต่างๆ รวมทั้งใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(๔) จัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ให้วัดเป็นที่พึ่งพิงของประชาชน โดยเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น การศึกษาสงเคราะห์สำหรับผู้ยากไร้ การฝึกอาชีพ การศึกษาพิเศษ การจัดแหล่งสาธิตความรู้ สวนสมุนไพร การสงเคราะห์บุคคลติดเชื้อโรคเอดส์ การเปิดโอกาสให้ชุมชนใช้วัดเป็นศูนย์รวมของกิจกรรม จัดลานกีฬาที่เหมาะสมตลอดจนใช้เป็นสถานที่ประชุมและประกอบกิจกรรมต่างๆ อันตอบสนองความต้องการของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง^{๓๖}

การบริหารจัดการวัดสมัยใหม่ ดังนี้

๑) การสร้างค่านิยม ได้แก่การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิดและการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบแบบ แผนที่ได้วางไว้เพื่อการบริหารวัดจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

๒) จัดโครงสร้าง ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสม เป็นไปตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารในวัดของท่าน

๓) จัดระบบงาน ได้แก่การรักษาการบริหารต่างๆที่อยู่ภายในวัดให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ

๔) จัดกิจกรรม ได้แก่การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ

๕) บุคลากร ได้แก่บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้นๆการเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถเป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่งเพราะการบริหารงานของท่านจะสำเร็จหรือไม่ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญดังนั้นจึงควรเลือกใช้บุคคลให้เหมาะสม

๖) เสริมทักษะ ได้แก่การสร้างความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

^{๓๖} กองแผนงาน, คู่มือพระสังฆาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖

๗) กลยุทธ์ ได้แก่วิธีการหรือกลวิธีที่ท่านเลือกใช้ในการบริหารนั้นระบบรูปแบบต้องเหมาะสมกับปัจจัยต่างๆที่กล่าวมาแล้ว^{๓๗}

๒.๒.๓ การบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยถูกระบุไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๓๕) ถือเป็นฐานะหน้าที่ของพระ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการคณะสงฆ์และการพระพุทธรศาสนา การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นฐานะหน้าที่ และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ด้าน คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑) **ด้านการปกครอง** การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการวางแผนการปกครองคณะ ให้เป็นอยู่ด้วยความเรียบร้อย มีระเบียบแบบแผนที่มีการปกครองเป็นคณะให้คณะสงฆ์ได้อยู่อย่าง ความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อดูแลในด้าน ต่างๆ ด้วยความเรียบร้อย เป็นหน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการ จักต้องกระทำเพื่อ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของขององค์กร

มหาเถรสมาคม คือ องค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คณะสงฆ์และสามเณร ต้องอยู่ ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม (ม.๑๕ ตีร, ม.๒๐) มหาเถรสมาคม มีหน้าที่การคณะสงฆ์และ การพระศาสนาเช่นเดียวกับสังฆสภา คณะสังฆมนตรี คณะวินัยธร และ ก.ส.พ.สมัยใช้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔^{๓๘}

การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การ ปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัย คือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของ การศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจเกิด ความรู้สึกในเชิงปฏิบัติ ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบใช้อำนาจ จึงก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้อำนาจ

^{๓๗} สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **วัดพัฒนา ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน พระพุทธศาสนา, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖-๔๘.

^{๓๘} พระศรีศาสนวงศ (วีรชัย วีรปญโญ), **อธิบายกฎหมายมหาเถรสมาคม**, (กรุงเทพมหานคร : หจก. ประยูรสาสน์ไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

ใช้อำนาจ และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช้การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง^{๓๙}

การปกครอง คือการควบคุมและส่งเสริมการรักษา ความเรียบร้อยดีงาม หมายถึงงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุ สามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ทั้งนี้ คำว่า “การปกครอง” แปลว่า การควบคุมดูแลรักษา ควบคุมให้ท่านอยู่ในที่ท่านควรอยู่^{๔๐}

การปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของวัด หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร^{๔๑}

การปกครอง คือ การบริหารวางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกัน ทำหน้าที่อย่างปกติสุข รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน ให้เกิดการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐอย่างถูกต้อง ตลอดถึงการพยายามสร้างรูปแบบการปกครองที่จะกำจัดคนเลวให้น้อยที่สุด โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทำหรือปฏิบัติตาม^{๔๒}

สรุปได้ว่า การปกครองเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารกลไกของสังคม เพื่อให้สมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ซึ่งมีความหมายอยู่ทั่วไป คือ การบริหาร การวางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกได้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ส่วนการปกครองคณะสงฆ์นั้น จะมุ่งเน้นการปกครองของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ซึ่งเป็นการปกครองที่พระพุทธรเจ้าทรงตัดแปลงมาจากการปกครองอาณาจักรในสมัยนั้น โดยมุ่งเน้นให้ธรรมเป็นใหญ่กว่าตัวบุคคล เรียกอีกอย่างว่าการปกครองแบบ

^{๓๙} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙), หน้า ๗๘.

^{๔๐} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, หน้า ๗.

^{๔๑} กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๕.

^{๔๒} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๖.

ธรรมาธิปไตย จึงทำให้การปกครองสงฆ์ยึดปฏิบัติรูปแบบถือเอาพระธรรมวินัยเป็นใหญ่ตลอดจนมาจึ
ปัจจุบัน

๒) ด้านการศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของ
พระพุทธศาสนาของบรรพชิต และคฤหัสถ์ เป็นกิจการบริหารของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งใน
อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม มีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา” ของ
คณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตรี) และในระเบียบการบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้
กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้
ดำเนินไปด้วยดี”

หลักการศาสนศึกษา เป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์
ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจด้านนี้
ครอบคลุม ถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง
เป็นเลขานุการสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยการหรือเป็นประธานจัดสอบธรรมบาลี
สนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียนในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริม
การศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุ
สามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น^{๔๓}

“พุทธิศึกษา” และ “จริยศึกษา” ตามความหมายของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงแล้ว
พุทธิศึกษาจะไม่แยกจากจริยศึกษา เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว พระองค์มีจริยะ
มาพร้อมเสร็จ ทรงสมบูรณ์ด้วยพุทธคุณทั้งสองคือ ปัญญาที่แท้มากับคุณธรรม มีกรุณา เป็นต้น และ
เป็นพื้นฐานของการแสดงออกที่ถูกต้องอย่างแท้จริงซึ่งเป็นจริยะธรรมในตัวของมันเอง เพราะฉะนั้นใน
แง่ของพุทธศาสนาจึงถือว่าตัวหลักเป็นตัวของการศึกษา การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็น
เครื่องมือสำหรับพัฒนา คือ เป็นการพัฒนาตัวบุคคลขึ้น โดยพัฒนาตัวคนทั้งคนหรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวคน
พัฒนานั้น คือ การศึกษาเมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้ว ก็เอาคุณสมบัติที่ตัวมีซึ่งเกิดจากการศึกษา
นี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การศึกษาก็เลยเป็นเครื่องมือของการ
พัฒนาการพัฒนาคนหรือการพัฒนาชีวิตจะเป็นไปได้ด้วยดี ต้องอิงอาศัยความเชื่อ ความมั่นใจ และ
ความรู้ความเข้าใจที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ๒ ประการ คือ (๑) ความเชื่อ ความมั่นใจในธรรมชาติของ
มนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ และมีวิสัยแห่งการพัฒนาได้อย่างสูงสุด การพัฒนาคนนั้นมี
ลักษณะเด่นอันหนึ่ง คือการดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัวมนุษย์แต่ละคนออกมาพัฒนาให้งอกงามอย่าง

^{๔๓} กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็น
มาตรฐาน, หน้า ๕.

เต็มที และใช้ให้ได้ผลดีที่สุด (๒) การทำให้บุคคลแต่ละคนรู้จักตัวเอง และความพร้อมความสามารถในการที่จะตอบรับสิ่งภายนอก^{๔๔}

การศึกษาของภิกษุสงฆ์ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

(๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (ระดับประถมศึกษา) สนามหลวง แผนกธรรม มีหลักสูตร คือ นักเรียนจัดสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์ สำหรับหลักสูตรนักเรียนแบ่งเป็น นักเรียนชั้นตรี นักเรียนชั้นโทและนักเรียนชั้นเอก ส่วนหลักสูตรธรรมศึกษา แบ่งเป็นธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโทและธรรมศึกษาชั้นเอก

(๒) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เรียนบาลีไวยากรณ์แล้วเรียนแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทยและแปลภาษาไทย เป็นภาษาบาลี เพราะว่าภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

(๓) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (ระดับมัธยมศึกษา) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดหรือธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยกรมการศาสนาให้การอุปถัมภ์ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อที่ว่าหากพระสงฆ์ สามเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐหรือใช้สมัครงานประกอบอาชีพได้

(๔) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินการในสองสถาบัน คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย^{๔๕}

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันมีการดำเนินการดังนี้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสมุน นอกจากนี้ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการสาธารณะศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ตามสมควร การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการดังนี้

^{๔๔} พระราชวรมนู (ประยูร ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๕๑-๕๒.

^{๔๕} กรมการศาสนา, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓-๑๔.

(๑) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่พระพุทธศาสนานักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญ แบ่งเป็นระดับชั้นคือ ชั้นเตรียมรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ชั้นต้น รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ชั้นกลาง รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ชั้นสูง รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ หลักสูตรการสอนจะมี ๒ ประเภทคือ ประเภทที่ ๑ วิชาบังคับได้แก่ วิชาประวัติพระพุทธศาสนา วิชาธรรมะ และวิชาศาสนพิธี ประเภทที่ ๒ วิชาเลือกแต่ละโรงเรียนจะเลือกตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และความพร้อมของโรงเรียน

(๒) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม ให้แก่เด็กตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนจนเจือ หรือการช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนจนเจือ การศึกษาอื่นนอกการศาสนาศึกษา หรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนคณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์

การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

(๑) การศึกษานอกเหนือจากการศาสนาศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุ สามเณร และ

(๒) การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

ก. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้ เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

ข. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษ อบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน เป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้ วิชาการศาสนาศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ ด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

ค. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก ทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่ยังเด็ก

ง. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรม หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีการจัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๓๗ และอยู่ในสังกัดกรมการศาสนา ขณะนี้มีวัดต่างๆ จำนวนมาก จัดตั้งแต่โดยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แต่ยังมีได้จัดเป็นการศาสนศึกษาหรือการศึกษาสงเคราะห์ โดยรูปการนั้นน่าจะจัดเป็น “การศึกษาสงเคราะห์” มากกว่า เพราะเป็นการศึกษาเพื่อสงเคราะห์ พระภิกษุสามเณรให้มีการศึกษาเล่าเรียนวิชาสามัญศึกษา ทั้งผู้เรียนและผู้สอนก็เน้นหนักทางวิชาสามัญศึกษา^{๔๖}

คณะสงฆ์กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจของคณะสงฆ์ แบ่งเป็น ๒ ประการ คือ

(๑) การศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชน หรือพระภิกษุสามเณร และในปัจจุบันนี้การศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จัดได้ถึง ๔ ประเภท คือ

ก. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย-หญิง เรียนรวมกันกับภิกษุ สามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน

ข. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และ อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์และอยู่ในสังกัดของคณะกรรมการศึกษาเอกชน ปัจจุบันมีจำนวน ๓ แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนม และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน

ค. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนสอนเฉพาะ วันอาทิตย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของฝ่ายราชอาณาจักรหยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็ก ศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ อันเป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

^{๔๖} คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๔๘-๔๙.

ง. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาส่งเสริมให้ภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการ เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้านที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมายมาช่วยเลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระตั้งแต่เด็กสอนหนังสือง่ายๆ เบื้องต้นที่ไม่เกินกำลังของสมอที่เด็กจะเรียนได้และให้รู้จักสวดมนต์ไหว้พระ เป็นต้น

(๒) การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยวิธีอื่น จากการศาสนศึกษาหรือการสงเคราะห์สถาบันการศึกษา หรือ การสงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะดำเนินการทั้งเป็นการส่วนตัว หรือเป็นการคณะสงฆ์ได้ ซึ่งถือว่าการศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ และผลสะท้อนถึงพระภิกษุสงฆ์โดยตรง การสงเคราะห์การศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ก. ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
- ข. ช่วยพัฒนาสถานการศึกษา
- ค. ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา
- ง. ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา^{๔๗}

สรุปได้ว่า การศาสนศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือช่วยเหลือ ด้านการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่น ผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ ด้วยทุนและปัจจัยต่างๆ และยังเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นมาเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก หัวใจสำคัญในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกโดยให้เกิดประโยชน์สุข

^{๔๗} บุญศรี พานะจิตต, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ กล่าวว่า การเผยแผ่ หมายถึงการทำให้ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระศาสนา การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างขวางออกไป เผยแผ่กว้างขวางออกไป ทำให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รักต่อสาธารณชน^{๔๘}

การประกาศพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป” จากพระพุทธพจน์นี้เป็นเครื่องชี้ชัดว่า บทบาทสำคัญของการสืบทอดหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธสาวกจนตราเป็นปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการก็คือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการ คือ

- (๑) ภูมิธรรมมีกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาตินี้
- (๒) สัมปรายิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาติหน้า
- (๓) ปรมัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์อย่างยิ่ง^{๔๙}

พระพุทธศาสนายังมีรูปแบบในการสอนหรือวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า ที่น่าสังเกตหรือพบอยู่บ่อยๆ ซึ่งได้แก่รูปแบบต่อไปนี้

(๑) รูปแบบแบบสากัจฉาหรือสนทนา เป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใดๆ โดยเฉพาะ เมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้นยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนา ยังไม่รู้ไม่เข้าใจในหลักธรรมในการสนทนา พระพุทธเจ้ามักเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและเลื่อมใสศรัทธาในที่สุดแม้ในหมู่พระสาวกพระองค์ใช้วิธีนี้ไม่น้อย เช่น ในปฐมปัจฉิมปัจฉิมสูตร การสนทนายระหว่างพระพุทธเจ้ากับพราหมณ์ชานูโสณิ ถึงเรื่องวิธีการอาบน้ำลอยบาป ครั้นจบการสนทนาแล้วชานูโสณิพราหมณ์ได้ประกาศตนเป็นอุบาสกเข้าถึงพระรัตนตรัย

(๒) รูปแบบการบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ทรงใช้ในการแสดงธรรมหรือที่ประชุมใหญ่ ซึ่งมีประชาชนหรือพระสงฆ์เป็นจำนวนมากและส่วนมากมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจกับมีความเลื่อมใสศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกันพอจะใช้วิธีบรรยายอันเป็นแบบกว้างๆ ได้ลักษณะพิเศษของพุทธวิธีสอนแบบนี้ที่พบในคัมภีร์ บอกว่าทุกคนที่ฟังพระองค์แสดงธรรมอยู่ในที่ประชุมนั้น แต่ละคน

^{๔๘} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, หน้า ๔๕๙.

^{๔๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๐-๑๑๑.

รู้สึกว่าการบูชาพระพุทธรูปอยู่ด้วยตัวเอง โดยเฉพาะเป็นความสามารถอัศจรรย์อีกอย่างหนึ่งของพระพุทธรูป

(๓) รูปแบบแบบตอบปัญหา ผู้ที่มาจากปัญหานั้นนอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่างๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่นบ้างก็มาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนาหรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตนบางก็มาถามเพื่อลองภูมิบ้างก็เตรียมมาถามเพื่อข่มปราบให้จนหรือให้ได้รับความอับอายในการตอบพระพุทธรูปทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสม

(๔) รูปแบบการวางกฎข้อบังคับ เมื่อเกิดเรื่องมีภิกษุกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นเป็นครั้งแรกพระสงฆ์ หรือประชาชนเล่าลือโพนทนาติเตียนกันอยู่ มีผู้นำความมากราบทูลพระพุทธรูป พระองค์จะทรงเรียกประชุมสงฆ์ สอบถามพระภิกษุผู้กระทำความผิดเมื่อเจ้าตัวรับได้ความเป็นสัตย์จริงแล้ว ก็จะทรงตำหนิชี้แจงผลเสียหายที่เกิดแก่ส่วนรวม พรรณนาผลร้ายของความประพฤติไม่ดี และคุณประโยชน์ของความประพฤติที่ดีงาม แล้วทรงแสดงธรรมกถาที่สมควรเหมาะสมกับเรื่องนั้น ต่อจากนั้นจะตรัสให้สงฆ์ทราบว่าจะทรงบัญญัติสิกขาบท โดยทรงแถลงวัตถุประสงค์ในการบัญญัติให้ทราบแล้วทรงบัญญัติสิกขาบทข้อนั้นๆ ไว้ด้วยความเห็นชอบพร้อมกันของสงฆ์ในการสอนแบบนี้พึงสังเกตว่าพระพุทธรูปทรงบัญญัติสิกขาบท โดยความเห็นชอบของสงฆ์ซึ่งบาลี ใช้คำว่า “สงฆ์สุกฺขตาย” แปลว่า “เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์” หมายความว่าทรงบัญญัติ โดยชี้แจงให้เห็นแล้วว่าถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียอย่างไร เมื่อรับจะมีผลดีอย่างไรจนสงฆ์รับคำของพระองค์ว่า “ดีแล้ว” ไม่ทรงบังคับเอาโดยพลการ^{๕๐}

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง นโยบายซึ่งเป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมหรือกลยุทธ์การดำเนินการประกาศธรรมที่สำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่สำคัญ มี ๕ ข้อ ได้แก่

- (๑) การตกปลานอกบ้าน หมายถึง การทำงานเชิงรุก
- (๒) ประสานสิบทิศ หมายถึง การสร้างเครือข่าย
- (๓) ผูกมิตรทั่วหล้า หมายถึง การประสานสามัคคี
- (๔) บริหารปัญญา หมายถึง การพัฒนาศักยภาพเองอยู่เสมอ
- (๕) สาลิกาป้อนเหยื่อ หมายถึง การนำธรรมให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน^{๕๑}

^{๕๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พุทธวิธีในการสอน*, (กรุงเทพมหานคร : โอเอ้นจิการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐.

^{๕๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *บรรยายในการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.mcu.ac.th/>. [๑๐ มกราคม ๒๕๖๑].

ลีลาการเทศนาธรรม หมายถึง การสอนของพระพุทธเจ้าในแต่ละครั้งที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่

(๑) สันตัสสนา คือ ชี้แจงเรื่องที่ทรงสอนให้เห็นชัดเป็นการแยกแยะ อธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจนจนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้งเห็นจริงเห็นดังได้เห็นกับตา

(๒) สมาทปนา คือ ขวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติเป็นการสอนให้เห็นว่าสิ่งใดควรปฏิบัติก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่าและเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนจนยอมรับและนำไปปฏิบัติ

(๓) สมุตเตชนา คือ เร้าใจให้อาจหาญกล้ากล้า เป็นการปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะมีกำลังใจที่จะทำให้สำเร็จลงได้

(๔) สัมปหังสนา คือ ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริงเป็นการบำรุงจิตให้ชุ่มชื่นเบิกบาน เห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับ และทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและเบิกบานใจ^{๕๒}

สรุปได้ว่า การเผยแผ่ คือ การเผยแผ่พระพุทธธรรมคำสอน ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติปฏิบัติชอบนั้น อบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ การเผยแผ่เป็นหลักในการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ จัดให้มีการเทศน์หรือปาฐกถาธรรมเป็นประจำทุกสัปดาห์ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอีกหลายประการ เช่น การหล่อเทียนเข้าพรรษา มีการประกวดเทียนเข้าพรรษา วันสงกรานต์ มีการจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย เป็นต้น

๕) ด้านการสาธารณูปการ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เฌรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัด เป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดจะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่าเงินอุดหนุนบูรณะวัด

การสาธารณูปการ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ กล่าวว่า หมายถึง “การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ให้จัดการดูแล บำรุงรักษากิจการ

^{๕๒} ที.ลี. (ไทย) ๙/๑๙๘/๑๖๑.

และศาสนสมบัติของวัดเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสผู้ปกครอง และผู้แทนวัด ที่จะบำรุงรักษา กิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามมาตรา ๓๗ ได้แก่

- (๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (๒) ปกครอง และสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มี ที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์

(๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^{๕๓}

“สาธารณูปการ” ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางในสมัยใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ใช้คำว่า “องค์การสาธารณูปการ” แต่ในปัจจุบันบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคม และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการมีความหมายในการรวมกิจกรรมคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือ หมายถึง

- (๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน
- (๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง
- (๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร
- (๔) การศาสนสมบัติของวัด (ศบว.)

การสาธารณูปการ ใน ๔ ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่เจ้าอาวาส มาตรา ๓๗ (๑) ว่า “บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี”^{๕๔}

การควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้น ต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมสาธารณูปการส่งเสริมสาธารณูปการ การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติ สอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้

^{๕๓} ปลื้ม โชติชอุทัยกุล, คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗๒.

^{๕๔} กรมการศาสนา, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓-๑๔.

- (๑) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
- (๒) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะ พอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน
- (๓) ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทยหรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นเป็นสำคัญ
- (๔) ควบคุมการเงินและบัญชี รายรับ - รายจ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี
- (๕) ควบคุมดูแลเอกสารต่างๆของเจ้าอาวาส เช่นรายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปโดยถูกต้อง
- (๖) ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการส่งเสริมกิจการของวัด เจ้าคณะทุกชั้นควรส่งเสริมเจ้าอาวาสในการสาธารณูปการดังนี้^{๕๕}

กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้ความหมายไว้ว่าการ สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด ความสำคัญ การสาธารณูปการโดยรวม หมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวก สบาย การทำถนน ทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงาม ให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้การสาธารณูปการ เป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้ เพื่อสร้างสิ่งจำเป็น รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้ เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด ในการนี้ให้รวมถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ มีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า ภณฑาคาริก โดยเฉพาะศาสนสมบัติ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

- (๑) ศาสนสมบัติวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของสงฆ์ในวัดนั้น ซึ่งมีเจ้าอาวาส เป็นต้น ช่วยกันดูแล รักษา ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย
- (๒) ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินอันมิใช่เป็นศาสนสมบัติวัด แต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง ศาสนสมบัติกลาง เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงสุดดูแลรักษา ทั้งนี้การจัดการศาสนสมบัติภายในวัดจะต้องยึดหลักให้ถูกต้องตามกฎหมาย พระธรรมวินัย มติมหาเถรสมาคม และจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยทั่วไปหากไม่จำเป็น

^{๕๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, หน้า ๕๙.

หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุ หรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เเมรุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด เป็นต้น^{๕๖}

สรุปได้ว่า การสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะงาน การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นพิเศษของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เป็นภารกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุ สามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสพระภิกษุ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้าน อาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่วัยงานหรือของบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุน จุนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป ดังนั้น การสงเคราะห์ที่เป็นหลักของพระสงฆ์ คือ การสงเคราะห์ในด้านจิตใจและด้านวัตถุด้านจิตใจ กระทำได้โดย

(๑) เป็นที่ปรึกษาแนะนำในปัญหาชีวิตและด้านอื่นๆ เช่น ทางวิชาการบางอย่าง

(๒) ทำให้วัดร่มรื่นสมเป็นอาราม ให้ความร่มเย็นทางการปฏิบัติตนให้เป็นบางอย่างของผู้ดำเนินชีวิตอันประเสริฐ เป็นที่ตั้งแห่งความเคารพศรัทธา เลื่อมใสและนับถือ สร้างความร่มเย็นเมื่อเห็นวัดและพระสงฆ์ การสาธารณสงเคราะห์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามโอกาสอันควร จะมีระเบียบปฏิบัติชัดเจน

^{๕๖} กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, หน้า ๖-๗.

สำหรับผู้จัดการสาธารณสงเคราะห์โดยส่วนมาก ได้แก่ วัดหรือเจ้าอาวาส ซึ่งมีบทบัญญัติว่า ด้วยหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนี้

- (๑) จัดกิจกรรมของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
- (๒) เป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- (๓) ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชน ในการบำเพ็ญกุศล หน้าที่เหล่านี้ย่อมเข้าได้กับการสาธารณสงเคราะห์อันเป็นการคณะสงฆ์หรือการพระศาสนา เจ้าอาวาสจึงต้องมีหน้าที่จัดการสาธารณสงเคราะห์ อันเป็นกิจการของวัดการให้การศึกษาอบรมและการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.บ.ต.)^{๕๗}

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนน ทำสะพาน ศาลาพักร้อน งานนี้จะมี อ.บ.ต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้านที่เป็น พุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่างนิจดูดย^{๕๘}

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ การจัดกิจการอันเป็นประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะมี ๔ ประการ คือ

- (๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรม ประจำตำบลกิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น
- (๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือ สนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล ชุดสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเป็นแหล่งอุปโภคและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่นๆ

^{๕๗} พระมหาสมทรง สิรินธโร, นายแพทย์ประเวศ วะสี, นายสมบุญ สุขสำราญ และ ส.ศิริรักษ์, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทเกสต์ไทย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๕

^{๕๘} พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม), สารภาค ๑๕, (กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

(๓) การก่อสร้างสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้าปลุกต้นไม้ และอื่นๆ

(๔) การก่อสร้างประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในการคอยช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้ และน้ำท่วมพร้อมมอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนทำอาหารเลี้ยงเด็กกำพร้าและเด็กด้อยโอกาส หรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชนผู้ประสบภัยพิบัติจากวินาศภัย อุบัติเหตุ และสาธารณภัยซึ่งได้แก่ภัย คือ ความยากจน ความเจ็บไข้^{๕๙}

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสงฆ์ขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น^{๖๐}

หลักการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสงฆ์และขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกรกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงทาน การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือ ชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น^{๖๑}

^{๕๙} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ และการพระศาสนา, หน้า ๖๑-๖๒.

^{๖๐} กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๗

^{๖๑} กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, หน้า ๗-๘.

สรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุ ในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร การสร้างถนนเข้า หมู่บ้าน การให้สถานที่ที่เป็นแหล่ง ประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็น การช่วยเหลือชาวบ้านในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพัน ระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย ความสำคัญของการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากเป็นการให้ความ ช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้และประสพภัยแล้ว ยังหมายรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารทาง ราชการ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การฝึกอบรมแก่ประชาชน การให้ใช้สถานที่วัดสำหรับดำเนิน กิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๒.๓ หน่วยงานกำกับดูแลการศาสนา

ประเทศไทยเป็นประเทศได้ชื่อว่าเป็นประเทศพระพุทธศาสนา เนื่องจากว่าประชากร ส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนา ทำให้องค์กรทางพระพุทธศาสนาของไทยเป็นองค์กรที่ ใหญ่ ดังนั้น การบริหารกิจการของพระศาสนานั้นเป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แต่ด้วย เหตุที่ว่าแต่เนื่องจากอาณาจักรและศาสนจักร มีความเกี่ยวเนื่องต่อกัน และจะต้องประสานกับรัฐบาล หรือองค์กรของรัฐจึงเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน ดูแล และพัฒนาการดำเนินงานกิจการ ทาง ศาสนา โดยรัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยงานของรัฐเข้ามากำกับดูแลองค์กรปกครองคณะสงฆ์ของไทย บทบาทภาครัฐในการปกครองคณะสงฆ์ นอกจากภาครัฐจะกำหนดให้มีหน่วยงานที่ รับผิดชอบกิจการ งานคณะสงฆ์โดยตรงแล้ว ภาครัฐยังออกกฎหมายควบคุมดูแล ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการคณะ สงฆ์เรียกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.๒๕๔๕ ได้แบ่งหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับองค์กรคณะสงฆ์ ออกเป็น ๒ หน่วยงาน คือ

๒.๓.๑ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑) โครงสร้าง ให้แบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

(๑) ราชการบริหารส่วนกลาง

- สำนักงานเลขาธิการกรม
- กองพุทธศาสนศึกษา
- กองพุทธศาสนสถาน
- กองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- สำนักงานพทธมณฑล
- สำนักงานศาสนสมบัติ
- สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

(๒) ราชการบริหารส่วนภูมิภาค

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

๒) อำนาจหน้าที่

(๑) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิทยฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

(๒) รับสนองงาน ประสานงาน และถวายการสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์

(๓) เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา

(๔) ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา

(๕) ดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง

(๖) พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา

(๗) ทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม

(๘) สนับสนุนและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

(๙) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๒.๓.๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

มีอำนาจหน้าที่

๑) ดำเนินงานของรัฐด้านศาสนา

๒) ทำนุบำรุงส่งเสริมและให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการศาสนาพุทธและศาสนาอื่นๆ ที่ทางราชการรับรอง (ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์)

๓) ส่งเสริมพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม ส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสร้างความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา

๔) ดำเนินการเพื่อให้คนไทยนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดีมีคุณธรรม

๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

สำนักพุทธงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือกรมการศาสนา ในอดีตเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาเพื่อส่งเสริมหรือช่วยเหลือการปกครองคณะสงฆ์ แต่ในปัจจุบันสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเปลี่ยนไปทำงานด้านอื่นมากขึ้น ทำให้บางเรื่องของคณะสงฆ์ถูกละเลยหรือมองข้ามความสำคัญไป ดังนั้นหากจะให้มีความต่อเนื่องหรือสอดคล้องต่อการพัฒนาการปกครองของคณะสงฆ์สมควรว่าน่าจะมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาช่วยแบ่งเบาภาระของสำนักพุทธศาสนาแห่งชาติ เช่น

๑) เพิ่มหน่วยงานด้านการศึกษา เพื่อเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลการศึกษาโดยแยกออกมาจากสำนักพุทธศาสนาฯ ดูแลการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งระบบ โดยมีแผนงานและงบประมาณสนับสนุน ซึ่งจะช่วยให้คณะสงฆ์ได้บุคคลที่มีทั้งประสิทธิภาพ คุณภาพและคุณธรรม

๒) เพิ่มหน่วยงานสวัสดิการคณะสงฆ์ เช่นเกี่ยวกับการรักษาการอาหารของพระภิกษุสามเณร เกี่ยวกับการเดินทางของพระภิกษุสามเณร เป็นต้น

๓) เพิ่มหน่วยงานด้านกฎหมาย ให้เป็นหน่วยงานที่ปกป้องหรือพิทักษ์ผลประโยชน์ของวัด ในแง่มุมของกฎหมายต่างๆ

๔) เพิ่มหน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์ หรือให้องค์กรสงฆ์มีสื่อเป็นของตนเอง ที่สามารถบริหารจัดการด้วยตนเองได้ เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับองค์กรสงฆ์ในด้านการเผยแผ่ การปกป้องหรือประชาสัมพันธ์ด้านอื่นๆ เกี่ยวกับองค์กรสงฆ์ ในส่วนของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมนั้น ปัจจุบันได้ถูกเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ไปทำในด้านอื่นแล้ว จึงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การปกครองคณะสงฆ์

๒.๔ สภาพความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

๒.๔.๑ สภาพปัญหาการบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย

พระพุทธศาสนาในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาท้าทายที่สำคัญหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ใน ๓ ประเด็น คือ

๑) ปัญหาที่เกิดจากภายในองค์กรพระพุทธศาสนา คือ รูปแบบบรรทัดฐานหรือข้อปฏิบัติต่างๆ สถานภาพหรือตำแหน่งและหน้าที่หรือบทบาทซึ่งผู้ที่มีตำแหน่งในองค์กรพระพุทธศาสนาจะต้องปฏิบัติ ส่วนประกอบสำคัญขององค์กรพระพุทธศาสนาก็คือหลักคำสอนของพระบรมศาสดา พิธีกรรมศาสนสถาน และกฎข้อบังคับที่บุคลากรในพระพุทธศาสนาจะพึงปฏิบัติต่อกันและกันในบรรดาองค์ประกอบเหล่านี้ “บุคลากร” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด บุคลากรในองค์กรพระพุทธศาสนามี ๔ ประเภท คือ ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ในสมัยพุทธกาล มีภิกษุณีเป็นองค์ประกอบหนึ่ง แต่ปัจจุบันโดยเฉพาะในสังคมไทยไม่มีภิกษุณี รูปแบบของนักบวชหญิงในสังคมไทยปัจจุบันจะปรากฏในรูปของ “แม่ชี” ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรในพระพุทธศาสนา มีดังนี้

(๑) การตีความหลักพระธรรมวินัยไม่ตรงกัน ปัญหานี้ทำให้เกิดความอ่อนแอขององค์กรพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และต่อไปในอนาคต เป็นที่ยอมรับว่าการแตกแยกทางความคิด (ทฤษฎีวิบัติ) ได้เกิดขึ้นมาแล้วตั้งแต่สมัยหลังพุทธปินิพพานใหม่ๆ กล่าวคือหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานไม่นานนักก็มีพระภิกษุรูปหนึ่งชื่อพระสุภทัต ได้กล่าวต่อไปนี้เราจะทำอะไรก็ได้ตามสบายไม่มีใครมากล่าวตักเตือนห้ามปรามจู้จี้จุกจิกอีกต่อไป เรื่องราวเกี่ยวกับพระสุภทัตนี้ได้เป็นที่กล่าวขานอย่างกว้างขวาง ประการเหตุดังกล่าวและด้วยความเป็นห่วงในการตีความพระธรรมวินัย พระอริยสาวกรุ่นแรกอันประกอบด้วย พระมหากัสสปเถระ พระอุบาลีเถระ และพระอานนทเถระ เป็นต้น จึงได้ทำสังคายนาครั้งที่หนึ่งเพื่อรวบรวมหลักคำสอนของพระพุทธองค์ให้เป็นอย่างหนึ่งอย่างเดียวกันและไม่ให้ตีความผิดจากพุทธพจน์ที่แท้จริง

(๒) ปัญหาการประพฤติฝ่าฝืนพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร ข้อนี้เป็นปัญหาวิกฤตอย่างหนึ่ง พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา เป็นบุคลากรที่ใกล้ชิดที่สุดกับพระศาสนาและถือเป็นตัวแทนขององค์กรพระพุทธศาสนา ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับประพฤติปฏิบัติ (สุปฏิปันโน) ของพระภิกษุสามเณรหากพระภิกษุสามเณรปฏิบัติตนไม่เหมาะสมกับสมณวิสัยทำการทุศีลเป็นประจำ ขาดการสำรวมกายและสำรวมวาจาย่อมมีผลกระทบต่อศรัทธาของประชาชนอย่างแน่นอน

(๓) ปัญหาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาขาดความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง ปัญหานี้เป็นปัญหาที่ทำนายพระพุทธศาสนาอย่างมากปัญหาหนึ่ง โดยหลักการพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง (สัมมทิวุจ्ฌิ) กล่าวคือ เป็นศาสนาที่เสนอให้รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่ถูกต้อง อะไรคือสิ่งผิด อะไรมีโทษ อะไรมีประโยชน์ อะไรควรประพฤติ อะไรควรงดเว้นการที่บุคลากรทางพระพุทธศาสนาขาดความรู้ ความเข้าใจพระธรรมวินัยที่ถูกต้องนี้เอง ทำให้เกิดปัญหาการประพฤติปฏิบัติ และในที่สุดก็มีผลทำให้เกิดทฤษฎีวิบัติ กล่าวคือ ไม่เชื่อบาปบุญ ไม่เชื่อกุศลธรรม และอกุศลธรรม เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดความย่อหย่อนในการปฏิบัติศีลธรรม จนถึงระดับที่เรียกว่าศาสนาเสื่อม ซึ่งก็หมายถึงศาสนิกชนของศาสนาไม่ปฏิบัติตามหลักศีลธรรมที่ถูกต้องเพราะความไม่รู้นั่นเอง

(๔) ปัญหาระบบการบริหารและระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย คณะสงฆ์ไทยถือว่าเป็นสัญลักษณ์ความคงอยู่ของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยที่เด่นชัดที่สุด ความเจริญรุ่งเรืองหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งและความสำคัญที่สุดขึ้นอยู่กับคณะสงฆ์ไทย คณะสงฆ์ไทยปัจจุบันจัดระบบการบริหารปกครองตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๓๕ และ ๒๕๔๒ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นี้ การบริหารคณะสงฆ์รวมศูนย์อยู่ที่องค์กรมหาเถรสมาคม อันเป็นดุลรััฐบาลคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน และมีลำดับความรับผิดชอบการปกครองไประดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับวัดในหมู่บ้าน เป็นลำดับ

สุดท้ายปัญหากระบวนการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบัน เป็นปัญหาของการขาดการปฏิบัติการ ติดตามผลของการปฏิบัติงาน และปัญหาของพระสังฆาธิการผู้รับผิดชอบในแต่ละระดับขาดความ กระตือรือร้น และขาดการเอาใจใส่ในการประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างจริงจัง ข้อนี้สังเกตเห็นได้ ในเวลาที่มีเหตุการณ์หรือเรื่องราวเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร ทั้งในวัดและในที่ สาธารณะมักจะไม่ได้รับการแก้ไขอย่างทันที โดยพระสังฆาธิการในพื้นที่ที่เกิดปัญหานั้นๆ ปัญหาจึง มักจะยืดเยื้อและเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในหมู่ประชาชนซึ่งส่งผลกระทบต่อ ประชาชนมีศรัทธาคลอน แคลนในคณะสงฆ์

๒) ปัญหาที่เกิดจากการรุกรานลัทธิความเชื่อและองค์ศาสนาอื่น ลัทธิความเชื่อ และ รูปแบบพิธีกรรมองค์ศาสนาต่าง ในโลกปัจจุบันกำลังแพร่หลายและรุกเงิบเข้าไปกับความ เชื่อ และรูปแบบพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางโดยมีเป้าหมายเพื่อแย่งชิงศาสนานอกจาก พระพุทธศาสนาไปเป็นศาสนิกชนของศาสนานั้นๆ ที่มีกระบวนการแย่งชิงประชาชนอยู่ในขณะนี้ การ รุกเพื่อแย่งชิงประชาชนนี้จะปรากฏในรูปแบบต่างๆ เช่น

- (๑) การโฆษณาเผยแพร่ศาสดาของตนว่ายิ่งใหญ่และสูงส่งยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า
- (๒) การดำเนินการบิดเบือนคำสอนของพระพุทธศาสนา (สัทธรรม ปฏิรูป)
- (๓) การปลอมบวชเป็นพระภิกษุและประพฤติปฏิบัติตนเบี่ยงเบนจากหลักธรรม

วินัย

(๔) การนำเอาพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาไปเป็นส่วนหนึ่งแห่งพิธีกรรมของ ศาสนานั้นๆ โดยบิดเบือนให้เห็นว่าพิธีกรรมศาสนาของตนไม่แตกต่างจากพิธีกรรมของ พระพุทธศาสนา

(๕) การใช้วิธีการล่อศรัทธาประชาชนด้วยวิธีการให้การสงเคราะห์ด้วยการศึกษา อาชีพ สาธารณะสุขแบบให้เปล่า การลบล้าง สิ่งเคารพพระพุทธศาสนา เป็นต้น

เท่าที่กล่าวมาเป็นการรุกรานของลัทธิความเชื่อและองค์ศาสนาอื่นที่เป็นภัยทำลาย พระพุทธศาสนาในขณะนี้ การรุกรานจากลัทธิความเชื่อและองค์ศาสนาอื่นต่อพระพุทธศาสนาได้ เกิดขึ้นมานานแล้วในสังคมไทย การศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ราชสำนัก เช่น ในสมัยพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา เป็นต้นของการรุกราน โดยตรง การรุกรานและการบีบบังคับให้เปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาใหม่นั้น มักจะมาควบคู่กับอำนาจ ทางทหารของประเทศอื่นซึ่งมีพลังอำนาจทางทหารเหนือกว่าประเทศไทย ปัจจุบันได้พบตัวอย่าง การทำลายจากลัทธิความเชื่อและศาสนาอื่น โดยเปิดเผยในรูปแบบของขบวนการทางศาสนาหลาย รูปแบบ บางขบวนการมุ่งเน้นที่เยาวชน บางขบวนการมุ่งเน้นที่คนยากจน บางขบวนการมุ่งเน้นด้าน การศึกษาและสาธารณสุข เป็นต้น ขณะเดียวกันขบวนการเหล่านี้ก็มีการดำเนินการจ้วงจาบหรือลบล้าง พระสงฆ์ในรูปแบบที่นำความเสื่อมเสียมาสู่สถาบันสงฆ์ไทย โดยมุ่งเน้นให้มีภาพพระสงฆ์ปฏิบัติผิดจาก

พระธรรมวินัยออกมาสู่สาธารณชน ขบวนการทำลายพระพุทธศาสนาโดยลัทธิความเชื่อและองค์กรอื่น นี้จะยังคงมีอยู่ต่อไป

๓) ปัญหาที่เกิดจากระบบความเชื่อและค่านิยมใหม่ หมายถึง คุณค่าที่บุคคลในสังคม มอบให้แก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมซึ่งส่งผลให้สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มีความเคารพยำเกรง และครอบครอง และเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลที่ครอบครองกลายเป็นคนมีเกียรติยศ เป็นคนดีในสังคม ปัญหาที่ทำนายอันเกิดจากระบบความเชื่อและค่านิยมในสังคม ประกอบด้วย

(๑) ค่านิยมในการบริโภค หมายถึง คุณค่าที่กำหนดให้แก่บุคคลที่มีกำลังในการ บริโภคสิ่งของต่างๆ และครอบครองสิ่งของต่างๆ ที่สังคมให้คุณค่าว่าเป็นคนเก่ง เป็นคนมีความสามารถ และอยู่ในตำแหน่งทางสังคมระดับสูง ค่านิยมดังกล่าวนี้กำลังรุนแรงช่องทางที่ทำให้ บุคคลพยายามแสวงหาสิ่งของมาบำรุงบำเรอ และทำให้บุคคลมีความต้องการในสิ่งของต่างๆ ตลอดเวลาโดยไม่รู้ลึก “อิม” คือช่องทางที่โฆษณา ประชาสัมพันธ์สิ่งของนั้นๆ ที่ปรากฏออกมาผ่านทางสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ การโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ ล้วนกระตุ้นให้บุคคล เกิดความโลภหรือความต้องการในสิ่งของต่างๆ โดยไม่มีที่สิ้นสุด สังคมปัจจุบันกำหนดคุณค่าของ บุคคลบนพื้นฐานของปริมาณการบริโภคสิ่งของต่างๆ สังคมมักจะยกย่องชื่นชมคนที่มีกำลังทรัพย์มาก และยกย่องคนที่มีความสามารถครอบครองสิ่งของที่มีราคาแพงตามที่สังคมยกย่องนั้น ค่านิยมในการ บริโภคทำลายต่อคำสอนของพระพุทธศาสนาในเรื่องการรู้จักประมาณในการบริโภค พระพุทธศาสนา สอนให้บริโภคอย่างมีคุณค่าและพอเหมาะแก่การดำรงชีวิตอยู่ได้เท่านั้น พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้ บุคคลอยู่เพื่อบริโภค แต่ให้บริโภคเพื่อมีชีวิตอยู่รอดให้มีกำลังร่างกายแข็งแรง เพื่อจะได้กระทำความดี สูงๆ ขึ้นไป

(๒) ค่านิยมในวัตถุ ลักษณะคล้ายคลึงกับค่านิยมในการบริโภค แต่ค่านิยมในวัตถุ มีลักษณะพิเศษตรงที่มีการเน้นการครอบครองวัตถุที่สังคมให้คุณค่าให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ สังคม จะให้คุณค่าแก่บุคคลที่สามารถครอบครองวัตถุต่างๆ ได้เป็นจำนวนมากด้วยวัตถุที่สังคมกำหนดคุณค่า ให้ประกอบด้วย เงิน ทอง อัญมณีที่หาได้ยาก สightharimทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์ต่างๆ เช่น ที่ดิน บ้านเรือน ยานพาหนะ ตามหลักการพระพุทธศาสนา ทรัพย์นั้นถือว่าเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ อย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายที่สูงยิ่งขึ้น นั่นคือการปฏิบัติตนให้มีคุณประโยชน์โดย เสียสละ แม้กระทั่งชีวิตมิให้ผิดไปจากกฎศีลธรรมอันดีงาม พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ความ สงบสุขแห่งจิตใจ เหนือกว่าความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์หรือการครอบครองทรัพย์ การแสวงหา ทรัพย์โดยถือว่าทรัพย์นั้นเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตนั้น อาจจะดำเนินการด้วยวิธีการขัดแย้งกับหลัก ศีลธรรมของพระพุทธศาสนาก็ได้ดังปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เช่น การโกง ฉ้อราษฎร์บังหลวง การ ปล้น การลักขโมย หรือการประพฤติดนแบบมิฉฉาชีฟต่างๆ อันเป็นการเบียดเบียนบุคคลดำรงชีวิต ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และประกอบอาชีพที่เป็นสัมมาอาชีพะ คืออาชีพที่ไม่ขัดแย้งกับหลักศีลธรรม

อันดั่งามของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่วัตถุน้อยกว่าจิตใจ แต่ทั้งนี้ได้หมายถึงว่าจะไม่ให้ความสำคัญแก่วัตถุก็หาไม่ได้ วัตถุกับนามธรรมมีความสำคัญพอๆ กันในแง่ของการดำรงอยู่แห่งชีวิต แต่คุณค่าของชีวิตที่แท้จริงไม่ได้อยู่ที่วัตถุ คุณค่าที่แท้จริงของชีวิตอยู่ที่จิตใจเพราะจิตใจเป็นผู้สั่งการให้ร่างกายเคลื่อนไหว จิตใจเป็นใหญ่ ร่างกายเป็นบ่าว การเคลื่อนไหวของร่างกายซึ่งเป็นวัตถุนั้น ขึ้นอยู่กับการสั่งการของจิตในอันเป็นฝ่ายนามธรรมพระพุทธศาสนาสอนว่าชีวิต คือความทุกข์ เพราะมีการเกิดดับตลอดเวลา แต่ความทุกข์นั้นเป็นความรู้สึกหรือเวทนาของบุคคล ความทุกข์หรือความสุขรับรู้ด้วยจิตใจและจิตเป็นตัวบอกว่าชีวิตมีทุกข์หรือมีสุขในสังคมปัจจุบันมนุษย์ให้คุณค่าต่อความพึงพอใจทางวัตถุสูงมากกว่าทางจิตใจ

(๓) ค่านิยมในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือองค์ความรู้บางอย่างหนึ่งที่ได้รับจากกระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นความรู้ที่มีเหตุผลซึ่งได้รับจากวิธีการอันประกอบด้วย การสังเกต การทดสอบ การวิเคราะห์ และการสรุปผลจนกระทั่งกลายเป็นทฤษฎี ซึ่งสามารถนำไปพิสูจน์ทดสอบซ้ำตามกระบวนการวิธีที่ได้ศึกษาและจะได้ผลออกมาเป็นองค์ความรู้ คล้ายๆ กัน วิทยาศาสตร์สามารถสนองความสุขและความสะดวกสบายทางกายภาพแก่ชีวิตของมนุษย์ได้รวดเร็ว ดังนั้นมนุษย์จึงมีแนวโน้มจะเชื่อวิทยาศาสตร์และยกย่องวิทยาศาสตร์ว่าอยู่เหนือศาสนา ข้อนี้เป็นสัมพันธภาพระหว่างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับลัทธิทุนนิยม ซึ่งมนุษย์มักจะติดอยู่กับข้อนี้มากกว่าจิตนิยม เมื่อวิทยาศาสตร์ถูกนำมาใช้ในการสนองความต้องการทางวัตถุของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ วิทยาศาสตร์ได้กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและได้รับการยกย่องสูงมากจนบางครั้งปฏิเสธคุณค่าของศาสนา และเชื่อว่าหากนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้กับมนุษย์ไม่จำเป็นต้องหันไปเชื่อและปฏิบัติตามหลักการของศาสนาใดๆ^{๖๒}

ในรอบยี่สิบปีที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงทางศาสนาไปหลายอย่างเรามีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในต่างประเทศอย่างกว้างไกลชนิดที่ไม่เคยมีมาก่อนทั่วทุกมุมโลกมีพระพุทธศาสนาไปเยี่ยมเยียน มีพระภิกษุไปปักหลักสร้างวัดวาอารามอยู่ ในประเทศต่างๆ ทั่วทุกทวีป ңызชัยแห่งพระอรหันต์ได้ไปโบกสะบัดอยู่ทั่วไป ทั้งนี้ด้วยความร่วมแรงร่วมใจของบรรดาพุทธศาสนิกชนทุกฝ่าย ด้านการศึกษาเรามีมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องตามกฎหมายเกิดขึ้น ๒ แห่ง แต่มีแขนงกระจายไปทั่วประเทศเพื่อผลิตประชากรให้ได้คุณภาพป้อนกระบวนการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเกิดมรรคเกิดผลและยังแผ่ไปยังเยาวชนของชาติมากมายอีกด้วย แต่ในอีกมุมหนึ่งเราจะพบว่าพระพุทธศาสนาถูกรุกรานในหลายด้าน บางอย่างก็มองเห็นได้ง่าย บางอย่างอาจจะมองเห็นได้ยาก ซึ่งเหตุการณ์เหล่านั้นอาจจะยกมาเป็นกรณีศึกษาเป็นพอให้เห็นประเด็นๆ ได้ดังนี้

^{๖๒} จานงค์ อติวิฒนสิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๑-๑๔๗.

๑) บ้านเมืองเจริญขึ้นแต่ศาสนาถอยหลัง นั่นคือผู้เข้ามาบวชจำพรรษาน้อยลง มีผู้บวชมากแต่บวชจำพรรษาน้อย เขาจะขอบวช ๗ วัน ๑๕ วันเสียมากกว่า ประเด็นนี้รวมไปถึงผู้ที่จะมาบวชเป็นสามเณรเพื่อเป็นศาสนทายาทที่น้อยลงไปอย่างน่าใจหายอีกด้วย การที่มีผู้เข้ามาบวช เป็นสามเณรเพื่อศึกษาเล่าเรียนเป็นศาสนทายาทน้อยนี้ จะมีผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในระยะยาวอย่างรุนแรง น่าจะต้องคิดหาแนวทางแก้ปัญหาที่กันอย่างเร่งด่วนที่สุดเพื่อไม่ให้เหตุการณ์มันสายเกินไป อะไรคือสาเหตุต้องตอบว่าเพราะสาเหตุอย่างน้อยสามประการคือ

(๑) ครอบครัวยุคใหม่ไทยเล็กลง เพราะสถิติการเกิดน้อยลงมาก พ่อแม่สามารถดูแลลูกได้ทั่วถึงเด็กที่เกิดมามีทางเลือกในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองมากขึ้น ไม่ต้องหันหน้ามาหาพระพุทธศาสนาที่สามารถอยู่รอดก้าวหน้าได้ ภาครัฐก็แข่งขันกันทำงานบริการประชาชนตามกระแสโลกและกระแสการเมืองที่จะต้องหาแนวทางเสนอนโยบายแข่งขันกันให้ประชาชนได้เห็นว่าคุณควรดำรงตำแหน่งนั้นๆ หรือสมควรจะได้รับเลือกเข้าไปทำหน้าที่เป็นผู้นำรัฐ ผู้กำหนดนโยบายแห่งรัฐ ครอบครัวยุคใหม่จึงสุขสบายขึ้นมุ่งส่งเสริมบุตรหลานให้เจริญก้าวหน้าอย่างเห็นทันตา และอยู่ใกล้ชิดพ่อแม่ ได้รับบริการจากรัฐอย่างดี ต่างจากการบวชเป็นสามเณรเป็นศาสนทายาทที่ต้องต่อสู้กับปัญหาหลายประการ รวมทั้งต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่เป็นยากสำหรับผู้ที่ยังไม่ศรัทธา

(๒) การศึกษาพัฒนาชีวิต ปัจจุบันทางภาครัฐสามารถจัดการศึกษาได้อย่างกว้างขวางทั่วถึงประชากรที่เกิดขึ้นใหม่จนอาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนต่างๆ ต่างแย่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาของตนหรือที่ตนสังกัด สภาวการณ์นี้ส่งผลดีต่อประชาชนแน่นอน ส่งผลให้สถานศึกษาต้องแข่งขันกันพัฒนาสถานศึกษาของตนๆ ทั้งด้านวิชาการ บุคลากร สถานที่และอื่นๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้ศึกษาและผู้ปกครอง แต่สำหรับพระพุทธศาสนาจะพบปัญหาสำคัญคือเมื่อเปรียบเทียบด้านการศึกษาแล้วจะมองเห็นภาพว่าการศึกษาของเราถ้าหลังไม่น่าสนใจ ไม่มีการปรับปรุงไปในทิศทางที่ควรจะเป็น การบริหารการจัดการที่ยังเป็นแบบโบราณ ครูอาจารย์ผู้สอนที่ยังไม่มีระบบการพัฒนาศักยภาพในทิศทางที่สอดคล้องกับสภาพแห่งความเป็นจริงในปัจจุบัน ทุนการศึกษาที่เป็นรูปธรรมไม่ปรากฏ ที่ทำกันอยู่เป็นเรื่องบุคคล เป็นเรื่องของเจ้าสำนักนั้นๆ ที่จะแสดงความสามารถกันไป สถาบันสงฆ์ที่ดีที่สุดคืออยู่ให้ทำผู้ที่ป็นเจ้าสำนักจะต้องรู้จักพิโนบพิเทาต่อผู้บังคับบัญชาชั้นสูงขึ้นไปเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน มิฉะนั้นสำนักเรียนอาจจะล้มครืนลงเมื่อไรก็ได้ อย่างที่เป็นมาแล้วหลายสำนัก โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญแต่ละแห่งต่างก็กำลังค้นหาความรอดตาย เพราะนักเรียนน้อยลงๆ แรงแขึ้นทุกที ยังไม่เคยได้ยินข่าวคณะสงฆ์แสดงความห่วงใยใดๆ ออกมาเลย มีแต่ได้ยินว่า “ไม่มีสามเณร ไม่มีสามเณร” ยังมีปัญหาอื่นๆ อีกอีกปาละที่ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาให้พระพุทธศาสนาต้องสิ้นสลายไปจากสังคมไทยในอนาคตอันใกล้ได้ทั้งสิ้น ยุคก่อนแต่โรมาการศึกษาอยู่ในวัด พระภิกษุสงฆ์เป็นต้นแบบแห่งการศึกษา ลูกหลานหลานเธอที่ได้ดิบได้ดีที่ช่วยสร้างชาติมาก็ล้วนได้รับการบวชเรียนการศึกษามาจากวัดจากพระพุทธศาสนา แต่ปัจจุบันนี้ไม่ใช่แล้ว

(๓) องค์การสงฆ์กับสถานการณ์ หมายความว่าองค์การสงฆ์มุ่งกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ นึกไม่ออกว่าจะแสดงบทบาทของตนอย่างไรในสถานการณ์เช่นนี้ เพราะไม่เคยนึกว่าจะ เป็นพระสงฆ์ส่วนมากยังไม่ตื่น อีกส่วนหนึ่งตื่นแล้วแต่ยังไม่สามารถหาทางออก ส่วนหนึ่งพบทางออก แล้วแต่ไม่มีต้นทุนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เมื่อรวมแล้วยังไม่มีภาพอะไรเลยที่จะบ่งบอกว่า เรา กำลังวางแผนรับสถานการณ์อันน่ากลัวนั้น จึงไม่มีเอกภาพที่จำเป็นทำอะไรเป็นรูปธรรมการเตรียมรับ สถานการณ์ยังเป็นเรื่องส่วนบุคคลเหมือนเดิม ภาพที่ปรากฏในโอกาสต่อๆ ไปจึงน่าจะเป็นเรื่องของวัด ที่มีอยู่มากมายจะกลายเป็นวัดร้าง ศาสนทายาทคือพระภิกษุสงฆ์ที่ด้อยคุณภาพ กลายเป็นกลุ่มคน ประหลาดในสังคมไทยและสังคมโลก เพียงแต่ในยุคนี้เด็กรุ่นใหม่ยังไม่รู้ว่าพระสงฆ์คืออะไร ก็ลองนึก ภาพดูว่าอีก ๒๐ ปีข้างหน้าจะเกิดอะไรขึ้น เหล่านี้ขอยกมาพอเป็นเพียงตัวอย่างกรณีศึกษายังมีปัญหา อื่นๆ อีกมากมายให้ชวนคิดสำหรับอนาคตพระพุทธศาสนาอันล้ำค่าของเราและของชาวโลก

๒) เศรษฐกิจบีบคั้น ระบบทุนนิยมเข้ามาโถมกระหน่ำอย่างรุนแรง ศาสนารับ สถานการณ์ คนทั่วไปมัวแต่คลั่งไคล้กับกระแสเศรษฐกิจจนลืมคิดถึงสภาพทางจิตใจของตน เขามอง ไม่เห็นว่าศาสนาจะให้ความสุขแก่เขาได้ ในขณะที่พระสงฆ์ส่วนมากก็ “งง” ไม่ได้ทำหน้าที่ยับยั้งหรือ ชี้แจงให้สังคมได้เข้าใจความจริงของชีวิตเท่าที่ควรที่กำกับกันไปตามยถากรรม ไม่ได้รับการพัฒนา วิธีการเท่าไรนัก จึงยากที่จะต้านทานกระแสโลกได้

๓) การเมืองที่เปลี่ยนแปลง การแข่งขันกันทางการเมืองสูงขึ้นมาก การลงทุนทาง การเมืองมีสูงผลประโยชน์ทางการเมืองเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจะลงตัวทำ ให้ภาพทางศาสนาพราหมณ์ลบล้างไปอย่างหนักยิ่งทำให้สังคมมองว่าศาสนาจะไร้ค่าลงไปทุกที ยิ่งนักการเมืองไม่กลัวบาป ไม่กลัวนรกสวรรค์ ยิ่งเป็นปัญหาที่ศาสนายากจะเดินก้าวไปข้างหน้าอย่าง สง่างามและมั่นคง การเมืองคือส่วนที่มีอำนาจในการชี้ชะตาของคนในชาติและของทุกๆ อย่างใน บ้านเมือง เพราะการเมืองคือส่วนที่จะกำหนดนโยบายให้ทุกอย่างในเมืองเป็นไปในทิศทางที่ตน ต้องการด้วยการออกกฎหมายมาบังคับใช้ให้ทุกคนต้องทำตามข้อนี้

๔) กระแสเสรีภาพจากโลกตะวันตก เสรีภาพที่มาก่อนเอกภาพย่อมเป็นเสรีภาพ สมบูรณ์ไม่ได้เลยแต่โลกปัจจุบันกำลังคลั่งไคล้เสรีภาพแบบนั้น คนที่คลั่งเสรีภาพจึงพร้อมแสดงออก ในการคัดค้าน ลบลู่ดูหมิ่นศาสนาอย่างไม่ต้องเกรงใจ วัฒนธรรมเกรงใจค่อยๆ เลือนหายไปทุกที เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสังเวชใจยิ่ง เรื่องดูเผินๆ จะเห็นเป็นเรื่องเล็กน้อยแต่ศึกษาดูให้ลึกก็จะพบว่านั่น คือภัยร้ายทำลายชาติที่หลังไหลมาจากต่างชาติแต่ชนในชาติยินยอมพร้อมใจรับจึงนับเป็นภัยอันตราย ที่มองไม่ค่อยเห็นเหมือนยาพิษที่ผสมอยู่ในน้ำดื่ม^{๖๓}

^{๖๓} พระเทพวิสุทธิกวี (เกษม สณฺญโต), คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๙), หน้า ๙๖-๙๗.

๒.๔.๒ สภาพความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาจะมั่นคงได้ก็ต้องอาศัยพุทธบริษัทสี่ (ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และ อุบาสิกา) ได้ช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและถาวร ที่สำคัญบทบาทของอุบาสก อุบาสิกา ในสังคมไทยปัจจุบันมีส่วนสำคัญมากที่จะช่วยให้พระพุทธศาสนาให้มั่นคง เหตุผลก็เพราะว่า อุบาสก อุบาสิกา เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนา จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็น แบบอย่างแก่ผู้อื่นในสังคมหรือในหมู่ชนทั้งหลาย พระพุทธเจ้าทรงแสดงลักษณะของคนดีที่เรียกว่า อุบาสกธรรม ๕ ประการ ได้ตรัสไว้ในพระไตรปิฎกในจันฑาลสูตรว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลายอุบาสกผู้ ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมเป็น อุบาสกแก้ว อุบาสกปทุม อุบาสกบุณฑริก ธรรม ๕ ประการ เป็นไฉน คือ อุบาสกยอมเป็นผู้มีศรัทธา ๑ เป็นผู้มีศีล ๑ เป็นผู้ไม่ถ่อมองคลิ่นข่าวเชื่อกรรมไม่เชื่อ มงคล ๑ ไม่แสวงหาเขตบุญภายนอกศาสนานี้ ๑ ทำการสนับสนุนในศาสนานี้ ๑ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อุบาสกผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล เป็นอุบาสกแก้ว อุบาสกปทุม อุบาสกบุณฑริก^{๖๔}

คุณธรรมของอุบาสกธรรมทั้ง ๕ ประการนี้ จะเป็นตัวชี้วัดเกี่ยวกับความมั่นคงของ พระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เมื่ออธิบายเพิ่มเติมกล่าวคือ

๑) มีศรัทธา มีความเชื่อตามหลักธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนามีความเชื่อต่อ พระรัตนตรัย และประพฤติปฏิบัติตนตามความเชื่อ เหล่านี้

๒) มีศีล คือการปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น การปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นต้น

๓) ไม่ถ่อมองคลิ่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล คือมุ่งหวังผลจากการกระทำ และการงานที่ทำมิใช่หวังผลจากโชคกลางและและต้นต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของขลังทั้งหลาย

๔) ไม่แสวงหาภิกษิณเณย์ภายนอกหลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลัก พระพุทธศาสนา

๕) กระทำความสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นเบื้องต้น คือ ขวนขวายเอาใจใส่ทำนุ บำรุงและช่วยกิจการพระพุทธศาสนาและควรเป็นผู้มีความเผื่อแผ่เสียสละ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้ซึ่ง พึ่งช่วย มีปัญญารู้เท่าทันโลกและชีวิต ทำจิตใจให้เป็นอิสระได้

หากอุบาสก อุบาสิกา ได้บำเพ็ญตนดังกล่าวมาสังคมไทยก็จะมีแต่ความสงบร่มเย็น มีความสุขความเจริญประเทศชาติก็มีการพัฒนายิ่งๆ ขึ้นไป

นับตั้งแต่พระบรมศาสดาทรงประกาศพระศาสนากาลล่วงเลยมาบัดนี้ได้สองพันห้าร้อยปี เศษแล้ว พระพุทธศาสนาได้ผ่านช่วงแห่งความรุ่งโรจน์และถดถอยมาหลายครั้งหลายครา ยุคใดผู้ เข้าถึงธรรมมีปริมาณและคุณภาพสูงพระพุทธศาสนาดูเหมือนสว่างไสว เวลาได้ผู้เข้าถึงลดน้อย

^{๖๔} อจ.ปญจก. (ไทย) ๑๔/๑๗๕/๑๘๔

ด้วยคุณภาพพระพุทธศาสนาย่อมดูเหมือนอยู่ในมานเมฆผู้ที่มีความห่วงใยในความอยู่รอดของพระพุทธศาสนาด้วยเล็งเห็นคุณค่าของสัจธรรมคำสอนอันละเอียดอ่อนลึกซึ้ง สภาพการณ์ปัจจุบันพระพุทธศาสนาถือว่าถูกทำลายหลายรูปแบบ เพราะเนื่องจากสภาพปัญหาปัจจุบันสิ่งที่เป็นภัยคุกคามทางศาสนามีมากมายและมีหลายรูปแบบ จึงมีคำถามอยู่ว่าศาสนาจะมั่นคงเพราะนโยบายครองใจศรัทธาชนหรือไม่ จะมั่นคงเพราะการบริหารการจัดการหรือไม่ จะมั่นคงเพราะศรัทธาจากปัญญาชนหรือไม่ จะมั่นคงเพราะศรัทธาและการรักษาศาสนาของหมู่ชน ทั้งประเทศหรือไม่ จะมั่นคงเพราะความมีวิชาและจรณะหรือไม่ การอยู่กับธรรมชาติ รักษาธรรมชาติรักษาสีงแวดล้อมตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใด การเข้าใจกระแสสากลและเข้าใจการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นมีหรือไม่ สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาศาสนาให้มีความมั่นคงถาวรต่ออาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของเจ้าคณะปกครองแต่ละภาคจังหวัด อำเภอ ตำบล และผู้มีอำนาจ นักวิชาการ เยาวชนช่วยกันทำความเข้าใจในหลักศาสนาและนำพาศาสนาให้เป็นปึกแผ่นมากยิ่งขึ้น^{๖๕}

การที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหาร กล่าวได้ว่าพุทธวิธีการบริหารของพระพุทธเจ้า เป็นพุทธวิธีการบริหารที่ยึดหลัก ธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญด้วยเหตุผลที่ว่าผู้บริหารเองก็ต้องประพฤติธรรม และใช้หลักธรรมเป็นหลักในการบริหาร พุทธวิธีบริหารจึงไม่เป็นที่เป็นที่ตั้งโดยยึดคติว่าถูกต้องคือถูกใจ ข้าพเจ้าผู้บริหารประเภทนี้มักลงท้ายด้วยการเป็นเผด็จการ ส่วนผู้บริหารที่เป็นโลกาธิปไตยก็พยายาม เอาใจทุกคนเพื่อให้ตนเองอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้ เขาพยายามทำให้ถูกใจทุกคนซึ่งก็เป็นเรื่องที่เป็นไป ไม่ได้ ผู้บริหารประเภทนี้มักหนีปัญหาเมื่อมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้นภายในองค์กรก็พยายามลอยตัวหนี ปัญหาผู้บริหารที่ดีต้องเป็นธรรมาธิปไตย เขายึดถือคติว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจข้าพเจ้าหรือต้อง ถูกใจทุกคน เขากลับตัดสินใจลงมือทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมโดยไม่พยายามลอยตัวหนีปัญหา เขาถือคติว่าอำนาจหน้าที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ เขายอมเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นคือประโยชน์สุขส่วนรวม ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าเห็นว่าจะได้ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ เพราะสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุขเล็กน้อย บุคคลควรสละประโยชน์สุข เล็กน้อยเพื่อเห็นแก่ประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่”^{๖๖}

^{๖๕} บุญทัน ดอกไธสง, **ยุทธศาสตร์ซีไอโอ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๕๒), หน้า ๔๕.

^{๖๖} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔-๙.

การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการเป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของ พระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมายจากพุทธบริษัทให้เป็นผู้ดำเนินการด้านต่างๆ ของ พระพุทธศาสนา ความเจริญหรือความเสื่อมของพระพุทธศาสนาสัมพันธ์อย่างยิ่งกับคุณภาพของพระ สังฆาธิการระดับต่างๆ^{๖๗}

กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่เพราะเป็นการคณะสงฆ์และ การพระศาสนาหรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ และการพระศาสนา มี ๖ ฝ่ายคือ การเพื่อความ เรียบร้อยดีงาม (การปกครอง) การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ กล่าวได้ว่าวัดเป็นองค์กรหลักเป็นฐานรองรับกิจการ คณะสงฆ์และพระศาสนา เป็นหน่วยบริหารและจัดกิจการโดยตรง มีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชารอง เจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นผู้ช่วยในกิจการทั่วไป ไวยาวัจกรเป็นผู้ช่วยงานการศาสนสมบัติ หนึ่ง เจ้าคณะ รองเจ้าคณะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็น “พระสังฆาธิการ”^{๖๘}

๒.๔.๓ แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สากล โลกปัจจุบันเป็นโลกของวิทยาศาสตร์ เป็นโลกแห่งการ เรียนรู้ที่มนุษยชาติสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและจึงเป็นโอกาสในการที่จะเผยแผ่ศาสนา พุทธที่เป็นวิทยาศาสตร์ให้ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศให้มากขึ้น โดย

๑) จัดทำแผนการเผยแผ่พระศาสนา จัดให้มีการทำแผนเผยแผ่พระศาสนาใน ระหว่างประเทศทั้งระยะยาวและระยะสั้นที่มีความเป็นไปได้ด้วยการทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม วางแผนและตัวชี้วัดที่ชัดเจนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยต่อยอดจากต้นทุนเดิมที่ได้มีดำเนิน ระดับนานาชาติเป็นตัวตั้ง เช่น พระไตรปิฎกฉบับนานาชาติ หรือการที่องค์การสหประชาชาติได้เห็น ความสำคัญของพระประกาศให้วันวิสาขบูชา อันเป็นวันที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพานเป็นพุทธศาสนิกชนทั่วโลก” เป็นต้น

๒) ส่งเสริมพระธรรมทูตในต่างประเทศ ส่งเสริมเกี่ยวกับเผยแผ่พระศาสนาโดยพระ ธรรมทูตให้มากยิ่งขึ้นอย่างเป็นเอกภาพ ด้วยการกำหนดให้มีเป้าหมายให้เรื่องแผนงาน โครงการ งบประมาณที่ควรได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการและการติดตามประเมินผล

๓) ทำข้อตกลงความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการกับ สถาบันการศึกษาที่มีการเรียนระหว่างประเทศปัจจุบัน มีสถานบันการศึกษาในต่างประเทศและใน

^{๖๗} พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปลโม), พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหาร กิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ข.

^{๖๘} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

ประเทศที่เปิดการเรียนการสอนวิชาการพระพุทธศาสนาจำนวนมากมีการลงนามข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางวิชาการและถูกของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^{๖๙}

ความมั่นคงของพระพุทธศาสนานั้น จะสามารถดำรงอยู่ด้วยความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นเกณฑ์การเสี่ยงใดๆ ความเกรงกลัว ความกังวล และความสงสัย มีความเจริญก้าวหน้า มีเสรีต่อความกดดันต่างๆ ซึ่งจะประกันให้เกิดอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วน ภายในศาสนาดำเนินไปได้อย่างอิสระ มีความแน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่นเป็นปึกแผ่น มีความแน่นอนไม่เปลี่ยนแปลงไปโดยง่าย มีความอดทนต่อแรงกดดันต่างๆ ที่มากระทบในทุกๆ ด้าน ทั้งนี้ต้องอาศัยองค์ประกอบ กล่าวคือ

- ๑) ต้องเพิ่มพูนศรัทธา
- ๒) สร้างศรัทธาในพุทธศาสนา
- ๓) การปกป้องคุ้มครององค์กรพุทธ
- ๔) การใช้บริการชุมชน
- ๕) การช่วยเหลือคนยากจน
- ๖) มีกองทุนสงเคราะห์
- ๗) การบำรุงขวัญของประชาชน
- ๘) การแก้ไขความขัดแย้งประชาสังคม
- ๙) การร่วมสร้างประชาธิปไตย
- ๑๐) การยืนยันพิพาทปกป้องคนดี
- ๑๑) การรณรงค์จัดยาเสพติดทั้งปวง
- ๑๒) การเป็นผู้มีวิชาดีและเป็นผู้ปฏิบัติดี
- ๑๓) การทุ่มเทสร้างองค์กรให้เข้มแข็ง
- ๑๔) การอุทิศกาย วาจา ใจให้กับศาสนา
- ๑๕) การสร้างวัดให้ร่มรมย์
- ๑๖) พระณรปราศจากอบายมุขทั้งปวงจาก^{๗๐}

^{๖๙} โชติ บดีรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๕-๑๑๖.

^{๗๐} บุญทัน ดอกไธสง, ยุทธศาสตร์ซีไอโอ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๕๒), หน้า ๔๖.

พระมหาเถระผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวคิดในการบริหารวัดว่าต้องปฏิบัติให้ได้ตามหลัก สะอาด สว่าง และสงบ ดังนี้

๑) สะอาด หมายถึง การดูแลและการจัดการวัดที่ดี ไม่สกปรกรกรุงรัง จัดเสนาสนะ เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นที่เกิดศรัทธาปสาทะแก่ผู้มาพบเห็น ไม่สร้างความขุ่นข้องใจแก่ผู้มาเยือน

๒) สว่าง หมายถึง การจัดวัดที่ดูโปร่ง สบายตาม ไม่รกทึบ หรือมีความสลับซับซ้อน เน้นความเรียบง่ายและประโยชน์ให้สอยสูงสุด

๓) สงบ หมายถึง วัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ไม่มีเสียงอึกทึกกรึกโครม ร่มเย็นเป็นสุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ^{๗๑}

อย่างไรก็ดีการบริหารวัดอาจเปรียบได้เป็น ๗ โรง คือ

๑) วัดเป็นโรงธรรม ได้แก่ ต้องพัฒนาวัดให้เป็นที่สอนธรรมะ ให้เป็นสถานที่เทศน์ วัดใดไม่มีการสอนธรรมะประชาชน ไม่มีการเทศน์ตลอดจนการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกับประชาชน วัดนั้นจะค่อยๆ เสื่อมไป

๒) วัดเป็นโรงทิม คือ เป็นที่สวดศพ เป็นที่เก็บศพ เป็นที่ฝังศพ นี่เป็นผลประโยชน์ที่วัดจะต้องมีอยู่และอย่าไปรังเกียจศพ เพราะคนบ้านไหนก็อยากจะทำบุญที่บ้านนั้น อยากจะเผาอยู่วัดนั้น

๓) วัดเป็นโรงละคร คือ เป็นโรงหนังโรงละครต้องจัดที่ส่วนหนึ่งไว้ประจำอย่าไปรังเกียจ โขนหนังละคร เพราะนั่นเป็นการแสดงพื้นบ้าน เท่ากับว่าเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ได้ศิลปินไว้ใช้งานในงานต่างๆ

๔) วัดเป็นโรงพยาบาล วัดจะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ประชาชนในเรื่องสุขภาพ พลานามัย แต่ก่อนแต่โรมาพระสงฆ์นอกจากมีความรู้ในทางธรรมะแล้ว ท่านมักจะเรียนเรื่องสมุนไพรต่างๆ ให้การสงเคราะห์ประชาชนด้วยการบำบัดรักษา

๕) วัดเป็นโรงเรียน ปัจจุบันแม้ไม่ได้สอนในศาลาวัด แต่เจ้าอาวาสจะต้องมีบทบาทในโรงเรียนด้วยการให้เห็นว่าโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัด

๖) วัดเป็นโรงแรม หมายถึง การทำวัดให้เป็นที่ต้อนรับประชาชน เป็นที่ปฏิสันถาร เป็นที่พักพิงสำหรับพระอาคันตุกะ หรือเป็นที่พึ่งพิงอาศัยของประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

๗) วัดเป็นโรงงาน คือ วัดต้องมีการก่อสร้างพระสังฆาธิการแห่งวัดนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระในวัดต้องมีฝีมือ และเนื่องจากวัดมีการก่อสร้าง

^{๗๑} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **วัดพัฒนา ๕๐**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖-๒๗.

นั่นเอง การพัฒนาฝีมือของพระเถรในการส่งไปคุมงาน ไปดูงาน ไปศึกษางานกับช่างหรือการผลิตช่าง มีความสำคัญ^{๗๒}

“สังฆมณฑล” นับตั้งแต่ส่วนย่อย คือ วัด ถึงส่วนรวมคือ คณะสงฆ์ไทยหมดทั่วทั้งประเทศ ประกอบด้วย

๑) ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณร ผู้อยู่วัดหรือชุมชนเดียวกันแต่เฉพาะพระภิกษุ ๒ - ๓ รูป ชื่อว่า “คณะภิกษุ” พระภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ชื่อว่า “หมู่ภิกษุ” เมื่ออยู่ร่วมกันหรือทำสังฆกรรมร่วมกัน ชื่อว่า “สงฆ์” หมู่ภิกษุสงฆ์หลายหมู่รวมกันทั้งตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และ/หรือทั้งทั้งประเทศ ชื่อว่า “คณะสงฆ์” เพราะเหตุนี้ พระราชบัญญัติที่ออกมาบังคับใช้ในเรื่องเกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์ทั่วทั้งประเทศ จึงชื่อว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์” ด้วยประการฉะนี้

๒) ศาสนธรรม ก็คือพระสัทธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัยอันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ซึ่งนับเป็นธรรมนูญการปกครองของพระภิกษุ คณะภิกษุ หมู่พระภิกษุคือสงฆ์ และคณะสงฆ์จะพึงต้องปฏิบัติตามเพื่อยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน (ผู้อื่น) ให้สำเร็จด้วยดี กล่าวคือ

(๑) การบริหารตน เพื่อสลัดตนออกจากทุกข์ทั้งปวง และเพื่อทำพระนิพพานให้แจ้งเฉพาะตนตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ และดำรงตนอยู่ในฐานของพระผู้ประเสริฐ และสมณะผู้สงบเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

(๒) การบริหารหมู่คณะ ทั้งภายในสังฆมณฑลย่อย คือ วัด และกว้างใหญ่ขึ้นไปเป็นลำดับ ตามพระธรรมวินัย และตามกฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับของมหาเถรสมาคม

(๓) การเผยแผ่พระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแก่ประชาชนโดยทั่วไป ตามภูมิธรรมภูมิปัญญาของแต่ละท่านจะพึงทำได้ เพื่อประโยชน์สุขของสาธุชนหมู่ใหญ่ ผู้สนใจในการศึกษาสัมมาปฏิบัติ

๓) ศาสนสถานและศาสนวัตถุหรือศาสนสมบัติ ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งสังฆารัมทรัพย์ และอสังฆารัมทรัพย์ อันเป็นของวัดหรือเป็นของหมู่พระภิกษุสามเณรโดยส่วนรวม

๔) ศาสนพิธี ได้แก่ กุศลพิธี บุญพิธี ทานพิธีต่างๆ เป็นต้น อันเป็นส่วนช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนาดุจเดียวกันกับเปลือกและกระดูกแก่นไม้ฉะนั้น^{๗๓}

^{๗๒} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, วัดพัฒนา ๔๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓๒-๑๓๘.

^{๗๓} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓-๔.

วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการรวมน้ำใจของบรรดาพุทธศาสนิกชนทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคมส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นความมั่นคงให้แก่สังคมช่วยลดปัญหาสังคมส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคม หรือกล่าวได้ว่าวัดเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตและเป็นเอกลักษณ์ของสังคม ซึ่งจะพบได้จากการแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมคตินิยมขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีเป็นต้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย พระสงฆ์ยังมีบทบาทเป็นผู้นำทางกิจกรรม เป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนในสังคมแล้ว พระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่างๆ มากมายเช่นการพัฒนาสังคมการสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์ผู้ตกทุกข์ได้ยากผู้ที่ได้รับความลำบากหรือกระทำการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม วัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาซึ่งจะช่วยสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุขส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศได้เป็นอย่างดี^{๗๔}

การพัฒนาวัดเป็นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเติมภายในวัด รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานกิจการพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสมบูรณ์ เพื่อสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรืองมีศาสนวัตถุศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงามบุคลากรทางศาสนามีความประพฤติดีเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนสังคมสามารถแนะนำให้ประชาชนในสังคมพ้นจากความลุ่มหลงฟุ้งเฟ้อและดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุขมีการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างหลากหลายทั้งในด้านศาสนพิธีการให้การศึกษาการเผยแผ่ศาสนาธรรมและการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและที่สำคัญเพื่อให้พระศาสนาสร้างความสงบสุขได้อย่างแท้จริง^{๗๕}

การรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ชาติไทยต่อไปจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการวัดทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือการบริหารจัดการตามกรอบการพัฒนาทั้ง ๖ ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ และผสมผสานร่วมกันกับ “หลักปัญจบริหาร” อันจะนำไปสู่ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน การร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การมีศาสนทายาทเพื่อสืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน^{๗๖}

^{๗๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๘๗

^{๗๕} พระเทพปริยัติสุธี (อาทร อินทปญโญ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๕.

^{๗๖} พระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), “ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ : ๑๔๒.

ในการสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนานั้น มีเรื่องที่ต้องทำอยู่ ๓ ประการ คือ

๑) การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน หากผู้คนในสังคมขาดการพัฒนาจิตใจ ไม่มีศีลธรรม เห็นแก่ตัว อยู่แบบตัวใครตัวมันครอบครัวยุคใหม่ขาดคุณธรรมประชาชนไม่มีความสุขสังคมไร้เสถียรภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจก็อาจไม่ยั่งยืนและไร้ความหมาย สภาพสังคมที่มั่นคง สงบร่มเย็นเท่านั้น จึงจะเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งรองรับความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจได้ เช่น จัดทำหลักสูตรวิชาศีลธรรมที่ดี มีคุณภาพ การจัดอบรมธรรมะภาคฤดูร้อนแก่เยาวชน รวมทั้งกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดความศรัทธา ตื่นตัวในการศึกษาธรรมะ เช่น การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะจะมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรมแก่เยาวชนของชาติ ให้ข้าราชการและพนักงานของรัฐสามารถนำไปปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพ โดยไม่ถือเป็นวันลา สนับสนุนให้ข้าราชการระดับสูงเป็นตัวอย่างกระตุ้นให้ข้าราชการการเข้าร่วมโครงการอย่างกว้างขวาง ขยายแนวคิดนี้ไปสู่ภาคเอกชน พนักงานบริษัท ห้างร้านต่างๆ อบรมศีลธรรมแก่ประชาชนตามสื่อต่างๆ ทุกประเภท เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ศึกษาธรรมะตลอดชีวิต และประชาสัมพันธ์ฟื้นฟูธรรมเนียมการบวชพระชว่งเข้าพรรษาให้ครบพรรษาจนกระทั่งรับกฐินเสร็จเรียบร้อย รัฐบาลควรเป็นผู้นำในการรณรงค์ให้ประชาชนเลิกอบายมุข เช่น โครงการงดเหล้าในเทศกาลต่างๆ เชิดชูเกียรติคุณแก่บุคคลหรือองค์กรที่มีผลงานการรณรงค์ให้เลิกอบายมุข และปลูกฝังศีลธรรมแก่ประชาชนที่ได้ผลเป็นรูปธรรมจริง

๒) การสร้างความสามัคคีในหมู่ชาวพุทธ ชาวพุทธทั้งประเทศควรจะสามัคคีกันเป็นปึกแผ่น เลิกทะเลาะเบาะแว้ง โจมตีกลั่นแกล้งกีดกัน จนเป็นเหตุให้กำลังของพระพุทธศาสนาโดยรวมอ่อนแอลง นำไปสู่ความล่มสลายดังที่เคยเกิดในประเทศอินเดีย แต่ควรช่วยกันเผยแผ่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตามความถนัด จะส่งผลเป็นความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาโดยรวม การสร้างความสามัคคีในหมู่ชาวพุทธนี้พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ที่มีความสำคัญมาก หากคณะสงฆ์ไทยมีความสามัคคีสมานสามัคคีกันและทุ่มเทศึกษาค้นคว้าคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งปริยัติและปฏิบัติแล้วนำมาเผยแผ่อบรมสั่งสอนแก่ประชาชนอย่างจริงจัง ปลูกประชาชนให้ตื่นตัวขึ้นมาศึกษาปฏิบัติคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากันทั่วประเทศ จะเป็นการสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนาที่ได้ผลดีที่สุด กล่าวได้ว่าถ้าสงฆ์สามัคคีกันชาวพุทธโดยรวมก็จะสามัคคีกันตามมาด้วย นอกจากนี้ผู้ที่มีบทบาทอย่างมากต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาคือสื่อมวลชน เพราะสื่อมวลชนคือผู้ที่สามารถช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเห็นถึงความจำเป็นที่ชาวพุทธจะต้องสามัคคีกัน การทะเลาะกันจะทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความระส่ำระสายอ่อนแอ

๓) การจงรักภักดีต่อชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ การเคารพผู้ใหญ่ กตัญญูต่อพ่อแม่ ตั้งใจให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาอย่างสม่ำเสมอ มีส่วนในการสร้างความมั่นคงแก่พระพุทธศาสนา ชาวพุทธแท้ต้องมีคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ มีใจมั่นคงหนักแน่นในพระรัตนตรัย มุ่งมั่นทำความดีต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ ช่วยกันสร้างสรรค์

พระพุทธศาสนา ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา และความสงบร่มเย็นของสังคมโดยรวม

หลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์ เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่ามากกว่าสองพันห้าร้อยกว่าปี ในยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคทุนนิยมในปัจจุบัน การบริหารจัดการสมัยใหม่ต่างก็กลับมาทบทวนบทบาททางวิชาการในการบริหารจัดการสมัยใหม่ว่า ยังคงเป็นแนวทางเดียวหรือไม่ที่การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะต้องสนองตอบต่อระบบทุนนิยมที่เน้นการแข่งขัน และสร้างผลกำไร หรือการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรเพียงอย่างเดียว การบริหารจัดการสมัยใหม่ยังขาดอะไรบางอย่างที่เป็นนามธรรมที่เกี่ยวกับมนุษย์ที่จะต้องอยู่ร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อสังคมและองค์กร หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการบริหารจัดการมีอยู่มากมาย เป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังทันสมัยอยู่จนถึงปัจจุบันและในอนาคต แต่ในที่นี้จะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสัพบุริสธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในสัพบุริสสูตร (พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๓) อันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์เพียงหลักธรรมหนึ่ง เพื่อประกอบการพิจารณาว่า หลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์มิได้มุ่งหวังกำไร หรือการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ได้บรรจุหลักการที่สร้างความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีความเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก โดยมีได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ หรือระบบทุนนิยมในปัจจุบัน แต่ให้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันและรู้เท่าทันโลก หลักสัพบุริสธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ มี ๗ ประการ คือ

๑) ฌัมมัญญูตา (Knowing the Law, Knowing the Cause) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือรู้ความจริง รู้หลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมได้ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้เกิดผล รวมความว่า การบริหารจัดการในองค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติ อันว่า “ สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เป็นธรรมดา” โดยพิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการองค์กร

๒) อัถถัญญูตา (Knowing the Meaning, Knowing the Purpose) ความเป็นผู้รู้จักผล หรือความมุ่งหมาย คือรู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลัก หมายถึง การบริหารงานองค์กรให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และรู้ถึงประโยชน์ของ องค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อองค์กร ในที่นี้ก็หมายถึงการมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่วิเคราะห์ผลกระทบด้านต่าง ๆ

๓) อัถตัญญูตา (Knowing Oneself) ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้นโดยฐานะภาวะเพศ ความรู้ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็ง

อย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ที่มีผลกระทบรวมทั้งการบริหาร ความแตกต่างที่จะทำให้องค์กรเป็นเลิศมีประสิทธิภาพ และมั่นคงถาวร

๔) มัตตัญญูตา (Moderation, Knowing how to be temperate) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงิน หรือการขยายกิจการ ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กรขีดความสามารถขององค์กร ขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร รวมทั้งการ แข่งขันที่รอบคอบและรู้จักประมาณขีดความสามารถขององค์กร

๕) กาลัญญูตา (Knowing the Propertime) ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาในการประกอบกิจ ในที่นี้หมายถึง การบริหารจัดการจะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสม การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้นๆ ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร อะไรควรงด อะไรควรกระทำ เวลาใดควรขยายกิจการ หรือช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมากที่สุด

๖) ปริสัญญูตา (Knowing the Assembly, Knowing the Society) ความเป็นผู้รู้จัก ชุมชน คือ รู้กริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินการอย่างไร การบริหารจัดการจำเป็นต้อง ปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ทั้งที่เป็นพันธมิตร และคู่แข่ง การสร้างสรรค์ หรือ การประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กร ก็คือเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชนหรือสาธารณะชน จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

๗) ปุคคลัญญูตา (Knowing the individual, Knowing the different individuals) ความเป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่าโดยอัยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดจนรู้ในความสามารถของบุคคล และใช้มอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการในการรู้บุคคลเปรียบเสมือนการพัฒนาและบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมีการพัฒนา และบริหารบุคคลในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถ และภักดีต่อองค์กร มีความสามัคคี สร้างความเป็นธรรม และเสมอภาคให้แก่ บุคลากรในองค์กร รวมถึงการทำงานเป็นหมู่คณะการติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ด้วยความเป็นมิตรไมตรี รวมทั้งมีความจริงใจต่อกัน

จากสาระของสัปปริสธรรมข้างต้น จะเห็นว่า พระพุทธศาสนาอธิบายความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า พบได้ในสังคัมมนุษย์ หรือปัจจัยแห่งสังคัมในกระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณาด้วยเหตุด้วยผล รู้จักโลก รู้จักธรรมชาติ เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์การที่ดีได้ สำหรับในส่วนของ หลักการบริหารสมัยใหม่จะเน้นเทคนิคและวิธีการ โดยแสวงหากำไร และการแข่งขันให้องค์กรบรรลุ สู่เป้าหมาย ตามแบบของทุนนิยม แต่หากผู้บริหารจะนำหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์

เข้ามาประกอบ หรือ บูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบัน ก็ถือว่าเป็นแนวทางใหม่ หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงานที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคล หรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างชาญฉลาด รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อการบริหารงานอย่างยั่งยืนและมั่นคง รวมทั้งจะเป็นหลักการของนักบริหารในการบริหารจัดการองค์กรของตนอย่างมีระบบ โดยที่ยังมีคุณธรรมมาประกอบในการพิจารณาบริหารจัดการด้วยอีกโสดหนึ่งด้วย^{๗๗}

การบริหารจัดการให้ได้ผลตามที่ต้องการ พึงควรประกอบด้วยหลัก ๖ ประการ ดังนี้

๑) จับจุด หมายถึง การพัฒนาที่ถูกต้อง เหมาะสม การเริ่มต้นที่ดีต้องเริ่มที่ผู้นำ สังคมไทยต้องการผู้นำที่เข้มแข็ง การพัฒนาจะต้องเริ่มที่ศรัทธาและปัญญา ผู้นำคือผู้สร้างศรัทธาและใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา

๒) จ่อไฟ หมายถึง การจุดประกายให้เกิดศรัทธากับมวลสมาชิก หรือจุดประกายอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นในหัวใจสมาชิกเมื่อเกิดศรัทธา การพัฒนาจะเริ่มต้น เมื่อยังไม่เกิดศรัทธาจะยังไม่เริ่มต้น ผู้นำหรือเจ้าอาวาสจะต้องจุดประกายที่ตนเองก่อนแล้วจุดประกายให้พระเณรในวัด และประชาชนรอบๆ วัด ในที่นี้ หมายถึง การเริ่มต้นที่หัวใจนั่นเอง

๓) ใส่เชื้อ หมายถึง การจัดประสบการณ์ การพัฒนาด้านต่างๆ ให้กับกลุ่ม เช่น กิจกรรม การบวชเรียน การศึกษาปฏิบัติธรรม การส่งเสริมสหกรณ์ การทำวัตรสวดมนต์ เป็นต้น

๔) เกื้อกูล หมายถึง การสนับสนุนร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ เช่น การร่วมมือกันในลักษณะ “บวร” มีทั้งองค์กรภาครัฐ – เอกชนสนับสนุนร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง

๕) หนุนเนื่อง หมายถึง การเติบโตของกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีสมาชิกเพิ่มขึ้น อุดมการณ์เหนียวแน่นขึ้น มีกิจกรรมเผยแพร่เพิ่มขึ้น

๖) ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ยั่งยืน ทุกอย่างต้องเป็นอุดมการณ์อยู่ในใจของทุกๆ คน คนในชุมชนนั้นมีการพัฒนาสร้างสรรค์ไปโดยลำดับ^{๗๘}

ปัจจัยที่จะเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทาง การปกครองคณะสงฆ์ไทยในอนาคตนั้นมี ๓ ปัจจัยหลัก ได้แก่

๑) เกิดจากปัจจัยขององค์กรคณะ สงฆ์การปฏิรูปพุทธศาสนาที่เริ่มเมื่อ ๑๕๐ ปีที่แล้วนั้น แม้จะก่อให้เกิดผลดีหลายประการแต่ก็ได้สร้างปัญหาไว้มิใช่น้อย โดยเฉพาะด้านความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้พุทธศาสนาถูกทอนลงไปในสาระสำคัญและขาดบูรณา

^{๗๗} นายกนก แสนประเสริฐ, หลักการบริหารงานสมัยใหม่กับหลักการบริหารงานเชิงพุทธศาสตร์ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.onab.go.th/articles/บทความทางพุทธศาสนา/>. [๑๐ มกราคม ๒๕๖๑].

^{๗๘} กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วัดพัฒนา ๕๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐-๑๑.

การซึ่งทำให้ขณะนี้ มีความห่วงใยกัน มากกว่าพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหนึ่งในสามสถาบันหลักของชาติไทยกำลังตกอยู่ในสภาวะคลอนแคลน เพราะถูกรุมรุกรากภัยทั้งภายในและภายนอกจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่พุทธศาสนิกชนทุกภาคส่วนจะต้องช่วยกัน ปกป้องสถาบันพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักการอยู่ร่วมกันด้วยอธิปไตยธรรมให้มั่นคง

๒) เกิดจากปัจจัยพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายคณะสงฆ์ความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ฉบับใหม่นั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายได้มองเห็นมานานแล้ว ดังที่ได้มีการเรียกร้องให้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงหรือออก พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ใหม่ และเป็นที่น่ายินดีว่าในการทำสัมมนาประชาพิจารณ์ในรอบแรกทั่วประเทศ ระหว่างเดือนกรกฎาคม - กันยายน ๒๕๔๘ ผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องและพร้อมสนับสนุนแนวทางอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาของคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร มีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งสาระสำคัญได้นำมาไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับปรับปรุงแก้ไขและให้ตราพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาดังกล่าว

๓) เกิดจากปัจจัยภาครัฐ ภาครัฐนั้นจะต้องถอนคืนระบบราชการออกจากคณะสงฆ์ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยองค์รวมอยู่ห่างๆ ด้วยการจัดสรรงบประมาณให้และปกป้อง คุ้มครองพระพุทธศาสนาจากปัญหาภายใน เช่น การขจัดผู้ปลอมปนเข้ามาบวช และการตรวจสอบพระสงฆ์ที่ต้องอธิกรณ์ เป็นต้น อีกทั้งปกป้องคุ้มครองอารักขาพระพุทธศาสนาจาก ปัญหาที่มาจากภายนอก เช่น การสงคราม การรุกเชิงนิคมบัญญัติ ตลอดจนการรุกเชิงวัฒนธรรมเพื่อยึดกุมพื้นที่ของพระพุทธศาสนา หรือการรุกรานบ่อนทำลาย ในหลายรูปแบบ^{๗๙}

แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา จึงเป็นแนวทางที่คณะสงฆ์ควรมีการพัฒนาทั้งเรื่องพระธรรมวินัยและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควบคู่กัน รวมทั้งมีการนำศาสตร์ความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการกับการจัดการศึกษาและการคณะสงฆ์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพระพุทธศาสนามากที่สุด โดยมีแนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ๓ แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ ๑ บูรณาการการบริหารงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๑) การจัดตั้งกรรมการสงฆ์ ประกอบด้วย กรรมการสงฆ์จังหวัด กรรมการสงฆ์อำเภอ และกรรมการสงฆ์ตำบล เพื่อตั้งกรรมการสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในทุกๆระดับ และ

^{๗๙} คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร, แนวทางอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๔๘), หน้า ๓.

เพื่อกำหนดโครงสร้าง องค์ประกอบ บทบาท อำนาจ หน้าที่ และการปฏิบัติงานของสภาสงฆ์แต่ละระดับ โดยมีกฎ ระเบียบ และรูปแบบการบริหารที่เป็นรูปธรรม และมีแผนการกำหนดโครงสร้าง อำนาจ หน้าที่ องค์ประกอบของกรรมการสงฆ์ในระดับต่างๆ เช่น แผนงานกรรมการสงฆ์ในจังหวัด โครงการ พัฒนาการสงฆ์ในระดับตำบล/อำเภอ/จังหวัด และโครงการศึกษาพระธรรมวินัยและกฎหมายที่เกี่ยวกับกรรมการสงฆ์ เป็นต้น

(๒) การจัดทำแผนพัฒนากิจการการคณะสงฆ์ในทุกระดับ เพื่อจัดทำแผนการพัฒนาคณะสงฆ์ในทุกระดับตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล และวัด โดยมีแผนพัฒนาคณะสงฆ์ในทุก ๕ ปี (ระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว) เช่น แผนงานการพัฒนาคณะสงฆ์/กรรมการสงฆ์ในทุกระดับ แผนพัฒนาศักยภาพองค์กร/กรรมการสงฆ์ในทุกระดับ โครงการพัฒนากิจการสงฆ์ เชิงบูรณาการ และโครงการพัฒนาศักยภาพ/องค์กรสงฆ์/กรรมการสงฆ์ เป็นต้น

(๓) การจัดตั้งสำนักงานบริหารกิจการสงฆ์/กรรมการสงฆ์ในทุกจังหวัด เพื่อจัดตั้ง และ พัฒนาสำนักงานบริหารกิจการคณะสงฆ์/กรรมการสงฆ์ในพื้นที่ระดับจังหวัดและอำเภอ และเพื่อ พัฒนาระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างเป็นองค์รวม โดยมีสำนักงานบริหารกิจการ คณะสงฆ์ใน ทุกอำเภอ/จังหวัด มีการพัฒนาเครือข่ายการทำงานของคณะสงฆ์ในทุกจังหวัด และมีแผนงานพัฒนา คณะสงฆ์ เช่น แผนงาน พัฒนาสำนักงานบริหารกรรมการสงฆ์ แผนงานสร้างเครือข่ายคณะสงฆ์ และภาครัฐ/ประชาชน โครงการจัดตั้งกรรมการสงฆ์/สำนักงานบริหารกรรมการสงฆ์และโครงการ พัฒนาระบบและเครือข่ายกรรมการสงฆ์ เป็นต้น

แนวทางที่ ๒ การสนับสนุนงานบริหารการปกครองคณะสงฆ์

(๑) การพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำพระสังฆาธิการเพื่อพัฒนาศักยภาพและ ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารคณะสงฆ์โดยมีพระสังฆาธิการเข้า รับการพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำจำนวนร้อยละ ๘๐ และแผนงานพัฒนาคณะสงฆ์ เช่น แผนงาน พัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำพระสังฆาธิการ โครงการพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำพระสังฆาธิการ และโครงการพระสงฆ์ต้นแบบ

(๒) การพัฒนาสถาบันผู้บริหารพระสังฆาธิการ เพื่อจัดตั้งสถาบันผู้บริหารพระ สังฆาธิการและเพื่อพัฒนาหลักสูตรผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ โดยมีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาผู้บริหาร/ พระสังฆาธิการในทุกภูมิภาค มีหลักสูตรผู้บริหาร/พระสงฆ์ในทุกระดับ และมีแผนงานพัฒนาคณะ สงฆ์ เช่น แผนงานการจัดตั้งสถาบันผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ แผนงานพัฒนาหลักสูตรร่วมกับ มหาวิทยาลัยสงฆ์โครงการจัดตั้งสถาบันพัฒนาพระสังฆาธิการในทุกภูมิภาค และโครงการพัฒนา หลักสูตรพระสังฆาธิการและผู้บริหารคณะ สงฆ์ เป็นต้น

(๓) การพัฒนาเครือข่ายการทำงานของพระสังฆาธิการ เพื่อพัฒนาเครือข่ายการ ทำงานของคณะสงฆ์ โดยมีการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์เพื่อการพัฒนากิจการคณะสงฆ์และมีแผนงาน

พัฒนาคณะสงฆ์ เช่น แผนงานเสริมสร้างเครือข่ายการทำงานของคณะสงฆ์ และโครงการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานคณะสงฆ์ในจังหวัด เป็นต้น

แนวทางที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ

(๑) การส่งเสริมการนำหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารในการพัฒนาองค์กร/กรรมการสงฆ์/กิจการคณะสงฆ์ เพื่อส่งเสริมให้พระสังฆาธิการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารทั่วไป เพื่อส่งเสริมให้กรรมการสงฆ์เป็นองค์กรดำเนินการพัฒนากิจการคณะสงฆ์และเพื่อพัฒนาระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการสร้างเครือข่ายคณะสงฆ์ โดยมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาองค์กรสงฆ์และประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม มีแนวปฏิบัติการบูรณาการหลักพุทธธรรม มีเครือข่ายคณะสงฆ์ในพื้นที่ และแผนงานพัฒนาคณะสงฆ์ เช่น แผนงานการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการปกครองคณะสงฆ์/กิจการคณะสงฆ์ แผนงานพัฒนาประสิทธิภาพองค์กรสงฆ์ แผนงานพัฒนาเครือข่ายโครงการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาองค์กรสงฆ์ โครงการพัฒนาประสิทธิภาพองค์กรสงฆ์และ โครงการเสริมสร้างเครือข่ายคณะสงฆ์กับการพัฒนา เป็นต้น

(๒) การพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์กรสงฆ์ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาองค์กรสงฆ์ เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงพุทธ และเพื่อพัฒนาระบบการบริหารขององค์กรสงฆ์ โดยมีองค์กรสงฆ์ต้นแบบในการบริหารมีแนวปฏิบัติขององค์กรคณะสงฆ์เพื่อการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์มีระบบการบริหารที่ดีและมีแผนงานพัฒนาคณะสงฆ์ เช่น แผนงานพัฒนาองค์กรสงฆ์ต้นแบบ แผนงานการปกครองคณะสงฆ์เชิงบูรณาการ แผนงานประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์โครงการ พัฒนาองค์กรสงฆ์ต้นแบบ โครงการพัฒนาระบบการบริหารงานคณะสงฆ์และโครงการพัฒนาประสิทธิภาพบุคลากรคณะสงฆ์

(๓) การพัฒนาระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่เชื่อมโยงกับภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของคณะสงฆ์ร่วมกับภาครัฐและประชาชน เพื่อสนับสนุนคณะสงฆ์ให้มีกระบวนการทำงานร่วมกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน และเพื่อสร้างเครือข่ายการบริหารท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และคณะสงฆ์โดยมีการพัฒนาระบบการทำงานของภาครัฐแบบ “บวร” มีการเชื่อมโยงและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น มีการเสริมสร้างเครือข่ายของคณะสงฆ์เพื่อการพัฒนา และมีแผนงานพัฒนาคณะสงฆ์ เช่น แผนงานทำงานแบบ “บวร” แผนงานจัดโครงการสร้างการทำงานของคณะสงฆ์ในพื้นที่ แผนงานสร้างเครือข่ายของคณะสงฆ์กับภาคประชาสังคม โครงการ “บวร” เพื่อการพัฒนาโครงการพัฒนาความร่วมมือของคณะสงฆ์กับอปท. และโครงการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์เพื่อการพัฒนา เป็นต้น^{๕๐}

^{๕๐} พระราชเมธี (วิชา อภิบาลญาณ), สมศักดิ์ บุญบุ, “แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา” *ครุศาสตร์ปริทรรศน์* ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๑๒-๑๔.

๒.๔.๔ การสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์^{๘๑}

๑) ด้านการปกครอง มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อ การเจริญพระพุทธมนต์เฉลิมพระเกียรติ การบรรพชาอุปสมบทถวายเป็นพระราชกุศล การปฏิบัติธรรม เป็นต้น

(๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

(๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น พระสังฆาธิการ พระอุปัชฌาย์ พระจริยานิเทศก์ พระวินยาธิการ ตลอดถึง ไวยาวัจกร และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

(๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการบริหารจัดการศาสนสมบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา

๒) ด้านศาสนศึกษา มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท

(๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

(๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

(๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน

^{๘๑} พระราชวรเมธี,ดร. และคณะ, แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://buddhism4.com/web/index.php/>, [๑ มีนาคม ๒๕๖๑].

๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษา และทรัพยากรทางการศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่คฤหัสถ์

(๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการ โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่าย ด้านการศึกษา ตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น พัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ หลักสูตรพุทธศาสนาวินอาทิตย์ หลักสูตรพระอภิธรรมสำหรับคฤหัสถ์ เป็นต้น

(๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ครูสอนโรงเรียนการกุศล เป็นต้น เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

(๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ เป็นต้น

๔) ด้านการเผยแผ่ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เช่น จัดทำแผนแม่บทการเผยแผ่เชิงรุก การเพิ่มช่องทางการสื่อสารเชิงรุกสำหรับกิจการพระพุทธศาสนา พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น เพิ่มศักยภาพทางปัญญาของศาสนบุคคล เช่น พัฒนาพระนักเผยแผ่ ส่งเสริมชมรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น

(๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล คือ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์

(๓) พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง สำหรับสถานที่ปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ พระนักเผยแผ่

(๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่

๕) ด้านสาธารณูปการ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการวัดเสริมสร้างความสุข

(๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

(๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น เพิ่มศักยภาพของพระนวกกรรมเชิงพุทธ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมให้เข้มแข็ง

(๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาให้เข้มแข็ง ผ่านกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้ได้รับความเดือดร้อน ไร้ที่พึ่ง

(๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น หลักสูตรพระนักพัฒนา หลักสูตรสัมมาชีพ หลักสูตรสาธารณสงเคราะห์เชิงพุทธ เป็นต้น

(๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

(๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

๒.๔.๕ การพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ให้มีความรักและหวงแหนในพุทธมณฑล เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนบุคคล ด้วยการพัฒนาจิตเจริญปัญญา

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้าน พระพุทธศาสนา โดย การจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑล ศูนย์กลาง พระพุทธศาสนาของโลก

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหา แหล่งงบประมาณ สนับสนุนจากภาครัฐ

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)^{๘๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการปกครอง คณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ รูปแบบการ ทำงานอาจจะไม่ชัดเจน ขาดความรัดกุม ไม่รอบคอบ ปฏิบัติหน้าที่อาจจะหย่อนยาน ขาดการ บำรุงรักษาวัด ขาดการจัดการศาสนสมบัติให้เหมาะสม ขาดการสอดส่องผู้ใต้ปกครองทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ขาดการส่งเสริมวิชาการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ รูปแบบการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยสั่งการลงนิคหกรรม ข้ออุทธรณ์เป็นต้นอาจจะยังไม่ มีความชัดเจน ทั้งการแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการก็เช่นเดียวกัน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒. แนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ พระสังฆาธิการ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ ทฤษฎีระบบการปกครองประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า คือคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการ จัดการประกอบด้วยการวางแผน การสรรหาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การธำรงรักษา และการ ประเมินการปฏิบัติงาน ตามด้วยหลักอปริหานิยธรรม ๗ กล่าวคือหมั่นประชุมเนืองนิตย์ พร้อมเพรียง กันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ทรงห้าม เคารพนับถือผู้ใหญ่ ไม่ลุอำนาจ ยินดีในเสนาสนะ และยินดีกับ เพื่อนพรหมจรรย์

^{๘๒} พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร) “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

๓ รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ได้แก่ พระสังฆาธิการมีหน้าที่กำกับดูแลรักษาบุคลากรให้อยู่ในกฎระเบียบการปกครอง เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ตามพระธรรมวินัย กฎหมายและสิ่งแวดล้อม การปกครองคณะสงฆ์เป็นงานนำ ต้องคอยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมตามกาลเวลา ถ้างานปกครองดำเนินไปอย่างไร งานอื่นๆ ก็จะดำเนินไปตามอย่างนั้น ถ้างานปกครองดำเนินไปไม่ได้ งานบริหารอื่นๆ ก็ดำเนินไปไม่ได้เช่นกัน ด้านการวางแผน พระสังฆาธิการผู้รับผิดชอบการพัฒนาวัด ให้เจริญรุ่งเรือง การวางแผนระยะยาวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยมอบหมายให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ได้ฝึกปฏิบัติงานให้เกิดความพร้อม ด้วยหลักการหมั่นประชุมเนื่องนิตย์นับตั้งแต่การคัดเลือก การแต่งตั้ง การฝึกอบรม การพิจารณาการเลื่อนตำแหน่ง นอกจากนี้พระสังฆาธิการหมั่นประชุมเนื่องนิตย์เพื่อการวางแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดความชัดเจนด้วยศาสตร์และศิลป์ ด้านการสรรหาบุคลากร คือการดำเนินการเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน พระสังฆาธิการพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม ทำกิจที่สงฆ์พึงกระทำ การประชุมเป็นภารกิจที่พระสงฆ์พึงกระทำร่วมกัน เพื่อความสามัคคีพร้อมเพรียงกัน ดังนั้นการปกครองต้องสอดคล้องตาม กฎระเบียบ พระธรรมวินัย กฎหมาย เพื่อนำมาบูรณาการใช้ให้ถูกต้องตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ด้านการพัฒนาบุคลากร คือการสอนงาน การมอบหมายงาน การสับเปลี่ยนโยกย้ายหน้าที่ การหาพี่เลี้ยงช่วยสอนงาน การให้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย การให้เป็นผู้รักษา การแทน การส่งไปศึกษาดูงาน การจัดประชุมสัมมนา เพื่อเพิ่มพูนพัฒนาสมรรถภาพการทำงาน นอกจากนี้ พระสังฆาธิการไม่บัญญัติสิ่งที่ยุติโทษที่ขัดต่อกฎระเบียบ กำกับดูแลให้บรรพชิตและ คฤหัสถ์ปฏิบัติอยู่ในกฎระเบียบ ด้านการบำรุงรักษา คือการบำรุงรักษาทรัพยากรบุคคลเพื่อให้องค์กร ไม่สูญเสียคนดีมีความรู้ความสามารถ การสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้บริหารกับบุคลากร ปรับปรุง สถานที่ทำงานให้เหมาะสม มีความมั่นคง ส่งเสริมโอกาสแก่บุคลากรได้ก้าวหน้า พระสังฆาธิการ ส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์เครื่องมืออำนวยความสะดวกในสำนักงาน นอกจากนี้ พระสังฆาธิการกำกับดูแล การปกครองให้เป็นไปตามกฎระเบียบ พระธรรมวินัย กฎหมายและสิ่งแวดล้อม ด้านการประเมินการ ปฏิบัติงาน พระสังฆาธิการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดตาม กฎระเบียบ ยินดีในเสนาสนะเรียบง่าย ตั้งใจกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑ ให้ตั้งอยู่ในความเรียบร้อยดีงาม ส่งเสริมการทำงานด้วยการฝึกอบรมวิชาการปกครอง จัดสัมมนาประจำปี และส่งเสริมการศึกษาในระดับสูงขึ้นไป ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

จเด็จ โพธิ์ศรีทอง^{๘๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาล เชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปในการบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาล เชิง พุทธบูรณาการ พบว่าการบริหารงานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ฯ ซึ่งเปนมหาวิทยาลัยในการกำกับของรัฐ โดยทั่วไปไม่คล่องตัวเท่าที่ควรจะเป็นตามระบบของการบริหารตามระบบราชการ เพราะอยู่ในรูปแบบ ของการบริหาร ๒ ส่วน คือ การบริหารที่อยู่ในสวนของคณะสงฆ์ กับการบริหารในสวนของราชการ ซึ่งการบริหาร ๒ ส่วนนี้ ต่างกัน พระสงฆ์ที่เป็นผู้บริหารท่านจะใช้รูปแบบการบริหารแบบพอปกครองลูก คอยเป็นคอยไป มีอะไรก็วากลาวตักเตือน ไม่มีการลงโทษตามความผิด หรือตามระเบียบ กฎเกณฑ์ของ มหาวิทยาลัย ที่วางเอาไว จึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เกรงกลัวต่อการกระทำผิด อีกนัยหนึ่งผู้บริหารที่ เป็นพระสงฆ์ สวนมากท่านเป็นพระเถระ มีงานปกครองคณะสงฆ์อยู่ในการกำกับดูแล จึงทำให้การเข้ามา บริหารงานในมหาวิทยาลัยไม่เต็มเวลา เป็นสาเหตุที่ผู้ใต้บังคับบัญชาขี้มาเป็นขອງางในการทำงานได้ ต่างจากสวนราชการหรือมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่ผู้บริหารจะมีหน้าที่เพียงตำแหน่งเดียวในมหาวิทยาลัย การบริหารจึงมีประสิทธิภาพมากกว่า ผู้ใต้บังคับบัญชาก็เกรงกลัว มาทำงานกันได้เต็มเวลา โดยบุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธบูรณาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๐๘$) เมื่อพิจารณารายดานพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ บูรณาการอยู่ในระดับมากทุกดาน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้หลักความโปร่งใส ($X = ๔.๑๒$) หลักความคุ้มค่า ($X = ๔.๑๒$) หลักความรับผิดชอบ ($X = ๔.๑๐$) หลักคุณธรรม ($X = ๔.๐๗$) หลักนิติธรรม($X = ๔.๐๕$) หลักความมีส่วนร่วม($X = ๔.๐๒$) ตามลำดับ

๒. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลพบว่าหลักนิติธรรม ไดแก การตรากฎหมาย กฎ ขอบบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมควรนำหลักศีล ๕ มาบูรณาการเพื่อสร้างจิตสำนึก กระบวนการการดำเนินการให้เป็นธรรมและทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงหลักคุณธรรม ไดแก การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือ หลักนี้ให้เป็นตัวอยางแกสังคมควรนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาบูรณาการเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในองค์กร และการทำงานเป็นที่มอยางมีประสิทธิภาพหลักความโปร่งใส ไดแก การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ ควรนำหลักสุจริต ๓ มาบูรณาการเพื่อการวางตนอยางเหมาะสมและมีการพัฒนาตามศักยภาพหลักความมีส่วนร่วม ไดแก การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรูและ

^{๘๓} จเด็จ โพธิ์ศรีทอง, “การบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาล เชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

เสนอความเห็นในการ ตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วย การแจกแจงความ ควรนำหลักอปริหานิยธรรม ๗ มาบูรณาการเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข และแบ่งภาระงานกันตามเหตุสมควร หลักความรับผิดชอบ ไตแก การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ควรนำหลักทศ ๖ มาบูรณาการเพื่อเป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจในปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาหลักความคummings ไตแก การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ควรนำราชสังคหะ ๔ มาบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

๓. การบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธบูรณาการ พบว่าการบริหารงานในมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการและธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้สึกสามัคคี เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และตรวจสอบได้โดยการนำหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานเช่น ศีล ๕ พรหมวิหาร ๔ หลักสุจริต ๓ หลักอปริหานิยธรรม ๗ หลักทศ ๖ มารวมด้วยช่วยกันในการบริหารงานในมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธบูรณาการวิธีการและรูปแบบของการบริหารต่างๆ อีกทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานในแนวทางตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง ๖ ดาน ไตแก หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคummings ทำให้การบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พระทีฆทัตถ์สนุนิวังศ์ (วิรัช วสสิริ), จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ, สอาด บรรเจิดฤทธิ และบุญเรือง ศรีเหรียญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔”^{๘๔} ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารคนมีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำ บุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นการบริหารงานมีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์

^{๘๔} พระทีฆทัตถ์สนุนิวังศ์ (วิรัช วสสิริ), จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ, สอาด บรรเจิดฤทธิ และบุญเรือง ศรีเหรียญ “ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔” งานวิจัยหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘)

๒. ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารคนมีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทำการบริหารภาระงานมุ่งบริหารที่สนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อและการบริหารองค์กรได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น

๓. ศักยภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ การบริหารคนมีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงานการบริหารภาระงานมีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงานและการบริหารองค์กรมีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องโดยมีปัจจัยด้านสาธารณะสงเคราะห์มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ร้อยละ ๗๐.๓

ไอศูรย์ อินทร์เพชร^{๔๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทย” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ไทยด้านการวางแผน ผู้ที่เข้ามาบวชได้มีความตั้งใจจึงทำให้ระบุแผนและโครงการได้ยาก ด้านการจัดองค์การค่าตอบแทนบุคลากรไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ด้านการอำนวยความสะดวกไม่สามารถจะแสวงหาช่องทางในการขอสนับสนุนงบประมาณ และขาดเครือข่ายทางการศึกษาด้านการควบคุม มีกฎหมายในการควบคุมมากเกินไปและด้านการจัดบุคลากร ไม่เพียงพอต่อภาระงาน ความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ไทยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (X= ๔.๓๓) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน คือ ๑) สภาพปัญหา และอุปสรรคต่อการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ๒) แผนการบริหารการศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ไทย และ ๓) รูปแบบการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมของคณะสงฆ์ไทย พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน (X=๔.๔๒, ๔.๓๐ และ ๔.๒๘ ตามลำดับ)

๒. แนวคิด และทฤษฎีการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ไทย หลักการสำคัญคือการจัดระบบการบริหารองค์กรของแม่กองธรรมสนามในรูปแบบการบริหารสมัยใหม่ทั้งเนื้อหาของหลักสูตรนักเรียนการเรียนการสอน และสื่อการสอนที่ทันสมัย การวางแผนการพัฒนาหรือการปรับปรุงระบบการบริหารภายในให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจัดบุคลากรให้ตรงกับความต้องการและพัฒนาทรัพยากรเพื่อรองรับงานต่างๆ การจัดรูปแบบการบริหารจัดการ และการกำหนดค่านิยมร่วมของแม่กองธรรมสนามหลวง

^{๔๕} ไอศูรย์ อินทร์เพชร, “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๓. รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ไทย ตาม หลักการ 7-S ของ McKinsey ได้แก่ กลยุทธ์เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ด้าน โครงสร้างของแม่กองธรรมจะต้องกำหนดขอบเขตงานความรับผิดชอบ ด้านระบบการปฏิบัติงาน ของ แม่กองธรรมจะต้องการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ การบริหารด้านบุคลากร เพิ่มแรงกำลัง ไปยัง ผู้ปฏิบัติงาน และการยกย่องคนที่ควรยกย่อง การบริหารด้านทักษะ เพิ่มระบบการศึกษาที่ดีในเชิง วิชาชีพ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม การบริหารจัดการของแม่กองธรรม จะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปกครองตนเอง ตามหลักพุทธธรรมวินัย ด้านกำหนดค่านิยมร่วม ความเป็น ต้นแบบของพระผู้สอน ความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะ สงฆ์ไทย ตามหลักการ 7-S ของ McKinsey พบว่าด้านกลยุทธ์ขององค์กร อยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๓๐$) ด้านโครงสร้างองค์กร อยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๓๕$) ด้านระบบการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($X = ๒.๕๓$) ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก ($X = ๔.๒๙$) ด้านทักษะ (Skill) อยู่ในระดับ มาก ($X = ๔.๒๙$) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๙๘$) และด้านค่านิยมร่วม อยู่ในระดับปานกลาง ($X = ๒.๕๓$)

พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ)^{๘๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่ของพระ สังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการได้ให้การ ดูแลสนับสนุนด้านการเผยแผ่ ในลักษณะเฉพาะการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ จุดอ่อนไม่มีการ บริหารจัดการที่ดี ควรจะต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขเพื่อพลิกให้เป็นจุดแข็ง สิ่งคุกคาม เช่น คนบวชน้อยลง รุ่นลูกไม่ยอมเข้าวัด พระนักเผยแผ่ต้องปรับท่าที่การทำงานให้เหมาะสม ปัญหาอุปสรรคการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในระดับจังหวัดนั้นมีอยู่หลายกรณี ถึงแม้ว่าศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำ จังหวัดจะมีวัตถุประสงค์อย่างไรก็ตาม แต่การทำงานจริงก็ยังมีปัญหาอุปสรรคตามมาอย่างแน่นอน ตามปกติแล้วศูนย์ประสานงานประจำจังหวัดมีหน้าที่อำนวยความสะดวก คอยเป็นที่ปรึกษาแก่ บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คอยให้การอุปถัมภ์และปฏิบัติตามนโยบายเป็นต้น

๒. แนวทางพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ วิเคราะห์การเผยแผ่ตามหลักการสื่อสาร โดยคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่การเผยแผ่ควร จะศึกษาความเป็นมาและพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างรอบคอบ เมื่อศึกษาแล้วก็จะเห็นได้ ว่า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดภูมิความรู้ของบุคคลแล้วถ้าหากว่า บุคคลใดมีระดับสติปัญญา

^{๘๖} พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ), “รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

พระองค์ก็สอนแบบง่ายๆ ถ้าผู้ใดมีสติปัญญาแก่กล้าแล้วก็สอนแบบเชิงลึก พุทธวิธีการสอน ๔ คือ สันทัสนา แจ่มแจ้ง สมาทปนา จูใจ สมุตเตชชา แก่ลัวกล้า และสัมปหังสนา ร่าเริง ซึ่งหลักดังกล่าวมานี้เมื่อพระสังฆาธิการนำมาประยุกต์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักการสื่อสารด้านผู้ส่งสาร ด้านสาร ด้านช่องทาง และด้านผู้รับสาร ก็จะก่อให้เกิดผลดีแก่คณะบุคคลผู้รับผิดชอบการเผยแผ่ สนับสนุนให้เกิดการบริหารการเผยแผ่ และดำเนินการให้เป็นไปตามรูปแบบอย่างเหมาะสมและ มีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์

๓. นำเสนอพุทธวิธีการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี สนทสนา การเทศนาเป็นศิลปะสำคัญที่นักเทศน์ทุกรูป ทำความเข้าใจเทศคือหัวข้อที่ยกขึ้นเป็นหลักในการแสดง นิเทศคือการอธิบายขยายความเชิงปริยัติ และปฏินิเทศคือการสรุปใจความวางเป็นประเด็น สมาทปนา เคล็ดลับหมายถึงกลเม็ดหรือวิธีที่ชาญฉลาด ศิลปะหมายถึงความมีฝีมือหรือความชำนาญ ในการแสดงออก สมุตเตชชา การปฏิบัติการณ์เทศน์ไปก่อนเวลา เข้าหาเจ้าหน้าที่ คัมภีร์ไม่ขาด ฉลาด เจรจากับเจ้าภาพ สมปหังสนา แสดงวิธีการเป็นแนวทางคือมีครูแนะนำ ท่องจำเทศนา ฝึกว่าปากเปล่า เข้าใจวางโครง ฟัง เขียน เพียร อ่าน ปฏิภาณว่องไว จิตใจสงบเป็นต้น สำหรับผลการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณตามพุทธวิธีการสอน

๔ ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า พระสังฆาธิการที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างมีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน การเผยแผ่ตามหลักการสื่อสาร ผู้ส่งสาร เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้รับธรรมะ ปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้เกิดความแก่ลัวกล้า มีความยินดีร่าเริง บันเทิงใจในธรรมะ ด้วยลีลาการสอนของผู้ส่งสารด้วยภาษาพูด ภาษาเขียนในการสื่อสาร การสื่อสารเป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยทั้งบุคคล วัสดุเครื่องมือ และเทคนิค ถ่ายทอดสารจากผู้ส่งไปยังผู้รับ เช่น เสียงพูด กิริยาท่าทาง สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ช่องทางการสื่อสาร คือตัวกลางให้สื่อจากผู้ส่งสารไปถึง ผู้รับสาร โดยผ่านประสาทสัมผัส ได้แก่ มองเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้สัมผัส และได้ลิ้มรส ซึ่งต้องอยู่ต่อหน้ากัน แต่ถ้าอยู่ห่างไกลกันก็ต้องใช้สื่อที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องช่วยในการติดต่อ สื่อสารโดยช่องทาง หมายถึงทางซึ่งทำให้ผู้ส่งสารกับผู้รับสารติดต่อกันได้ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ผู้รับสาร พระพุทธเจ้าทรงวิเคราะห์ผู้รับสารตามระดับสติปัญญาตามความเหมาะสมของบุคคล แตกต่างกัน เป็น ๔ ระดับ คืออุคชตัตถัญญู ได้แก่ ผู้มีภูมิปัญญาที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจพระธรรมคำสอนได้ทันที เมื่อได้ฟัง วิปจิตถัญญู ได้แก่ ผู้สามารถเรียนรู้ได้เมื่อมีการอธิบายขยายความเพิ่มเติม เนยยะ ได้แก่ ผู้ที่อาจเรียนรู้ธรรมด้วยอาศัยความเพียรอย่างยิ่งยวดทั้งด้วยการฟัง การคิด การถาม การท่องบ่น ปทพระมะ ได้แก่ ผู้ซึ่งไม่อาจเรียนรู้และเข้าใจในพระธรรมวิเศษ แม้จะฟัง คิดและท่องบ่นอย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณการเผยแผ่ตามหลักการสื่อสารตามความคิดเห็นของ

พระสังฆาธิการ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า พระสังฆาธิการ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

พระครูสิทธิวัฒน์คุณ (พรพรหม จตคุโณ)^{๘๗} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ ทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย พบว่า ด้านโครงสร้างองค์กร ขาดบุคลากรผู้มีความเชี่ยวชาญเขามาดำรงตำแหน่ง ด้านกลยุทธ์ ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการจัดการบุคคลเขาทำงาน บุคลากรขาดประสบการณ์ในการทำงาน ด้านรูปแบบ รูปแบบการบริหารมีความยืดหยุ่นไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ด้านระบบ ขาดการวางแผนระบบการทำงานให้สอดคล้องกับตำแหน่ง ด้านค่านิยมรวม ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนด ค่านิยมอัตลักษณ์รวมทั้งเอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ด้านทักษะ บุคลากรใหม่ขาดทักษะในการ

๒. แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย พบว่า สมรรถนะ คือ ความสามารถที่เป็นผลมาจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และ คุณลักษณะเฉพาะ (Attributes) ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าบุคคลอื่นๆ ในองค์กร สมรรถนะชี้ความสามารถนี้ เป็นคุณสมบัติที่องค์กรต้องการจากปฏิบัติงาน สมรรถนะมีความสัมพันธ์กับผลงานของบุคคล และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ สมรรถนะจำแนกได้ ๓ ระดับ คือ ๑) ระดับบุคคล ๒) ระดับกลุ่มในองค์กร ๓) ระดับองค์กร

๓. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ตามแนวคิด ๗-S ของ McKinsey (McKinsey ๗-S Framework) ได้แก่ ๑) โครงสร้างองค์กร (Structure) คือ โครงสร้างที่ได้ตั้งขึ้นตามกระบวนการ ขอบข่ายของอำนาจหน้าที่ ศักยภาพของผู้บริหาร ๒) กลยุทธ์ (Strategy) การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เน้นงานเกี่ยวกับงานวิชาการเพื่อความเปนเลิศ ๓) การจัดการบุคลากรเขาทำงาน (Staff) มีการวางแผนพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ในสายงานวิชาการ อย่างต่อเนื่อง ๔) รูปแบบ (Managerial Style) มีการวางแผนและพัฒนาในรูปแบบ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ๕) รูปแบบการจัดระบบ (System) คือ การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย ๖) รูปแบบการสรางค่านิยม (Shared value) คือ ค่านิยมและบรรทัดฐานที่ยึดถือร่วมกันโดยมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา ๗) รูปแบบการพัฒนาทักษะ (Skill) คือ การพัฒนาทักษะในการปฏิบัติหน้าที่และทักษะทางปัญญา

^{๘๗} พระครูสิทธิวัฒน์คุณ (พรพรหม จตคุโณ), “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

พระสรวุฒย์ ปณฺญาวุฑโฒ (วิจิตรปัญญา)^{๘๘} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทางพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติโดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม จากการวิเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่าจะต้องสร้างหลักระเบียบ กติกา ที่สอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย โดยการสร้างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และการสร้างจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เพื่อให้รู้ถึงคุณค่าของแหล่งที่อยู่อาศัย มีความกตัญญูโดยการปรับทัศนคติว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ก็สามารถพึ่งพาสิ่งแวดล้อมที่มีพัฒนาตนเองไปสู่ความหลุดพ้น

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวณฺโณ)^{๘๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ในด้านการบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการจัดการวัสดุอุปกรณ์ มีความพร้อมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๒. การบริหารคณะสงฆ์ที่ดีมีหลักการ วิธีการ ดังนี้ ๑) การจัดตั้งสำนักงานเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะเขต และเจ้าคณะแขวง ไว้เป็นศูนย์เดียวกัน ๒) การเพิ่มอำนาจและประสิทธิภาพการทำงานของพระวินยาธิการอย่างเต็มรูปแบบ ๓) การรวบรวมประวัติข้อมูลพระภิกษุสามเณรไว้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ๔) การสร้างความเข้าใจและการอาศัยอยู่ร่วมกันของพุทธศาสนิกชนและศาสนิกอื่น ๆ อย่างสันติ ๕) สร้างศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีเขตละ ๑ ศูนย์ ๖) จัดตั้งศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ครบวงจร ๗) พัฒนาวัดต้นแบบด้านสาธารณูปการ ๘) จัดตั้งทุนเคราะห์แก่เด็กและเยาวชน ๙) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชน ๑๐) พัฒนาระบบและกลไกการรับข้อร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ ๑๑) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อช่วยเหลือพระสังฆาธิการ ในการป้องกันข้อพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้น

^{๘๘} พระสรวุฒย์ ปณฺญาวุฑโฒ (วิจิตรปัญญา), “วิเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทางพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๘๙} พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวณฺโณ), “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๑๒) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ๑๓) รวบรวมกรณีศึกษาจัดทำเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและมีการเผยแพร่สู่สาธารณชน ๑๔) สร้างพระสงฆ์นักกฎหมาย ๑๕) สร้างโรงเรียนพระสังฆาธิการแบบถาวร ๑๖) สร้างทีมงานและเครือข่ายในการช่วยเหลือพระสังฆาธิการแบบเร่งด่วน ๑๗) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ๑๘) สร้างระบบและกลไกในการบริหารจัดการวัดที่ดี เพื่อลดข้อขัดแย้งกับชาวบ้าน ๑๙) สร้างวัดต้นแบบในการพัฒนา ร่วมกับท้องถิ่น ๒๐) สร้างระบบและกลไกการควบคุมดูแลความเรียบร้อยของคณะสงฆ์ ๒๑) จัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะสั้นและระยะยาว ๒๒) สร้างศาสนทายาทที่มีความรู้ความสามารถในการทำงาน คณะสงฆ์ ๒๓) จัดทำแบบรายงานสรุปผลการดำเนินงานของคณะสงฆ์และเผยแพร่สาธารณชน ๒๔) พื้นฟูวิถีชีวิตความเป็นไทยแต่ครั้งโบราณ นำหลักการปกครองสมัยก่อนมาประยุกต์ใช้กับยุคปัจจุบัน ๒๕) เร่งสร้างผลงานและเผยแพร่ผลงานให้เป็นที่ประจักษ์สู่สาธารณชน ๒๖) การเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๒๗) การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน และ ๒๘) หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ ส่วนความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความสามัคคีของพุทธบริษัททั้ง ๔ สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์

๓. กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา มี องค์ประกอบดังนี้ บริหารองค์กรเชิงรุก ศูนย์ข้อมูลญาณทัศน์ พระสังฆาธิการภักดิ์ บุคลากรพัฒนา ศาสนาสมานฉันท์ คุณอนันต์พระพุทธศาสนา และเครือข่ายรักษาเฝ้าระวัง

พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร)^{๙๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อมมี การพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมน การบริหาร/การปกครองไปพร้อมกับ ความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหาร/การปกครองวัดมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแพร่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารจัดการวัดเชื่อว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล

^{๙๐} พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ฉะนั้นผู้ที่จะเป็นผู้นำในการบริหาร/การปกครองวัดและคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้ที่เปรียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมือคดที่ทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักพรหมวิหารธรรมเป็นแกนหลักของการบริหาร/การปกครองอยู่เสมอ วัดในซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาก็จะเกิดความมั่นคง นั้นย่อมส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง

๒. การบริหารจัดการวัดขององค์คณะสงฆ์ภาค ๑๕ มีประเด็นสำคัญ ๗ ประการ ได้แก่ ด้านระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการวัด ปัญหาด้านผู้นำในการบริหารจัดการวัด ด้านการจัด บุคลากรในการบริหารจัดการวัด ด้านงบประมาณในการบริหารจัดการวัด ด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ในการบริหารจัดการวัด ด้านสภาพแวดล้อมโบราณวัตถุ/พุทธศิลป์/อาคารสถานที่/ภูมิทัศน์ธรรมชาติ และปัญหาความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานของรัฐ อันเป็นปัญหาที่สำคัญใหญ่หลวงสำหรับวัดและคณะสงฆ์ในภาค ๑๕

๓. การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ในการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ แบบ 5M ได้แก่ (๑) บุคคล (M1 : Man) (๒) เงิน (M2 : Money) (๓) วัสดุอุปกรณ์ (M3 : materials) (๔) การจัดการ (M4 : management) และ (๕) คุณธรรม (M5 : Moral) เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดีงามมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงานให้ สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตามเจ้าอาวาสนั้น มีภารกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุกๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา กล่าวว่าการ

บริหารวัด คือการปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้ อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ของวัดให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหาร จัดการวัดทุกด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษา และปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจัดการวัดที่ดีมีคุณภาพจึงเป็นหลักทำให้พระพุทธศาสนามี ความมั่นคงยั่งยืนสืบต่อไป

โชติ บดีรัฐ^{๙๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ใน ๓ ด้าน มีผลดังนี้ ๑) การบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มี ประสิทธิภาพใน ๒) การบริหารภาระงานมีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์และกำหนด โทษผู้ที่ละเมิดกฎระเบียบที่วางไว้ และ ๓) ในการบริหารองค์กรมีการทำงานเป็นทีม

๒. ประสิทธิภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๔ ใน ๓ ด้าน มีผลดังนี้ ๑) การบริหารคนมีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทำโดย ใช้กลตรงกับความรู้และความสามารถ ๒) การบริหารภาระงานผู้บริหารอย่างประหยัดคุ้มค่าและ สสนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ และ ๓) การบริหารองค์กรได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาการ เข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น

๓. ศักยภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ใน ๓ ด้าน มีผลดังนี้ ๑) การบริหารคนมีงานมีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ ๒) การบริหารงานและ แก้ปัญหาจุดด้อยของบุคลากรในการบริหารงานในการบริหารภาระงานมีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้า มาช่วย ๓) การบริหารงานและในการบริหารองค์กรมีการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อพัฒนาองค์กร อย่างต่อเนื่อง

๔. สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารคนการบริหารภาระงานและการบริหารองค์กร ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ใน ๓ ด้าน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ๑) ควรมีการ พัฒนาคณะสงฆ์ให้แก่งมีความรู้ความสามารถให้มีความรู้ความเข้าใจหลักศาสนาที่ถูกต้องโดยวิธีการส่งเสริม ให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำ ๒) มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการ บริหารโดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจจริยธรรมคุณธรรมและให้มีความรู้

^{๙๑} โชติ บดีรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อ ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔)

และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนาและตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนสืบต่อไป

พระราชเมธี (วิชา อภิปัญญา) และสมศักดิ์ บุญปุ๋^{๙๒} ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนานั้น จะต้องความร่วมมือกันระหว่างพุทธบริษัททั้ง ๔ ด้วยการส่งเสริมให้มีการศึกษาทั้งภาคทฤษฎี ภาคประพฤติปฏิบัติ และภาคความเข้าใจให้ทะลุปรุโปร่งถึงผลแห่งการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและหลักไตรสิกขา โดยมีแนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย บูรณาการบริหารงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย การสนับสนุนงานบริหารการปกครอง คณะสงฆ์และการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ

^{๙๒} พระราชเมธี (วิชา อภิปัญญา) และสมศักดิ์ บุญปุ๋, “แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา” งานวิจัยพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙)

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” ผู้วิจัยใช้การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสาน และนำไปทำการสังเคราะห์ด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบวิธีการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ การนำเสนอข้อมูลวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสาน ดังนี้

๓.๑.๑ การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study)

ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องของพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง แนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดความสุข และ แนวทางการจัดการตัวชี้วัดทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

๑) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดความสุขทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดการพัฒนาประเทศตามตัวชี้วัดความสุขเป็นกรอบในการศึกษา

๒) ทำการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างและการใช้ตัวชี้วัดความสุข ทั้งในระดับ นโยบาย ประชาชน องค์กร/สถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในประเทศนั้นๆ

๓) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการและแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดความสุข และความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาในมิติต่างๆ

๔) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดความสุขตามแนวพระพุทธศาสนา

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-dept interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) คณะผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยแบ่งเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

๑) ระยะที่ ๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ในการศึกษารูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด คณะผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

๒) ระยะที่ ๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด จากกรอบในการออกแบบรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ระดับจังหวัด โดยใช้การศึกษาภาคสนาม ที่ได้จากการสัมภาษณ์ในระยะที่ ๑ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่นำมาพัฒนาเป็นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด และเมื่อได้รูปแบบฯ ฉบับร่างแล้ว ได้ออกแบบการศึกษาเพื่อการตรวจสอบรูปแบบฯ โดยใช้การสนทนากลุ่ม

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” ผู้วิจัยจำแนกไว้ ๓ กลุ่ม ได้แก่

๓.๒.๑ กลุ่มพระสังฆาธิการ

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากพระสังฆาธิการที่เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๑๐ รูป ดังนี้

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	พระปิฎกโกศล	รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี
๒	พระราชวัลภาจารย์	เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
๓	พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร.	เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๔	พระมหาประกอบ โชติบุญโญ	เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๕	สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์	เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
๖	พระครูพิทักษ์ศีลปาคม	เจ้าคณะตำบลศรีอัยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

๗	พระครูวาทีธรรมวัฒน์	เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
๘	พระครูนิวริฐธรรมากรณ์	เจ้าคณะตำบลสีหมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๙	พระครูสมุห์วีโรจน์คุณวีโร	เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
๑๐	พระครูจรรุวรรณโกวิท	เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ ๓.๑ บัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์ กลุ่มพระสังฆาธิการ

๓.๒.๒ กลุ่มผู้บริหารสำนักงานพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี

ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้บริหารสำนักพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี จำนวน ๕ คน ดังนี้

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	นายสนธยา เสนเอี่ยม	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี
๒	ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภัทร์ อวารามร์ศรี	ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี
๓	นางดวงธิดา ศคินรากุล	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ กิจการพิเศษสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี
๔	นายธนากร นุ่นรัมย์	นักวิชาการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี
๕	นางปทุมพร เมธาวิเศษสวัสดิ์	นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ กิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี

ตารางที่ ๓.๒ บัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้บริหารสำนักพุทธศาสนา

๓.๒.๓ กลุ่มการสนทนากลุ่ม

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็น กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยพระสังฆาธิการจากส่วนกลาง ผู้บริหารสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ นักวิชาการศึกษา และอาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับ โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน ๑๕ รูป/คน ดังนี้

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร.
๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต	รองคณบดี คณะสังคมศาสตร์ มจร.
๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร์	อาจารย์ประจำ ม.ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
๔	พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๕	พระปลัดไพบูลย์ ญาณวิบูล	อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๖	พระมหาบุญรอด มหาวิโร, ดร.	อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ มจร.
๗	พระมงคลธรรมมารณ	เจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี
๘	พระครูชินวรานุวัตร, ดร.	เจ้าคณะตำบลท่าผา อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี
๙	พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ, ดร.	เจ้าอาวาสวัดหนองปรุ อ.เมือง จ.ราชบุรี
๑๐	นายธีรเดช จันทรัตน์	รักษาการผู้อำนวยการสำนัก พระพุทธศาสนา จังหวัดกาญจนบุรี
๑๑	นางนภสร โศรกศรี	วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
๑๒	นายณัฐสิทธิ์ บุญเนียม	ไวยาวัจกร วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม

ตารางที่ ๓.๓ บัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มการสนทนากลุ่ม

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยวิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาการวิจัย และวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยามศัพท์ และตรวจสอบคุณภาพในด้านต่างๆ ดังนี้

- ๑) การใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาของข้อคำถาม
- ๒) โครงสร้างของประเด็นเนื้อหาคำถามที่ครอบคลุมสาระสำคัญ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ประกอบด้วย

๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๓) กรอบประเด็นและข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาสำคัญที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ การวิจัยที่กำหนดไว้

๔) กำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบ มีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-depth Interview) จำนวน ๒ ฉบับ

(๑) แบบสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ แบ่งเป็น ๒ ข้อ ดังนี้

ข้อที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ “ท่านมีวิธีการจัดการด้านปัจจัยที่ใช้ในการบริหาร เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา อย่างไร” เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

ข้อที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ “ท่านดำเนินการด้านการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา อย่างไร” เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้ แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

(๒) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสำนักพุทธศาสนาจังหวัด แบ่งเป็น ๒ ข้อ ดังนี้

ข้อที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ “ท่านมีวิธีการจัดการด้านปัจจัยที่ใช้ในการบริหาร เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา อย่างไร” เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

ข้อที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ “ท่านดำเนินการด้านการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา อย่างไร” เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้ แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่างๆ และสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ งานเขียน บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์

๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) การวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่ง ทางการ โดยการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการที่เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๑๐ รูป และผู้บริหารสำนักพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี จำนวน ๕ คนโดยคำถามที่กำหนดไว้ และให้ผู้ สัมภาษณ์ตอบตามกรอบแนวคิดการศึกษาและมีอิสระ

๓.๔.๒ การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

โดยอาราธนา เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วยพระสังฆาธิการจากส่วนกลาง ผู้บริหารสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ นักวิชาการศึกษา และอาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ระดับจังหวัด โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน ๑๕ รูป/คน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ความถูกต้องชัดเจน ด้วยแบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในลักษณะแบบมีส่วนร่วม Appreciation Influence Control (AIC) และสังเคราะห์ด้วยกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview Form) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

๔) ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discission) ใช้วิธีการสรุปรวบรวม นำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ

การสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ระดับจังหวัด จากกรอบในการออกแบบรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ระดับจังหวัด โดยใช้การศึกษาภาคสนาม ที่ได้จากการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นองค์ประกอบของรูปแบบรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ระดับจังหวัด และเมื่อได้รูปแบบฯ ฉบับร่างแล้ว ได้ออกแบบการศึกษาเพื่อการตรวจสอบรูปแบบฯ

๓.๖ การนำเสนอข้อมูล

สรุปผลการวิจัยนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

๑) บูรณาการข้อมูลการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ด้วยวิธีการ ดังนี้

(๑) การรวบรวมข้อมูลการบริหารจัดการพระศาสนา การจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด จากการสืบค้นทางเอกสาร

(๒) การค้นหารูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

(๓) การวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของรูปแบบรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับ ด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ

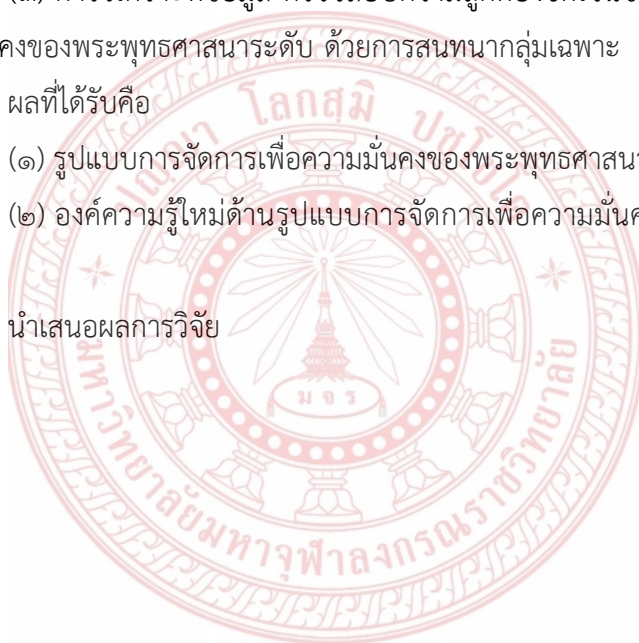
๒) ผลที่ได้รับคือ

(๑) รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

(๒) องค์ความรู้ใหม่ด้านรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

ระดับจังหวัด

๓) นำเสนอผลการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ๑) พระสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๑๐ รูป และ ๒) ผู้บริหารสำนักพระพุทธศาสนาในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๕ คน ในพื้นที่ที่กำหนดศึกษา จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๓ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

การสัมภาษณ์นี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informant) จำนวน ๑๕ รูป/คน รวบรวมผลได้ดังนี้

๔.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๑ ด้านปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๑ งบประมาณ

ปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้านงบประมาณ ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี มีที่มา ๓ ด้าน คือ ๑) มาจากช่องทางราชการ สำนักพุทธหรือราชการช่วยเหลือเพียงส่วนน้อย ถ้าเทียบเป็นอัตราส่วนประมาณ ๓๐% ๒) เงินบริจาคในคณะสงฆ์จะรับบริจาคจากคณะสงฆ์กันเอง นอกนั้นจะมาจากญาติโยมพุทธบริษัทที่มาช่วยกัน และ ๓) ผลประโยชน์และดอกผลของทางวัดเอง เช่น ค่าเช่าที่ ค่าบริการ ดอกเบี้ยเงินฝาก การเก็บรักษาและการเบิกจ่าย จะดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ มีการรายงานงบดุล รายการได้มา รายการเบิกจ่าย ยอดคงเหลือ และมีการตรวจสอบจากภาครัฐ และ

คณะกรรมการเองด้วย^๑ วิธีการจัดการด้านปัจจัยที่ใช้ในการบริหารเพื่อสร้างความมั่นคงให้ พระพุทธศาสนา ปัจจัยด้านงบประมาณ ๑) งบประมาณที่ได้มาจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา ได้แก่ ผ้าป่า กฐิน ได้มาจากการอุดหนุนโดยภาครัฐ และผลประโยชน์ที่มาจากวัดเอง ๒) การดูแล การเก็บรักษา การเบิกจ่าย ผากเข้าบัญชีธนาคาร เมื่อจะเบิกจ่ายลงนาม ๒ ใน ๓ โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้ลงนามหลัก ๓) การควบคุม การตรวจสอบ การรายงานงบประมาณ มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายทุกเดือน มีการตรวจสอบ^๒ งบประมาณได้มาจากศรัทธาของญาติโยมเป็นหลัก ประมาณ ๙๐ % งบประมาณสนับสนุนในด้านเกี่ยวกับเรื่องพระปริยัติและบูรณะปฏิสังขรณ์มีน้อย การทำบัญชีที่วัดจะทำแบบรัดกุม คือ มีการลงชื่อเบิก ๒ ใน ๓ การเบิกทุกครั้งจะต้องมีลายเซ็นเจ้าอาวาสที่ทำไว้ที่ธนาคาร ส่วนที่วัดจะใช้แบบเจ้าอาวาสมีสิทธิ์เบิกบัญชีแต่จะไม่ถือสมุดไว้ จะเอาสมุดไว้ที่ผู้ช่วยเจ้าอาวาสทำหน้าที่เลขา ท่านถือบัญชีแต่ไม่มีสิทธิ์เบิก การควบคุมการตรวจสอบ การรายงานงบประมาณที่ได้มา อำเภอก็จะให้ รายงานรายรับรายจ่ายอยู่เป็นประจำ ๓ เดือนครั้ง แต่รายงานมาถึงอำเภอให้รายงานครั้งเดียวก็คืออยู่ ปีงบประมาณ^๓ งบประมาณ วัดมีงบประมาณด้านปกครอง จะใช้ทำอะไรต้องมีคณะกรรมการวัด จะต้องมีการให้เรียบร้อยก่อนถึงจะมาหางบ^๔ งบประมาณ ๑) ที่ได้มาจากการบริจาค ได้แก่ ผ้าป่า กฐิน ได้มาจากการอุดหนุนโดยภาครัฐ และผลประโยชน์ที่มาจากวัดเอง ๒) การดูแล การเก็บรักษา การเบิกจ่าย ผากเข้าบัญชีธนาคาร เบิกจ่ายลงนาม ๒ ใน ๓ โดยเจ้าอาวาสเป็นผู้ลงนาม ๓) การควบคุม การตรวจสอบ การรายงานงบประมาณ มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายทุกเดือน^๕ งบประมาณได้จากประชาชนเป็นส่วนใหญ่คือเงินบริจาคจากประชาชนประมาณ ๗๕% อีก ๒๕% มาจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ คือรัฐบาล เอกชน องค์กรต่างๆ ที่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาบ้าง^๖ งบประมาณของวัดส่วนมากจะได้มาโดยการบริจาคในรูปแบบผ้าป่า กฐิน ประมาณ ๙๐% และมี งบประมาณจากทางภาครัฐเข้ามาช่วย เงินของภาครัฐที่จะเข้ามาจะเป็นเงินในส่วนของการทรวาง เช่น การทรวางวัฒนธรรม กรมการศาสนาที่จะเข้ามาสนับสนุนวัดมีประมาณ ๑๐% วัดจะมีกรรมการดูแลใน

^๑ สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^๒ สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^๓ สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^๔ สัมภาษณ์พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^๕ สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^๖ สัมภาษณ์พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่องของเงิน คณะกรรมการอย่างน้อยมี ๕ รูป/คน เจ้าอาวาส ๑ รูป คณะกรรมการ ๔ รูป/คน ในการเบิกจ่ายจะมีเจ้าอาวาส ๑ รูป คณะกรรมการ ๒ คน คอยดูแล ในการเบิกจ่ายจะเป็น ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๕ และจะต้องมีเจ้าอาวาสเป็น ๑ ในผู้เบิกจ่าย เป็นรูปแบบในการทำงานงานของคณะสงฆ์โดยสมบูรณ์ของการเบิกจ่ายโดยทั่วไป การควบคุม การดูแล การตรวจสอบงบประมาณ มีการนำเสนอเรื่องการตรวจสอบบัญชี ในการทำงานปีละ ๑ ครั้ง ซึ่งจะสิ้นสุดในสิ้นปี^๗ เงินงบประมาณส่วนมากจะได้อาจมาจากการบริจาคจากผู้ที่มีจิตศรัทธา จึงไม่ค่อยได้ใช้งบประมาณจากทางราชการ การเบิกจ่ายใช้ระบบกรรมการ ใช้กรรมการเป็นผู้ดูแลเรื่องเงินและกรรมการเป็นผู้เบิกจ่าย^๘ งบประมาณส่วนมากจะเป็นเงินที่มาจากบรรดาญาติโยม งบประมาณที่เป็นของรัฐ และงบจากส่วนภาคเอกชนอื่นมีน้อย วัดใช้เป็นระบบฝากร่วมคือเป็นบัญชีร่วมไม่ใช่บัญชีส่วนตัวของใครคนหนึ่ง การเบิกจะต้องมีผู้ลงนามรับ ๒ ใน ๓ และต้องมีลายมือชื่อพระเป็นหลัก^๙ งบประมาณที่ได้รับมาจากการบริจาคอย่างเดียว ไม่มีงบประมาณสนับสนุนมีไวยาวัจกรเป็นตัวแทนในการดูแล เวลาจะเบิกจะจ่ายจะมี ๓ คน คือ เจ้าอาวาส ๑ รูป กรรมการอีก ๒ คน การควบคุมการตรวจสอบของงบประมาณมีการตรวจสอบต้องส่งสำนักงบ ต้องแจ้งส่งบัญชีไปให้สำนักงานพุทธศาสนา^{๑๐}

งบประมาณการส่งเสริมพระพุทธศาสนามีอยู่ ๓ ด้าน คือ ๑) งบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรมาอุดหนุนงานกิจการพระพุทธศาสนา ๒) งบประมาณจากการบริจาคของประชาชน งบประมาณสนับสนุนจากภาคีองค์กรการกุศล และ ๓) งบประมาณจากการเก็บผลประโยชน์ และดอกผลของวัดเอง การเบิกจ่ายงบประมาณ จะต้องเบิกจ่ายตามระเบียบของการเบิกจ่ายงบประมาณแผ่นดิน คือ ให้หน่วยงานที่เป็นส่วนราชการเป็นผู้ดำเนินการการเบิกจ่าย การเบิกจ่ายต้องทำคำขอ งบประมาณไปยังสำนักงานงบประมาณให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผน การขอไปยังสำนักงบประมาณจะมีหลักเกณฑ์มากมายตามที่ราชการกำหนดทั่วไป^{๑๑} งบประมาณมี ๓ รูปแบบ คือ ๑) งบประมาณแผ่นดิน ๒) งบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรเพื่อการกุศล และ ๓) งบประมาณจาก

^๗ สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^๘ สัมภาษณ์พระครูนิวิฐธรรมาภรณ์ เจ้าคณะตำบลสีหมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^๙ สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิโรจน์คุณวิโร (วิโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๐} สัมภาษณ์พระครูจรรุวรรณโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๑} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

การบริจาคของประชาชน รูปแบบการเบิกจ่ายงบประมาณ จะต้องเบิกจ่ายตามระเบียบของการเบิกจ่ายตามแบบราชการ มีการตรวจสอบจากภาครัฐ^{๑๒} งบประมาณสำหรับคณะสงฆ์มี ๓ รูปแบบ คือ ๑) งบประมาณจากราชการ ๒) งบสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน องค์กรเพื่อการกุศล และ ๓) งบสนับสนุนจากการบริจาคของประชาชน ในรูปแบบการระดมทุน ผ้าป่า กฐิน หรือการระดมทุนเฉพาะกิจ รูปแบบการจัดเก็บแบ่งตามลักษณะที่ได้มา ถ้าเป็นงบจากภาครัฐดำเนินการตามระบบราชการ มีการบริหารจัดการตามรูปแบบสามารถตรวจสอบได้ มีการรายงานงบประมาณ การตรวจสอบงบประมาณ ส่วนงบสนับสนุนดำเนินการในลักษณะเดียวกันกับงบจากราชการเพียงแต่สามารถปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ได้ การจัดการ การรายงาน และมีการตรวจสอบจากภาครัฐ^{๑๓} งบประมาณมาจากหลายช่องทาง งบส่วนมากเป็นที่มาจากการรับบริจาค หรือการระดมทุนของวัดเอง งบของภาครัฐ สำนักพุทธศาสนาหรือน้อย^{๑๔}

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๑ ด้านปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๒ วัตถุประสงค์

ปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้านวัตถุประสงค์ของคณะสงฆ์ มีระเบียบเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์กำหนดเอาไว้ เช่น กำหนดไว้ว่าเป็นทรัพย์สินสมบัติของวัดโดยที่วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีเจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการ เป็นผู้แทนของนิติบุคคลตามกฎหมาย เจ้าอาวาสจะเป็นผู้ดูแล วัตถุประสงค์มีที่มาจากการดำเนินการจัดหา จัดสร้าง จัดซื้อโดยคณะสงฆ์เอง หรือได้มาโดยการรับการอุดหนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาครัฐดำเนินการให้ การบริหารจัดการดำเนินการตามระเบียบราชการ กรณีได้รับการขึ้นทะเบียน มีการดูแล ซ่อมบำรุงตามสภาพ^{๑๕} ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์มีจำนวนมาก เช่น พระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญ รูปหล่อองค์พระโพธิสัตว์ กวนอิม ห้องน้ำห้องสุขา โรงทาน ได้มาจากการดำเนินการเองจากคณะสงฆ์เอง หรือจากภาครัฐ ภาคเอกชนจัดหา จัดสร้างให้ มีการรักษา การซ่อมบำรุง การปรับปรุง การซ่อมแซม ปรับปรุงในส่วนที่ชำรุดทรุดโทรม การนำวัตถุดิบมาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของศาสนา มีการใช้สถานที่ประกอบกิจกรรมต่างๆที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา^{๑๖}

^{๑๒} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภรณ์ อวอรัมย์รัมย์ ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๓} สัมภาษณ์นางปทุมพร เมธาวิเศษสวัสดิ์ นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๔} สัมภาษณ์นายธนากร นุ่นรัมย์ นักวิชาการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๕} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๖} สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ปัจจัยด้านวัตถุดิบ มีถาวรวัตถุเป็นสิ่งที่จำเป็น เช่น กุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ อุโบสถ ในอำเภอดำเนินสะดวกใครจะสร้างอะไรให้รายงานให้เจ้าคณะอำเภอทราบ การรักษา การซ่อมบำรุง และการปรับปรุง เป็นปัญหาทุกวัด คือ วัดไม่ได้ตั้งงบประมาณเพื่อดูแลรักษาหรือซ่อมวัดต้องทำเองโดยใช้เงินหลักคือ เงิน กฐิน มาบูรณปฏิสังขรณ์ นอกจากบางวัดมีวิธีการจะสามารถซ่อมได้ แต่ส่วนใหญ่อย่างน้อยที่จะซ่อมได้^{๑๗} วัตถุดิบที่มี เช่น ศาสนสถาน ปุชนียสถาน สิ่งปลูกสร้าง วัตถุมงคล ในเรื่องของสิ่งก่อสร้าง สิ่งปลูกสร้าง ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถ ศาลาการเปรียญ งานศาลาบำเพ็ญกุศล วัดখনอนมีพิพิธภัณฑ์ กุฏิสงฆ์ หรือหอรบซึ่ง เป็นศาสนสถานหรืออนุสาวรีย์ จะต้องมีแบบมีแปลน เพื่อที่จะได้รู้ว่าตรงนี้จะต้องเป็นอย่างไร ในการดำเนินงานจะต้องให้อยู่ในรูปแบบทั้งหมดเป็นการอนุรักษ์แบบโบราณ เส้า กระดานไม้แบบโบราณ การซ่อมแซมบำรุงรักษาดีกว่าการสร้างใหม่ จะมีปัญหาในเรื่องของงบประมาณจึงเลือกวิธีที่จะทุบทิ้งแล้วสร้างใหม่^{๑๘} วัดศรีชมภูไม่มีวัตถุมงคล สิ่งปลูกสร้างทุกอย่างมีหมดแล้ว การบำรุง ดูแล รักษา ดำเนินการเอง โดยใช้งบประมาณปัจจัยจากญาติโยมจากการทอดกฐิน โดยพระพนักงาน และประชาชนลงมือทำกันเอง^{๑๙}

ปัจจัยด้านวัตถุดิบในบริบทของพระพุทธศาสนา มีอยู่หลายด้าน เช่น ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ฯลฯ ในส่วนของสิ่งที่เป็นวัตถุ สิ่งที่ต้องได้หรือสั่งหาปริมาตย์ เป็นเรื่องของศาสนสถาน และศาสนวัตถุ ซึ่งเป็นทุนทางพระพุทธศาสนาที่จะใช้ในการขับเคลื่อนต่างๆ ได้ในการจัดการเรื่องนี้ ศาสนสถานมีระเบียบแบบแผนที่กำหนดโดยมหาเถรสมาคมว่าด้วยการก่อตั้ง การสร้าง การอนุญาตศาสนสถาน ตั้งแต่การเป็นวัด การสร้างอาคารสาธารณะ การมีแบบแปลน แผนผังสร้างแล้วต้องได้รับอนุญาต จะไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายด้วย การขออนุญาตก่อสร้างรูปแบบที่ถูกต้องเป็นอย่างไร อันนี้ก็ระเบียบที่เกี่ยวข้องในการควบคุม ส่วนสิ่งที่เป็นวัตถุ ศาสนวัตถุ ส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่เคารพบูชาสักการะบูชา เป็นพระพุทธรูป หรือสิ่งที่เป็นปุชนีย วัตถุมงคล ทางหน่วยงานหรือองค์กรคณะสงฆ์ไม่ได้เข้าไปควบคุมเข้มงวดหรือกำหนดเรื่องนี้ แนวทางในทางพระพุทธศาสนาและองค์กรคณะสงฆ์ คือมหาเถรสมาคม ไม่ได้ส่งเสริมเรื่องนี้ ถือว่าเรื่องนี้ไม่ใช่เป็นกิจทางพระพุทธศาสนา

^{๑๗} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

^{๑๘} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม วัดখনอนหน้ใหญ่ เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

^{๑๙} สัมภาษณ์พระครูจาวรธรรมโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

โดยหลัก บางครั้งโยงไปถึงพุทธพาณิชย์ ปัญหาสังคมบางครั้งเรียกร้องจนเกินไปเป็นอธิปไตยปฏิบัติ
ต่างๆ เกจิอาจารย์ต่างๆ เป็นความเชื่อซึ่งเราห้ามไม่ได้ เหนือการควบคุม^{๒๐}

๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๑ ด้านปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๓ วัสดุอุปกรณ์

ปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้านวัสดุอุปกรณ์ของคณะสงฆ์ ส่วนมากเป็นสิ่งจำเป็น
สำหรับใช้ในการประกอบกิจของสงฆ์ ทำตามอริยาศัยไม่ได้มีการทำเป็นกิจลักษณะ นโยบายไม่ได้
เน้นใช้สื่ออะไรมาก จะเป็นแบบการสื่อสารกันขั้นพื้นฐาน เช่น ใช้หนังสือราชการในการสั่งการคณะ
สงฆ์ เดิมนั้นมีเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้พวกโทรศัพท์มือถือ สื่อโซเชียล ไลน์ ช่วยให้เร็วขึ้น ให้การทำงาน
คล่องตัวมากขึ้น รวดเร็วมากขึ้น ถ้าหนังสือก็จะช้า เดิมนั้นมักจะนิยมสั่งการกะทันหันภายในวัน
เดียว หนังสือยังไม่มา แต่แจ้งทางไลน์ไว้ก่อนก็ช่วยงานให้เร็วขึ้น ถ้าจะเป็นแบบสมัยก่อนอย่างเดียวเอา
หนังสืออย่างเดียวงานก็ผ่านไปแล้งหนังสือเพิ่งจะมาถึงมีการดูแล ซ่อมบำรุงตามสภาพ^{๒๑} ปัจจัยด้าน
วัสดุอุปกรณ์ในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ยานพาหนะ รถยนต์ เครื่องเสียง ป้ายประชาสัมพันธ์
ส่วนมากจะมีการนำวัสดุอุปกรณ์มาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจ มีการรักษาการซ่อม
บำรุงการปรับปรุง มีการบำรุงดูแลรักษาให้ใช้งานได้ตามปกติ มีการอนุญาตให้พระภิกษุสามเณรในวัด
ใช้พาหนะเดินทางเพื่อกิจการคณะสงฆ์^{๒๒} วิธีการจัดการด้านปัจจัยที่ใช้ในการบริหารวัด ด้านวัสดุ
อุปกรณ์อะไรบ้าง ได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ สื่อประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ส่วนใหญ่ทุกวัดมี
สิ่งอำนวยความสะดวกครบ เช่น คอมพิวเตอร์ รถ โทรศัพท์ สามารถที่จะสื่อเพื่อเรียกความศรัทธาของ
ญาติโยมได้ไม่มากนัก การใช้สื่อไม่ได้ใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ แนวทางไม่ชัดเจน วัดมีเว็บไซต์โดยได้รับ
บริจาคผ่านเข้าธนาคาร ยกตัวอย่างเช่น วัดหลวงพ่อดจจะเก้งด้านการศึกษา เรื่องสัมมาปฏิบัติ เรื่อง
เผยแผ่ สื่อประชาสัมพันธ์มีส่วนน้อย^{๒๓} ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวก
ยานพาหนะ สื่อประชาสัมพันธ์ ใช้ในการประชาสัมพันธ์ในเรื่องของวัด มีเว็บไซต์ Facebook และมี
เอกสารในการประชาสัมพันธ์ที่ทำอยู่ การประชาสัมพันธ์ทางรายการทีวี พิพิธภัณฑวัดখনอน เช่น
หนังสือมีหลักสูตรในการสั่งสอนของพระพุทธศาสนา เข้าไปในตัวของหนังสือด้วย^{๒๔} ปัจจัยด้าน

^{๒๐} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๕
กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๒๑} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๒๒} สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๒๓} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๒
กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๒๔} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

วัสดุอุปกรณ์ประกอบด้วย ยานพาหนะ รถยนต์ เครื่องเสียง ป้ายประชาสัมพันธ์ สื่อประชาสัมพันธ์ใช้ การพูด การบอกต่อ และใช้สื่อออนไลน์ เช่น Facebook Line เป็นต้น แต่สื่อออนไลน์เรายังทำกันไม่ เต็มที่^{๒๕} วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ สื่อประชาสัมพันธ์ ทางวัดมีการจัดทำ เพลงของวัด ชื่อว่า “วัดกำแพงใต้” ซึ่งจะมีผู้ดูแลในส่วนนี้อยู่ แต่ส่วนมากที่เป็นสื่อประชาสัมพันธ์แล้วมี คนเข้ามามาก^{๒๖}

ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริหารจัดการวัด ได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ยานพาหนะ วัสดุสำนักงาน อุปกรณ์สื่อสาร สื่อประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ซึ่งในปัจจุบันถือว่าเป็น สิ่งจำเป็นอย่างหนึ่ง วัดทุกที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ การได้มาส่วนมากได้มาพร้อมกับวัตถุดิบ และความเจริญของบ้านเมือง และเทคโนโลยีสมัยใหม่ วัดจะเป็นผู้จัดหาโดยใช้งบประมาณของตนเอง และวัดจะบริหารจัดการกันเอง^{๒๗} ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ยานพาหนะ รถยนต์ วัสดุสำนักงาน เครื่องมือสื่อสาร สื่อประชาสัมพันธ์ ปกติวัดจะจัดหาเอง บริหาร จัดการเอง ภาครัฐจะเข้ามาช่วยเหลือบ้างในด้านการขึ้นบัญชีทะเบียน^{๒๘}

๔.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๑ ด้านปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๔ บุคลากร

ปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้านบุคลากรของคณะสงฆ์ ประกอบด้วย พระ พนักงาน ลูกจ้าง อาสาสมัครของวัด มีการบริหารจัดการที่ไม่ค่อยชัดเจน เนื่องจากมีกฎหมายรองรับไว้ น้อย เป็นเรื่องของกิจการภายในวัดแต่ละวัดมากกว่า แต่ละวัดจะมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแล เป็นศูนย์กลาง มีการบริหารจัดการแบบบางวัดที่มีเจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในฐานะเป็นนิติบุคคล เหมือนผู้บริหาร เจ้าของบริษัท แต่ถ้าต้องการให้คนช่วยเหลือก็มีอำนาจทำได้ เชิญชวนญาติโยมมารวมมาช่วยสามารถ ทำได้ บางวัดจะมีการตั้งกรรมการวัด หรือถ้าเป็นวัดใหญ่จะมีการตั้งมูลนิธิ ตั้งหน่วยงานอะไรภายใน วัด คืออำนาจเจ้าอาวาสสามารถทำได้หมด^{๒๙} ปัจจัยด้านบุคลากรได้แก่ พระภิกษุ สามเณร พนักงาน ประจำ ลูกจ้างชั่วคราว การรับเข้า การให้ออก การให้ค่าตอบแทน การดูแลรักษา มีเจ้าหน้าที่

^{๒๕} สัมภาษณ์พระครูนิวิฐธรรมาภรณ์ เจ้าคณะตำบลสีหมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๒๖} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิโรจน์คุณวิโร (วิโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๒๗} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๒๘} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภัทร์ อวอร่วมรัมย์ ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะ สงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๒๙} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ผู้รับผิดชอบดำเนินการรับเข้าให้ออกจัดการดูแล มีการให้ค่าตอบแทนตามความรู้ความสามารถ มีประกันสังคม การนำบุคลากรมาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของศาสนาเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาจะให้ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม^{๓๐} ด้านบุคลากรมีเพียงพอ ผู้เชี่ยวชาญมีมาก ระดับประเทศมีมาก มีเพียงพอไม่ถึงว่าขาดแคลน เพียงแต่ว่าเขายังไม่มีโอกาส ไม่มีเวทีให้เขาได้ทำงานเต็มที่มากกว่า เวทีที่เขาจะทำงานมีน้อย^{๓๑} ด้านบุคลากรการ ได้แก่พระ การสร้างบุคลากรแต่ละวัดไม่ได้รับตามวุฒิ คุณสมบัติคือเป็นผู้ชายมีอายุ ๒๐ ปี ไม่ได้จำกัดการศึกษาส่วนมากพระจะไม่มีการศึกษา อายุประมาณ ๔๐-๕๐ ปี ถ้าอายุครบ ๒๐ ส่วนมากจะบวชประมาณ ๑ เดือนเพราะเป็นนักศึกษาและทำงานแล้วจะลาสิกขาไป ส่วนคนที่อยู่ส่วนมากจะเป็นวัยเกษียณ ส่วนเรื่องบุคลากรฝ่ายฆราวาส จะเป็นอาสาสมัครซึ่งจะได้ค่าตอบแทนเป็นบางครั้ง เหมือนเทศกาลตรุษจีน เทศกาลสงกรานต์ หรืองานประจำปีของวัด หรือที่เป็นไวยวัจกร ซึ่งปัจจุบันถือว่าเป็นไวยวัจกรเฉพาะกิจ ไม่ได้มาทำงานเหมือนเจ้าหน้าที่ทุกคน เพราะว่าไวยวัจกรไม่ได้อยู่วัด เกือบทุกวัดพระทำบัญชีเอง^{๓๒} ปัจจุบันด้านบุคลากร ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงาน เช่น พระ พนักงาน ลูกจ้าง อาสาสมัคร ฯลฯ การบริหารบุคลากรในส่วนของวัด แบ่งออกเป็น พระสงฆ์ และฆราวาส สิ่งใดที่พระไม่ควรทำ จะให้ฆราวาสทำให้ฆราวาสทำจะมีการจัดการ พระไม่ได้มีการจัดการ พระในวัดจะเป็นโดยหน้าที่ ทำโดยหน้าที่การจัดการก็เป็นแค่บริหาร วัดখনอนจะใช้คำสั่งจากเจ้าอาวาสโดยวาจา ให้พระรูปนี้ดูแลศาสนสถาน พระรูปนี้ไปสอนหนังสือ พระแต่ละรูปมีหน้าที่แตกต่างกันออกไป ทำวัตรสวดมนต์ตอนเย็นตอนเช้า ใครเป็นผู้นำจะมอบหน้าที่กัน เป็นหน้าที่โดยวาจา มีการหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าที่โดยรูปใดไม่อยู่ให้รูปอื่นทำหน้าที่แทน ทำไม่ถึงไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากพระเมื่อบวชเข้ามาแล้วจะไม่มาอยู่กันตลอด มีการย้าย มีการลาสิกขา ในส่วนที่พระสงฆ์ทำไม่ได้เพราะวัดখনอนเป็นวัดที่จัดการท่องเที่ยวในเชิงพุทธาวาส เชิงวัฒนธรรมด้วย การรับเข้า การให้ออก การให้ค่าตอบแทน การดูแลรักษา บุคลากรเข้ามาจะเป็นในส่วนของกรับสมัครและการจัดจ้าง และมีการดูแลโดยไวยวัจกร มีค่าตอบแทน มีการดูแลโดยไวยวัจกรและคณะกรรมการวัด ซึ่งวัดখনอนมีบุคลากรที่เข้ามาทำงานคือ ๑) ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ ๒) พนักงานขับรถ ๓) พนักงานทำความสะอาด ๔) แม่ครัว ซึ่งต้องมีการดำเนินการพร้อมด้วยช่าง จะมีช่างประจำวัดสำหรับซ่อมแซมในส่วนที่เสีย จะจ้างเป็นเงินเดือน ส่วนมากจะใช้บุคลากรที่อยู่ในชุมชน ค่าตอบแทนก็พออยู่ได้ไม่เดือดร้อนวัดและไม่เดือดร้อนฆราวาส จะให้ค่าตอบแทนเป็นเงินเดือน การใช้บุคลากรนอกเหนือจากที่กล่าวมานี้ จะมีอาสาสมัครจิต

^{๓๐} สัมภาษณ์พระราชวัลลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๓๑} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธธานันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๓๒} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สาธารณะ อาสาสมัครจิตอาสาทางวัดมีค่าตอบแทนให้บางครั้ง แต่ไม่ได้เป็นเงินเดือน นักแสดง หนึ่งใหญ่ก็จ่ายเป็นเงินเดือน^{๓๓} บุคลากร ได้แก่ พระ พนักงาน ลูกจ้าง อาสาสมัครจิตอาสา เมื่อก่อนจะมีจิตอาสาทำทุกวัน แต่ตอนนี้จะมีมาทำช่วงที่วัดมีงานสำคัญ วันปกติมีพระเราช่วยกันทำ เช่น ทำความสะอาดวัด ล้างห้องน้ำ เป็นต้น^{๓๔} บุคลากร ได้แก่ พระ ลูกจ้าง อาสาสมัครจิตอาสา ส่วนใหญ่จะเป็นจิตอาสา หรือ ลูกศิษย์ของหลวงปู่พระประธาน คนพวกนี้เขาจะเข้ามาช่วยทำความสะอาดทุกวัน^{๓๕} บุคลากร ได้แก่ พระ ที่ตอนนี้มีจำนวนที่มีอยู่ประจำ ๕ รูป งานในวัดส่วนใหญ่จะเน้นให้พระทำกันเอง เวลา มีงานจะเป็นเรื่องของเจ้าภาพ ถ้ามีงานภายในวัด วัดก็จะอนุเคราะห์เรื่องสถานที่ ในส่วนของการจัดเตรียมพระจะจัดเตรียมไว้ให้ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาวัดจะจัดเอง จะไม่มีญาติโยมมาช่วย ไม่มีอาสาสมัครพระจะเป็นผู้จัดการเอง เช่น วันเวียนเทียน โยมมาตัวเปล่าได้เลยวัดมีจัดเตรียมดอกไม้ธูปเทียนไว้ให้ ไม่ต้องซื้อดอกไม้ธูปเทียน ไม่ต้องหิ้วมาจากบ้าน ทางวัดจะจัดเตรียมไว้ให้เรียบร้อย พระเข้ามาบวชใหม่มีจำนวนมากแต่ก็ลาสิกขาไปหมด^{๓๖}

ปัจจัยด้านบุคลากรของคณะสงฆ์ ประกอบด้วย พระ ซึ่งเจ้าอาวาสถือเป็นผู้มีอำนาจปกครองสูงสุดในวัด จะมีพระผู้ช่วยก็ได้ พนักงาน ลูกจ้าง อาสาสมัครของวัด การบริหารจัดการ เป็นเรื่องของกิจการภายในวัด แต่ละวัดจะมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแล เป็นศูนย์กลางมีการบริหารจัดการแบบเป็นผู้แทนของวัดในฐานะเป็นนิติบุคคล เหมือนผู้บริหารเจ้าของบริษัท บางวัดจะมีการตั้งกรรมการวัด มีการตั้งมูลนิธิ ตั้งหน่วยงานอะไรภายในวัด คืออำนาจเจ้าอาวาสสามารถทำได้ ส่วนพนักงาน ลูกจ้างขึ้นอยู่กับวัดว่าต้องการมีไว้หรือไม่ตามความจำเป็นของแต่ละวัด^{๓๗} บุคลากรของคณะสงฆ์ ประกอบด้วย พระ พนักงาน ลูกจ้าง และจิตอาสาเฉพาะ มีการบริหารงานโดยเจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งถือว่าเป็นเจ้าพนักงาน และมีค่าตอบแทนเรียกว่านิตยภัต ซึ่งมีระเบียบการกำหนดไว้^{๓๘}

^{๓๓} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๓๔} สัมภาษณ์พระครูนิวิฐธรรมาภรณ์ เจ้าคณะตำบลสี่หมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๓๕} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิโรจน์คุณวิโร (วิโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๓๖} สัมภาษณ์พระครูจรรุวรรณโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๓๗} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๓๘} สัมภาษณ์นางดวงธิดา ศศิณารกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

การสัมภาษณ์นี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งสรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informant) จำนวน ๑๕ รูป/คน ดังนี้

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๑ การปกครอง

รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้านการปกครอง การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม หมายถึง งานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ หมายถึง การปกครองคณะสงฆ์และการปฏิบัติหรือต้องกระทำ อันเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช รูปแบบการปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะหนใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการในส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลางและประสานงาน กับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน เรียกว่า หน มีเจ้าคณะหนใหญ่ ๕ หน คือ (๑) เจ้าคณะใหญ่หนกลาง (๒) เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ (๓) เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก (๔) เจ้าคณะใหญ่หนใต้ และ (๕) เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ส่วนระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้กำหนดส่วนหลักไว้อย่างชัดเจน ได้จัดเขตการปกครองออกเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล และกำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล โดยมีรองเจ้าคณะ เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะชั้นนั้นๆ พระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกตำแหน่ง เรียกว่า พระสังฆาธิการ เป็นภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดทางคณะสงฆ์ โดยมีอำนาจเต็มแบบรวมตำแหน่ง ซึ่งนอกเหนือจากตำแหน่งดังกล่าวข้างต้นแล้วยังรวมไปถึงเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าคณะและเจ้าอาวาสเป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มกฎหมาย และควบคุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด^{๓๙} ด้านการปกครอง นอกจากที่ต้องดำเนินการตามที่มีบัญญัติใน พ.ร.บ.คณะสงฆ์ และคำสั่งมหาเถรสมาคมและ วัดยังดำเนินการ การจัดการปกครองภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม มีการออกกฎระเบียบของวัดโดยไม่ขัดกับพระธรรมวินัย การพัฒนาพระสังฆาธิการ พระ บุคลากรให้มีวุฒิการศึกษาสูงขึ้น สนับสนุนให้เข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การร่วมกับชุมชนภาครัฐภาคเอกชน

^{๓๙} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ในการส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา สนับสนุนและร่วมกับชุมชนภาครัฐภาคเอกชนจัดกิจกรรมต่างๆที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมต่างๆที่มีประโยชน์ต่อชุมชน^{๔๐} งานคณะสงฆ์ที่มีการจัดการเพื่อความมั่นคงทางด้านพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์โดยรวมมีการจัดการ คือ มีองค์กรของมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรใหญ่ในการดูแลด้านการบริหารจัดการคณะสงฆ์อยู่แล้ว และในองค์กรมหาเถรสมาคมจะแบ่งงานไว้ ๖ ด้าน คือ ๖ องค์กร คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ในแต่ละด้านต้องมาบริหารจัดการอีก คือโดยรวมแล้วจะพูดโดยหลักการ เช่น ด้านการปกครองจะมีการบริหารตามรูปแบบของมหาเถรสมาคม ที่มีสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม มีเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ มาจนถึงเจ้าอาวาส ลูกวัด เป็นสายปกครองในระดับการปกครอง ลักษณะรูปแบบนี้ที่เราเห็นกันอยู่ปัญหาหลักๆ คือ มีรูปมีโครงสร้างแต่ไม่มีการบริหาร ในรูปแบบของการติดตาม คือติดตามและประเมินผลด้านการปกครอง ถามว่ามหาเถรสมาคมสั่งการในรูปแบบด้านการปกครอง วิธีการติดตามผลงานของผู้บริหารตั้งแต่การปกครองของมหาเถรสมาคมที่ออกมาแล้วเป็นรูปแบบในการบริหารจัดการที่ทุกยุคทุกสมัยหรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขการปกครองหรือไม่อย่างไร เมื่อสร้างโครงสร้างมาแล้ว บางครั้งโครงสร้างเกิดขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๕ ในปัจจุบันคือ พ.ศ. ๒๕๖๑ การปกครองกระจายอำนาจอย่างไร อำนาจกระจายออกมาสู่รากฐานอย่างไร นี่คือรูปแบบของการปกครองในปัจจุบันที่เราเห็นอยู่ เพราะฉะนั้น กับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการพูดถึงการปกครองคณะสงฆ์โดยความเป็นจริงถือว่าเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงแล้วจะเป็นผลดีหรือไม่ มันเป็นเรื่องหนึ่ง^{๔๑} การปกครอง ทุกวัดจะยึดแนวทางแบบเดิมๆ คือ มีเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดจะมีกฎ กติกาของวัด กฎมหาเถรสมาคมจะมีอยู่ ๓ อย่างคือ ๑) การปกครองต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ๒) กฎของมหาเถรสมาคมว่าจะรับใครเข้าหมู่คณะให้ปฏิบัติตามนั้น ๓) วัดจะมีกฎ กติกาอีกอย่างหนึ่งที่เรียกว่ากฎ กติกาของวัด เช่น วันพระไม่ลงปาฏิโมกข์ ๒-๓ วันพระ เจ้าอาวาสจะเรียกมา ถ้าไม่ลงปาฏิโมกข์อีกก็จะต้องย้ายวัดไป แต่ถ้ามีเรื่องทะเลาะชกต่อยกันจะต้องลาสิกขาไป ต้องย้ายไป ทุกวัดจะมีการปกครองลักษณะเช่นนี้^{๔๒} มีการประชุมทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบนโยบายหรือตามกฎหมายของมหาเถรสมาคมเป็นประจำ นโยบายต่างๆในการปกครองระดับอำเภอ ระดับตำบล หรือระดับเจ้าอาวาส ต้องมีการประชุมพระในวัด จะได้มีแนวคิดในการนำเสนอเพื่อให้สะดวกกับการปกครองควรจะต้องมีความเข้าใจกันด้วย

^{๔๐} สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๔๑} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธธานันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๔๒} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

วันที่ ๒๘ ของทุกเดือนจะมีการเจริญพระพุทธมนต์ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ เป็นนโยบายให้ทุกวัดปฏิบัติเหมือนกัน อาจจะมีการปฏิบัติแตกต่างกันคืออาจจะให้มารวมปฏิบัติ ณ วัดใดวัดหนึ่ง โดยมีคำสั่งเป็นตารางปฏิทินไปและเชิญชวนส่วนราชการเข้ามาร่วมด้วยประชาชนด้วยการประชุมเป็นเครือข่ายยังไม่มีชัดเจนยกเว้นมีการประชุมร่วมกันเป็นนโยบายของจังหวัด ในส่วนของอำเภอขึ้นอยู่กับรูปแบบอย่างไรจะเหมาะสมกับพื้นที่^{๔๓} การบริหารบุคลากรในส่วนของวัด แบ่งออกเป็น พระสงฆ์ และฆราวาส สิ่งใดที่พระไม่ควรทำ จะให้ฆราวาสทำ ให้ฆราวาสทำ จะมีการจัดการ พระไม่ได้มีการจัดการ พระในวัดจะเป็นโดยหน้าที่ ทำโดยหน้าที่การจัดการก็เป็นแค่บริหาร วัดখনอน จะใช้คำสั่งจากเจ้าอาวาสโดยวาจา ให้พระรูปนี้ดูแลศาสนสถาน พระรูปนี้ไปสอนหนังสือ พระแต่ละรูป มีหน้าที่แตกต่างกันออกไป ทำวัตรสวดมนต์ตอนเย็นตอนเช้า ใครเป็นผู้นำจะมอบหน้าที่กัน เป็นหน้าที่โดยวาจา มีการหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าที่โดยรูปใดไม่อยู่ให้รูปอื่นทำหน้าที่แทน^{๔๔} ในด้านการปกครอง คณะสงฆ์ มีการปกครองแบบพระพุทธเจ้า คือ ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก แม้ว่าส่วนมากของการปกครองที่ต้องมีสิ่งที่เห็นสมควรเหมือนกัน คือระหว่างพระกับพระด้วยกัน ก็ต้องมีศีลสามัญญตา คือ ความเสมอด้วยศีล และทวิญญูสามัญญตา มีความเสมอด้วยความคิดเห็น เพราะฉะนั้น พระต้องมีศีลและความคิดเห็นเหมือนกัน ที่เป็นสัมมาทวิญญู ไม่ใช่มีฉันทวิญญู และที่สำคัญที่สุดไม่ว่าจะจะเป็นศีลสามัญญตา หรือว่าทวิญญูสามัญญตา จะต้องอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นหลัก เพราะฉะนั้น ในการปกครองพระซึ่งพระปกครองพระด้วยกันเอง ต้องยึดหลักของพระธรรมวินัย^{๔๕} ด้านการปกครองภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ส่วนใหญ่จะทำให้ดูก่อน สิ่งที่ได้เปรียบก็คือ ที่นี่จะมีหลวงพ่อรูปก่อนทำนวางแนวทางไว้ในหลายๆ เรื่องทำตามและสานต่อ ในด้านการปกครอง ส่วนใหญ่จะเป็นการบอกกล่าวตักเตือน เวลาเมื่ออะไรจะมาพูดคุยกันทีหลัง ไม่ไปว่ากล่าวตักเตือนต่อหน้าสาธารณะจะเรียกมาคุยเป็นการส่วนตัว ถ้ามีคำสั่งมาให้ปฏิบัติที่วัดก็จะทำตาม^{๔๖}

การปกครองคณะสงฆ์ เป็นงานที่คณะสงฆ์วางแนวทางในการปกครองคณะสงฆ์ไว้เป็นแบบแผนตามกฎของมหาเถรสมาคมทุกฉบับกำหนดไว้ว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (๑) ศึกษา วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลสารสนเทศด้านพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนด

^{๔๓} สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๔๔} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๔๕} สัมภาษณ์พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๔๖} สัมภาษณ์พระครูจรรุวรรณโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

นโยบายในระดับจังหวัด รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไข (๒) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการของหน่วยงานในความดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ (๓) ส่งเสริม ดูแลรักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งดูแล รักษา และจัดการวัด ร้างและศาสนสมบัติกลางในจังหวัด (๓) ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแหล่งภูมิปัญญาของชุมชนรวมทั้งส่งเสริมให้มีศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของจังหวัด (๕) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านพุทธศาสนศึกษา รวมทั้งดูแลและควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดภายในจังหวัดให้ ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา (๖) รับสนองงาน ประสานงาน และสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนการดำเนินการตามนโยบายและ มาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา (๗) ส่งเสริมและประสานการดำเนินงานในการปฏิบัติศาสน พิธีและกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (๘) ปฏิบัติงานตามกฎหมายในความรับผิดชอบของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือตาม ที่ได้รับมอบหมาย (๙) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือ ที่ได้รับมอบหมาย และมีการปกครองคณะสงฆ์ระดับเจ้าคณะใหญ่ หนกลาง หนเหนือ หนใต้ และ ระดับเจ้าคณะภาคทั้ง ๑๘ ภาค เจ้าคณะจังหวัดคือในพื้นที่ ระบบการปกครองเจ้าคณะจังหวัด มี ระบบการปกครองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส แผนงานการปกครอง อำนาจหน้าที่ของ เจ้าคณะจังหวัดมีอยู่ อำนาจหน้าที่เจ้าคณะอำเภอมีอยู่ การสร้างฐานข้อมูล การทำแผน การกำกับ การติดตามของเจ้าคณะปกครองร่วมกับคณะสงฆ์ คือ มีแนวทาง มีความคิด มีภูมิปัญญา เอาอำนาจ หน้าที่กฎหมายรองรับ การปกครองคณะสงฆ์ที่มีปัญหามากที่สุดไม่ใช่ระดับจังหวัด อำเภอ หรือตำบล แต่เป็นระดับวัด^{๔๗} การบริหารงานคณะสงฆ์ หัวข้อการปกครอง สำนักงานพระพุทธศาสนาเข้าไป เกี่ยวข้อง คือเข้าไปร่วมรับทราบ รับฟัง และร่วมรับฟังข้อที่ท่านขอให้ เป็นข้อเสนอแนะหรือข้อเสนอแนะ เข้าไปช่วยแต่เข้าไปช่วยอย่างระมัดระวัง เพราะว่าตรงนี้อำนาจอยู่ที่เจ้าคณะปกครอง แต่ส่วนที่ช่วย ขับเคลื่อนตรงนั้น คือ ช่วยผลักดัน ส่งเสริม กลไกการปกครองให้มีความเข้มแข็ง ให้มีศักยภาพ เช่น อาศัยระเบียบ และอาศัยกลไกการประชุมการพัฒนาระบบปกครองคณะสงฆ์จากมหาเถรสมาคมมา เชื่อมต่อ สร้างปัจจัย สร้างโอกาส หลักวิธีการบริหารจัดการในการปกครองหรือการแก้ปัญหา สำนัก พระพุทธศาสนาจะให้คำแนะนำ ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายรองรับ และตามสถานการณ์ การ ปกครองคณะสงฆ์ โดยทั่วไปปกครองให้พระทำงาน มีการบริหารไม่ยาก มอบภารกิจให้เจ้าอาวาสมี

^{๔๗} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

อำนาจ^{๔๘} การปกครองคณะสงฆ์ ในส่วนการแก้ปัญหาที่เรียกว่านิกกรรม กรณีพระสงฆ์ล่วงละเมิด พระธรรมวินัย กรณีพระสงฆ์ถูกชี้ว่ามีความผิด ซึ่งเจ้าคณะปกครองต้องตั้งคณะกรรมการ และที่สำคัญ การดำเนินการไม่ได้ทำโดยอำเภอใจ ต้องไปอ้างอิงกฎหมายเถรสมาคมว่าด้วยนิกกรรม ต้องมีขั้นตอน เมื่อก่อนคดีเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ เรื่องเกี่ยวกับพระธรรมวินัย เขาปลูกฝังให้พระภิกษุสงฆ์ ตระหนักด้วยตนเองโดยไม่มีใครไปตรวจสอบไปจับผิด^{๔๙} การปกครองคณะสงฆ์ในส่วนการคัดคนเข้ามาบวช กฎหมายเถรสมาคม กำหนดว่าเจ้าอาวาสมีอำนาจเต็มในการอนุญาตให้ใครอยู่ ใครไม่เชื่อฟัง ต้องให้ออกไป แต่เวลาจะทำจริงทำไม่ได้ การปกครองของวัดที่มีปัญหา พระลูกวัดไม่ได้ตระหนัก เนื่องจากอาจจะบวชง่าย คณะสงฆ์ มหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราชมีพระราชดำริขึ้นมาใหม่ การบวชให้มีแบบแผน บวชแล้วมีการฝึกอบรม ศึกษาพระธรรมวินัยตามหลักสูตร เป็นแบบแผนยืนยาว พระอุปัชฌาย์ มีหลายแบบ แบบใจดี แบบเข้มงวด สมัยนี้ตำบลหนึ่งมีวัดอยู่ ๕ วัด พระอุปัชฌาย์ที่เป็นอุปัชฌาย์ตำบลหนึ่งมี ๑ รูปแต่เจ้าอาวาสเป็นผู้รับคนมาบวช โดยไปนิมนต์พระอุปัชฌาย์ ซึ่งเป็นเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะอำเภอมาบวช บวชเสร็จพระอุปัชฌาย์ไม่สามารถคัดกรองได้ เพราะเชื่อว่าเจ้าอาวาสคัดกรองให้แล้ว^{๕๐} หลักพระพุทธศาสนาที่สังคายนาเรียกว่า เถรวาท คือสืบทอดมาจากคำสอน จากการสังคายนา สืบทอดมาไม่มีกร่อน เวลาผ่านไปไม่สามารถรับประกันได้ว่าบุคลากรทางพระพุทธศาสนาจะมั่นคงในพระธรรมวินัยแบบไม่มีข้อเสื่อมเสีย เสียหาย นี่คือใน ส่วนของการปกครองดูแล คณะสงฆ์ คณะปกครองแก้ปัญหานี้ไม่ได้ สังคมเข้ามากดดัน เหมือนกับ ปัจจุบันนี้กดดันแรงมากมุ่งมั่นในการที่จะแก้ปัญหาย่างเด็ดเดี่ยว อาศัยกฎหมายบ้านเมืองไปฟ้องซึ่งลำบาก และสมัยนี้คนก็ติดภาษาโบราณเรียกวัดวิปัสสนาธุระ คันถธุระ ติดอยู่ตรงที่คันถธุระ คือวัดในเมือง วัดที่พัฒนาวัตถุ วัดวิปัสสนาธุระ เน้นสายปฏิบัติ วัดเน้นสายพัฒนา มีที่ร่มรื่น พอเวลาผ่านไปจะหาพระที่นำวิปัสสนายากขึ้น^{๕๑}

^{๔๘} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภักดิ์ อวอรัมย์รัมย์ ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๔๙} สัมภาษณ์นางดวงธิดา ศศิณารกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๕๐} สัมภาษณ์นายธนากร นุ่นรัมย์ นักวิชาการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๕๑} สัมภาษณ์นางปทุมพร เมธาวิเศษสวัสดิ์ นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๒ การศาสนศึกษา

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด มีการส่งเสริมแต่ว่ามีน้อยมาก เรียนนักธรรมเรียนบาลี นักธรรมส่วนใหญ่จะอยู่ที่นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอกบางรูปอยู่หลายพรรษาก็ไม่ได้เรียน คณะสงฆ์ไม่มีนโยบายบังคับใครจะเรียนก็ได้ไม่เรียนก็ไม่มีอะไร ตามอัธยาศัย บางวัดถ้ามีศักยภาพจะจัดการเรียนการสอนแต่มีส่วนน้อย ส่วนใหญ่ต้องเรียนกันเอง ถ้าภายใน ๑ ปี ยังสอบไม่ได้ก็จะสอบไปเรื่อยๆ บางรูปสอบมา ๑๐ ปี ยังไม่ได้นักธรรมเอก ในส่วนของวัดหลวงพ่อดจะจะมีเป็นนักธรรม เป็นบาลี เป็นนักธรรมเอกตั้งแต่เป็นสามเณร และเรียนบาลี บางรูปเป็นสามเณรนาคหลวงจบเปรียญ ๙ ตั้งแต่เป็นสามเณร คือ การศึกษาที่วัดหลวงพ่อดจะ จะเข้มงวด มีมากที่สุด在全省 โดยมีทุนสนับสนุนบางส่วน^{๕๒} การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี การศึกษาสายสามัญ มีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการจัดให้มีรูปแบบและวิธีการศึกษาที่หลากหลาย ไม่มีการจัดให้การศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชน^{๕๓} ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันถือว่าเข้มแข็ง เพียงแต่ว่าการส่งเสริมให้เข้าถึงการศึกษายังไม่เพียงพอ บุคลากรเองที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษามีน้อย แต่ไม่มีพระที่จะศึกษา พระส่วนใหญ่ตอนนี้บวชมาแล้วเขาคิดเรื่องการศึกษาอย่างเดียว หรือเขาคิดเรื่องการปฏิบัติ หน้าที่ของพระมี ๒ ด้าน คัมภีระ วิปัสสนาธุระ บางรูปเน้นเรื่องวิปัสสนาจะไม่สนใจเรื่องการศึกษา ไม่ได้มองว่าจะต้องศึกษาเรื่องปริยัติก่อน เขามุ่งเรื่องปฏิบัติไปเลย เพราะฉะนั้น จึงเห็นประเภทวัดบางวัดเองจะมีพระ หลวงพ่อ หลวงลุง นั่งสวดมนต์เจริญจิตภาวนาไปวันๆ ในเขตอำเภอโพธารามในช่วงเข้าพรรษามีพระใหม่เรียนหนังสืออยู่ เรียนปริยัติอยู่จริง วัดเป็นศาสนสถานของการศึกษาอยู่แล้ว เรียกว่าสำนักศาสนศึกษาประจำวัด เจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักศาสนศึกษาของวัดนั้นๆ อยู่แล้ว เจ้าอาวาสมีหน้าที่จัดการเรียนการสอน จัดการศึกษาในวัดของตน งานด้านการศาสนศึกษาใช้วิธีการคือ แต่งตั้งพระเถระในอำเภอโพธาราม จำนวน ๕-๖ รูป ที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นพระผู้ใหญ่ ให้เป็นคณะกรรมการตรวจเยี่ยมสำนักศาสนศึกษาของอำเภอโพธาราม ให้เป็นตัวแทนคณะสงฆ์อำเภอโพธารามในการตรวจเยี่ยมสำนักศาสนศึกษาทั้งอำเภอ วิธีการ ๑) เพื่อส่งเสริมการศึกษาของสำนักเรียน ๒) เพื่อดูปัญหาอุปสรรคอะไรในด้านการจัดการศาสนศึกษา ๓) ให้ขวัญและกำลังใจ เจ้าสำนัก นักเรียน กับครูสอน^{๕๔} การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี การศึกษาสายสามัญ ในเขตการปกครอง ได้ทำการออกแบบสำรวจ มีพระที่ส่งเรียนบาลีและเป็น

^{๕๒} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๕๓} สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๕๔} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑ กรกฎาคม

สำนักเรียน ๑๗ วัด ถ้าวัดผ่านเกณฑ์ในเกณฑ์ของสำนักพระพุทธศาสนา ๑ ตำบล ๑ เปรียญ หรือ ๑ อำเภอ ๑ สำนักเรียน อำเภอดำเนินสะดวกมีสำนักเรียนบาลี ๓ สำนัก ที่มีครูสอนสามารถที่จะไปเรียนได้ เพราะฉะนั้นวัดต่างๆ จะส่งพระหรือเณรไปเรียนที่โรงเรียนพระปริยัติ ส่วนนักเรียนส่วนใหญ่จะสอนแค่ชั้นธรรมชั้นตรี นักเรียนชั้นโท นักเรียนชั้นเอก จะมีการสอนนักเรียนเอก ส่วนปริยัติสามัญไม่มีไม่มีการสอนให้ประชาชนหรือฆราวาสทั่วๆ ไปเรียน เพราะไม่มีใครมาเรียน สำหรับฆราวาสที่จะมาเรียนบาลีน้อย^{๕๕} การศาสนศึกษา ของอำเภอสวนผึ้งจะการส่งเสริมสนับสนุนให้พระเรียนตามสำนักเรียนใหญ่ๆ เพราะในส่วนนี้จะต้องมีบุคลากรมีสถานที่ที่เพียงพอและต้องมีทุนทรัพย์พอสมควร ให้ไปตามสหบาลีศึกษาของหลวงพ่อเจ้าคณะภาค เพราะในทุกจังหวัดจะต้องมีสหบาลีศึกษา ทุกอำเภอจะต้องส่งเสริมส่งเสริมสนับสนุนพระเณรมาเรียน ถ้าไม่มีให้สนับสนุนอุปถัมภ์ในด้านปัจจัย เยี่ยมสนามสอบหรือนำสิ่งของมาแจกเป็นกำลังใจแก่พระที่เป็นครูสอนนักเรียน ทางคณะอำเภอสวนผึ้งส่งหลายรูปในแต่ละปี แต่ไม่ได้ส่งไปที่เดียว ส่งไปวัดหลวงพ่อสดๆ วัดมหาธาตุ และวัดลาดเป้ง สมุทรสาคร ทางวัดทำเป็นโครงการสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์อำเภอสวนผึ้งเป็นกองทุนสนับสนุนการศึกษา^{๕๖} การจัดการศึกษา มีการส่งพระ-สามเณรไปเรียน เจ้าคณะภาคมีนโยบายในเรื่องของการศึกษา ถ้าวัดไม่ได้เปิดโรงเรียนพระปริยัติเอง ต้องให้พระ-สามเณรไปเรียนที่อื่น และให้การสนับสนุน ในเขตปกครองไปเรียนหนังสืออย่างน้อยระดับประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ สำหรับพระที่เป็นเจ้าอาวาสใหม่ นอกจากโรงเรียนวัดখনอนวัดให้การสนับสนุน ๑ โรงเรียน ๑ ตำบล คือโรงเรียนปริยัติธรรมที่วัดখনอน เป็นศูนย์กลางการศึกษาในเรื่องของการเรียน มีการเปิดการเรียนการสอน มีพระที่เป็นบุคลากรในเรื่องการสอนต่างๆ ๔ วิชา วินัยบัญญัติ ธรรมวิภาค พุทธประวัติ และกระทู้ธรรม เปิดในช่วงกลางเช้าพรรษา ในตำบลใช้วัดখনอนเป็นจุดศูนย์กลาง แต่ยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปมาเรียน^{๕๗} ด้านศาสนศึกษา ทางวัดมีแต่สอนธรรมศึกษาอย่างเดียว ไม่มีสอนบาลี หรือสายสามัญ^{๕๘} ด้านศาสนศึกษา เน้นในเรื่องของธรรมศึกษา คือ นำเด็กในชุมชนมาเรียน ส่วนเรื่องของการศึกษาของพระภิกษุ จะมีการสอนนักเรียนอย่างเดียว ส่วนภิกษุ รูปใดประสงค์จะเรียนบาลี หรือสายสามัญจะให้ไปเรียนไม่บังคับ มีโรงเรียนในชุมชนเป็นเครือข่าย ทุนการศึกษาส่วนมากจะให้ทางโรงเรียนและ

^{๕๕} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติบุญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๕๖} สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๕๗} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลป์ปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๕๘} สัมภาษณ์พระครูนิวิฐธรรมาภรณ์ เจ้าคณะตำบลสี่หมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

อนามัย เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการทำสวนสมุนไพร^{๕๙} วัดศรีชมภู มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมเปิดสอนตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๑ เรียกว่า สหศึกษา คือ เรียนร่วมกัน จะเรียนนักธรรม พระนวกะจะสอบในพรรษา แล้วไปสอบนักธรรมชั้นตรี มีครูของวัดศรีชมภู และวัด เกาะนัมมทาปทวลัญชาาราม ผลัดกันสอน โดยมีหลวงพ่อดัดเกาะนัมมทาฯ เป็นผู้อุปถัมภ์ในเรื่องของ วัสดุอุปกรณ์ สมุด ดินสอ ปากกา ขอให้พระที่วัดเดินไปเรียนอย่างเดียว^{๖๐}

สำนักงานพระพุทธศาสนา สนับสนุนโดยตรง คือ การศึกษาทางพระพุทธศาสนามี โรงเรียนพระปริยัติธรรม ปริยัติธรรมมี ๓ แบบคือ ๑) ปริยัติสามัญ ซึ่งมีโรงเรียนเดียวคือ ถ้ำสิงโตทอง ปริยัติสามัญเรียนเหมือนโรงเรียนมัธยมทั่วไป ๒) ปริยัติธรรม ของคณะสงฆ์ ที่มีมากที่สุดคือ โรงเรียน ปริยัติธรรม แผนกธรรม ที่สอบนักธรรม ธรรมศึกษา วัดทุกวัดเป็นโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกธรรม มี พระที่อยู่ในวัด วัดต้องส่งเสริมพระให้เรียนนักธรรม พระที่เรียนนักธรรมคือพระที่อยู่ในพรรษา บวช เข้าพรรษาแล้วต้องเรียนนักธรรมตรี มีการสอนและมีการส่งรายชื่อเข้าสอบ ส่งเข้าสอบที่เจ้าคณะ อำเภอก และ ๓) ปริยัติที่ ๓ คือ บาลี เป็นเรื่องที่เป็หัวใจของพระพุทธศาสนา พระถ้าไม่รู้บาลี เรียกว่า ถอดพระพุทธศาสนาไม่ถูก เอาพระไตรปิฎก เอาคัมภีร์มาแปลมาสอนไม่ถูก เพราะว่า ข้อบทของ พระพุทธศาสนาบัญญัติเป็นภาษาบาลี^{๖๑} ด้านการศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนา ราชบุรี สนับสนุน โดยตรง คือ ๑) ปริยัติสามัญ เรียนวิชาสามัญเหมือนเด็กโรงเรียนมัธยมทุกอย่าง เรียนเหมือนหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการทุกอย่าง เด็กทุกคนต้องสอบนักธรรมให้ได้ ต้องเรียนบาลีด้วย ๒) ปริยัติธรรม ของคณะสงฆ์ วัดต้องส่งเสริมพระให้เรียนนักธรรม พระที่เรียนนักธรรมคือพระที่อยู่ในพรรษา บวช เข้าพรรษาแล้วต้องเรียนนักธรรมตรี มีการสอนและมีการส่งรายชื่อเข้าสอบ ส่งเข้าสอบที่เจ้าคณะ อำเภอก นักธรรมตรีสอบในพรรษา ก่อนจะออกพรรษา ถ้านักธรรมโท นักธรรมเอก สอบนอกพรรษา เมื่อมีพระเรียนก็สนับสนุนสื่อการเรียน ๓) ปริยัติที่ ๓ คือ บาลี เอาพระไตรปิฎก เอาคัมภีร์มาแปลมา เพราะว่าข้อบทของพระพุทธศาสนาบัญญัติเป็นภาษาบาลี ในพระไตรปิฎกบัญญัติเป็นภาษาบาลี การ อ่านภาษาบาลีซึ่งแปลเป็นไทยแล้วยังต้องแปลขยายความอีก เพราะบาลีเดิมเป็นภาษามคธ ต้องมา แปลตรงนั้นให้คนเข้าใจอีก เพราะการศึกษาบาลีมีตั้งแต่ อ่านบาลีให้ออก และรู้ความหมาย แปลไทย

^{๕๙} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วีโรจน์คุณวีโร (วีโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอกโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๖๐} สัมภาษณ์พระครูจรรุวรรณโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอกเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๖๑} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เป็นบาลี แพลบาลีเป็นไทย เรียนและแต่งประโยค แต่งคำประพันธ์^{๖๒} สำนักงานพระพุทธศาสนา ส่งเสริมศาสนศึกษา โดยการจัดเงินอุดหนุนเข้าไปช่วยพัฒนาครู อุดหนุนเงินเดือนครูโรงเรียนปริยัติ สามัญ และช่วยเรื่องสื่อ อุปกรณ์ต่างๆ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดสรรเงินอุดหนุนมาช่วย และมีกลุ่มโรงเรียนที่คอยยึดโยงเพื่อพัฒนาทางวิชาการให้ ถือเป็นเครือข่ายก็ได้แต่เป็นหน่วยงานที่ยึด โยงกันโดยตรงคือต้องดูแลกัน สนับสนุนสื่อการเรียน จัดเงินอุดหนุนรายหัว เข้าสอบได้เงินอุดหนุนท่า ไโร เป็นกำลังใจเป็นแนวทางการอุดหนุนแต่ได้ไม่มาก มีการจัดภัตตาหารของพระที่สอน มีการจูงใจ พระ มีการจูงใจชาวบ้านหรือพุทธศาสนิกชนเข้ามาศึกษา โดยการส่งเสริมให้พระได้เรียนนักรธรรมถือ เป็นบุญใหญ่ เช่น พระมาเรียนนักรธรรม ชาวบ้านจะปราณีจัดภัตตาหารมาถวาย น้ำปานะมาถวาย อย่างดี ถือว่าส่งเสริมให้พระได้ศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนา^{๖๓}

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๓ การศึกษาสงเคราะห์

การบริหารคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ปัจจุบันมีนโยบายสนับสนุนให้โรงเรียน ต่างๆ โดยทางวัดหลวงพ่อสด และวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มีพระสอนศีลธรรมเข้าไปสอน คือสอนศีลธรรม ในหลักสูตร สอนพุทธศาสนาในหลักสูตร อาทิตยละ ๒ ชั่วโมง หรือ ๒ คาบ นอกจากเรียนในหลักสูตร แล้วจะมีเสริมวิชาธรรมศึกษา มีการสมัครสอบธรรมศึกษา ปัจจุบันนี้ มีการสอบผ่านระบบออนไลน์ได้ เคยให้นักเรียนสมัครสอบให้ครูช่วยในการคัดนักเรียนเข้าสอบ สอบแต่ละปีทั่วประเทศก็มีจำนวน ประมาณเป็นล้านคน ในจังหวัดราชบุรีสอบเป็นหลายๆ พันคน ในเรื่องคุณภาพอาจจะไม่ค่อยดีเท่าไร ไม่มีการเรียนการสอนทั่วไปแบบจริงจัง คือนักเรียนส่วนใหญ่อ่านหนังสือเองบ้าง ได้รับข้อมูล ได้รับ การแนะนำจากพระสอนศีลธรรมบ้าง จากพระที่เป็นเจ้าอาวาสในโรงเรียนนั้นบ้าง ในส่วนของจังหวัด มีร่วมมือกับภาคีเครือข่ายขององค์กร ๓ ส่วน บวร มีทั่วไปในแต่ละวัดกับชุมชน ดึงท้องถิ่นเข้ามา มี อบรม เข้ามาช่วย เป็นเสมือนบทบาทของวัด ทางนโยบายจังหวัดแค่สนับสนุน^{๖๔} การจัดให้มีความ พร้อมหรือสามารถให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด เนื่องด้วยเป็นชุมชนขนาดเล็กจึงไม่สามารถจัดตั้ง โรงเรียนการกุศลของวัดได้ การช่วยเหลือมอบอุปกรณ์การเรียนการสอนและมอบทุนการศึกษา มีการ มอบทุนการศึกษาเป็นประจำทุกปี^{๖๕} การศึกษาสงเคราะห์คณะสงฆ์ทำติดกันอยู่แล้ว เพราะว่าเยาวชน นักเรียนในเขต ให้เน้นด้านศึกษาสงเคราะห์วัดในเขต เยาวชนในวัดในเขตของตัวเองก่อน ทุกวัดต้อง

^{๖๒} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภักดิ์ อวอร่วมรัศมี ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะ สงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๖๓} สัมภาษณ์นางดวงธิดา ศศิณารกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๖๔} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๖๕} สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ดูแลชุมชนของตัวเอง ชุมชนสร้างวัดมาจะต้องดูแลชุมชนของตัวเองให้เข้มแข็งก่อน แต่ละวัดมีการส่งเสริมให้พัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนในภาพรวมทำจริงพัฒนาได้ไม่ยาก เพราะหลักสูตรหลักของการสอนพระธรรมวินัยเปลี่ยนไม่ได้ แต่เปลี่ยนได้แค่เทคนิคการสอนให้คนในยุคแต่ละยุคเข้าใจได้อย่างไร คือการพัฒนาด้านเทคนิคมากกว่า การศึกษาต่างๆ ไปเปลี่ยนไปได้ตามยุคตามเหตุการณ์ ตามสถานการณ์ของบ้านเมืองของโลกด้วย ความจำเป็นที่ใช้ของเศรษฐกิจ ของนโยบายของรัฐ มีเหตุปัจจัยหลายอย่างทำให้เปลี่ยนหลักสูตรได้^{๖๖} ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การจัดให้มีความพร้อมหรือสามารถให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด วัดโชติทายการามมีเด็กในการดูแล ปีนี้มีเหลือแค่ประมาณ ๑,๑๕๐ คน มีตั้งแต่อนุบาล - ม.๓ วัดบริหารเอง ในอำเภอดำเนินสะดวกมีที่วัดโชติทายการามที่เดียว เก็บค่าเล่าเรียนน้อย และส่วนหนึ่งเราได้เงินสนับสนุนจากรัฐ ข้อเสียคือบุคลากรครูไม่ได้เป็นข้าราชการ เงินเดือนน้อยเช่นกัน^{๖๗} ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการแจกทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน นักศึกษา ปีที่แล้วแจก ๔๐๐ กว่าทุน และเชิญชวนให้องค์กรเอกชน และประชาชนร่วมกิจกรรมด้วย^{๖๘} ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระ ปกติผู้ที่เข้ามาบวชจะต้องเรียนรู้คำสอนของพระพุทธเจ้า ตามที่คณะสงฆ์ได้กำหนดเป็นหลักสูตร เช่น นกัธรรมชั้นตรี โท เอก คือหลักสูตรที่ผู้เข้ามาบวชในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาจะต้องได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างนี้ทุกรูปไม่มีข้อจำกัด นอกจากบางรูปที่มีอายุมากหรืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ จะให้ไปนั่งฟังเพื่อให้เกิดทักษะในความรู้ในเบื้องต้นด้วย ส่วนการศึกษาสงเคราะห์สำหรับประชาชนหรือเยาวชน คณะสงฆ์โดยการนำของมหาเถรสมาคมมีการรณรงคืให้พระ โดยเฉพาะเจ้าอาวาสทุกวัดจะต้องมีการแจกทุนการศึกษาให้แก่เยาวชน พร้อมกับมีการตั้งทุนการศึกษาด้วย คือการเพิ่มทุนให้มากแล้วเอาดอกผลมาแจกทุน บางวัดแจกตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา^{๖๙} ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการแจกทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน นักศึกษา ส่วนมากจะให้ทางโรงเรียน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการทำสวนสมุนไพร^{๗๐} วัดไม่มีจัดตั้งโรงเรียนสงเคราะห์ แต่จะมีสนับสนุนโรงเรียนอื่น เช่น วันเด็กจะมีหนังสือมาขอความอนุเคราะห์แล้วแต่ว่าโรงเรียนไหนบ้าง จะมีหนังสือมาขออุปถัมภ์

^{๖๖} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธธานันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๖๗} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๖๘} สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๖๙} สัมภาษณ์พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๗๐} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิโรจน์คุณวิโร (วิโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ของขวัญ จะมอบทุนการศึกษา ปีละ ๑ ครั้ง จะแบ่งเป็นประถม มัธยม อุดมศึกษา เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่จะต้องสงเคราะห์^{๗๑}

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ สำนักพุทธศาสนามีหน้าที่ ๑) ประสานและดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุม ดูแล จัดการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนา การจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และรับผิดชอบงานการศึกษาของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์ และการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศาสนา (๒) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียน การสอนด้านศาสนา วิเคราะห์ทางวิชาการต่าง ๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งความรู้ที่เป็นระบบและอ้างอิงได้ (๓) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาทุกระดับ รวมทั้งการนิเทศติดตามและประเมินผล การศึกษาทุกประเภท (๔) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย^{๗๒} การศึกษาสงเคราะห์ เดิมเป็นภารกิจของวัด วัดคือผู้มีคุณูปการการศึกษา มาแต่เดิม วัดเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง ต่อมาภาคราชการ ภาคโรงเรียนทั่วไป เขาเข้มแข็งขึ้น เขามีความพร้อมมากขึ้น การศึกษาสงเคราะห์ พระมีส่วนในการจัดการศึกษาแล้ว พระยังเป็นผู้ให้การเกื้อกูลให้คน ได้รับการศึกษา คนที่ควรได้รับการเกื้อกูลคือคนที่ขาดโอกาส คนที่ขาดโอกาสเป็นผู้ยากไร้^{๗๓}

๔.๒.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ การเผยแผ่ เช่น การรณรงค์โครงการรักษาศีล ๕ ถือว่าเป็นการเผยแผ่ เผยแผ่หลักธรรม รณรงค์ให้ประชาชนรักษาศีล อันนี้เป็นเรื่องของศีล ส่วนทาน ก็เป็นเรื่องปกติอยู่แล้วเป็นธรรมเนียมเป็นวัฒนธรรม แต่ละวัดจะสนับสนุนในเรื่องของกิจกรรมถวายสังฆทาน บำเพ็ญกุศลต่างๆ เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสอยู่แล้ว ส่วนเรื่องของการปฏิบัติสมาธิ จะมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในแต่ละจังหวัดจะมีหลายสำนัก จังหวัดราชบุรีมีมากกว่า ๒๐ สำนัก สำนักต่างๆ ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนก็มีการจัด ญาติโยมมาถือศีล ๘ ในวันพระ กิจกรรมที่ญาติโยมปฏิบัติธรรม ธรรมฐานก็มีอยู่โดยทั่วไป การส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ การส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตจะเป็นหน้าที่ของส่วนกลาง มีกองงานพระธรรมทูตส่วนกลาง ใน ๑ ปี จะมีการประชุมประมาณ ๒ ครั้ง พระในจังหวัดจะมีการคัดเลือกพระเข้าไปรับ

^{๗๑} สัมภาษณ์พระครูจาวรวัฒนโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๗๒} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๗๓} สัมภาษณ์นางดวงธิดา ศศิณารกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

การอบรม และมาทำงานตามที่กองงานพระธรรมทูตท่านมอบหมาย^{๗๔} ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ การจัดเป็นศูนย์การศึกษา ศูนย์การปฏิบัติศาสนกิจและการปฏิบัติธรรม เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดราชบุรีแห่งที่ ๘^{๗๕} การเผยแผ่ของพุทธศาสนาในปัจจุบันในอำเภอโพธาราม ผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วย อบต. โดยยึดหลักโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ของเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร เจ้าอาวาสวัดป่าโมกข์ธารา วัดปากน้ำ เามาใช้ ถือเป็นโอกาสให้เป็นการเผยแพร่เชิงรุกสู่พื้นที่ สู่เขตตำบล เข้าร่วมกับคณะสงฆ์ในเขตตำบล เข้าร่วมกับเจ้าอาวาสทุกวัด ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการทำกิจกรรม เชิญกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าร่วมทำกิจกรรมด้วยทุกครั้ง เพื่อให้เป็นการเผยแผ่สู่ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนจะได้รับรู้ถึงกิจกรรมที่คณะสงฆ์ได้ทำ เช่น จัดอุปสมบท บรรพชาสามเณร อุปสมบทหมู่ ตั้งแต่ทำโครงการนี้ขึ้นมาลดความขัดแย้งในชุมชนได้มาก แก้ปัญหาเรื่องความขัดแย้งไปด้วย ดึงชาวบ้าน ผู้นำชุมชน การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมหมด เพราะฉะนั้น กิจกรรมในเรื่องเหล่านี้จะเข้มข้นมาก เป็นการเผยแผ่เชิงรุก^{๗๖} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ด้านวิชาการยังน้อยไม่ได้ทำทุกวัด หนดเฉพาะวัดที่มีการเรียนการสอน^{๗๗} ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๑) วัดมีการสวดมนต์ไหว้พระ มีการทำบุญทุกวันพระ การทำบุญในวันพระจะให้พระหรือเจ้าอาวาสเทศน์แสดงธรรม หรือปาฐกถา เป็นการแสดงธรรม เป็นการเผยแผ่ การเผยแผ่อีกอย่างหนึ่งคือการตรวจเยี่ยมงานศพ งานมงคล งานอวมงคล เวลามีคนตายเอาของไปเยี่ยมนี้ก็ถือว่าเป็นการเผยแผ่อย่างหนึ่ง ๒) การส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ เรื่องของพระธรรมทูตเป็นเรื่องของระดับอำเภอหรือจังหวัด ในตำบลพระธรรมทูตมีน้อย พระธรรมทูตจะรับนโยบายจากจังหวัดและอำเภอมาแล้วไปปฏิบัติ เรายังไม่มีสายต่างประเทศ จะมีพระธรรมทูตธรรมดาที่อยู่ในประเทศไทย พระธรรมทูตเป็นนโยบายที่จะต้องไปเผยแผ่ในส่วนต่างๆ ของตำบลนั้นๆ ในปัจจุบันนี้มี อบต. ซึ่งเป็นการอบรมคณะสงฆ์ประจำตำบล เป็นการอบรมประชาชนประจำตำบล ๓) การจัดเป็นศูนย์การศึกษา ศูนย์การปฏิบัติศาสนกิจ และการปฏิบัติธรรม ยังไม่ได้เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมโดยสมบูรณ์ แต่มีในเรื่องของการปฏิบัติธรรม ในเรื่องของคณะสงฆ์และชุมชน จะมีงานประจำปีๆ ละ ๑ ครั้ง แต่ไม่ได้เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรม

^{๗๔} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๗๕} สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๗๖} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธาณันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๗๗} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

โดยตรง^{๗๘} มีการแสดงพระธรรมเทศนาทุกวันพระ เนื่องในเทศกาลต่างๆ หรือ เทศน์สอนนาค เป็นต้น มีการส่งพระภิกษุไปอบรมการแสดงพระธรรมเทศนา โดยเฉพาะเจ้าอาวาส เพราะเป็นคุณพิเศษของผู้บังคับบัญชา เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ^{๗๙} ออกไปบรรยายแก่พระที่อยู่ปริวาส และเผยแผ่ธรรมทางออนไลน์มีบ้าง แต่ส่วนมากจะบรรยายธรรมในวัด เพราะจะได้บรรยายแบบเห็นหน้าโยม ถ้าบรรยายผ่านสื่อออนไลน์หรือวิทยุ^{๘๐} ใช้วิธีพูดธรรมะในทุกๆ วันพระ และการเทศน์เป็นอีกส่วนหนึ่ง ปกติจะขึ้นศาลาประมาณ ๕ - ๑๐ นาที จะนั่งคุยกับญาติโยมเรื่องต่างๆ ไป ที่วัดศรีชมภู ประชาชนที่ว่างจะมาสวดมนต์ ในช่วงเช้าพรุษาจะมาถืออุโบสถและจะมาสวดมนต์เป็นประจำ^{๘๑}

สำนักงานพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย แต่รูปธรรมไม่ได้กำหนดที่แน่ชัด แต่กิจกรรมกำหนดไว้ชัด การเผยแผ่บางคนได้นิยามการเผยแผ่ไว้แคบๆ คือ ต้องไปทำ ไปอบรม ไปสอน ไปเทศน์ การเผยแผ่ทางคณะสงฆ์ เจ้าคณะภาคท่านเคยพูด การเผยแผ่ที่ดีที่สุดคือพระสงฆ์ท่านปฏิบัติตนที่เหมาะสม ห่มจีวรเรียบร้อย อยู่ในกิจของวัด เผยแผ่แล้วสร้างศรัทธาทันที คนศรัทธาพระพุทธศาสนา สื่อสารถึงโยมคือหลักพระพุทธศาสนา คุณธรรม หลักคำสอน และวิธีต่างๆ เหมือนเราปฏิบัติธรรมนั่งกรรมฐาน เราเป็นนักเผยแผ่แล้ว เอาการปฏิบัตินี้ไปถ่ายทอดไปเผยแผ่ ไปหาแนวร่วม ไปสร้างเครือข่ายนี้เป็นวิธีเผยแผ่ หรือการที่อาจารย์ทำวิจัยเป็นการเผยแผ่บทบาทการเผยแผ่กว้างมาก การส่งเสริมให้คนมาทำบุญสร้างคุณประโยชน์ หรือมาร่วมกันและเปลี่ยนแนวความคิดในการพัฒนาหรือสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาเป็นหมด^{๘๒} สำนักงานพระพุทธศาสนาลงไปมีบทบาทโดยตรง คือ ไปส่งเสริมไปถวายกำลังใจ มีงบการส่งเสริมการเผยแผ่ มีทั้งพระธรรมทูตในประเทศ ต่างประเทศ พระธรรมทูตในประเทศมีสายปฏิบัติการ และสายบริหาร โดยปกติอย่างน้อยตำบลละ ๑ รูป ท่านอาจจะไปเทศน์ ไปเยี่ยมญาติโยม อย่างหลวงพ่อดอนทองตอนนี่สิ่งที่ท่านทำคือ ท่านไปดูแลคนไข้ติดเตียงทั่วจังหวัดราชบุรี ไปคุยกับญาติคนไข้ติดเตียงและให้กำลังใจ แค่นี้พระไปที่โรงพยาบาลโยมก็ดีใจแล้ว ไปดูแลไปอุปถัมภ์ว่าขาดอะไร นั่นก็คือบทบาทของการ

^{๗๘} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๗๙} สัมภาษณ์พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๘๐} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิโรจน์คุณวิโร (วิโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๘๑} สัมภาษณ์พระครูจรรุวรรณโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๘๒} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เผยแผ่ทางพระพุทธศาสนา^{๘๓} การเผยแผ่อีกอย่างหนึ่งคือการตรวจเยี่ยมงานศพ งานมงคล งานอวมงคล การเผยแผ่นี้ได้ประมาณ ๕ เปอร์เซ็นต์ นอกนั้น ๙๕ เปอร์เซ็นต์ คือทุนทางสังคม เป็นส่วนหนึ่งของการเผยแผ่ แต่เป็นเรื่องสำคัญ คือการเผยแผ่ให้การเผยแผ่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ต้องส่งเสริมบางครั้งข่าวที่เกิดหน้าสื่อเป็นการเผยแผ่^{๘๔}

๔.๒.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๕ การสาธารณูปการ

รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง หมายถึง วัด ทุกวัดมีโบสถ์ มีกุฏิ มีวิหาร มีศาลา สิ่งก่อสร้างที่มีอยู่ประจำวัดต่างๆ เหล่านี้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่จะดูแล เพื่อให้สอดคล้องกับบริบท อย่างเช่น ถ้าเป็นวัดใหญ่มีกิจกรรมมากจะมีศาลา มีหอประชุมขนาดใหญ่ที่จะรองรับญาติโยมที่จะเข้ามาร่วมกิจกรรมได้ตามสมควร เน้นแค่ให้มีศิลปะในลักษณะที่เป็นพุทธศิลป์ เช่น มีช่อฟ้า มีใบระกา เป็นสัญลักษณ์เป็นค่านิยม ถ้าเป็นวัดจะต้องมีแบบนี้ ไม่ใช่มีหลังคาเหมือนบ้านโยมธรรมดา จะเน้นแบบพุทธศิลป์ เน้นด้านสถาปัตยกรรม ที่จะเน้นหลักๆ ก็คือ โบสถ์ จะต้องมียุทธศาสตร์ของความเป็นวัด วัดหลวงพ่อดุสิต โบสถ์จะมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์คือ เป็นศิลปะประยุกต์สมัยอยุธยาผสมผสานกับแนวคิดสมัยใหม่ เรียกว่า ศิลปะประยุกต์^{๘๕} ด้านการสาธารณูปการ มีการแบ่งแยกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตต่างๆ เป็นสัดส่วน มีการจัดให้เป็นสถานที่สำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ และของพุทธศาสนิกชน มีการจัดให้วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัดและชุมชนโดยรอบ^{๘๖} ด้านการสาธารณูปการ วัดจะสร้างอาคาร แต่ละวัดที่ทำอาคารพระใช้หรือคนอื่นใช้ แต่สร้างมาเพื่อประโยชน์ชุมชน เพราะในชุมชนมีประชากรมาก ชุมชนเพิ่มขยายขึ้นเรื่อยๆ สถานที่รวมคือวัด ถ้าไม่พยายามสร้างอาคารรองรับชุมชน แรงศรัทธาของคนไว้ ถ้าวัดไหนสร้างอาคารใหญ่โต บ่งบอกว่าแรงศรัทธาในสถานที่เขามีคนมาใช้บริการมาก ส่วนมากเงินจะมาจากโยม ส่วนเงินงบประมาณมีจะน้อยมาก รัฐจะบอกอย่างเดียวว่าไม่มีเงินจะให้ เริ่มจากวัดป่าเล็กๆ โยมเป็นผู้สร้างให้ และนี่เป็นการบริหารจัดการการสาธารณูปการในวัดนั้น ดูแลให้เรียบร้อย ถ้าสร้างแล้วไม่เป็นภาระไม่เป็นหนักกับวัด เป็นประโยชน์กับชุมชน^{๘๗} ด้านการสาธารณูปการ สิ่งปลูกสร้าง

^{๘๓} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภักดิ์ อวอร่วมรัศมี ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๘๔} สัมภาษณ์นางดวงธิดา ศคินรากุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๘๕} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๘๖} สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๘๗} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธธานันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ที่มีอยู่ และมีการบูรณปฏิสังขรณ์ให้ดีเพื่อการเข้าไปใช้สาธารณะประโยชน์ พยายามเน้นให้เขาซ่อมแซมให้ดีแต่ถ้าเป็นสิ่งปลูกสร้างใหม่ไม่ยากให้แต่ละวัดสร้างใหม่เหมือนที่เขาสร้างกันมันควรจะสร้างแล้วเน้นที่การใช้สอยประโยชน์^{๘๘} ในเรื่องสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างเมื่อการก่อสร้างที่ให้มีรูปแบบในสิ่งที่เป็นรูปแบบที่เหมาะสม รูปแบบต่างๆ ควรที่จะทำให้การก่อสร้างควรจะรักษาสถาปัตยกรรม ควรที่จะมีแบบมีแปลนในการก่อสร้าง และไม่ให้การก่อสร้างบางสิ่งบางอย่างไม่ให้มองนอกเหนือจากความเป็นพระพุทธรศาสนา มีการก่อสร้างบางคนมีความคิดว่าสร้างออกไปแล้ว สร้างในสิ่งที่ทันสมัยเข้าไปแล้วทำให้รูปแบบหายไปมองเหมือนไม่ใช่วัด มองเหมือนเป็นบ้านคนก็มี มองดูแล้วไม่เหมาะสม พยายามจะเน้นให้มีการสร้างแบบสถาปัตย์ในเรื่องของการอนุรักษ์ให้เห็น จะเป็นตึกหรือปูนขอให้มีความเป็นไทย และให้เห็นถึงความเป็นพระพุทธรศาสนา การแบ่งแยกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตต่างๆ ให้ชัดเจนเป็นสัดส่วน วัดทุกวัดควรมี วัดখনอนที่บอกว่าเป็นเขตพุทธาวาส เป็นสัดส่วนอยู่แล้ว ว่าพุทธาวาส คือ อุโบสถ สังฆาวาส คือ กุฏิสงฆ์ แต่ไม่ได้มีรั้ว แบ่งเขตให้เห็นชัด แต่มันแบ่งชัดอยู่แล้ว พระที่อยู่วัดต่างจังหวัดไม่ใช่วัดหลวงจะไม่ค่อยเด่นชัดในเรื่องของการแบ่ง แต่โดยหน้าที่ของเสนาสนะนั้นๆ จะเป็นการบ่งบอกให้เห็นว่าเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส^{๘๙} ในวัดมีการสร้างกุฏิ ศาลา หอระฆัง ฌาปนสถาน เป็นต้น มีการสร้างพระ เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย^{๙๐} สถานที่หลักที่ใช้ในการปฏิบัติธรรม คือ พระอุโบสถและศาลาการเปรียญ กำลังจะมีตลาดชุมชน OTOP เพื่อให้ชาวบ้านได้มาขายของที่วัดเป็นหลัก โดยจะมีทางวัดเป็นคนกำหนดทิศทางออกแบบ จะทำเป็นตลาดเชิงสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาติพันธุ์ที่อยู่ในตำบลเพื่อสืบทอดตำนานของชุมชนต่อไป^{๙๑}

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้านสาธารณูปการ สำนักพุทธศาสนาจังหวัด มีหน้าที่ (๑) ดำเนินการเกี่ยวกับการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก และการขอเปลี่ยนแปลงชื่อวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์ การขอพระราชทานยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง และการจัดทำทะเบียนวัด (๒) ส่งเสริม พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญา และแหล่งท่องเที่ยว (๓) ดำเนินการเกี่ยวกับการออกแบบก่อสร้างอาคารศา

^{๘๘} สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๘๙} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๙๐} สัมภาษณ์พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๙๑} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วีโรจน์คุณวีโร (วีโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สนสถาน และอาคารศาสนสมบัติทางพุทธศาสนาตามที่ได้รับมอบหมาย การบูรณะปฏิสังขรณ์ และการจัดระเบียบของวัดและศาสนสถานทางพุทธศาสนา ให้รักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมทางศาสนา (๔) ดำเนินการสำรวจจริงวัดที่ดิน การออกหนังสือสำคัญที่ดิน และการตรวจสอบคั้นคว่ำหลักฐานที่ดินของวัด วัดร้าง และศาสนสมบัติกลาง (๕) ดำเนินการสงเคราะห์วัดที่ประสบวินาศภัย การยกเว้นภาษีอากรเพื่อการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดที่ยกฐานะ และส่งเสริมฐานะเป็นวัดที่มีพระสงฆ์ (๖) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย^{๑๒} ด้านการสาธารณูปการ สำนักพุทธศาสนา จะแนะนำให้วัดดำเนินการตามหลักคือ เป็นการจัดการศาสนสมบัติของวัดซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็นผู้รับผิดชอบ ดูแลรักษาให้เป็นไปตามกฎหมายพระธรรมวินัย หรือมติ มหาเถรสมาคมโดยคำนึงถึงการสร้างสิ่งจำเป็น รักษาสิ่งที่มี อยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อ ประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ สำหรับศาสนสมบัติกลาง เช่น ที่ดินและผลประโยชน์ วัดร้าง หรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ ส่วนกลาง เป็นต้น เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงสุดดูแล รักษา รวมถึง การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน กิจกรรมเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดที่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัด ราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง และกิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การรับบริจาค^{๑๓} สำนักพุทธศาสนา แนะนำให้วัดจัดการด้านการสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่ยอมรับ ประโยชน์แก่ประชาชนหรือสังคมผู้ การที่จะพัฒนาวัดหรือสาธารณูปการ เพื่อให้วัดกลับมามีบทบาทต่อชุมชน หรือสังคมที่วัดตั้งอยู่ เพื่อใช้วัดเป็นฐานการรองรับการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ท่ามกลางสภาพการณ์ของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วนั้น สมควรที่วัดจะต้องมีการดำเนินการด้านสาธารณูปการ โดยแบ่งลักษณะงานออกเป็น ๓ ประการคือ ๑) การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ เสนาสนะ ๒) การพัฒนาวัด และ ๓) การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด^{๑๔}

๔.๒.๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๒ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อ ๖ การสาธารณสงเคราะห์

รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ให้ความช่วยเหลือเหตุภัยพิบัติ ความเดือดร้อน เช่น น้ำท่วม ในจังหวัดราชบุรีเคยมีพายุ กุฏิวัดพัง คณะสงฆ์จะร่วมกันในนาม

^{๑๒} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเยี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๓} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภัทร์ อวอรามรัมย์ ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๔} สัมภาษณ์นางดวงธิดา ศศิราภรณ์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ของอำเภอ หรือในนามของจังหวัด หรือถ้าเป็นระดับย่อยๆ ก็คือวัด วัดจะรณรงค์ใครจะบริจาค นำเงินไปช่วยบรรเทาความเดือดร้อน เช่น ระดับอำเภอใหญ่ขึ้นไปอีกก็เป็นระดับจังหวัด ระดับรวมทั้งประเทศก็มี จะมีองค์กรสาธารณะสงเคราะห์ เป็นต้น^{๙๕} ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ไม่มีการจัดตั้งศูนย์สาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา แต่ให้การสนับสนุนหากมีการร้องขอการสนับสนุน ไม่มีการจัดให้มีคลังสิ่งของที่จำเป็นในการยังชีพเบื้องต้นสำหรับการช่วยเหลือ ไม่มีการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือ^{๙๖} ด้านสาธารณะสงเคราะห์ วัดมีการช่วยเหลือน้ำท่วม ภัยพิบัติ อยู่ในขีดจำกัด ยกตัวอย่างเช่น ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ใกล้การเดินทางไปช่วยเขายาก แต่อาศัยวิธีรวบรวมปัจจัย เช่น ปีที่ผ่านมา มีน้ำท่วมใหญ่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้คณะสงฆ์อำเภอโพธารามรวบรวมปัจจัยสิ่งของมารวมไว้ที่อำเภอ และติดต่อมารับของไป แต่ไม่ได้ไปเองเพราะอยู่ในช่วงพรรษา ส่วนตัวในแต่ละวัดจะส่งไปแล้วแต่ใครศรัทธา ในนามเจ้าคณะสงฆ์ในฐานะเป็นเจ้าคณะต้องทำในนามของคณะผู้บริหารทุกหน่วยจะต้องคิดทำงานในรูปของคณะก่อน และมีการมีไปเยี่ยมคนไข้ติดเตียง มอบสิ่งของ ข้าวสารอาหารแห้ง เครื่องออกกำลังกาย^{๙๗} ด้านสาธารณะสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือกรณีเกิดภัยพิบัติ เช่น กรณีน้ำท่วมวัดให้ออบต.ให้ประสานกับพื้นที่น้ำท่วม ทางวัดส่งของมาเลย เช่น ข้าวสาร ถูหรือเป็นเงิน โดยร่วมกับทางทหาร และเจ้าหน้าที่อบต.มาช่วยกันจัดและคนในหมู่บ้านมาช่วยกันจัดจุดประสงค์ของเราคือทำอะไรของจัดแล้วนำไปแจกให้ถึงมือคนเดือดร้อน^{๙๘} ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการจัดตั้งศูนย์สาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา มีศูนย์สาธารณกุศล มีการตั้งทุนในเรื่องของการศึกษา เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสทุกวัดในตำบลสร้อยฟ้า จะต้องมีการตั้งทุนการศึกษา การแจกทุนสงเคราะห์จะเบิกเฉพาะดอกเบี้ยมาทำ และต้องใช้ทุนส่วนตัวในการสงเคราะห์ด้วย และมีการส่งพระไปสอนหนังสือ แจกทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษา และวัดখনอนมีกองทุน มีการทำบุญในเรื่องของการบริจาค การล้างป่าช้า การบริจาคโรงศพ การสาธารณกุศลต่างๆ^{๙๙} มีการดำเนินการช่วยเหลือสังคมด้านภัยพิบัติ เช่น ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เมื่อเกิดน้ำท่วมใหญ่ วัดก็ประชาสัมพันธ์และ

^{๙๕} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๙๖} สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๙๗} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๙๘} สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๙๙} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ช่วยเหลือผู้ประสบภัย และไปเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงเดือนละ ๑ ครั้ง^{๑๐๐} ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ไฟไหม้ เราก็จะช่วยเหลือเป็นประจำ และปัจจุบันนี้เราได้เข้าไปช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงตามชุมชนและโรงพยาบาล โดยนำเอาของเครื่องใช้ ข้าวสาร อาหารแห้งไปมอบให้^{๑๐๑} ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ทางวัดจะเป็นศูนย์กลางในการสนับสนุน เช่น ปีก่อนมีอุทกภัย ทางวัดก็เปิดรับบริจาคและนำสิ่งของไปช่วยเหลือ^{๑๐๒} ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มีการจัดให้มีสิ่งของที่เป็นในการยังชีพเบื้องต้นพร้อมปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือ มีการสนับสนุนเครื่องยังชีพสำหรับเอาไว้ช่วยเหลือ เช่น ในกรณีเกิดน้ำท่วม จะไปที่หน่วยรับบริจาคเอง เช่น เกิดน้ำท่วมที่ภาคใต้ ที่ราชบุรีมีหน่วยตั้งรับบริจาค ที่วัดไม่มีหน่วยรับบริจาค จะแจ้งให้โยมไปบริจาคเอง และจะมีการแจ้งบอกเวลามีกิจกรรม มีงานบุญอะไร เช่น ธงฟ้าราคาถูก วัดสี่ชมพูเปิดให้จอดรถฟรี พร้อมติดไฟให้ด้วย^{๑๐๓} สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ช่วยเป็นพี่เลี้ยงและช่วยสนองงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์แก่คณะสงฆ์ ในด้านต่างๆ ดังนี้ ๑) ด้านการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ประชาชน คือ วัดและคณะสงฆ์เป็นศูนย์กลางแห่งการบริหาร/เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ส่วนพระสงฆ์เป็นตัวแทนของวัดและสถาบันพระพุทธศาสนาในการทำหน้าที่สำคัญ ของงานสาธารณสุขสงเคราะห์ มีการดำเนินงานบริหารจัดการในกิจการที่ดำเนินการหรือจัดทำโครงการขึ้นมาเอง ในลักษณะที่ทำเป็นกิจการประจำหรือชั่วคราว เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิ การตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ ๒) ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนเพื่อสาธารณประโยชน์ คือ การสงเคราะห์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามตามแนวทางพระพุทธศาสนา วัดและคณะสงฆ์เป็นส่วนสำคัญยิ่ง มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนชุมชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ การช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เป็นเป็นการเกื้อกูลกิจการของภาครัฐหรือของภาคเอกชนในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมส่งเสริมหน่วยงานอื่นที่ทำอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งวัดและคณะสงฆ์มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาสังคม จะอยู่ในลักษณะการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การตัดถนนในหมู่บ้าน การจัดระเบียบรั้วบ้าน การลอกคลอง ทำประปา และ

^{๑๐๐} สัมภาษณ์พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๐๑} สัมภาษณ์พระครูนิวิฐธรรมมาภรณ์ เจ้าคณะตำบลสี่หมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๐๒} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิโรจน์คุณวิโร (วิโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๐๓} สัมภาษณ์พระครูจากรูธรรมโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมพู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๓) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและส่วนราชการ คือ วัดและคณะสงฆ์ยึดแนวทางการดำเนินการให้วัดเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข ช่วยกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิตและทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย หรือภัยอื่นๆ^{๑๐๔}

สำนักงานพระพุทธศาสนาลงไปมีบทบาทโดยตรง คือ ไปส่งเสริมไปถวายกำลังใจ มีงบการส่งเสริมพระที่อาจจะไปเทศน์ ไปเยี่ยมญาติโยม อย่างหลวงพ่อดอนทองหอย ตอนนี่สิ่งที่ท่านทำคือท่านไปดูแลคนไข้ติดเตียงทั่วจังหวัดราชบุรี ไปคุยกับญาติคนไข้ติดเตียงและให้กำลังใจ^{๑๐๕} สำนักงานพระพุทธศาสนา วัดและคณะสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็น ศูนย์รวมแห่งความเคารพ เชื่อถือ และการร่วมมือกันในงานสาธารณสงเคราะห์ให้เกิดความสามัคคีความเป็น ระเบียบเรียบร้อยดีงาม นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการควบคุมทางสังคมในระดับ ประเทศ ด้วยเพราะพระสงฆ์เป็นที่เคารพนับถือของบุคคลทุกชั้นในสังคม วัดและคณะสงฆ์ยึดแนวทางการดำเนินการให้วัดเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการสนับสนุนชุมชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ มีการดำเนินงานบริหารจัดการในกิจการที่ดำเนินการในลักษณะที่ทำเป็นกิจการประจำ เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน^{๑๐๖}

^{๑๐๔} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภัทร อวารามร์ศรี ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๐๖} สัมภาษณ์นางดวงธิดา ศศิณารกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๓ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

การสัมภาษณ์นี้ มีจุดมุ่งหมายในการศึกษารวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งสรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key- Informant) จำนวน ๑๕ ท่าน ดังนี้

๔.๓.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๓ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี หัวข้อ ๑ พุทธศาสนมั่งคั่ง

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา หัวข้อพุทธศาสนมั่งคั่ง (มั่งคั่ง) เป็นการแสดงถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนา อันเป็น ๑ ใน ๓ สถาบันหลักของชาติ พุทธบริษัทมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีและมีอัตราที่เพิ่มขึ้นของผู้ศึกษาพระปริยัติธรรม มีศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนาของโลก การบริหารงานจัดการคณะสงฆ์ที่เหมาะสมดีงามเกิดความมั่นคงในพระพุทธศาสนาในสถานการณ์ปัจจุบันต้องบริหารจัดการตามกรอบที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ทั้ง ๖ ด้านด้วยระบบคุณธรรม ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ และผู้บริหารจัดการคณะสงฆ์ควรคำนึงถึงปัจจัยองค์ประกอบสำคัญเพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย เงินงบประมาณ วัสดุดิบ เครื่องจักรหรือวัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรหรือคน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง จึงมีการสร้างระบบการบริหารงานที่เน้นคนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนการบริหารจัดการกิจการงานคณะสงฆ์ การบริหารจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากโลกในอนาคตเป็นโลกที่ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพลวัตมากขึ้น การแข่งขันจะมีอัตราที่สูงขึ้นและเป็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคาดหวังทางสังคมเพิ่มขึ้น และจะกดดันเรียกร้องในองค์กร มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการวัดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการพยายามให้เกิด การมีส่วนร่วม มากขึ้น การทำงานเป็นทีม ทั้งหมดจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กัน โดยผ่านกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และการบริหารการจัดการอันเป็นกระบวนการทางการบริหารเกิดจากสรรพสิ่งเปลี่ยนตามปัจจุบันสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัตถุ จิตใจของคนก็เปลี่ยนตาม วัดในยุคสมัยปัจจุบันนี้มีความเกี่ยวเนื่องทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก ฉะนั้น การบริหารวัดจึงต้องปรับเปลี่ยนระบบรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังนั้น การบริหารวัดเพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนาในปัจจุบันจึงได้เปลี่ยนรูปแบบ ระบบ วิธีการ การสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้อยู่

อาศัยในวัดนั้นๆ และสังคมโดยรอบ^{๑๐๗} การจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา การรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคง ต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการวัดที่สำคัญคือการบริหารจัดการตามกรอบการพัฒนาทั้ง ๖ ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยใช้ปัจจัยที่ใช้ในการบริหารจัดการทั้ง ๔ ให้มีประโยชน์สูงสุดคือ งบประมาณ วัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร อันจะนำไปสู่ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความศรัทธาของพุทธ ศาสนิกชน การร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การมีศาสนทายาทเพื่อสืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวัน^{๑๐๘} รูปแบบการบริหารจัดการวัดในทางพระพุทธศาสนาจะต้องปรับเปลี่ยนระบบ รูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แม้แต่การนำเสนอหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ต้องเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการสอน สำหรับแนวทางการปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการวัดที่ดี คือ การบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ มาปรับเข้ากับปัจจัยที่ใช้ในการบริหารจัดการคือ การจัดการงาน เงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินงานภายในคณะสงฆ์เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคคลเป็นผู้สร้างงาน ทำงาน และแก้ไขงาน ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ชุมชน^{๑๐๙} การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ได้แก่ การที่คณะสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน ใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการตัดสินใจ และใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่ได้แก่งบประมาณ วัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร เพื่อดำเนินงานตามภารกิจ ๖ ประการ คือ การปกครอง การเผยแผ่ศาสนธรรม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดความร่วมมือและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๑๐} การบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาหรือการบริหารจัดการวัดที่ดี คือการนำรูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้เพื่อเรียกความศรัทธา ความเชื่อมั่นจากประชาชนให้กลับมา อย่างไรก็ตามปัจจุบันรูปแบบการบริหารจัดการมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่าง องค์ประกอบหลายอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

^{๑๐๗} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๐๘} สัมภาษณ์พระราชวิมลจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๐๙} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๑๐} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญญา เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ดังนี้ ๑) ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยในวัดหรือชุมชนเดียวกันนั้น ๒) ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลักเสมอในการบริหารจัดการงานวัดนั้นๆ จะละเลยเสียไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัย ๓) ศาสนสถาน ได้แก่ ศาสนวัตถุหรือศาสนสมบัติ ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นสังฆาริทรัพย์ และอสังฆาริทรัพย์ และ ๔) ศาสนพิธี ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและชุมชน อันจัดเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสังคมทั่วไป เพราะมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก^{๑๑๑} การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสนั้นมีการกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ ๖ ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยใช้ปัจจัยการบริหาร ๔ อย่าง ได้แก่ งบประมาณ วัตถุประสงค์ บุคลากร เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดีงามมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารจัดการภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ ทั้งนี้ เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงานให้ สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตาม มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจัดการวัดที่ดีมีคุณภาพจึงเป็นหลักทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืนสืบต่อไป^{๑๑๒} การบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารจัดการไปพร้อมกับ ความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ฉะนั้นผู้ที่บริหารจัดการวัดและคณะสงฆ์ ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ

^{๑๑๑} สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๑๒} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลป์ปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมัวเมาติดพันอยู่เสมอ วัดในซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญของคณะสงฆ์และ พระพุทธศาสนาจะเกิดความมั่นคง ส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง^{๑๓๓} เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการวัดและต้องทำหน้าที่บริหารจัดการให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปด้วยดี มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความบริสุทธิ์ มีความยุติธรรม มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมยุคปัจจุบัน มีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์หรือบริหารกิจการ คณะสงฆ์ให้เป็นไป ด้วยความเรียบร้อยตามที่มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นนั้นมี ๖ ประการ คือ การ ปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การ สาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ การบริหารงานจัดการวัดที่เหมาะสมต้งามในสถานการณ์ ปัจจุบันนี้ควรต้องมีปัจจัยองค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริหารจัดการวัดควรคำนึง เพื่อให้การบริหารงาน ประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย เงิน วัตถุทิบ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร ซึ่งเป็นการพัฒนาการ บริหารจัดการกิจการงานของวัดเพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายของการบริหารจัดการวัด ถ้าดำเนินการ ได้อย่างดี ครบถ้วนสมบูรณ์แล้วจะทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง ยั่งยืนสืบไป^{๑๓๔} การบริหาร จัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทุกระดับ ต้องนำหลักธรรมอันดีงามเหมาะสมไปปรับประยุกต์ให้เกิดเป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการวัด ตามที่มีกำหนดไว้คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ เป็นแบบบูรณาการและมีความสัมพันธ์ภาพในการพัฒนาคน พัฒนาคณะสงฆ์ พัฒนาวัด พัฒนาสถาบันพระพุทธศาสนาและส่งผลไปถึงการพัฒนาสังคม ประเทศชาติเป็นการบริหาร จัดการวัดที่มีการพัฒนาพลวัตและมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นสมดุลงอกดีกับธรรมชาติในการบริหาร จัดการทุกๆ องค์การ^{๑๓๕} การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ต้องใช้หลักการ บริหารจัดการและการปกครองมีสายการบังคับบัญชา การดูแลรักษาหมู่คณะ การดำเนินกิจกรรมและ การจัดการทรัพย์สินต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์การระดับต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ และนโยบาย มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอันสูงสุด การบริหารวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ที่ผู้บริหารจัดการต้องปกครองบังคับบัญชาดูแลรักษาหมู่คณะคือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณรและฆราวาส

^{๑๓๓} สัมภาษณ์พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๓๔} สัมภาษณ์พระครูนิวิฐธรรมาภรณ์ เจ้าคณะตำบลสี่หมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๓๕} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิโรจน์คุณวีโร (วิโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอ โพนาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด การดำเนินกิจกรรมและการจัดการทรัพย์สินต่างๆ ของวัดตามหลักการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้านเป็นตัวตั้งโดยต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ใช้ในการบริหารที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อนำมาบูรณาการอย่างลงตัวแล้วจะนำมาซึ่งความพอใจ มั่นใจของประชาชน จะส่งถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในที่สุด^{๑๑๖}

การบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ด้านความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เกิดจากสรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงตามปัจจุบันสังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลง ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัตถุ จิตใจของคนก็เปลี่ยนแปลง วัดในยุคสมัยปัจจุบันนี้มีความเกี่ยวเนื่องทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก ฉะนั้น การบริหารวัดจึงต้องปรับเปลี่ยนระบบรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังนั้น การบริหารวัดในปัจจุบันจึงได้เปลี่ยนรูปแบบระบบ วิธีการ การสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้อยู่อาศัยในวัดนั้นๆ และสังคมโดยรอบ รูปแบบการบริหารคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงควรจะต้องนำรูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์มาประยุกต์ใช้ปัจจัยที่มี สรุปได้ดังนี้ ๑) การปกครอง ได้แก่ การดูแล คຸ່ມครอง บริหาร โดยที่หลักการปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ ในการอุปสมบทกุลบุตร การดำเนินการบริหารจัดการด้านการปกครอง มีแนวทางการดำเนินการ การบริหารจัดการวัดที่ดีนั้นจะต้องมีการร่วมมือจากบุคคลต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการ เช่น ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้เข้ามาอาศัยในวัด เพื่อดำเนินกิจกรรมในลักษณะต่างๆ เช่น พระภิกษุ ประชาชนจากต่างถิ่นมาขอพักอาศัยเพื่อการศึกษา จะต้องมีการตรวจสอบประวัติ และมีการจัดทำประวัติ เป็นต้น นอกจากนี้ในการบริหารจัดการจะต้องมอบหมายหน้าที่ให้สอดคล้องกับความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล และสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่เหมาะสมต่อไป ๒) การศาสนศึกษา โดยที่หลักการศาสนศึกษา เป็นภารกิจการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้ง แผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม-บาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยการหรือเป็นประธานจัดสอบธรรม-บาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียน ในฐานะที่เป็น

^{๑๑๖} สัมภาษณ์พระครูจาวรรณโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม ๓) การเผยแผ่ โดยทำให้ขยายออกไป ทำให้ขยายกว้างขวางออกไปโดยที่หลักการเผยแผ่เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นใน วัด กล่าวโดยสรุปการดำเนินการใดๆ ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัด นอกวัด ๔) การสาธารณูปการ โดยการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด โดยที่หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแล รักษา ถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลา การเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมรุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด ๕) การศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝน อบรมแก่ประชาชน โดยที่หลักการศึกษาสงเคราะห์ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ โดยการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งให้พระภิกษุสามเณร นักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน เช่น การเป็นผู้นำในการตั้งโรงเรียนในชนบทที่ตั้งวัด การให้สร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด การสอนศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ เช่น การสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรม และการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์การศึกษา ๖) การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่การช่วยเหลือเพื่อประชาชนทั่วไป โดยที่หลักการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ ประกอบการกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การ ถวายสังฆทาน เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงทาน การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวน

ญาติโยม บริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ^{๑๑๗} การบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนาไทยในยุคสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้บริหารคณะสงฆ์ ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม นำการบริหารจัดการ ปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูล พระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหารจัดการการปกครองวัดมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสุข สงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารจัดการวัดมีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มี ประสิทธิภาพประสิทธิผล ผู้นำในการบริหารจัดการการปกครองวัดและคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักธรรมเป็นแกนหลักของการบริหารจัดการการปกครองอยู่เสมอ วัดในซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาจะเกิดความมั่นคง นั้นย่อมส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงไปด้วย^{๑๑๘} การบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนาไทยในยุคสถานการณ์ปัจจุบันต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาที่มี สรุปปัญหาได้ดังนี้

- ๑) ปัญหาด้านระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมายในการบริหารจัดการวัดที่ชัดเจน การบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสบางส่วนไม่มีการประชุมปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน
- ๒) ปัญหาด้านผู้นำในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ปัญหาผู้นำในระดับวัดส่วนมากยังขาดวิสัยทัศน์ และแบบแผนตลอดองค์ความรู้ทั้ง คุณลักษณะความเป็นผู้นำ บทบาทความเป็นผู้นำ และหน้าที่ของผู้นำในการบริหารจัดการวัดให้มีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพดีพอกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคปัจจุบัน ตลอดจนการไม่สามารถนำปรับบทบาทของวัดให้เหมาะสมกับสังคมและกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากจึงเกิดปัญหาด้านต่างๆ ตามมาวัดจึงเกิดความไม่มั่นคงและเสื่อมถอยลงทุกขณะมีแต่ทรงกับทรุด
- ๓) ปัญหาด้านการจัดบุคลากรในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ปัญหาคือในปัจจุบันนี้วัด

^{๑๑๗} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริกัณฑ์ อวารามร์ศรี ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ส่วนมากขาดบุคลากรที่จะมาช่วยในการดูแลบริหารจัดการวัดและขับเคลื่อนกิจการในวัดที่มีความรู้ความเข้าใจมีศักยภาพ เสียสละให้แก่วัดและงานคณะสงฆ์ ทั้งพระภิกษุและสามเณรตลอดจนคฤหัสถ์น้อยมาก ปัญหาพระเณรอันเป็นบุคลากรติดยาเสพติด และอบายมุขต่างๆ ที่เป็นเหตุไม่สามารถ แก้ไขได้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเกือบทุกวัด และในทุกสังคมแม้แต่ในคณะสงฆ์นี้เอง และก็เป็นปัญหาที่ทำให้เสื่อมเสียเป็นอย่างมาก ๔) ปัญหาด้านงบประมาณในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณรายได้ในการบริหารจัดการวัดไม่แน่นอน ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากการบริจาคของพุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธาเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่สามารถบริหารจัดการงานวัดได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ทุกอย่างจึงทำให้บางวัดเกิดปัญหาในการดูแลรักษาวัดปัญหาผู้บริหารวัดใช้งบประมาณของวัดไปทางไม่ถูกต้องกับวัตถุประสงค์ มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ๕) ปัญหาด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ปัญหาวัดบางวัดยังขาดแคลนด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์เครื่องมือที่จะช่วยจัดการในด้านการบริหารจัดการให้มีความทันสมัยทันเหตุการณ์และรวดเร็ว ประหยัดทรัพยากรต่างๆ ประหยัดเวลาในการทำงานให้รวดเร็วได้ปัญหาผู้บริหารวัดยังไม่เห็นความสำคัญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการวัดที่ ๖) ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมโบราณวัตถุ พุทธศิลป์ อาคารสถานที่ ภูมิทัศน์ ธรรมชาติ ได้แก่ ปัญหาการวางระเบียบแบบแผนในการก่อสร้างเสนาสำคัญๆ ของวัดทำให้สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดไม่มีระเบียบ ไม่สวยงาม บางอย่างไม่เหมาะสมกับสถานที่ ทำให้ไม่เป็นระเบียบแบบแผน ปัญหาเรื่องการทำลาย และขาดการดูแลอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุในวัด ตลอดจนขาดการศึกษาเรียนรู้ในการอนุรักษ์อย่างเข้าใจ ๗) ปัญหาด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ปัญหาผลพวงของการพัฒนาชุมชน คาดว่าอนาคตทั้งชุมชนและวัดจะมีการพัฒนาที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อาจทำให้บริบทและวิถีชีวิตของชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไปเหมือนดังที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีต ซึ่งอาจจะส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนจำต้องห่างเหินกันมากยิ่งขึ้น ปัญหาข้อพิพาทในเรื่องการบุกรุกที่ดินและทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการแสวงหาผลประโยชน์ในด้านต่างจากวัดจนเกิดเป็นคดีความฟ้องร้องกันเป็นจำนวนมาก ปัญหาด้านการสื่อสารและการประสานงานความเข้าใจซ้อนขาดความเข้าใจในระบบการทำงานร่วมกัน ระหว่างวัดกับหน่วยงานภาครัฐมีความล่าเพราะติดด้วยระบบทางราชการ และวัดกับผู้บริหารวัดไม่ได้ใส่ใจกับงานที่ทางหน่วยงานของรัฐเพราะติดขัดในความล่าช้า ไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนจึงไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากทั้งวัดและภาครัฐเท่าที่ควรการบริหารงานวัดกับภาครัฐจึงมีปัญหา ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างมั่นคงของพระพุทธศาสนา ควรจะใช้การบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามที่มหาเถรสมาคมกำหนด ๖ ด้าน โดยใช้ปัจจัยการบริหาร ๔ ด้านมาประกอบ ดังนี้ ๑) หลักการปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครองดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ได้แก่ การ

ปกครองคณะสงฆ์ในวัดผู้บริหารวัดใช้พระธรรมวินัยแกนหลัก และให้หลักธรรมาธิปไตย (ร่วมกันปกครอง) คือใช้หลักธรรมเป็นใหญ่ในการปกครอง รับสนองงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ของสมเด็จพระสังฆราช มหาเถรสมาคม และเจ้าคณะพระสังฆาธิการระดับต่างๆ ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งประสานเจ้าคณะพระสังฆาธิการและสนองงานเพื่อให้มีการตรวจเยี่ยมถวายความรู้ ในการ บริหารกิจการของวัดและการปกครองภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงาน เพื่อพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีวุฒิการศึกษาและทักษะในการบริหารจัดการวัดให้มากยิ่งขึ้น โดยประสานมหาวิทยาลัยสงฆ์จัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เหมาะสม ส่งเสริมให้วัดต่างๆ ร่วมกับชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของวัด ชุมชน และพระพุทธศาสนา โดยใช้กิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ขัดกับหลักของพระพุทธศาสนาและสมณวิสัยเป็นสื่อ เช่น การออกเยี่ยมประชาชนโดยรอบวัด การเป็นแกนนำในการสร้างสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ) ด้านการศาสนศึกษา คือการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย ได้แก่ การถวายการอุปถัมภ์ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี ซึ่งเป็นระบบการศึกษาดั้งเดิมของคณะสงฆ์ โดยรูปแบบและวิธีการต่างๆ ส่งเสริมการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่สูงกว่าระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความหมายในระดับชั้นต่างๆ จัดให้มีรูปแบบและวิธีการศึกษาที่หลากหลาย โดยให้ผู้จบการศึกษาประโยค ป.๖.๔ - ๙ มีวิทยฐานะเป็นปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ซึ่งจะต้องศึกษาวิชาสามัญที่จำเป็นควบคู่กันไป สนับสนุนให้มีการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ แก่พุทธศาสนิกชนทุกระดับวัย เน้นการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีความหมายต่อการดำเนินชีวิต จัดให้มีระบบส่งเสริมยกย่องเชิดชูที่เหมาะสมควรมีการศึกษาดูงาน เช่น วัดที่มีพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพื่อเป็นแรงจูงใจ ควรจัดหาทุนการศึกษาไว้ อย่างเพียงพอกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียน รัฐบาลควรมีงบประมาณให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนหนังสือตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับปริญญาตรี ตลอดจนควรจัดตั้งกองทุนเรียนดีแต่ยากจน ๓) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำมาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัด กิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศน์มหาชาติ การจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการจัด

งานในวันที่กำหนดเป็นวันสำคัญของไทย (วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น) ส่งเสริมและสนับสนุน พระธรรมทูตที่ปฏิบัติด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆ เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการฝึกอบรมก่อนและระหว่างปฏิบัติงาน รวมทั้งให้มีการประเมินผลเพื่อการพัฒนาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติงานและระหว่างปฏิบัติงาน รวมทั้งให้มีการประเมินผลเป็นระยะ เพื่อการพัฒนาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น วัดและคณะสงฆ์ควรส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ โดยเน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย ส่งเสริมให้วัดที่มีความพร้อมและสามารถจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมให้มากยิ่งขึ้นอย่างน้อย ๑ ตำบลต่อ ๑ สำนัก โดยสนับสนุนให้มีการจัดอบรมพระวิปัสสนาจารย์ให้สามารถนำหลักธรรมไปอบรมประชาชน เน้นการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝนอบรมแก่ประชาชน เป็นการจัดการศึกษาที่วัด คณะสงฆ์ดำเนินการขึ้น เพื่อสนองต่อนโยบายของภาครัฐ ในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชน ได้รับการศึกษา เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อ สามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ ได้แก่ การจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งให้ พระภิกษุ สามเณร นักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ได้แก่ โรงเรียนราษฎร์การกุศลของวัด ศูนย์การเรียนรู้ ศิลธรรมในวัด (ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เดิม หรือวันหยุดอื่นๆ) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสงฆ์ การสอนศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ เช่น การสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรม หน่วยงานพระธรรมทูต และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในการเผยแพร่วัฒนธรรมในโรงเรียน และสถานศึกษาต่างๆ การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์การศึกษา ฯลฯ ๕) ด้านการสาธารณูปการ เป็นการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด เป็นการพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างไม่เฉพาะ แต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด รมรื่น สะดวก สบาย การทำถนน ทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งที่เป็นรักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด ในการนี้ให้รวมถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ ให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของสงฆ์ ได้แก่ ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนที่วัด โดยให้มีการแบ่งแยกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตต่างๆ เช่น เขตอภัยทานภายในวัด ให้ชัดเจนเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสมของวัดนั้นๆ ส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่สะอาด สงบ รมรื่น และรมเย็น เหมาะสำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

ของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพื่อความสงบสุขของจิต สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัดและชุมชนโดยรอบ เช่น เป็นศูนย์การศึกษา พระพุทธศาสนาและวิชาการต่างๆ ศูนย์การปฏิบัติศาสนกิจและการปฏิบัติธรรม เป็นธนาคารข้าว ศูนย์ฝึกวิชาชีพ ศูนย์กระจายข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ส่งเสริมและถวายการอุปถัมภ์ให้วัดมีเสนาสนะที่มั่นคงแข็งแรง สวยงาม ประหยัด และปรับภูมิทัศน์ให้เหมาะสม ปราศจากมลพิษ เร่งรัดและดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัดและหรือที่ธรณีสงฆ์ ที่ศาสนสมบัติกลางให้มีขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ของพระพุทธศาสนาซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างวัดและชาวบ้านต่อไป ๖) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ เป็นการช่วยเหลือเพื่อประชาชนทั่วไป รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางราชการ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การฝึกอาชีพแก่ประชาชน การให้ใช้สถานที่วัดสำหรับดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบการกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน ตลอดจนการให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ จัดให้มีเครือข่ายระหว่างองค์กรสาธารณสุขทางพระพุทธศาสนา กลุ่มอาสาสมัคร ในทุกจังหวัดให้มีความเข้มแข็งและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีศูนย์รวมที่วัด ของเจ้าคณะจังหวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่วัด ชุมชน หรือประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ประสานคณะสงฆ์ในการสร้างเครือข่ายให้ความช่วยเหลือให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมทั้งประสานงานกับคณะสงฆ์ในการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือวัด ชุมชนและประชาชน โดยหลักการให้วัดและชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นต้นแบบและเป็นที่พึ่งของวัดและชุมชนอื่น^{๑๑๔} หลักการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา นอกจากการบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามรูปแบบการ ๖ หัวข้อ โดยใช้ปัจจัยการบริหาร ๔ ด้านแล้ว ผู้บริหารจัดการยังต้องคำนึงถึงเกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีการบริหารจัดการวัดที่ดีและร่วมสมัย ได้แก่ หลักสัปปริสธรรม อันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพียงหลักธรรมหนึ่ง เพื่อประกอบการพิจารณาว่าหลักการบริหารจัดการวัดมิได้มุ่งหวังกำไร หรือการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ได้บรรจุหลักการที่สร้างความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีความเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก โดยมีได้ปฏิเสศกระแสโลกาภิวัตน์ หรือระบบทุนนิยมในปัจจุบัน แต่ให้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันและรู้เท่าทันโลก อธิบายความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า พบได้ในสังคมมนุษย์ หรือปัจจัยแห่งสังคมใน

^{๑๑๔} สัมภาษณ์นางดวงธิดา ศศิณารกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

กระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณาด้วยเหตุผล รู้จักโลก รู้จักธรรมชาติ เพราะมนุษย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่บริหารจัดการองค์การที่ดีได้ สำหรับในส่วนของหลักการบริหารสมัยใหม่จะเน้นเทคนิคและวิธีการโดยแสวงหากำไร และการแข่งขันให้ องค์กรบรรลุ สู่เป้าหมายตามแบบของทุนนิยม แต่หากผู้บริหารจะนำหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์ เข้ามาประกอบ หรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบัน ก็ถือว่าเป็นแนวทางใหม่ หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงาน ที่ยั่งยืน มีความมั่นคงและสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคล หรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างชาญฉลาด รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ต่อการบริหารงานอย่างยั่งยืนและมั่นคง^{๑๒๐} วัดและคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญและตระหนักว่าวัดและพระพุทธศาสนาจะมั่นคงยืนยงอยู่ได้นั้น วัดเป็นรากฐานสำคัญยิ่งในการคงอยู่ของพระพุทธศาสนา วัดและผู้บริหารวัดต้องมีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละเห็นแก่วัดและพระพุทธศาสนาอย่างสูง ปัญหาต่างๆย่อมได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น วัดและคณะสงฆ์ทุกระดับมีความรับผิดชอบต่อบุคคลและพระสงฆ์โดยรวมมากขึ้น การบริหารจัดการวัดมีความโปร่งใสมากขึ้น ขณะเดียวกันก็เอื้อให้พระสงฆ์ไม่ว่าระดับใด หรือที่ใดก็ตามสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปในคณะสงฆ์ได้ วิธีนี้นอกจากสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการในสังคมร่วมสมัย ซึ่งมีความซับซ้อนและหลากหลายเกินกว่าที่คนเพียงคนเดียวหรือไม่กี่คนจะดูแลให้ทั่วถึงได้แล้ว ยังสอดคล้องกับหลักการในพระธรรมวินัยที่เน้นการรับผิดชอบร่วมกันโดยสงฆ์ทั้งหมด^{๑๒๑}

๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๓ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี หัวข้อ ๒ ดำรงศีลธรรม

รูปแบบการจัดการความมั่นคงของพระพุทธศาสนา หัวข้อดำรงศีลธรรม (มั่งคั่ง) แสดงถึงพุทธบริษัทนำหลักธรรมไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม อาศัยการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในการอยู่ร่วมกัน ต้องพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้ทันสมัย คือการนำรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้เพื่อเรียกความศรัทธาความเชื่อมั่นจากประชาชนให้กลับมา ดังนี้ (๑) การตรวจสอบข้อมูลบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยในวัดหรือประชาชนชุมชนเดียวกันนั้น ผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการต้องดำเนินการแยกตามกลุ่ม ฝ่ายบรรพชิตดำเนินการตามพระธรรมวินัย ตามกฎระเบียบ หรือคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ฝ่ายฆราวาสดำเนินการตามรูปแบบการแนะนำ อบรมสั่งสอนให้ประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมอันดีงาม (๒) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

^{๑๒๐} สัมภาษณ์นายธนากร นุ่นรัมย์ นักวิชาการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๒๑} สัมภาษณ์นางปทุมพร เมธาวิเศษสวัสดิ์ นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลักเสมอในการบริหารจัดการงานวัดนั้นๆ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัยจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่แต่งเติมให้เกิดความผิดเพี้ยน (๓) การจัดการศาสนสมบัติด้วยระบบที่ทันสมัย ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นสังฆาริหาริมทรัพย์ และอสังหาริหาริมทรัพย์ ต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการให้คงอยู่ มีการดูแล บำรุงรักษา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนา และ (๔) การปรับรูปแบบการเผยแผ่และศาสนพิธีที่ทันต่อยุคสมัย ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและชุมชน อันจัดเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสังคมทั่วไป เพราะมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก นอกจากต้องจัดการงานพิธีให้มีและต่อเนื่องแล้ว ต้องคำนึงถึงความเจริญทางด้านวัตถุที่มีเข้ามา ทั้งนี้ต้องดำรงความเป็นศาสนพิธีที่เป็นหลักพุทธศาสนาแท้ๆไว้ด้วย^{๑๒๒} รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อสร้างการดำรงศีลธรรมให้ได้มีประสิทธิภาพนั้นต้องมาจากการบริหารจัดการวัดที่ดี อย่างไรก็ตามปัจจุบันรูปแบบการบริหารจัดการมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่าง องค์ประกอบหลายอย่างที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการ การดำเนินการที่จะให้สามารถดำรงศีลธรรมอยู่ได้ ต้องอาศัยความจริงใจของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายบรรพชิต ที่แยกเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์และพระสงฆ์เอง รวมทั้งฝ่ายฆราวาส ที่ต้องประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ดำรงชีวิตโดยอาศัยกรอบศีลธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ^{๑๒๓} รูปแบบการบริหารจัดการวัดในทางพระพุทธศาสนาจะต้องปรับเปลี่ยนระบบ รูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แม้แต่การนำเสนอหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าก็ต้องเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการสอน สำหรับแนวทางการปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการวัดที่ดี คือ การบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ มาปรับเข้ากับปัจจัยที่ใช้ในการบริหารจัดการคือ การจัดการงาน เงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินงานภายในคณะสงฆ์เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคคลเป็นผู้สร้างงาน ทำงาน และแก่ทีมงาน ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ชุมชน^{๑๒๔} การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงของการดำรงศีลธรรม ได้แก่ การควบคุม ดูแล และสนับสนุนให้พุทธบริษัท ๔ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม ตามที่มีการบัญญัติไว้ในพระธรรมวินัย^{๑๒๕}

^{๑๒๒} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๒๓} สัมภาษณ์พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๒๔} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธาณันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๒๕} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

การบริหารจัดการวัดที่ดีเพื่อสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา หัวข้อดำรงศีลธรรม คือการนำรูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้เพื่อเรียกความศรัทธา ความเชื่อมั่นจากประชาชนให้กลับมา ซึ่งจากการสร้างความศรัทธา กลับมาได้จะส่งผลให้การเชื่อถือ และจะประพฤติ ปฏิบัติในกรอบศีลธรรมอันดีตามมา^{๑๒๖} เจ้าอาวาสมีภารกิจการบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างความมั่นคงแก่องค์กรสงฆ์ตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสคือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยเป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดีงามมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นมีความสำคัญมากที่จะทำให้ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา การกำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามัคคี และทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตาม มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน จะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย จะทำให้มีการดำรงอยู่ของศีลธรรม^{๑๒๗} ผู้บริหารคณะสงฆ์ต้องมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารจัดการไปพร้อมกับความเจริญ มีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย การบริหารจัดการวัดที่ดีจะสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนาได้ซึ่งจะส่งผลถึงการดำรงอยู่ของศีลธรรมอันดีงามต่อไป^{๑๒๘} การบริหารจัดการให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปได้อย่างดี มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความบริสุทธิ์ มีความยุติธรรม มีธรรมาภิบาล และเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมยุคปัจจุบัน องค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริหารจัดการวัดควรคำนึงคือปัจจัยในการบริหาร ๔ ด้าน ซึ่งเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการกิจการงานของวัดเพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายของการบริหารจัดการวัด ถ้าดำเนินการได้อย่างดี ครบถ้วนสมบูรณ์แล้วจะทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง ดำรงศีลธรรมอย่างยั่งยืนสืบไป^{๑๒๙} ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทุกระดับต้องนำหลักธรรมอันดีงามเหมาะสมไปปรับประยุกต์ให้เกิดเป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการวัดตามที่มีกำหนดไว้ และมีธรรมาภิบาลในการพัฒนาคน พัฒนาคณะสงฆ์ พัฒนาวัด

^{๑๒๖} สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๒๗} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๒๘} สัมภาษณ์พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๒๙} สัมภาษณ์พระครูนิวริฐธรรมาภรณ์ เจ้าคณะตำบลสี่หมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

พัฒนาสถาบันพระพุทธศาสนา จะส่งผลไปถึงการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ อันจะทำให้ความเชื่อมั่น ความเชื่อถือ ความศรัทธาของประชาชนกลับคืนมา ความเข้มแข็ง ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจะ กลับมา ถึงเวลานั้นการดำรงอยู่ของศีลธรรมอัน ความสงบร่มเย็นจะตามในที่สุด^{๑๓๐} หลักการบริหาร จัดการและการปกครองที่มีสายการบังคับบัญชา การดูแลรักษาหมู่คณะ การดำเนินกิจกรรมและการ จัดการทรัพย์สินต่างๆ ของหมู่คณะหรือองค์การระดับต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์และ นโยบาย มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอันสูงสุด ผู้บริหารจัดการต้องปกครองบังคับบัญชาดูแลรักษาหมู่ คณะคือ พระภิกษุสงฆ์ สามเณรและฆราวาส ที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัดให้ดี โดยยึดหลักพระธรรมวินัย โดยเคร่งครัด ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมและการจัดการทรัพย์สินต่างๆ ของวัดต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ ใช้ในการบริหารที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อนำมาบูรณาการอย่างลงตัวแล้วจะนำมาซึ่งความ พอใจ มั่นใจของประชาชน จะส่งผลถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และสามารถดำรงศีลธรรมของทั้ง ฝ่ายบรรพชิต และฆราวาสในที่สุด^{๑๓๑}

การบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และสามารถดำรง ศีลธรรมได้ต้องปรับเปลี่ยนระบบรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้น ดังนั้น การบริหารจัดการต้องเปลี่ยนรูปแบบ ระบบ วิธีการ การสร้างระบบให้เหมาะสมกับผู้ อยู่อาศัยในวัดนั้นๆ และสังคมโดยรอบ รูปแบบการบริหารคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงควรจะต้องนำ รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์มาประยุกต์ใช้ปัจจัยที่มี สรุปได้ดังนี้ ๑) หลักการปกครอง เป็น ภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความ เรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การ บริหารจัดการวัดที่ดีนั้นจะต้องมีการร่วมมือจากบุคคลต่างๆ เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการ ต้อง ได้รับความร่วมมือจากผู้เข้ามาอาศัยในวัด เพื่อดำเนินกิจกรรมในลักษณะต่างๆ นอกจากนี้ในการ บริหารจัดการจะต้องมอบหมายหน้าที่ให้สอดคล้องกับความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล และ สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่เหมาะสมต่อไป ๒) หลักการศาสนศึกษา เป็นภารกิจ ด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้ง แผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ ครอบคลุมถึงการ ที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลี และเป็นเจ้าสำนักเรียน นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ๓) หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชน ได้รับความทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจใน

^{๑๓๐} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิโรจน์คุณวิโร (วิโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอ โพนาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๓๑} สัมภาษณ์พระครูจาวรรณโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

หลักธรรมแล้วนำมาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัด กล่าวโดยสรุปการดำเนินการใดๆ ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัด นอกวัด ๔) หลักการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุ ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขต พุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษา ถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี ๕) หลักการศึกษา สงเคราะห์ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ โดยมุ่งให้พระภิกษุ สามเณร นักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน ๖) หลักการสาธารณ สงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อ พระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ รวมทั้งการให้วัดเป็น สถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้าย หรือผู้ป่วยยากไร้ การจัด ให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์สินส่วนตัว หรือชักชวนญาติโยม บริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ การให้การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์ต่างๆ ทั้งหมดนี้เมื่อดำเนินการครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ความมั่นคงของ พระพุทธศาสนาก็จะบังเกิดขึ้น อันจะส่งผลถึงการดำรงศีลธรรมที่จะตามมา^{๑๓๖} ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อม มีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรม นำการบริหารจัดการ โดยมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูล พระธรรมวินัย รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการ บริหารจัดการวัดที่ดีมีส่วนสำคัญยิ่งทำให้วัดและคณะสงฆ์มีความมั่นคง การบริหารจัดการคณะสงฆ์ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมีอคติทั้งปวง ตั้งมั่นใน หลักธรรมเป็นแกนหลักของการบริหารจัดการการปกครองอยู่เสมอ วัดในซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญของ คณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาจะเกิดความมั่นคง นั้นย่อมส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง และดำรงศีลธรรม นำสังคมสู่สันติสุขต่อไป^{๑๓๗} การบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อสร้างความมั่นคงให้ พระพุทธศาสนาไทยในปัจจุบันต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาที่มี ดังนี้ ๑) ปัญหาด้านระบบและรูปแบบใน

^{๑๓๖} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภรณ์ อาวอร่ามรัศมี ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

การบริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมาย บางส่วนไม่มีการประชุมปรึกษา วางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนาวัดอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการบริหารจัดการวัดตามความเคยชินที่เคยปฏิบัติมา ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน ๒) ปัญหาด้านผู้นำในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ส่วนมากยังขาดแบบแผน องค์กรความรู้ บทบาทความเป็นผู้นำ ตลอดจนการไม่สามารถนำพาปรับบทบาทของวัดให้เหมาะสมกับสังคมและกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากจึงเกิดปัญหาด้านต่างๆตามมา ๓) ปัญหาด้านการจัดบุคลากรในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ขาดบุคลากรที่ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีศักยภาพ เสียสละ ปัญหาพระเถรอันเป็นบุคลากรติดยาเสพติด และอบายมุขต่างๆ ๔) ปัญหาด้านงบประมาณในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณรายได้ในการบริหารจัดการวัดไม่แน่นอน จึงไม่สามารถบริหารจัดการงานวัดได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ทุกอย่าง เกิดปัญหาในการดูแลรักษาศาสนาสถาน หรือผู้บริหารใช้งบประมาณของวัดไปในทางไม่ถูกต้องกับวัตถุประสงค์ มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ๕) ปัญหาด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ บางวัดยังขาดแคลนด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์เครื่องมือที่จะช่วยจัดการในด้านการบริหารจัดการให้มีความทันสมัยทันเหตุการณ์และรวดเร็ว ประหยัดเวลา ผู้บริหารวัดยังไม่เห็นความสำคัญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการวัดที่ดี ๖) ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมโบราณวัตถุ พุทธศิลป์ อาคารสถานที่ ภูมิทัศน์ ธรรมชาติ ได้แก่ ปัญหาการวางระเบียบแบบแผนในการก่อสร้างเสนาสำคัญๆของวัด ทำให้สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดไม่มีระเบียบ ไม่สวยงาม บางอย่างไม่เหมาะสมกับสถานที่ และขาดการดูแลอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุในวัด ตลอดจนขาดการศึกษาเรียนรู้ในการอนุรักษ์อย่างเข้าใจ ๗) ปัญหาด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ อาจทำให้บริบทและวิถีชีวิตของชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไปเหมือนดังที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีต ซึ่งอาจจะส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนจำต้องห่างเหินกันมากยิ่งขึ้น การบุกรุกที่ดินและทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการแสวงหาผลประโยชน์ในด้านต่างจากวัดจนเกิดเป็นคดีความฟ้องร้องกันเป็นจำนวนมาก ปัญหาด้านการสื่อสารและการประสานงานความเข้าใจของวัด ความเข้าใจในระบบการทำงานร่วมกัน ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างมั่นคงของพระพุทธศาสนา ควรจะใช้การบริหารจัดการคณะสงฆ์ที่ดีตามที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ จากบทเรียนที่รับว่ามีปัญหาอะไร ต้องแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง ถูกวิธี เมื่อดำเนินการครบถ้วนแล้วความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น อันจะส่งผลถึงการดำรงอยู่ของศีลธรรมอันดี และความสงบสุขของสังคมอย่างยั่งยืนจะเป็นผลที่จะตามมาในที่สุด^{๑๓๔} ผู้บริหารจัดการคณะสงฆ์ต้องคำนึงถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนช่วยให้การบริหารจัดการวัดมีความร่วมสมัย ได้แก่ หลักสี่ปฐิธรรม อันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เป็นหลักการบริหารจัดการ

^{๑๓๔} สัมภาษณ์นางดวงธิดา ศศิณารกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

วัดมิได้มุ่งหวังกำไร หรือการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ได้บรรจุหลักการที่สร้างความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีความเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก โดยมีได้ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ หรือระบบทุนนิยมในปัจจุบัน แต่ให้ยึดหลักการอยู่ร่วมกันและรู้เท่าทันโลก อธิบายความสัมพันธ์ของการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า การนำหลักการบริหารเชิงพุทธศาสตร์ เข้ามาบูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบันถือว่าเป็นแนวทางใหม่ หรือเข้าสู่มิติของการบริหารงานที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และสร้างความสัมพันธ์ต่อบุคคล หรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอย่างชาญฉลาด รวมทั้งสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ต่อการบริหารงานอย่างยั่งยืนและมั่นคง^{๑๓๕} วัดเป็นรากฐานสำคัญยิ่งในการคงอยู่ของพระพุทธศาสนา วัดและผู้บริหารวัดต้องมีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ วัดและคณะสงฆ์ต้องให้ความสำคัญและตระหนักว่าวัดและพระพุทธศาสนาจะมั่นคงยั่งยืนอยู่ได้นั้น คณะผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์ทุกระดับต้องมีความรับผิดชอบต่อบุคคลและพระสงฆ์โดยรวมมากขึ้น การบริหารจัดการวัดมีความโปร่งใสมากขึ้น ให้ผู้อื่นสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปในคณะสงฆ์ได้ อันจะส่งผลให้ความเชื่อมั่น ความศรัทธาที่จะเกิดขึ้น ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา การดำรงอยู่ของศีลธรรม และสังคมสันติสุข จะเกิดขึ้นโดยทั่วกัน^{๑๓๖}

๔.๓.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอนที่ ๓ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี หัวข้อ ๓ นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา หัวข้อนำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน (ยั่งยืน) เป็นผลที่เกิดจากการศึกษาในหลักปริยัติแล้วนำไปปฏิบัติจนเป็นปฏิเวธ คือผลลัพธ์ที่จะนำสังคมให้มีสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยเทียบอันดับความสันติสุขระดับประเทศ ทุกภาคส่วนต้องดำเนินการที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน เริ่มต้นจากการกำหนดแนวทางที่จะปฏิบัติตั้งแต่การกำหนดพันธกิจ วิสัยทัศน์ แผนงาน โครงการ จนถึงกิจกรรม โดยหลักสำคัญที่สุดคือจากที่ได้กล่าวถึงในหัวข้อที่ ๑ หลักการทำให้พุทธศาสน์มั่นคง ได้กำหนดกรอบและแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนครบถ้วนแล้ว เมื่อสามารถดำเนินการได้ตามที่กำหนดแล้ว หัวข้อที่ ๒ หลักการดำรงศีลธรรม จะตามมาจากการที่พุทธบริษัทได้ดำรงตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ทุกคนยึดมั่นอยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม และหัวข้อที่ ๓ หลักการนำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืนจะเป็นผลที่ตามมาในท้ายที่สุด^{๑๓๗}

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ที่จะนำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ต้องใช้

^{๑๓๕} สัมภาษณ์นายธนากร นุ่นรัมย์ นักวิชาการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๓๖} สัมภาษณ์นางปทุมพร เมธาวิเศษสวัสดิ์ นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๓๗} สัมภาษณ์พระปิฎกโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

หลักการบริหารจัดการคณะสงฆ์ที่ประยุกต์การบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยใช้ปัจจัยในการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ขณะเดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องสอดประสานการปฏิบัติไปในทางเดียวกัน คือ ต้องยึดถือในธรรมวินัย ยึดมั่นในกฎ ระเบียบแบบแผน และวิธีปฏิบัติที่ยึดศีลธรรมเป็นหลัก^{๑๓๘} หลักการนำสังคัมสู่นิติสุขอย่างยั่งยืน ต้องนำหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนหลักให้พุทธบริษัทยึดถือ โดยต้องนำหลักการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน มาประยุกต์การบริหารจัดการปัจจัยที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จากนั้นผู้บริหารต้องดำเนินการด้วยหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อันจะนำมาซึ่งสังคัมสู่นิติสุขในท้ายที่สุดนั่นเอง^{๑๓๙} รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ เพื่อสร้างการนำสังคัมสู่นิติสุขอย่างยั่งยืน ผู้บริหารจัดการคณะสงฆ์ควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง ควรปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เข้ามา ขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ทั้งนี้ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามหลัก ๖ ด้าน โดยใช้ปัจจัยในการบริหาร ๔ ด้านมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด^{๑๔๐} รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา หัวข้อนำสังคัมสู่นิติสุขอย่างยั่งยืน ต้องดำเนินการเกี่ยวกับการทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความมั่นคงก่อน โดยการบริหารจัดการองค์กรคณะสงฆ์ให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง และผู้บริหารจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความคาดหวังทางสังคมเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการพยายามให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น เน้นรูปแบบการทำงานเป็นทีม^{๑๔๑} รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในหลักการนำสังคัมสู่นิติสุขอย่างยั่งยืน ต้องเริ่มจากการที่ผู้ที่มีอำนาจในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติลงมาจนถึงผู้ปฏิบัติที่เป็นคนสุดท้าย และจะต้องดำเนินการในทุกด้านพร้อมกันในลักษณะภาพรวม ตั้งแต่การบริหารจัดการปัจจัยองค์ประกอบของศาสนา ต้องดำเนินการด้วยความถูกต้อง ชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มาจนถึงการบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามหลัก ๖ ด้าน ผู้บริหารจัดการต้องมีธรรมาภิบาลในการดำเนินการ สังคมจะสงบสุขอย่างยั่งยืนได้จริงวัดได้จากความ

^{๑๓๘} สัมภาษณ์พระราชวัลลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๓๙} สัมภาษณ์พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๔๐} สัมภาษณ์พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๔๑} สัมภาษณ์พระครูจริยาธรรมานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สงบ เรียบร้อย ความปลอดภัยในสังคมนั่นเอง^{๑๔๖} รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของ พระพุทธศาสนา หัวข้อการนำสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน ต้องเน้นไปที่การพัฒนา โดยเฉพาะด้าน บุคลากรต้องเริ่มตั้งแต่การบริหารงานบุคคลที่มีความละเอียดและเป็นขั้นตอน ในการกลั่นกรองรับ บุคคลเข้ามาบวชโดยที่ในการอุปสมบทมีพระอุปัชฌาย์เป็นประธานในการอุปสมบทและต้องรับความ เห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์พร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท และการบริหารระบบ การศึกษาในพระพุทธศาสนาที่จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ครอบคลุมที่บุคคลนั้นยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้ผู้นั้นจะต้องได้รับการศึกษาอบรมในด้านพระธรรมวินัย ต่อไป กระบวนการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี^{๑๔๗} รูปแบบการ จัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในด้านการนำสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน ต้องเริ่มที่การ พัฒนาการพระสังฆาธิการที่มีอำนาจในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านก่อนโดยต้องดำเนินการ เป็นขั้นตอน ดังนี้ ๑) ด้านการปกครอง ต้องมีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดย กำหนดให้มืองค์กรหรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อจะพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการ ปกครองโดยตรง ควรยึดหลักพระธรรม วินัยเป็นหลักในการปกครอง ๒) ด้านการศึกษา การ พัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการศาสนศึกษาที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย มีการศึกษาพระปริยัติธรรม สายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น ให้พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการศึกษาให้รู้เท่าทัน ทางโลก ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดย มุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการศึกษา ให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ เพิ่มการอบรมทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนแก่พระภิกษุ รวมถึงการจัด อุทยานการศึกษาภายในวัด และการอำนวยความสะดวกให้สถานศึกษามาจัดกิจกรรมภายในวัด ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษา ของสมัยปัจจุบันมีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและ พิมพ์ ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ มีการเผยแผ่ เจริญผ่านสื่อต่างๆ เช่น วารสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ๕) ด้านสาธารณูปการ การพัฒนา พระสังฆาธิการในด้านการสาธารณูปการในยุคโลกาภิวัตน์ เน้นด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ ไม่ให้มี การก่อสร้างวัดเกินความจำเป็น ควรพิจารณาสร้างแต่สิ่งจำเป็นกับการใช้สอยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะ ได้รับว่าคุ้มค่าหรือไม่ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ การพัฒนาพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ควรจะ

^{๑๔๖} สัมภาษณ์พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๔๗} สัมภาษณ์พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๑

สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนรอบข้าง กับสังคมภายนอก ควรจะรู้เรื่องความเดือดร้อนของญาติโยมให้ทั่วถึง โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา หรืออาจจะประชุมหารือกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ควรจัดให้มีการฝึกอาชีพ พัฒนาแนะนำอาชีพให้เหมาะสมกับคนทุกคนในชุมชน^{๑๔๔} รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างสังคมผู้สันติสุขอย่างยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มต้นที่การบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยประยุกต์การบริหารจัดการโดยอาศัยปัจจัยในการบริหาร ๔ ด้าน คือ ๑) งบประมาณ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) วัตถุประสงค์การบริหารจัดการโดยอาศัยปัจจัยในการบริหาร ๔ ด้าน คือ ๑) งบประมาณ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) วัตถุประสงค์ และ ๔) บุคลากร โดยผู้บริหารจัดการตั้งยึดหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดีงามมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุ สามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ นับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตาม^{๑๔๕} รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างสังคมผู้สันติสุขอย่างยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มที่การปกครองซึ่งพระสังฆาธิการที่เริ่มต้นคือเจ้าอาวาสที่มีภารกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ตามภารกิจของคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธา ความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุกๆด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา กล่าวว่าการบริหารวัด คือการปกครองบังคับบัญชา กำกับ ดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ของวัดให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหาร

^{๑๔๔} สัมภาษณ์พระครูนิวริฐธรรมารณ เจ้าคณะตำบลสีหมื่น อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๔๕} สัมภาษณ์พระครูสมุห์วิโรจน์คุณวิโร (วิโรจน์ ต้นบริบูรณ์) เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

จัดการวัดทุกด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษา และปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจัดการวัดที่ดีมีคุณภาพจึงเป็นหลักทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืนสืบต่อไป^{๑๕๖}

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา หัวข้อการสร้างสังคมผู้สันติสุขอย่างยั่งยืน ต้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๒๕๖๐-๒๕๖๔ “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” โดยดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ตามพันธกิจคณะสงฆ์ ๖ ด้าน ดังนี้ **๑) ด้านการปกครอง** มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรผ่านสื่อ การเจริญพระพุทธรูปมนต์เฉลิมพระเกียรติ การบรรพชาอุปสมบท ถวายเป็นพระราชกุศล การปฏิบัติธรรม เป็นต้น (๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย (๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น พระสังฆาธิการ พระอุปัชฌาย์ พระจริยานิเทศก์ พระวินยาธิการ ตลอดจนไวยาวัจกร และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และ (๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการบริหารจัดการศาสนสมบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา **๒) ด้านศาสนศึกษา** มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท (๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย (๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และ (๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน **๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์** มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษา และทรัพยากรทางการศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่คนทุกชั้น (๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการ โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายด้านการศึกษา ตามหลัก “บ ว ร”

^{๑๕๖} สัมภาษณ์พระครูจาวรรณโกวิท เจ้าอาวาสวัดศรีชมภู อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น พัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ หลักสูตรพุทธศาสนาวินิจฉัย หลักสูตรพระอภิธรรมสำหรับคฤหัสถ์ เป็นต้น (๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัย ครูสอนโรงเรียนการกุศล เป็นต้น เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และ (๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ เป็นต้น **๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เช่น จัดทำแผนแม่บทการเผยแผ่เชิงรุก การเพิ่มช่องทางการสื่อสารเชิงรุกสำหรับกิจการพระพุทธศาสนา พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธผ่านสถานีวิทยุ โทรทัศน์ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น เพิ่มศักยภาพทางปัญญาของศาสนบุคคล เช่น พัฒนาพระนักเผยแผ่ ส่งเสริมชมรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น (๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล คือ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระวิปัสณาจารย์ (๓) พัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง สำหรับสถานที่ปฏิบัติธรรม พระวิปัสณาจารย์ พระนักเผยแผ่ และ (๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่ **๕) ด้านสาธารณูปการ** มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการวัดเสริมสร้างความสุข (๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย (๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น เพิ่มศักยภาพของพระนवरรมเชิงพุทธ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมให้เข้มแข็ง และ (๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน **๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์** มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาให้เข้มแข็ง ผ่านกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ผู้ได้รับความเดือดร้อน ไร้ที่พึ่ง (๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้

ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น หลักสูตรพระนักพัฒนา หลักสูตรสัมมาชีพ หลักสูตรสาธารณสงเคราะห์เชิงพุทธ เป็นต้น(๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และ (๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ^{๑๔๗}

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา หัวข้อการสร้างสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน ต้องคำนึงถึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้พระพุทธศาสนาได้เจริญมั่นคงอยู่ได้ต่อไป โดยใช้แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ๓ ประการ ได้แก่ ๑) บูรณาการการบริหารงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วยการจัดตั้งกรรมการสงฆ์ การจัดทำแผนพัฒนากิจการคณะสงฆ์ในทุกกระดับ และการจัดตั้งสำนักงานบริหารกิจการสงฆ์/กรรมการสงฆ์ในทุกจังหวัด ๒) การพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำพระสังฆาธิการ การพัฒนาสถาบันผู้บริหารพระสังฆาธิการ และการพัฒนาเครือข่ายการทำงานของพระสังฆาธิการ ๓) การส่งเสริมการนำหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารในการพัฒนาองค์กร/กรรมการสงฆ์/กิจการคณะสงฆ์การพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ที่เชื่อมโยงกับภาครัฐและภาคประชาชน^{๑๔๘} รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน ควรจะดำเนินการตามแผนปฏิรูปพระพุทธศาสนา โดยต้องดำเนินการใน ๒ หัวข้อสำคัญ คือ ๑) ด้านการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ ต้องเริ่มต้นที่การบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการเผยแผ่ (๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ ๒) ด้านพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ให้มีความรักและหวงแหนในพุทธมณฑล เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนบุคคล ด้วยการพัฒนาจิต เจริญปัญญา (๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย (๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา โดยการจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑล ศูนย์กลาง

^{๑๔๗} สัมภาษณ์นายสนธยา เสนเอี่ยม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริภัทร์ อวาร่วมรัมย์ ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

พระพุทธศาสนาของโลก ๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ^{๑๔๙} รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา หัวข้อนำสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน ที่สำคัญคือ “การบริหารจัดการตามกรอบการพัฒนาคณะสงฆ์” ทั้ง ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ และผสมผสานร่วมกันกับหลัก “ปัญจบริหาร” อันจะนำไปสู่ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความศรัทธาของพุทธ ศาสนิกชน การร่วมกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การมีศาสนทายาทเพื่อสืบทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน^{๑๕๐} การนำสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนจากการจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงนั้น ต้องมาจากการปกครองคณะสงฆ์ไทยที่เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย คือ การปกครองคณะสงฆ์จะยึดพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครอง โดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในสถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ที่ทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงอยู่มาได้จนถึงปัจจุบัน แต่เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ มีการรับกระแสวัฒนธรรมและค่านิยมจากต่างประเทศก่อให้เกิดวิกฤตต่อสถาบันทั้ง ๓ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา โดยมีปัจจัยสำคัญคือภัยภายในและภัยภายนอก แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ๓ ประการ ได้แก่ ๑) บูรณาการการบริหารงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วยการจัดตั้งกรรมการสงฆ์ การจัดทำแผนพัฒนากิจการการคณะสงฆ์ในทุกระดับ และการจัดตั้งสำนักงานบริหารกิจการสงฆ์/กรรมการสงฆ์ในทุกจังหวัด ๒) การสนับสนุนงานบริหารการปกครองคณะสงฆ์ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำพระสังฆาธิการ การพัฒนาสถาบันผู้บริหารพระสังฆาธิการ และการพัฒนาเครือข่ายการทำงานของพระสังฆาธิการ ๓) การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ ประกอบด้วย การส่งเสริมการนำหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารในการพัฒนาองค์กร/กรรมการสงฆ์/กิจการคณะสงฆ์การพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่เชื่อมโยงกับภาครัฐและภาคประชาชน^{๑๕๑}

^{๑๔๙} สัมภาษณ์นางดวงจิตา ศศิณารกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๕๐} สัมภาษณ์นายธนากร นุ่นรัมย์ นักวิชาการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

^{๑๕๑} สัมภาษณ์นางปทุมพร เมธาวิเศษสวัสดิ์ นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑๕ รูป/คน อัน ประกอบไปด้วย พระสังฆาธิการที่เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๑๐ รูป และ ๒) ผู้บริหารสำนักพุทธศาสนาในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๕ คน ในจังหวัดราชบุรี นำมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย พระสังฆาธิการที่เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรม และคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๑๒ รูป/คน ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” ครั้งนี้ มีผู้ที่ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๒ รูป/คน สรุปผลการสนทนากลุ่มได้ดังนี้

ผู้วิจัยนำเสนอผลการค้นพบจากการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดสรุปโดยย่อ ดังต่อไปนี้

๔.๔.๑ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ตอนที่ ๑ สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

สภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ด้านปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ เห็นว่านอกจากปัจจัยหลักที่ใช้จำนวน ๔ องค์ประกอบคือ งบประมาณ วัตถุประสงค์ บุคลากร และบุคลากร เห็นควรให้เพิ่มการจัดการ เข้าเป็นองค์ประกอบที่ ๕^{๕๖} ปัจจัยที่ใช้ในการบริหารเพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา มีหลายองค์ประกอบ และที่มาจากหลายทาง เช่น ด้านงบประมาณ ส่วนมากมาจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา การดูแลการเก็บรักษา การเบิกจ่าย การควบคุม และการตรวจสอบ ยังไม่ดีเท่าที่ควร^{๕๗} ปัจจัยที่ใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์มีหลายอย่าง คือ ๑) งบประมาณ ได้มาจากการบริจาค ได้แก่ ผ้าป่า กฐิน ได้มาจากการอุดหนุนโดยภาครัฐ และผลประโยชน์ที่มาจากวัดเอง การดูแล การเก็บรักษา การเบิกจ่าย ส่วนมากดำเนินการโดยเจ้า

^{๕๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร. วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๕๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร์ อาจารย์ประจำ ม.ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.จว.ราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

อวาสา ๒) วัตถุประสงค์ มีจำนวนมาก ได้แก่ พระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญ หอมน้ำห้องสุขา โรงทาน ได้มาจากการดำเนินการเองจากคณะสงฆ์เอง หรือจากภาครัฐ ภาคเอกชนจัดหาจัดสร้างให้

๓) วัตถุประสงค์ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ สื่อประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ส่วนใหญ่ทุกวัดมี สิ่งอำนวยความสะดวกครบ ๔) บุคลากร ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร พนักงานประจำ ลูกจ้างชั่วคราว การรับเข้า การให้ออก การให้ค่าตอบแทน การดูแลรักษา เจ้าอาวาสและมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่^{๑๕๔} ด้านปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ได้แก่ ๑) งบประมาณ ได้แก่ งบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรมาอุดหนุน งบประมาณจากการบริจาคของประชาชน งบประมาณสนับสนุนจากภาคีองค์กรการกุศล และงบประมาณจากการเก็บผลประโยชน์และดอกผลของวัดเอง

๒) วัตถุประสงค์ในบริบทของพระพุทธศาสนา มีอยู่หลายด้าน เช่น ศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ฯลฯ ในส่วนของสิ่งที่เป็นวัตถุประสงค์ที่จับต้องได้หรือสังหาริมทรัพย์ ๓) วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ยานพาหนะ วัสดุสำนักงาน อุปกรณ์สื่อสาร สื่อประชาสัมพันธ์ ฯลฯ ซึ่งในปัจจุบันถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่ง วัดทุกวัดมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ การได้มาส่วนมากได้มาพร้อมกับวัตถุประสงค์และความเจริญของบ้านเมือง และ ๔) บุคลากรของคณะสงฆ์ ได้แก่ พระ ซึ่งเจ้าอาวาสถือเป็นผู้มีอำนาจปกครองสูงสุดในวัด พนักงาน ลูกจ้าง อาสาสมัครของวัด การบริหารจัดการ^{๑๕๕} ปัจจัยการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ ได้แก่ งบประมาณแผ่นดิน งบประมาณจากภาคเอกชนองค์กรเพื่อการกุศล และงบประมาณจากการบริจาคของประชาชน มีการตรวจสอบจากภาครัฐ ด้านวัตถุประสงค์ ได้แก่ พระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญ หอมน้ำห้องสุขา โรงทาน ได้มาจากการดำเนินการเองจากคณะสงฆ์เองหรือจากภาครัฐ ภาคเอกชนจัดหาจัดสร้างให้ มีการรักษาการซ่อมบำรุง ปรับปรุงในส่วนที่ชำรุดทรุดโทรม ด้านวัตถุประสงค์ ได้แก่ ยานพาหนะ รถยนต์ วัสดุสำนักงาน เครื่องมือสื่อสาร สื่อประชาสัมพันธ์ ปกติวัดจะจัดหาเอง บริหารจัดการเอง ภาครัฐจะเข้ามาช่วยเหลือบ้างในด้านการขึ้นบัญชีทะเบียน ด้านบุคลากรของคณะสงฆ์ ได้แก่ พระ พนักงาน ลูกจ้าง มีการบริหารงานโดยเจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งถือว่าเป็นเจ้าพนักงาน และมีค่าตอบแทนเรียกว่านิตยภัต ซึ่งมีระเบียบการกำหนดไว้^{๑๕๖}

^{๑๕๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมงคลธรรมภรณ์ เจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี. จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๕๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูชินวรานุวัตร, ดร. เจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี.จว.ราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๕๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายธีรเดช จันทรัตน์ รักษาการผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนา จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๔.๔.๒ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ตอนที่ ๒ วิเคราะห์การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ เป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช รูปแบบการปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะหนใหญ่ มหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลาง กับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน และกำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล โดยมีรองเจ้าคณะ เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะชั้นนั้นๆ พระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกตำแหน่ง เรียกว่าพระสังฆาธิการ^{๑๕๗} การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ด้านการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง เป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการตามลำดับชั้น ๒) ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ การให้วัดที่มีศักยภาพจัดการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและการศึกษาสายสามัญ ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การจัดพระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนศีลธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนปกติของการศึกษาสายสามัญและสอนเสริมวิชาธรรมศึกษา ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ ๕) ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ การแบ่งแยกเขตพุทธาวาสเขตสังฆาวาสให้เป็นสัดส่วน ดูแลให้สะอาดเรียบร้อยและมีการบูรณปฏิสังขรณ์ให้ดี ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์สาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา การให้ความช่วยเหลือเหตุภัยพิบัติ^{๑๕๘} วิเคราะห์การจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคง ได้แก่ ด้านการปกครอง ทุกวัดจะยึดแนวทางแบบเดิมๆ คือ มีเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ ในปัจจุบันถือว่าเข้มแข็งแต่ไม่มีพระที่จะศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์คณะสงฆ์ทำติดกันอยู่แล้ว เพราะว่าเยาวชน นักเรียนในเขต ให้เน้นด้านศึกษาสงเคราะห์วัดในเขต เยาวชนในวัดในเขตของตัวเอง ก่อน ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ สิ่งก่อสร้าง หมายถึง วัด ทุกวัดมีโบสถ์ มีกุฏิ มีวิหาร มีศาลา สิ่งก่อสร้างที่มีอยู่ประจำวัดต่างๆ เหล่านี้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่จะดูแล และด้านสาธารณสงเคราะห์ ไม่มีการจัดตั้งศูนย์สาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา แต่ให้การสนับสนุนหากมี

^{๑๕๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร. วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๕๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต รองคณบดี คณะสังคมศาสตร์ มจร.วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

การร้องขอการสนับสนุน ไม่มีการจัดให้มีคลังสิ่งของที่จำเป็นในการยังชีพเบื้องต้นสำหรับการช่วยเหลือ^{๑๕๙} ด้านการปกครอง นอกจากนี้ที่ต้องดำเนินการตามที่มีบัญญัติใน พ.ร.บ.คณะสงฆ์ และคำสั่งมหาเถรสมาคมและ วัดยังดำเนินการ การจัดการปกครองภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีการออกกฎระเบียบของวัดโดยไม่ขัดกับพระธรรมวินัย ด้านการศาสนศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้พระเรียนตามสำนักเรียนใหญ่ๆ มีบุคลากรมีสถานที่ที่เพียงพอและต้องมีทุนทรัพย์พอสมควร ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ปัจจุบันมีนโยบายสนับสนุนพระสอนศีลธรรมให้โรงเรียนต่างๆ คือสอนศีลธรรมในหลักสูตร สอนพุทธศาสนาในหลักสูตร นอกจากเรียนในหลักสูตรแล้วจะมีเสริมวิชาธรรมศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ การเผยแผ่ เช่น การรณรงค์โครงการรักษาศีล ๕ ถือว่าเป็นการเผยแผ่ เผยแผ่หลักธรรม รณรงค์ให้ประชาชนรักษาศีล อันนี้เป็นเรื่องของศีล ส่วนทาน ก็เป็นเรื่องปกติอยู่แล้วเป็นธรรมเนียมเป็นวัฒนธรรม ด้านการสาธารณูปการ เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสที่จะดูแล เน้นให้มีศิลปะในลักษณะที่เป็นพุทธศิลป์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือกรณีเกิดภัยพิบัติ เช่น กรณีน้ำท่วมวัดให้อบต.ให้ประสานกับพื้นที่น้ำท่วม^{๑๖๐} การจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคง เป็นงานที่คณะสงฆ์วางแนวทางในการปกครองคณะสงฆ์ไว้เป็นแบบแผนตามกฎหมายของมหาเถรสมาคมทุกฉบับกำหนดไว้ว่า ส่วนราชการมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (๑) ศึกษาวิเคราะห์ และรายงานข้อมูลสารสนเทศด้านพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด และเสนอแนะแนวทางแก้ไข (๒) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการของหน่วยงาน (๓) ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา (๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแหล่งภูมิปัญญาของชุมชน (๕) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านพุทธศาสนศึกษา (๖) ประสานงาน และสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ (๗) ส่งเสริมการปฏิบัติศาสนพิธีและกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา^{๑๖๑} การจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคง ดำเนินการหลักพระพุทธศาสนา คือสืบทอดมาจากคำสอน เวลาผ่านไปไม่สามารถรับประกันได้ว่าบุคลากรทางพระพุทธศาสนาจะมั่นคงในพระธรรมวินัย การปกครองดูแลคณะสงฆ์สังคมเข้ามากดดันมาก มุ่งมั่นในการที่จะแก้ปัญหาอย่างเด็ดเดี่ยว อาศัยกฎหมายบ้านเมืองยาก^{๑๖๒}

^{๑๕๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มจร. วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๖๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ, ดร. เจ้าอาวาสวัดหนองประทูน อำเภอมืองจังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๖๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางนภสร โศรกศรี วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๖๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายณัฐสิทธิ์ บุญเนียม ไวยาวัจกร วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๔.๔.๓ ผลการสังเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ตอนที่ ๓ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา มีกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณฯ ต้องอยู่ในกรอบของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ตามพันธกิจ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ที่เป็นเรื่องของความมั่นคง ในฐานะเป็นองค์กรที่รับใช้พระศาสนา ได้รับการสถาปนาจากล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ ให้เป็นสถาบันทางการศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง ไม่ใช่เอาพระไตรปิฎกมาศึกษาอย่างเดียว แต่แปลงจากพระไตรปิฎกมาสู่ภาคการปฏิบัติ เห็นด้วยกับ ผู้วิจัยมองเห็นว่ารูปแบบความมั่นคงพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัดในกรอบการวิจัยแต่ละด้าน สามารถ กำหนดรูปแบบเพื่อให้เกิดความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัดได้ น่าจะกำหนดเป็น รูปแบบการปฏิบัติให้เกิดความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ตามกรอบการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ ๖ ด้าน ด้านรวมกับการพัฒนาภุมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก^{๑๖๓} รูปแบบ การจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ควรกำหนดเป็นแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้จริง ได้แก่ ๑) หัวข้อพุทธศาสน์มั่นคง ได้แก่ (๑) นำระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ โดย ประยุกต์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย (๒) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่น จากประชาชน โดยการประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ๒) หัวข้อดำรงศีลธรรม ได้แก่ (๑) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้ทันสมัย โดยการพัฒนาความรู้ความสามารถพระ สังฆาธิการ (๒) การพัฒนาระบบการควบคุมการตรวจสอบให้ทันสมัย โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มามาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ๓) หัวข้อนำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ได้แก่ (๑) การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ โดยการปลูกฝังศรัทธาใน พระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่างๆ (๒) การพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก โดยการจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑลให้ทันสมัย^{๑๖๔} รูปแบบการจัดการเพื่อความ มั่นคงของพระพุทธศาสนา ควรเริ่มที่การบริหารงานจัดการคณะสงฆ์ที่เหมาะสมดิงตามกรอบที่มหา เถรสมาคมกำหนดไว้ทั้ง ๖ ด้านด้วยระบบคุณธรรม ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การ เผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ต่อด้วยการสร้างความ เชื่อมั่น ความศรัทธาจากประชาชน การพัฒนาบุคลากรในองค์กรพระพุทธศาสนา และการปฏิรูป

^{๑๖๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มจร. วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๖๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต รองคณบดี คณะสังคมศาสตร์ มจร. วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งระบบ^{๑๖๕} รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ควรปรับเปลี่ยนระบบ รูปแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ตั้งแต่การนำเสนอหลักธรรมคำสอนควรต้องเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการสอน สำหรับแนวทางการปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการวัดที่ดี คือ การบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ มาปรับเข้ากับปัจจัยที่ใช้ในการบริหารจัดการคือ การจัดการงาน เงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินงานภายในคณะสงฆ์เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม^{๑๖๖} รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา คือการนำรูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อเรียกความศรัทธา ความเชื่อมั่นจากองค์กรคณะสงฆ์เอง และจากประชาชน โดยการดำเนินการจัดการ ดังนี้ ๑) ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยในวัดหรือชุมชนเดียวกันนั้น ๒) ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลักเสมอในการบริหารจัดการงานวัดนั้นๆ จะละเลยเสียไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัย ๓) ศาสนสถาน ได้แก่ ศาสนวัตถุหรือศาสนสมบัติ ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นสังฆาริทธิ์ทรัพย์ และอสังฆาริทธิ์ทรัพย์ และ ๔) ศาสนพิธี ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและชุมชน อันจัดเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสังคมทั่วไป^{๑๖๗} รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสมีความสำคัญสูงสุดเพราะมีภารกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ตามภารกิจของคณะสงฆ์ ๖ ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยใช้ปัจจัยการบริหาร ๔ อย่าง ได้แก่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร^{๑๖๘} รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ต้องใช้หลักคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการและการปกครองบังคับบัญชา ตามหลักการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้านเป็นตัวตั้งโดยต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ใช้ในการบริหารที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมและการจัดการทรัพย์สิน

^{๑๖๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาบุญรอด มหาวีโร, ดร. อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มจร. วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๖๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร์ อาจารย์ประจำ ม.ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๖๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มจร. วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๖๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดไพฑูริย์ ญาณวิบูล. อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มจร. วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์และนโยบาย^{๑๖๙} รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนานั้น ต้องเริ่มที่การบริหารจัดการคณะสงฆ์ทุกระดับต้องนำหลักธรรมอันดีงามเหมาะสมไปปรับประยุกต์ให้เกิดความเป็นธรรมแก่คณะสงฆ์ ตามการบริหารจัดการคณะสงฆ์ตามที่มีกำหนดไว้คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ เป็นแบบบูรณาการและมีความสัมพันธ์ภาพในการพัฒนาคน พัฒนาคณะสงฆ์ พัฒนาวัด พัฒนาศาสนาพระพุทธศาสนาและส่งผลไปถึงการพัฒนาสังคม ประเทศชาติเป็นการบริหารจัดการวัดที่มีการพัฒนาพลวัตและมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นสมดุลงอกดีกับธรรมชาติ^{๑๗๐} ผู้บริหารคณะสงฆ์ควรมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารจัดการไปพร้อมกับความเจริญ ส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ผู้ที่บริหารจัดการวัดและคณะสงฆ์ ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม^{๑๗๑} การบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ต้องปรับเปลี่ยนระบบรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รูปแบบการบริหารคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงจะต้องนำรูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์มาประยุกต์ใช้ปัจจัยที่มี สรุปได้ดังนี้ ๑) หลักการปกครอง เจ้าคณะปกครองต้องดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ๒) หลักการศาสนศึกษา เป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ๓) หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำมาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ๔) หลักการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม ๕) หลักการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มี

^{๑๖๙} สนนากลุ่มเฉพาะ พระมงคลธรรมาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี. จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๗๐} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูชินวรานุวัตร, ดร. เจ้าคณะตำบลท่าผา อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๗๑} สนนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ, ดร. เจ้าอาวาสวัดหนองปรือ อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ ๖) หลักการสาธารณสงเคราะห์ เป็นการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ^{๑๗๒} รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ต้องคำนึงถึงสภาพปัญหาที่มี ดังนี้ ๑) ปัญหาด้านระบบและรูปแบบในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ เจ้าอาวาสบางรูปขาดวิสัยทัศน์ ขาดเป้าหมาย ขาดการประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และชุมชน ๒) ปัญหาด้านผู้นำในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ส่วนมากยังขาดแบบแผน องค์ความรู้ บทบาทความเป็นผู้นำ การไม่สามารถปรับบทบาทของวัดให้เหมาะสมกับสังคมและกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ๓) ปัญหาด้านการจัดบุคลากรในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีศักยภาพ เสียสละ ปัญหาพระเถรอันเป็นบุคลากรติดยาเสพติด และอบายมุขต่างๆ ๔) ปัญหาด้านงบประมาณในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ปัญหาด้านงบประมาณ จึงไม่สามารถบริหารจัดการงานวัดได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ทุกอย่าง เกิดปัญหาในการดูแลรักษาศาสนาสถาน หรือผู้บริหารใช้งบประมาณของวัดไปในทางไม่ถูกต้องกับวัตถุประสงค์ มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ๕) ปัญหาด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ในการบริหารจัดการวัด ได้แก่ บางวัดยังขาดแคลนด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์เครื่องมือที่จะช่วยจัดการในด้านการบริหารจัดการให้มีความทันสมัยทันเหตุการณ์และรวดเร็ว ประหยัดเวลา ๖) ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาการวางระเบียบแบบแผนในการก่อสร้างเสนาสำคัญๆของวัด ทำให้สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดไม่มีระเบียบ ไม่สวยงาม และขาดการดูแลอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุในวัด ๗) ปัญหาด้านความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ ปัญหาด้านการสื่อสารและการประสานงานขาดความเข้าใจในระบบการทำงานร่วมกัน ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ควรจะใช้การบริหารจัดการคณะสงฆ์ที่ดี จากบทเรียนที่รับว่ามีปัญหาอะไร ต้องแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง ถูกวิธี เมื่อดำเนินการครบถ้วนแล้วความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น อันจะส่งผลถึงการดำรงอยู่ของศีลธรรมอันดี และความสงบสุขของสังคมอย่างยั่งยืนจะเป็นผลที่จะตามมาในที่สุด^{๑๗๓} รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ที่จะนำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ต้องใช้หลักการบริหารจัดการคณะสงฆ์ที่ประยุกต์การบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยใช้ปัจจัยในการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยหลักการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาลของผู้บริหาร ขณะเดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องสอดประสานการปฏิบัติไปในทางเดียวกัน คือ ต้องยึดถือในธรรมวินัย ยึดมั่นในกฎ ระเบียบแบบแผน และวิธีปฏิบัติที่ยึดศีลธรรมเป็นหลัก^{๑๗๔}

^{๑๗๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายธีรเดช จันทรัตน์ รักษาการผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนา จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๗๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางนภสร โครกศรี วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

^{๑๗๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายณัฐสิทธิ์ บุญเนียม ไวยาวัจกร วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอข้อมูลให้ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน จนสามารถนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ เรื่องการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาระดับจังหวัด ด้านรูปแบบการบริหารจัดการพระพุทธศาสนา หัวข้อพุทธศาสน์มั่นคง หัวข้อดำรงศีลธรรม และหัวข้อนำเสนอสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ได้ดังนี้

๔.๕.๑ นำหลักคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์

โดยประยุกต์การบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังนี้

๑) การปกครอง ได้แก่ การดูแลคุ้มครอง โดยเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครองต้องดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

๒) การศาสนศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง การจัดพระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม-บาลี สนามหลวง เป็นผู้อำนวยการหรือเป็นประธานจัดสอบธรรม-บาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียน การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกวิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบ โดยดำเนินการในทุกวิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ การจัดกิจกรรมต่างๆ

๔) การสาธารณูปการ ได้แก่ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส การบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด

๕) การศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝนอบรมแก่ประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ โดยการจัดการศึกษา

เป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งให้พระภิกษุสามเณร นักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน

๖) การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนทั่วไป เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกรุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ

๔.๕.๒ สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชน

โดยการนำรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยแยกการดำเนินการใน ๔ หัวข้อ ดังนี้

๑) ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยในวัดหรือประชาชนชุมชนเดียวกันนั้น ผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการต้องดำเนินการแยกตามกลุ่ม ฝ่ายบรรพชิตดำเนินการตามพระธรรมวินัย ตามกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ฝ่ายฆราวาสดำเนินการตามรูปแบบการแนะนำ อบรม สั่งสอนให้ประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมอันดีงาม

๒) ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลักเสมอในการบริหารจัดการงานวัดนั้นๆ จะละเอียดเสียไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัย ซึ่งจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่แต่งเติมให้เกิดความผิดเพี้ยน

๓) ศาสนสถาน ได้แก่ ศาสนวัตถุหรือศาสนสมบัติ ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นสังฆาริมทรัพย์ และอสังฆาริมทรัพย์ ต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการให้คงอยู่ มีการดูแลบำรุงรักษา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนา

๔) ศาสนพิธี ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและชุมชน อันจัดเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวพันกับสังคมทั่วไป เพราะมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก นอกจากต้องจัดการงานพิธีให้มีและต่อเนื่องแล้ว ต้องคำนึงถึงความเจริญทางด้านวัตถุที่มีเข้ามา ทั้งนี้ต้องดำรงความเป็นศาสนพิธีที่เป็นหลักพุทธศาสนาแท้ๆไว้ด้วย

๔.๕.๓ พัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้ทุกด้าน

โดยการพัฒนาความรู้ความสามารถพระสังฆาธิการที่มีอำนาจในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านก่อน ด้วยการดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง ต้องมีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยกำหนดให้มีองค์กรหรือสถาบันที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อจะพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยตรง ควรยึดหลักพระธรรม วินัยเป็นหลักในการปกครอง

๒) ด้านการศาสนศึกษา ให้พระสังฆาธิการในด้านการศาสนศึกษาคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น ให้รู้เท่าทันทางโลก

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ให้พระสังฆาธิการมุ่งเน้นการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการศึกษา ให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ เพิ่มการอบรมทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนแก่พระภิกษุ รวมถึงการจัดอุทยานการศึกษาภายในวัด และการอำนวยความสะดวกให้สถานศึกษามาจัดกิจกรรมภายในวัด

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบันมีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ มีการเผยแผ่เชิงรุกผ่านสื่อต่างๆ เช่น วารสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

๕) ด้านสาธารณูปการ ให้พระสังฆาธิการมีความรู้และรับทราบการสาธารณูปการในยุคโลกาภิวัตน์ที่เน้นด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ ไม่ให้มีการก่อสร้างวัดเกินความจำเป็น ควรพิจารณาสร้างแต่สิ่งจำเป็นและเหมาะสมกับการใช้สอยค่านึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับว่าคุ้มค่าหรือไม่

๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ การพัฒนาพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนรอบข้าง กับสังคมภายนอก ควรจะรู้เรื่องความเดือดร้อนของญาติโยมให้ทั่วถึง โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา หรืออาจจะประชุมหารือกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ควรจัดให้มีการฝึกอบรม พัฒนาแนะนำอาชีพให้เหมาะสมกับคนทุกคนในชุมชน

๔.๕.๔ พัฒนารูปแบบการคุ้มครองและตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ทันสมัย

โดยการพัฒนาด้านการบริหารจัดการให้ทันสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก

๑) พัฒนาการด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ การบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารจัดการไปพร้อมกับความเจริญ ส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ผู้ที่บริหารจัดการวัดและคณะสงฆ์ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น

๒) สร้างหลักระเบียบ กติกา ที่สอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนและอุปถัมภ์บำรุงศาสนบุคคลที่ปฏิบัติถูกต้อง ปกป้องคุ้มครองเมื่อเห็นว่าไม่ได้รับความเป็น

ธรรม หรือเกิดความไม่ปลอดภัย ร่วมมือกันในการสรรหาศาสนทายาทและส่งเสริมพัฒนาให้มีสมรรถภาพสูงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนสถาน โดยการกำหนดหลักเกณฑ์การสร้างวัดและตั้งวัดให้เหมาะสม กระจายอำนาจการดูแลรักษาวัดให้กับชุมชนในพื้นที่ และมีส่วนร่วมสละกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังสติปัญญา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนวัตถุ โดยการปกป้องไม่ให้ใครมาดูหมิ่นเหยียดหยามและทำลาย การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนพิธี โดยการศึกษาพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้รู้ซึ่งถึงคุณค่าความสำคัญ ประพฤติปฏิบัติตามพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่บรรพบุรุษได้เคยปฏิบัติและสืบทอดต่อกันมา

๔.๕.๕ ปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์

การจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ต้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๒๕๖๐-๒๕๖๔ “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่างๆ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ การเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล

๒) ด้านศาสนศึกษา ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ

๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่ทุกห้าสปีด ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการ พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง เพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล การเผยแผ่เชิงรุก พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธผ่านสถานีวิทยุ โทรทัศน์ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย

๕) ด้านสาธารณูปการ ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการวัดเสริมสร้างความสุข ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล

๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาให้เข้มแข็งผ่านกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติผู้ได้รับความเดือดร้อนไร้ที่พึ่ง ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในด้วยการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๔.๕.๖ พัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ให้มีความรักและหวงแหนในพุทธมณฑล เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนบุคคลด้วยการพัฒนาจิตเจริญปัญญา

๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย

๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยการจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑลศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ๑) พระสงฆ์ฆราวาสที่เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๑๐ รูป และ ๒) ผู้บริหารสำนักพุทธศาสนาในจังหวัดราชบุรี จำนวน ๕ คน ในพื้นที่ที่กำหนดศึกษาจังหวัดราชบุรี ทั้งนี้จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นสำคัญในรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

สภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้องบประมาณ พบว่า ๑) ที่มาของงบประมาณมาจาก ๓ แห่ง คือ (๑) ส่วนราชการ เช่น สำนักพุทธศาสนา ส่วนราชการอื่น และรัฐวิสาหกิจ (๒) การบริจาค เช่น จาก การบริจาคทั่วไป จากผู้รับบริจาค การทอดกฐินประจำปี การทอดผ้าป่าตามเทศกาล และ (๓) การจัดการผลประโยชน์และดอกผล เช่น ค่าเช่าที่ ค่าบริการ ดอกเบี้ยเงินฝาก และการลงทุน ๒) การเก็บรักษาและการเบิกจ่าย พบว่ามีวิธีการ ๒ แบบ คือ (๑) รูปแบบคณะกรรมการ เช่น ฝักราชการ เก็บเป็นเงินสดไว้ การเบิกจ่ายใช้จำนวน ๒ ใน ๓ (๒) เก็บไว้กับผู้ที่ได้รับมอบหมายเช่น เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร ๓) การนำไปใช้ (๑) รายจ่ายประจำ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าเช่าที่ ค่าตอบแทนจ่ายตามใบเรียกเก็บ (๒) รายจ่ายตามโครงการหรือกิจกรรม เช่น การจัดงานบุญประเพณี ๔) การตรวจสอบ (๑) การใช้งบประมาณประจำปี เช่น แต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคคล ตรวจสอบการใช้งบประมาณ (๒) การตรวจสอบการใช้งบประมาณตามโครงการหรือกิจกรรม เช่น แต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคคลตรวจสอบและรายงานการใช้งบประมาณ และ ๕) สภาพปัญหาและอุปสรรค

(๑) จำนวนงบประมาณ มีน้อย ไม่เพียงพอ (๒) การเก็บรักษา การเบิกจ่ายงบประมาณ ยังไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องตามระเบียบราชการ (๓) ระบบการรายงาน การตรวจสอบ ยังไม่ถูกต้อง และเจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการรายงาน

สภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อวัตถุประสงค์ พบว่า ๑) ที่มาของวัตถุประสงค์ มาจาก (๑) ทางราชการจัดหาหรือดำเนินการให้ เช่น สำนักพุทธศาสนา ส่วนราชการอื่น และรัฐวิสาหกิจ (๒) ภาคเอกชน ประชาชนจัดหาหรือดำเนินการให้ เช่น จากการระดมทุนและจัดหาหรือจัดสร้างให้ จากกรมอบให้ (๓) จากการสิ้นสุดสัญญา เช่น เอกชนหรือประชาชนจัดสร้างทำประโยชน์และสิ้นสุดสัญญา ๒) การเก็บรักษาและการดูแลรักษา ดำเนินการ ๒ รูปแบบ คือ (๑) ขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชี กำหนดให้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับ และมอบหมายผู้ดูแลรักษาหรือซ่อมบำรุง (๒) ไม่ขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชี ให้มีการรับมอบหรือตรวจรับ และมอบหมายผู้ดูแลรักษาหรือซ่อมบำรุง (๓) การนำไปใช้ประโยชน์ ดำเนินการโดย (๑) กำหนดวัตถุประสงค์การใช้ตามความต้องการหรือความจำเป็น มีคณะกรรมการหรือเจ้าอาวาสอนุมัติ (๒) ตามลักษณะโครงการหรือกิจกรรม โดยให้เสนอโครงการหรือกิจกรรม มีคณะกรรมการหรือเจ้าอาวาสให้ความเห็นชอบ ให้ผู้มีอำนาจอนุมัติ และใช้ประโยชน์ตามโครงการหรือกิจกรรม ๔) การตรวจสอบ โดยการ (๑) รายงานการใช้ประโยชน์จากวัตถุประสงค์ประจำปี มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคคลตรวจสอบการใช้ประโยชน์ และประเมินผล (๒) รายงานการตรวจสอบการใช้ประโยชน์ตามโครงการหรือกิจกรรม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคคลตรวจสอบการใช้ประโยชน์ และรายงานการใช้ประโยชน์ ๕) สภาพปัญหาและอุปสรรค (๑) จำนวนวัตถุประสงค์มีน้อย ไม่เพียงพอ (๒) การใช้ การดูแลรักษาและการซ่อมบำรุง ยังไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง (๓) ระบบการรายงานหรือการตรวจสอบ ไม่ถูกต้อง เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการรายงาน

สภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านปัจจัยการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อวัตถุประสงค์ พบว่า ๑) ที่มาของวัตถุประสงค์ (๑) จากทางราชการจัดหาหรือดำเนินการให้ เช่น สำนักพุทธศาสนา ส่วนราชการอื่น และรัฐวิสาหกิจ (๒) จากภาคเอกชน ประชาชนจัดหาหรือดำเนินการให้ เช่น จากการระดมทุนและจัดหาหรือจัดสร้างให้ และจากการมอบให้ (๓) จากการสิ้นสุดสัญญา เช่น เอกชนหรือประชาชนจัดสร้างทำประโยชน์และสิ้นสุดสัญญา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับ ๒) การเก็บรักษาและการดูแลรักษา ดำเนินการ ๒ รูปแบบ คือ (๑) ขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชี กำหนดให้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจรับ และมอบหมายผู้ดูแลรักษาหรือซ่อมบำรุง (๒) ไม่ขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชี ให้มีการรับมอบหรือตรวจรับ และมอบหมายผู้ดูแลรักษาหรือซ่อมบำรุง (๓) การนำไปใช้ประโยชน์ดำเนินการโดย (๑) กำหนดวัตถุประสงค์การใช้ตามความต้องการหรือความจำเป็น มีคณะกรรมการหรือเจ้าอาวาสอนุมัติ (๒) ตามลักษณะโครงการหรือกิจกรรม โดยให้เสนอโครงการหรือกิจกรรม มีคณะกรรมการหรือเจ้าอาวาสให้ความเห็นชอบ ให้ผู้มีอำนาจอนุมัติ และ

ใช้ประโยชน์ตามโครงการหรือ กิจกรรม ๔) การตรวจสอบ โดยการ (๑) รายงานการใช้ประโยชน์จาก วัตถุประสงค์ประจำปี มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือบุคคลตรวจสอบการใช้ประโยชน์ และประเมินผล (๒) รายงานการตรวจสอบการใช้ประโยชน์ตามโครงการหรือกิจกรรม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือ บุคคลตรวจสอบการใช้ประโยชน์ และรายงานการใช้ประโยชน์ ๕) สภาพปัญหาและอุปสรรค (๑) จำนวนวัสดุอุปกรณ์มีน้อยไม่เพียงพอ หรือมีแต่ไม่ตรงตามความต้องการ หรือล้าสมัย (๒) การใช้ การดูแลรักษาและการซ่อมบำรุง ยังไม่เหมาะสมไม่ถูกต้อง (๓) ระบบการรายงานหรือการตรวจสอบ ไม่ถูกต้อง เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการรายงาน

สภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านปัจจัย การบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อบุคลากร พบว่า ๑) ที่มาของบุคลากร แยกเป็น (๑) บรรพชิต เช่น มหาเถรสมาคมแต่งตั้งหรือมอบหมาย เจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้นแต่งตั้งหรือมอบหมาย การย้าย ถิ่นพำนัก การบวชใหม่ (๒) ฆราวาส เช่น สำนักพุทธศาสนาแต่งตั้งหรือมอบหมาย ส่วนราชการอื่น แต่งตั้งหรือมอบหมาย จากวัดจัดหาจัดจ้างตามความเหมาะสมและความจำเป็น และจากภาคเอกชน ประชาชนจัดหาหรือดำเนินการให้ ๒) การดูแลรักษา แยกเป็น (๑) อยู่ประจำ เช่น ขึ้นทะเบียนหรือขึ้น บัญชี รายงานการคงอยู่ จ่ายค่าตอบแทน ค่าจ้าง สิทธิประโยชน์ จัดสรรสวัสดิการตามตำแหน่งหน้าที่ (๒) ไม่อยู่ประจำ ไม่ขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชี ผู้มีอำนาจรับทราบ และมอบหมายผู้ดูแลรักษาตามความ เหมาะสม ๓) การมอบหมายหน้าที่ (๑) กำหนดอำนาจหน้าที่ เช่น ตามตำแหน่งงานและความจำเป็น ให้คณะกรรมการหรือเจ้าอาวาสอนุมัติ (๒) กำหนดขอบเขตการทำงาน เช่น ตามตำแหน่ง ตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย หรือตามความรู้ความสามารถ ๔) การตรวจสอบและการควบคุม (๑) การควบคุม สิ่งการ เช่น ตามสายงานบังคับบัญชา ตามความเหมาะสม (๒) การประเมินผล ตามตำแหน่ง ตาม หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตามความรู้ความสามารถ ๕) สภาพปัญหาและอุปสรรค (๑) จำนวนมีน้อย (๒) การสรรหาและการมอบหมายงาน ยังไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง (๓) การควบคุมสิ่งการและการ ตรวจสอบ ยังไม่ถูกต้อง ไม่ทั่วถึง (๔) การประเมินผล ยังไม่มีและไม่ถูกต้อง

๕.๑.๒ วิเคราะห์การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ หัวข้อการปกครอง พบว่า ๑) การบริหารจัดการ ได้แก่ (๑) การปกครองคณะสงฆ์และการ ปฏิบัติหรือต้องกระทำอันเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการดูแลคณะสงฆ์ ให้ปฏิบัติตามพระธรรม วินัย กฎหมาย กฎ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และ ตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช (๒) กำหนดให้พระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามลำดับชั้น คือ เจ้า คณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล โดยมีรองเจ้าคณะ เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะ ชั้นนั้นๆ พระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกตำแหน่ง เรียกว่า พระสังฆาธิการเป็นภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิ ขาดทางคณะสงฆ์ โดยมีอำนาจเต็มแบบรวมตำแหน่ง (๓) การควบคุมและส่งเสริมการรักษาความ

เรียบร้อยดีงามงานในหน้าที่ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองของตน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยและตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (๔) การเข้าไปร่วมรับทราบรับฟัง ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ ตามอำนาจอยู่ที่เจ้าคณะปกครอง และช่วยผลักดัน ส่งเสริมกลไกการปกครองให้มีความเข้มแข็ง ให้มีศักยภาพ ๒) สภาพปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ (๑) ผู้ปกครองมีอาวุโสน้อยกว่า เช่น สมณศักดิ์ต่ำกว่า หรือพรรษาน้อยกว่า (๒) การแต่งตั้งผู้มีตำแหน่งปกครองที่ไม่เหมาะสม เช่น การแต่งตั้งข้ามระบบอาวุโส การแต่งตั้งมาจากที่อื่น (๓) การควบคุมสั่งการและการตรวจสอบ เช่น ผู้ปกครองมีตำแหน่งอื่นมีงานอื่นหลายหน้าที่ ผู้ปกครองไม่อยู่ในพื้นที่ ผู้ปกครองมีอายุมากหรือสุขภาพไม่ดี

การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อการศึกษา พบว่า ๑) การบริหารจัดการ ได้แก่ (๑) วัดที่มีศักยภาพจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและการศึกษาสายสามัญ (๒) สนับสนุนให้พระ สามเณร เข้าศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี การศึกษาสายสามัญ (๓) วัดสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป (๔) แต่งตั้งพระเถระที่มีความรู้ความสามารถและเป็นพระผู้ใหญ่ ให้เป็นคณะกรรมการตรวจเยี่ยมสำนักศาสนศึกษา ให้ส่งเสริมการศึกษาของสำนักเรียน สรรวจปัญหาอุปสรรคอะไรในด้านการจัดการศาสนศึกษา และให้ขวัญและกำลังใจเจ้าสำนัก นักเรียน กับครูสอน ๒) สภาพปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ (๑) งบประมาณ มีงบดำเนินการน้อย (๒) การจัดการเรียนการสอน ไม่มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีมาตรฐาน และการจัดการเรียนการสอนที่ไม่พอเพียง (๓) จำนวนบุคลากรไม่มีอาจารย์ บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ และมีผู้สนใจเรียนน้อย

การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ๑) การบริหารจัดการ ได้แก่ (๑) จัดพระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนศีลธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนปกติของการศึกษาสายสามัญ และสอนเสริมวิชาธรรมศึกษา (๒) ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายขององค์กร ๓ ส่วน บวร (๓) จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด (๔) ช่วยเหลือมอบอุปกรณ์การเรียนการสอนและมอบทุนการศึกษา เป็นประจำทุกปี ๒) สภาพปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ (๑) งบประมาณ มีงบดำเนินการน้อย (๒) การจัดการเรียนการสอน ไม่มีรูปแบบการจัดการเรียน การสอนที่มีมาตรฐาน การจัดการเรียนการสอนที่ไม่พอเพียง (๓) จำนวนบุคลากรอาจารย์ไม่มีความรู้ความชำนาญ (๔) ความร่วมมือของเครือข่ายยังมีน้อย

การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านการบริหารจัดการคณะสงฆ์ หัวข้อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ๑) การบริหารจัดการ ได้แก่ (๑) การรณรงค์โครงการรักษาศีล ๕ ถือว่าเป็นการเผยแผ่หลักธรรม รณรงค์ให้ประชาชนรักษาศีล รักษาวัฒนธรรม (๒) มีการปฏิบัติสมาธิ จะมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (๓) การส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ (๔) เชิญกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนเข้าร่วมทำกิจกรรมเพื่อให้เป็นการเผยแผ่สู่ผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชน เช่น จัดอุปสมบท บรรพชาสามเณร อุปสมบท

หมู่ การสวดมนต์ไหว้พระ มีการทำบุญทุกวันพระ (๕) การเผยแพร่อีกอย่างหนึ่งคือการตรวจเยี่ยมงาน ศพ งานมงคล งานอวมงคล เวลามีคนตายเอาของไปเยี่ยมนี้ก็คือว่าเป็นการเผยแพร่อย่างหนึ่ง (๖) มีการแสดงพระธรรมเทศนาทุกวันพระ เนื่องในเทศกาลต่างๆ หรือ เทศน์สอนนาค บรรยายแก่พระที่อยู่ปริวาส และเผยแพร่ธรรมทางออนไลน์หรือวิทยุ (๗) การเผยแพร่ที่ดีที่สุดคือพระสงฆ์ท่านปฏิบัติตนที่เหมาะสม ห่มจีวรเรียบร้อย อยู่ในกิจของวัด เผยแผ่แล้วสร้างศรัทธาทันที ๒) สภาพปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ (๑) งบประมาณ มีงบดำเนินการน้อย (๒) การสงเคราะห์ ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน (๓) บุคลากร ไม่มีความรู้ความชำนาญ ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม (๔) ความร่วมมือของเครือข่าย ยังมีน้อย

การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ หัวข้อการสาธารณูปการ พบว่า ๑) การบริหารจัดการ ได้แก่ (๑) ขึ้นทะเบียนสิ่งปลูกสร้างวัด เช่น โบสถ์ กุฏิ วิหาร ศาลา ให้เป็นระเบียบ (๒) มีการแบ่งแยกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตต่างๆ ให้เป็นสัดส่วน มีการจัดให้เป็นสถานที่สำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ และของพุทธศาสนิกชน มีการจัดให้วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัดและชุมชนโดยรอบ (๓) ดูแลให้สะอาด เรียบร้อย และมีการบูรณปฏิสังขรณ์ให้ดีเพื่อการเข้าไปใช้สาธารณะประโยชน์ ตามลักษณะคือ ศาสนสมบัติของวัด ซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็นผู้รับผิดชอบดูแลรักษาให้เป็นไปตามกฎหมาย พระธรรมวินัย หรือมติ มหาเถรสมาคมโดยคำนึงถึงการสร้างสิ่งที่เป็น รักษาสิ่งที่มี อยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อ ประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ และศาสนสมบัติกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์ วัดร้าง หรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ ส่วนกลาง เป็นต้น เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงดูแลรักษา (๔) บำรุงรักษาและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่ยอมรับประโยชน์แก่ประชาชน หรือสังคม เพื่อให้วัดกลับมามีบทบาทต่อชุมชน เพื่อใช้วัดเป็นฐานการรองรับการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาท่ามกลางสภาพการณ์ของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ๒) สภาพปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ (๑) งบประมาณ มีงบดำเนินการน้อย (๒) การบริหารจัดการ การดูแลรักษาและการซ่อมบำรุง ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ดำเนินการไม่ถูกต้อง (๓) จำนวนบุคลากร ไม่เพียงพอ ไม่มีความรู้ความชำนาญ (๔) ความร่วมมือของเครือข่าย ยังมีน้อย

การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ หัวข้อการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ๑) การบริหารจัดการ ได้แก่ (๑) จัดตั้งศูนย์สาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา ให้ความช่วยเหลือเหตุภัยพิบัติ ความเดือดร้อน เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ พายุพัด จัดให้มีคลังสิ่งของที่จำเป็นในการยังชีพเบื้องต้น สำหรับการช่วยเหลือ (๒) มีการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือ (๓) มีการมีไปเยี่ยมคนไข้ติดเตียง มอบสิ่งของ เครื่องใช้ ข้าวสาร อาหารแห้ง เครื่องออกกำลังกาย เครื่องอำนวยความสะดวกอื่นๆ (๔) มีการตั้งทุนสงเคราะห์ในเรื่องของการศึกษา (๕) มีการส่งพระไปสอนหนังสือ แจกทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษา (๖) มีการทำบุญในเรื่องของการบริจาค การล้างป่าช้า การบริจาคโลหิต การสาธารณกุศลต่างๆ (๗) สำนักงาน

พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ช่วยเป็นที่เลี้ยงและช่วยสนองงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์แก่คณะสงฆ์ ในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์แก่ประชาชน มีการดำเนินงานในลักษณะที่เป็นกิจการประจำหรือชั่วคราว เช่น กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งมูลนิธิ การตั้งกองทุน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือคราวประสบภัยพิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนเพื่อสาธารณสุข ประโยชน์ คือ การสงเคราะห์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามตามแนวทางพระพุทธศาสนา เช่น การพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชน การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ การช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม อีกทั้งวัดและคณะสงฆ์มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาสังคม การทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน การเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและส่วนราชการ คือ การดำเนินการให้วัดเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข ช่วยกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิตและทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้าน ให้ความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย หรือภัยอื่นๆ ๒) สภาพปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ (๑) งบประมาณ มีงบดำเนินการน้อย (๒) การบริหารจัดการ ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน ดำเนินการไม่ถูกต้อง ไม่ทันต่อเหตุการณ์ (๓) จำนวนบุคลากร มีน้อย ไม่มีความรู้ความชำนาญ (๔) ความร่วมมือของเครือข่าย ยังมีน้อย

๕.๑.๓ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี

การจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ หัวข้อพุทธศาสน์มั่นคง เป็นการแสดงถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนา อันเป็นหนึ่งในสถาบันหลักของชาติ พุทธบริษัทมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีและมีอัตราที่เพิ่มขึ้นของผู้ศึกษาพระปริยัติธรรม มีศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนาของโลก ได้แก่

๑) นำหลักคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ โดยมาประยุกต์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังนี้ (๑) การปกครอง เช่น การดูแลคุ้มครอง โดยเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครองต้องดำเนินการสอดส่องดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช และมีการร่วมมือจากบุคคลต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการ ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เข้ามาอาศัยในวัด เพื่อการดำเนินกิจกรรมในลักษณะต่างๆ พระภิกษุหรือประชาชนจากต่างถิ่นมาขอพักอาศัยเพื่อการศึกษา จะต้องมีการตรวจสอบประวัติ และมีการจัดทำประวัติ เป็นต้น มอบหมายหน้าที่ให้สอดคล้องกับความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล และสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่เหมาะสมต่อไป (๒) การศาสนศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง การจัดพระภิกษุ

ทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม-บาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นประธานจัดสอบธรรม-บาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียน การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆวิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย มอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม (๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบ โดยดำเนินการในทุกๆวิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ การจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัด กล่าวโดยสรุปการดำเนินการใดๆ ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดนอกวัด (๔) การสาธารณูปการ เช่น การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนา วัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดลอม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส การบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด (๕) การศึกษาสงเคราะห์ เช่น การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝนอบรมแก่ประชาชน เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ โดยการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งให้พระภิกษุสามเณร นักเรียน ได้ศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน เช่น การเป็นผู้นำในการตั้งโรงเรียนในชนบทที่ตั้งวัด การให้สร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด การสอนศีลธรรมแก่นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาชาติ การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคลากรทางการศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา มอบอุปกรณ์การศึกษา (๖) การสาธารณสงเคราะห์ เช่น การช่วยเหลือประชาชนทั่วไป เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกรกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงทาน การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวนญาติโยม บริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย หรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ ๒) **สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชน** โดยการนำรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยแยกการดำเนินการใน ๔ หัวข้อ ดังนี้ (๑) ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยในวัดหรือ

ประชาชนชุมชนเดียวกันนั้น ผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการต้องดำเนินการแยกตามกลุ่ม ฝ่ายบรรพชิต ดำเนินการตามพระธรรมวินัย ตามกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ฝ่ายฆราวาส ดำเนินการตามรูปแบบการแนะนำ อบรม สั่งสอนให้ประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม อันดีงาม (๒) ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลักเสมอในการ บริหารจัดการงานวัดนั้นๆ จะละเลยเสียไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัย ซึ่งจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่แต่งเติมให้เกิดความผิดเพี้ยน (๓) ศาสนสถาน ได้แก่ ศาสนวัตถุหรือศาสนสมบัติ ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นสังฆาริหาริมทรัพย์ และอสังฆาริหาริมทรัพย์ ต้องมีรูปแบบการบริหาร จัดการให้คงอยู่ มีการดูแล บำรุงรักษา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนา และ (๔) ศาสนพิธี ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและชุมชน อันจัดเป็นองค์ประกอบ อย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสังคมทั่วไป เพราะมีความสำคัญต่อการบริหาร จัดการเป็นอย่างมาก นอกจากต้องจัดการงานพิธีให้มีและต่อเนื่องแล้ว ต้องคำนึงถึงความเจริญ ทางด้านวัตถุที่มีเข้ามา ทั้งนี้ต้องดำรงความเป็นศาสนพิธีที่เป็นหลักพุทธศาสนาแท้ไว้ด้วย

การจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านรูปแบบการบริหาร จัดการ หัวข้อดำรงศีลธรรม แสดงถึงพุทธบริษัทนำหลักธรรมไปใช้เป็นหลักในการดำเนิน ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม อาศัยการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในการอยู่ร่วมกัน พบว่า การบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ด้านการดำรงศีลธรรมต้องปรับเปลี่ยน ระบบรูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตลอดเวลา นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

๑) พัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้ทุกด้าน โดยการพัฒนาความรู้ความสามารถพระ สังฆาธิการที่มีอำนาจในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านก่อน ด้วยการดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้ ๑) ด้านการปกครอง ต้องมีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยตรง ควร ยึดหลักพระธรรม วินัยเป็นหลักในการปกครอง ๒) ด้านการศึกษา ให้พระสังฆาธิการในด้ว การศาสนศึกษาคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาใน มหาวิทยาลัยมากขึ้น ให้รู้เท่าทันทางโลก ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ให้พระสังฆาธิการมุ่งเน้นการ สงเคราะห์ประชาชนในด้านการศึกษา ให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการ ปฏิบัติ เพิ่มการอบรมทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนแก่พระภิกษุ รวมถึงการจัดอุทยานการศึกษา ภายในวัด และการอำนวยความสะดวกให้สถานศึกษามาจัดกิจกรรมภายในวัด ๔) ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัย ปัจจุบันมีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ มีการเผยแผ่เชิงรุกผ่านสื่อต่างๆ เช่น วารสาร

สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ๕) ด้านสาธารณูปการ ให้พระสังฆาธิการมีความรู้และรับทราบการสาธารณูปการในยุคโลกาภิวัตน์ที่เน้นด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ ไม่ให้มีการก่อสร้างวัดเกินความจำเป็น ควรพิจารณาสร้างแต่สิ่งจำเป็นและเหมาะสมกับการใช้สอยค่านึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับว่าคุ้มค่าหรือไม่ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ การพัฒนาพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนรอบข้าง กับสังคมภายนอก ควรจะรู้เรื่องความเดือดร้อนของญาติโยมให้ทั่วถึง โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา หรืออาจจะประชุมหารือกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ควรจัดให้มีการฝึกอบรม พัฒนาแนะนำอาชีพให้เหมาะสมกับคนทุกคนในชุมชน ๒) **พัฒนารูปแบบการคุ้มครองและตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ทันสมัย** โดยการพัฒนาด้านการบริหารจัดการให้ทันสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก ควรมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารจัดการไปพร้อมกับความเจริญ ส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ผู้ที่บริหารจัดการวัดและคณะสงฆ์ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น และจะต้องสร้างหลักระเบียบ กติกา ที่สอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนและอุปถัมภ์บำรุงศาสนบุคคลที่ปฏิบัติถูกต้อง ปกป้องคุ้มครองเมื่อเห็นว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือเกิดความไม่ปลอดภัย ร่วมมือกันในการสรรหาศาสนทายาทและส่งเสริมพัฒนาให้มีสมรรถภาพสูงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนสถาน โดยการกำหนดหลักเกณฑ์การสร้างวัดและตั้งวัดให้เหมาะสม กระจายอำนาจการดูแลรักษาวัดให้กับชุมชนในพื้นที่ และมีส่วนร่วมสละกำลังกายกำลังทรัพย์และกำลังสติปัญญา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนวัตถุ โดยการปกป้องไม่ให้ใครมาดูหมิ่นเหยียดหยามและทำลาย การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนพิธี โดยการศึกษาศีธรรมทางพระพุทธศาสนาให้รู้ซึ่งถึงคุณค่าความสำคัญ ประพฤติปฏิบัติตามพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่บรรพบุรุษได้เคยปฏิบัติและสืบทอดต่อกันมา

การจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ หัวข้อนำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน เป็นผลที่เกิดจากการศึกษาในหลักปริยัติแล้วนำไป ปฏิบัติจนเป็นปฏิเวธ คือผลลัพธ์ที่จะนำสังคมให้มีสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยเทียบอันดับความสันติสุขระดับประเทศ พบว่า ต้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๒๕๖๐-๒๕๖๔ “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” ดังนี้ ๑) **ด้านการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์** ได้แก่ (๑) ด้านการปกครอง เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่างๆ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัย

ความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น พระสังฆาธิการ พระอุปัชฌาย์ พระจริยานิเทศก์ พระวินยาธิการ ตลอดถึงไวยาวัจกร และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการบริหารจัดการศาสนสมบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา (๒) ด้านศาสนศึกษา เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน (๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์ เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่คฤหัสถ์ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการ โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น พัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ หลักสูตรพุทธศาสนาวินอาทิตย์ หลักสูตรพระอภิธรรมสำหรับคฤหัสถ์ เป็นต้น พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ครูสอนโรงเรียนการกุศล เป็นต้น เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เช่น จัดทำแผนแม่บทการเผยแผ่เชิงรุก การเพิ่มช่องทางการสื่อสารเชิงรุกสำหรับกิจการพระพุทธศาสนา พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น เพิ่มศักยภาพทางปัญญาของศาสนบุคคล เช่น พัฒนาพระนักเผยแผ่ ส่งเสริมชมรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้

เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล คือ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์ พัฒนาการแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง สำหรับสถานที่ปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ พระนักเผยแผ่ และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่ (๕) ด้านสาธารณูปการ เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการวัดเสริมสร้างความสุข ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น เพิ่มศักยภาพของพระนวกกรรมเชิงพุทธ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน (๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาให้เข้มแข็งผ่านกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติผู้ได้รับความเดือดร้อนไร้ที่พึ่ง ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น หลักสูตรพระนักพัฒนา หลักสูตรสามาชีพ หลักสูตรสาธารณสงเคราะห์เชิงพุทธ เป็นต้น พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ **๒) ด้านพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก** มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ให้มีความรักและหวงแหนในพุทธมณฑล เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนบุคคลด้วยการพัฒนาจิตเจริญปัญญา (๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการทำงาน เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย (๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยการจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑลศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก และ (๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนามาอภิปรายดังนี้

๕.๒.๑ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี หัวข้อพุทธศาสน์มั่นคง

พุทธศาสน์มั่นคง เป็นการแสดงถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนา อันเป็น ๑ ใน ๓ สถาบันหลักของชาติ พุทธบริษัทมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีและมีอัตราที่เพิ่มขึ้นของผู้ศึกษาพระปริยัติธรรม มีศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนาของโลก พบว่ายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์โดยใช้ปัจจัยที่ใช้ในการบริหารจัดการทั้ง ๔ ให้มีประโยชน์สูงสุดอันจะนำไปสู่ความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ๑) นำหลักคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ โดยประยุกต์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ให้เหมาะสมกับยุคสมัยทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยใช้ปัจจัยที่ใช้ในการบริหารจัดการทั้ง ๔ ให้มีประโยชน์สูงสุดคือ งบประมาณ วัตถุพิบ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร การบริหารจัดการคณะสงฆ์จะได้ผลดีผู้บริหารจัดการควรจะต้องนำคุณธรรมมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑” ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ พระสังฆาธิการ อาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์จัดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค นอกจากนั้นทฤษฎีระบบการปกครองประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า คือคน เงิน วัตถุอุปกรณ์ และการจัดการ ประกอบด้วยการวางแผน การสรรหานักบวช การพัฒนานักบวช การธำรงรักษา และการประเมินการปฏิบัติงาน ตามด้วยหลักการบริหารนิยธรรม ๗ กล่าวคือหมั่นประชุมเนื่องนิตย์ พร้อมเพรียงกันประชุม ไม่บัญญัติสิ่งที่ยุติห้าม เคารพนับถือผู้ใหญ่ ไม่ลุอำนาจ ยินดีในเสนาสนะ และยินดีกับเพื่อนพรหมจรรย์^๑ และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพระมหาสัจญญา ขนติธมโม (ตรีสวัสดิ์) ที่วิจัยเรื่อง “รูปแบบการปกครองสงฆ์ไทยในอนาคต” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปกครองสงฆ์ไทยที่ควรจะเป็นในอนาคต คณะสงฆ์ต้องปฏิรูประบบโครงสร้างการปกครองและมีแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนกิจการพระศาสนา โดยมีพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปฏิบัติ ระบบการปกครองควรมีการ

^๑ พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร), “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

กระจายอำนาจให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมมากขึ้นมหาเถรสมาคมก็ควรมีหน่วยงานที่เป็นระดับรองลงมาตั้งเป็นคณะกรรมการสังฆสภาพิหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้งานคณะสงฆ์ดำเนินไปอย่างมีระบบไม่ล่าช้า การแต่งตั้งพระสังฆาธิการระดับต่างๆก็ควรให้พระสงฆ์ที่อยู่ในเขตนั้นๆ ได้มีโอกาสคัดเลือกผู้นำของตนมากขึ้น ควรตั้งสำนักงานเจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับที่ถาวร การพิจารณาหรือตัดสินอธิกรณ์ของสงฆ์ก็ควรมีหน่วยงานที่มีความแตกฉานพระธรรมวินัยและกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และควรตระหนักถึงแนวทางป้องกันภัยของพระพุทธศาสนาอันจะพึงมีในอนาคตเพื่อความดำรงมั่นแห่งพระพุทธศาสนา^๒ และสอดคล้องกับการวิจัยของพระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑” ผลการวิจัยพบว่า หลักเกณฑ์การปกครองคณะสงฆ์ มีการปกครองตามลำดับชั้นการปกครอง โดยเจ้าคณะชั้นปกครองจะดูแลปกครองผู้อยู่ในเขตปกครองนั้นๆ โดยปกครองตามลำดับชั้น เมื่อเจ้าคณะชั้นปกครองดูแลปกครองพื้นที่ในเขตปกครองที่ตนรับผิดชอบด้วยดี เช่น เจ้าคณะภาคดูแลปกครองในภาคที่ตนปกครอง เจ้าอาวาสดูแลปกครองภายในวัดที่ต้องเป็นเจ้าอาวาส หรือพระอุปัชฌาย์ดูแลสังฆาธิการที่ตนให้การอุปสมบท^๓ และสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาสหัส ฐิตสาโร ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิจัยการบริหารองค์กรคณะสงฆ์ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานบุคคลในองค์กรคณะสงฆ์การแต่งตั้งและถอดถอนเป็นอำนาจหน้าที่ของบริหารชั้นต้นหรือผู้บริหารที่สูงกว่ายังขาดการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงแต่การมอบอำนาจในการตัดสินไต่ถามขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีลำดับชั้นสูงกว่าการจัดการบริหารในแต่ละวัดยังไม่เด่นชัดรวมทั้งการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในระดับต่างๆตั้งแต่ระดับภาคจนถึงระดับวัดการปกครองมีการรวมศูนย์และเป็นไปในการสั่งการจากบนลงล่างการศึกษาของวัดและของคณะสงฆ์โดยรวมขาดระบบบริหารจัดการที่ดีและไม่เป็นระบบการเผยแผ่ยังเป็นรูปแบบเดิมและขาดการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัยการบริหารงานสาธารณูปการก็ขาดระบบแบบแผนที่ชัดเจนขาดระบบการจัดการที่ดีการศึกษาสงเคราะห์ขาดการกำหนดรูปแบบการให้การสงเคราะห์ที่ดีและไม่เป็นระบบและด้านการสาธารณสงเคราะห์มีรูปแบบและระบบที่ดีต่อการให้การอนุเคราะห์แก่ประชาชน^๔ และสอดคล้องกับการวิจัยของจเด็จ โพธิ์ศรีทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตาม

^๒ พระมหาสิริญา ขนติธมโม, “รูปแบบการปกครองสงฆ์ไทยในอนาคต”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๓ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร), “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๔ พระมหาสหัส ฐิตสาโร, “การบริหารองค์กรคณะสงฆ์”, รายงานการวิจัย, (คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

หลักธรรมาภิบาล เชิงพุทธบูรณาการ” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธบูรณาการ พบว่าการบริหารงานในมหาวิทยาลัยสงฆ์สมควรใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการและธุรกิจสามารถอยู่รวมกันอย่างสงบสุข มีความรู้สึกสามัคคี เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ และตรวจสอบได้โดยการนำหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานเช่น คีล ๕ พรหมวิหาร ๔ หลักสุจริต ๓ หลักอภิปรายธรรม ๗ หลักทศ ๖ มารวมด้วยช่วยกันในการบริหารงานในมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธบูรณาการวิธีการและรูปแบบของการบริหารต่างๆ อีกทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานในแนวทางตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า ทำให้การบริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐใหม่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^๕ **๒) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชน** โดยการนำรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยแยกการดำเนินการใน ๔ หัวข้อ ดังนี้ (๑) ศาสนบุคคล ได้แก่ พระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยในวัดหรือประชาชนชุมชนเดียวกันนั้น ผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการต้องดำเนินการแยกตามกลุ่ม ฝ่ายบรรพชิตดำเนินการตามพระธรรมวินัย ตามกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ฝ่ายฆราวาสดำเนินการตามรูปแบบการแนะนำ อบรม สั่งสอนให้ประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมอันดีงาม (๒) ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลักเสมอในการบริหารจัดการงานวัดนั้นๆ จะละเลยเสียไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัย ซึ่งจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่แต่งเติมให้เกิดความผิดเพี้ยน (๓) ศาสนสถาน ได้แก่ ศาสนวัตถุหรือศาสนสมบัติ ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นสังฆาริหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ ต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการให้คงอยู่ มีการดูแล บำรุงรักษา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนา และ (๔) ศาสนพิธี ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและชุมชน อันจัดเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับสังคมทั่วไป เพราะมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเป็นอย่างมาก นอกจากต้องจัดการงานพิธีให้มีและต่อเนื่องแล้ว ต้องคำนึงถึงความเจริญทางด้านวัตถุที่มีเข้ามา ทั้งนี้ต้องดำรงความเป็นศาสนพิธีที่เป็นหลักพุทธศาสนาแท้ๆไว้ด้วย และยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของศาสตราจารย์ ดร.สิทธิบุตรอินทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส : งานและพระดำริ

^๕ จเด็จ โปศรีศรีทอง, “การบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

ด้านการศึกษาและการปกครอง” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวพระดำริด้านการศึกษาและการปกครองบริหารของสมเด็จพระเจ้า มีลักษณะพิเศษเป็นมัชฌิมนิยม บนพื้นฐานแห่งมนุษยนิยมตามหลักพระพุทธศาสนา ทรงมุ่งผสมผสานระหว่างบ้านกับวัด อาณาจักรกับศาสนจักร คดีโลกกับศีลธรรม และแนวความคิดตะวันออกกับแนวความคิดตะวันตก ในการดำเนินพระกรณียกิจการบริหารจัดการการศึกษาและการปกครอง^๖

ดำรงศีลธรรม แสดงถึงพุทธบริษัทนำหลักธรรมไปใช้เป็นหลักในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม อาศัยการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในการอยู่ร่วมกัน พบว่า การบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาต้องปรับเปลี่ยนระบบรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ประกอบด้วย **๑) พัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้ทุกด้าน** โดยการพัฒนาความรู้ความสามารถพระสังฆาธิการที่มีอำนาจในการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ทั้ง ๒ ด้าน ด้วยวิธี (๑) การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครอง โดยกำหนดให้มืองค์กรหรือสถาบันที่รับผิดชอบเพื่อจะพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยตรง ควรยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง (๒) พัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการศาสนศึกษา โดยให้คงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น ให้รู้เท่าทันทางโลก (๓) พัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการศึกษาสงเคราะห์ให้มุ่งเน้นสงเคราะห์ให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัยควบคู่ไปกับการปฏิบัติ เพิ่มการอบรมทักษะด้านการจัดการเรียนการสอนแก่พระภิกษุ (๔) พัฒนาพระสังฆาธิการให้มีความก้าวหน้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพิ่มทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ และมีการเผยแผ่เชิงรุกผ่านสื่อต่างๆ (๕) พัฒนาพระสังฆาธิการให้มีความรู้และรับทราบด้านสาธารณูปการในยุคโลกาภิวัตน์ที่เน้นด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ ควรพิจารณาสร้างแต่สิ่งที่จำเป็นกับการใช้สอยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับว่าคุ้มค่าหรือไม่ ๖) พัฒนาพระสังฆาธิการด้านสาธารณสงเคราะห์ในยุคโลกาภิวัตน์ควรจะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนรอบข้างกับสังคมภายนอกโดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพระราชเมธี (วิชา อภิพลโณ) และสมศักดิ์ บุญปู ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนานั้น จะต้องความร่วมมือกันระหว่างพุทธบริษัททั้ง ๔ ด้วยการส่งเสริมให้มีการศึกษาทั้งภาคทฤษฎี ภาคประพฤติปฏิบัติการ และภาคความเข้าใจให้ทะลุปรุโปร่งถึงผลแห่งการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและหลักไตรสิกขา โดยมีแนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย บูรณา

^๖ สิทธิ บุตรอินทร์, ศ.ดร.และคณะ, “สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส : งานและพระดำริด้านการศึกษาและการปกครอง”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

การบริหารงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย การสนับสนุนงานบริหารการปกครอง คณะสงฆ์ และการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ^๓ และสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธมฺมิโก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี” ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ด้านการพัฒนา มีความเชื่อมั่นว่าจะต้องเปลี่ยนจากการพัฒนาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ไปสู่การพัฒนาทัศนคติ แรงจูงใจ และอุปนิสัยเพื่อให้คนหาความรู้เอง พัฒนาทักษะด้วยตัวเอง รวมถึงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามทัศนคติที่เปลี่ยนไป^๔ และสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูสันติธรรมาภิรัต (บุญชัย สนติกโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ที่พัฒนาแล้ว คือมีการวางแผนกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมคุณภาพของพระสังฆาธิการ ทุกระดับชั้นที่ชัดเจน การจัดองค์กรใช้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาเดียวกัน ส่งบุคลากรไปศึกษาทำงานด้านต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้มีวิสัยทัศน์ ประสบการณ์ คุณภาพ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน นาระเบียบกฎหมายของคณะสงฆ์ และของภาครัฐไปสร้างกติกาในการปฏิบัติภารกิจร่วมกัน และมีคณะกรรมการกำกับดูแลแต่ละฝ่ายอย่างใกล้ชิด^๕ และสอดคล้องกับการวิจัยของไอศูรย์ อินทร์เพชร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทย” ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ไทยตาม หลักการ 7-S ของ McKinsey ได้แก่ กลยุทธ์เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมด้าน โครงสร้างของแม่กองธรรมจะต้องกำหนดขอบเขตงานความรับผิดชอบ ด้านระบบการปฏิบัติงานของ แม่กองธรรมจะต้องการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ การบริหารด้านบุคลากร เพิ่มแรงกำลังไปยังผู้ปฏิบัติงาน และการยกย่องคนที่ควรยกย่อง การบริหารด้านทักษะ เพิ่มระบบการศึกษาที่ดีในเชิงวิชาชีพ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม การบริหารจัดการของแม่กองธรรมจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปกครองตนเอง ตามหลักพุทธธรรมวินัย ด้านกำหนดค่านิยมร่วม ความเป็นต้นแบบของ

^๓ พระราชเมธี (วิชา อภิปญฺโญ) และสมศักดิ์ บุญปุ, “แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา”, *งานวิจัยพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

^๔ พระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธมฺมิโก), “กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๕ พระครูสันติธรรมาภิรัต (บุญชัย สนติกโร), “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

พระผู้สอน^{๑๐} และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ๑) แนวทางพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธรศาสนา พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วิเคราะห์การเผยแผ่ตามหลักการสื่อสาร โดยคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่การเผยแผ่ควรจะศึกษาความเป็นมาและพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาอย่างรอบคอบ เมื่อศึกษาแล้วก็จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดภูมิความรู้ของบุคคลแล้วถ้าหากว่าบุคคลใดมีระดับสติปัญญาน้อย พระองค์ก็สอนแบบง่ายๆ ถ้าผู้ใดมีสติปัญญาแก่กล้าแล้วก็สอนแบบเชิงลึก พุทธวิธีการสอน ๔ คือ สันตัสสนา แจ่มแจ้ง สมาทปนา จุงใจ สมุตเตชชา แก่ลักกล้า และสัมปห่งสนา ร่าเริง ซึ่งหลักดังกล่าวมานี้เมื่อพระสังฆาธิการนำมาประยุกต์กับการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาตามหลักการสื่อสารด้านผู้ส่งสาร ด้านสาร ด้านช่องทางและด้านผู้รับสารก็จะก่อให้เกิดผลดีแก่คณะบุคคลผู้รับผิดชอบการเผยแผ่ สนับสนุนให้เกิดการบริหารการเผยแผ่และดำเนินการให้เป็นไปตามรูปแบบอย่างเหมาะสมและมีความชัดเจนตามวัตถุประสงค์ ๒) นำเสนอพุทธวิธีการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี สนทสนา การเทศนาเป็นศิลปะสำคัญที่นักเทศน์ทุกรูป ทำความเข้าใจเทศคือหัวข้อที่ยกขึ้นเป็นหลักในการแสดง นิเทศคือการอธิบายขยายความเชิงปริยัติ และปฏินิเทศคือการสรุปใจความวางเป็นประเด็น สมาทปนา เคล็ดลับหมายถึงกลเม็ดหรือวิธีที่ชาญฉลาด ศิลปะหมายถึงความมีฝีมือหรือความชำนาญ ในการแสดงออก สมุตเตชชา การปฏิบัติการเทศน์ไปก่อนเวลา เข้าหาเจ้าหน้าที่ คัมภีร์ไม่ขาด ฉลาดเจรจากับเจ้าภาพ สมปห่งสนา แสดงวิธีการเป็นแนวทางคือมีครูแนะนำ ท่องจำเทศนา ฝึกกว่าปากเปล่า เข้าใจวางโครง ฟัง เขียน เพียรอ่าน ปฏิภาณว่องไว จิตใจสงบเป็นต้น^{๑๑} และสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูสิทธิวิวัฒน์คุณ (พรพรหม จตุคุณ) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงขลไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงขลไทย พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงขลไทย ตามแนวคิด ๗-S ของ McKinsey (McKinsey ๗-S Framework) ได้แก่ ๑) โครงสร้างองค์กร (Structure) คือ โครงสร้างที่ไต่ตั้งขึ้นตามกระบวนการขยายของอำนาจหน้าที่ ศักยภาพของผู้บริหาร ๒) กลยุทธ์ (Strategy) การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เน้นงานเกี่ยวกับงานวิชาการเพื่อความเปนเลิศ ๓) การจัดการบุคลากรเขทำงาน (Staff) มีการวางแผนพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ในสายงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง

^{๑๐} ไอศูรย์ อินทร์เพชร, “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๑๑} พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ), “รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, *วิทยานพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

๔) รูปแบบ (Managerial Style) มีการวางแผนและพัฒนารูปแบบและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ๕) รูปแบบการจัดระบบ (System) คือการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย ๖) รูปแบบการสร้างความนิยม (Shared value) คือค่านิยมและบรรทัดฐานที่ยึดถือร่วมกันโดยมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา ๗) รูปแบบการพัฒนาทักษะ (Skill) คือการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติหน้าที่และทักษะทางปัญญา^{๑๒} และสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ดำเนินการได้ดังนี้ ๑) การวางแผน : ผู้บริหารควรจะมีการวางแผนการปกครองอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมปรึกษาผู้บริหารเพื่อวางแผนให้ เป็นไปในทิศทางที่กำหนด ๒) การจัดองค์การ : จัดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ให้มีการปรับเปลี่ยนพัฒนาอยู่เสมอ เปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาบริหารงาน มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่ ๓) การสั่งการ : พระสังฆาธิการ เป็นเจ้าพนักงานของรัฐ มีหน้าที่ในการกำกับดูแลพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ๔) การประสานงาน : พระสังฆาธิการควรจะมีการประสานงานติดต่อกับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัดเป็นต้น ร่วมมือร่วมใจกันทำหน้าที่ดูแลรักษาความเรียบร้อยให้ดีในเขตพื้นที่นั้นๆ ๕) การควบคุม : พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการควบคุมทรัพยากรการปกครองคณะสงฆ์ทั้งปวง ให้เป็นไปตามลำดับชั้นการปกครอง การตรวจสอบการเงินภายในแต่ละวัด ผู้ปกครองควรจะนำเสนอเป็นรายงานประจำปีแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ^{๑๓} ๒) พัฒนารูปแบบการคุ้มครองและตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ทันสมัย ผู้บริหารคณะสงฆ์ต้องมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการให้ทันสมัย ทันกับเปลี่ยนแปลงของโลก ควรมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการบริหารจัดการไปพร้อมกับความเจริญ ส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ผู้ที่บริหารจัดการวัดและคณะสงฆ์ ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวมซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพระสรวิฑูรย์ ปญญาวุฑฺโฒ (วิจิตรปัญญา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทางพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการ

^{๑๒} พระครูสิทธิวิวัฒน์คุณ (พรพรหม อดคุโณ), “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

^{๑๓} พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม), “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมวลมนุษยชาติโดยไม่กระทบต่อ สิ่งแวดล้อม จากการวิเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่าจะต้องสร้าง หลักระเบียบ กติกา ที่สอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย โดยการสร้างความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมและอยู่ ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และการสร้างจิตสำนึกของการมีส่วนร่วม ในการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เพื่อให้รู้ถึงคุณค่าของแหล่งที่อยู่อาศัย มีความกตัญญูโดยการปรับ ทัศนคติว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ก็สามารถพึ่งพาสิ่งแวดล้อมที่มีพัฒนา ตนเองไปสู่ความหลุดพ้น)^{๑๔} และสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวัฒนโธ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร เพื่อความมั่นคง แห่งพระพุทธศาสนา มีองค์ประกอบดังนี้ บริหารองค์กรเชิงรุก ศูนย์ข้อมูลญาณทัศน์ พระสังฆาธิการ ภิวัฒน์ บุคลากรพัฒนา ศาสนาสมานฉันท์ คุณอนันต์พระพุทธศาสนา และเครือข่ายรักษาเฝ้าระวัง^{๑๕} และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวิบูลย์ จำรูญศิริ, ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการ ด้านการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการด้านการ อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในประเทศไทย พบว่า การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนธรรม ได้แก่ การสังคายนาพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์บริบูรณ์แล้วศึกษาพระธรรมให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง นำพระ ธรรมที่ได้อ่านนำมาปฏิบัติ และเมื่อเห็นว่าปฏิบัติแล้วเกิดผลดีกับตนเองก็เผยแพร่ให้คนอื่นที่เรารักได้ ปฏิบัติตาม ในการเปิดประเทศอาเซียนในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จึงเป็นโอกาสดีที่ชาวพุทธในประเทศอาเซียน จะร่วมมือกันอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขของมวลมนุษย ทั่วโลก การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนบุคคล ได้แก่ การส่งเสริม สนับสนุนและอุปถัมภ์บำรุงศาสน บุคคลที่เห็นว่า ท่านปฏิบัติถูกต้องตรงตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปกป้อง คุ้มครองท่านเมื่อเห็นว่าท่านไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือเกิดความไม่ปลอดภัย ร่วมมือกันในการสรร หาศาสนทายาทและส่งเสริมพัฒนาให้มีสมรรถภาพสูงไว้เป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การ อุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนสถาน ได้แก่ การอุปถัมภ์บำรุงศาสนสถานโดยการกำหนดหลักเกณฑ์การ สร้างวัดและตั้งวัดให้เหมาะสมกระจายอำนาจการดูแลรักษาวัดให้กับชุมชนในพื้นที่เพื่อให้มีความรู้สึก

^{๑๔} พระสรวุฒย์ ปญญาวุฑโฒ (วิจิตรปัญญา), “วิเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทาง พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๑๕} พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวัฒนโธ), “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคง แห่งพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการ เชิงพุทธ)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

รัก หวงแหนและมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของวัด สละกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังสติปัญญาในการสร้างซ่อมแซมศาสนสถานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบพิธีหรือปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนา การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนวัตถุ ได้แก่ การสร้าง ดูแลรักษาและเคารพบูชารูปเคารพพระพุทธรูปเจ้าและพระสาวกและน้อมรำลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่ช่วยสรรพสัตว์ให้รอดพ้นจากความทุกข์ โดยปกป้องและป้องกันไม่ให้ใครมาดูหมิ่นเหยียดหยามและทำลาย การอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนพิธี ได้แก่ ศึกษาพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาให้รู้ซึ่งถึงคุณค่าความสำคัญ ช่วยกันรักษาประเพณีปฏิบัติตามพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่บรรพบุรุษได้เคยปฏิบัติและสืบทอดต่อกันมา เพื่อให้ลูกหลานได้ปฏิบัติสืบไป^{๑๖} และสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระทีฆทัตถ์สนิมูนิงค์ (วีรัช วสสิริ), จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔” ผลการวิจัยพบว่า (๑) สภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารคนมีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำ บุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นการบริหารงานมีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ (๒) ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารคนมีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทำการบริหารภาระงานมุ่งบริหารที่สนองต่อความต้องการ ของผู้มาติดต่อและการบริหารองค์กรได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น และ (๓) ศักยภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ การบริหารคนมีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงานการบริหารภาระงานมีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงานและการบริหารองค์กรมีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องโดยมีปัจจัยด้าน สาธารณะสงเคราะห์ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ร้อยละ ๗๐.๓^{๑๗}

นำสังคัมสันติสุขอย่างยั่งยืน เป็นผลที่เกิดจากการศึกษาในหลักปริยัติแล้วนำไปปฏิบัติจนเป็นปฏิเวธ คือผลลัพธ์ที่จะนำสังคัมให้มีสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยเทียบอันดับความสันติสุขระดับประเทศ พบว่า ต้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๒๕๖๐-๒๕๖๔ “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” ดังนี้ **๑) ด้านการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์** ได้แก่ (๑) ด้านการปกครอง เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่างๆ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัย

^{๑๖} สุวิบูลย์ จำริญศิริ, “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการด้านการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๗} พระทีฆทัตถ์สนิมูนิงค์ (วีรัช วสสิริ), จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ, “ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔”, งานวิจัยหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘).

ความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล การพัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การพัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น พระสังฆาธิการ พระอุปัชฌาย์ พระจริยานิเทศก์ พระวินยาธิการ ตลอดถึงไวยาวัจกร และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการบริหารจัดการศาสนสมบัติอย่างมีประสิทธิภาพ จัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา (๒) ด้านศาสนศึกษา เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผ่านการศึกษาพระปริยัติธรรม ธรรมศึกษา บาลีศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาล ระบบสารสนเทศ พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พระปริยัตินิเทศก์ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน (๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์ เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษา เพิ่มศักยภาพทางปัญญา โดยการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่คฤหัสถ์ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการ โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายด้านการศึกษาตามหลัก “บ ว ร” พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมวิชาการให้ทันสมัย เช่น พัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาเชิงพุทธ หลักสูตรพุทธศาสนาวินอาทิตย์ หลักสูตรพระอภิธรรมสำหรับคฤหัสถ์ เป็นต้น พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย์ ครูสอนโรงเรียนการกุศล เป็นต้น เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ด้วยการเผยแผ่เชิงรุก เช่น จัดทำแผนแม่บทการเผยแผ่เชิงรุก การเพิ่มช่องทางการสื่อสารเชิงรุกสำหรับกิจการพระพุทธศาสนา พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์ทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เป็นต้น เพิ่มศักยภาพทางปัญญาของศาสนบุคคล เช่น พัฒนาพระนักเผยแผ่ ส่งเสริมชมรมทางพระพุทธศาสนาในองค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้

เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมการวิชาการให้ทันสมัย เพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล คือ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต พระวิปัสสนาจารย์ พัฒนาการแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง สำหรับสถานที่ปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ พระนักเผยแผ่ และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนาจากภาครัฐและเอกชน เช่น โครงการจัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่ (๕) ด้านสาธารณูปการ เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา โดยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาในโครงการวัดเสริมสร้างความสุข ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยอาศัยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมการวิชาการให้ทันสมัย พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถศาสนบุคคล เช่น เพิ่มศักยภาพของพระนวกกรรมเชิงพุทธ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน (๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ เช่น การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนาโดยการปลูกฝังศรัทธาให้เข้มแข็งผ่านกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติผู้ได้รับความเดือดร้อนไร้ที่พึ่ง ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน ด้วยการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาหลักสูตรเชิงพุทธและนวัตกรรมการวิชาการให้ทันสมัย เช่น หลักสูตรพระนักพัฒนา หลักสูตรสามาชีพ หลักสูตรสาธารณสงเคราะห์เชิงพุทธ เป็นต้น พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูปัญญาภิชฺโช (ประจวบ ปณฺญาทีโป) ที่วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรีมีดังนี้ (๑) การพัฒนาศักยภาพด้านเทคนิควิธีได้แก่ การพัฒนาความรู้ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว พร้อมทั้งพัฒนาเทคนิควิธีการสอนตามแนวคิดการสอนแนวใหม่ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพตามหลักไตรสิกขาของพระพุทธศาสนา (๒) การพัฒนาศักยภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ หรือ ปฏิบัติการ ๔ ย. ได้แก่ ยิ้มแย้ม-ให้อภัยกับคนอื่น หยิบยื่น-ให้หยิบยื่นแต่สิ่งที่ดีให้ผู้อื่น ยินดี-ให้ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น และ ยุติธรรม-ให้ความเป็นธรรมกับทุกคน ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระพุทธศาสนา และ (๓) การพัฒนาศักยภาพด้านความคิดรวบยอด ได้แก่ การสร้าง

เครือข่ายระหว่างพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การจัดทำและเผยแพร่แผนปฏิบัติการประจำปีการปฏิบัติการของเครือข่ายพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและการสร้างเครือข่ายระหว่างสถาบันการศึกษา โดยใช้โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นสื่อกลาง ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพตามหลักสังคหวัตถุธรรมของพระพุทธศาสนา^{๑๘} และสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหาประวิทย์ โถมวาโท ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา มุ่งพัฒนาศาสนทายาทในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภายใต้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบพิเศษมี ๓ แผนก คือแผนกธรรม แผนกบาลีและแผนกสามัญศึกษา การจัดการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินไปตามนโยบายรัฐบาลและมหาเถรสมาคม ผู้บริหารต้องนำหลักสูตรฝึกอบรมมาปรับใช้กับการบริหารจัดการโรงเรียน การใช้สื่ออุปกรณ์ ปัจจัยสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีความพึงพอใจสูง^{๑๙} และสอดคล้องกับการวิจัยของนางสาวรินทร ทวีโชติชัยกุล ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบโรงงานตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า โรงงานตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ตั้งขึ้นตามค่านิยมของหลายภาคส่วน คือ (๑) พระพุทธศาสนา (๒) ศาลเจ้า โรงเจ (๓) หน่วยงานภาครัฐด้านสังคมสงเคราะห์ และ (๔) มูลนิธิจิตอาสา องค์กรอาสาสมัครภาคประชาชน มีการตั้งโรงงานในสังคมไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จำแนกโรงงานได้ ๓ ประเภท คือ (๑) โรงงานที่ตั้งแบบถาวร ตามวัดและสำนักปฏิบัติธรรม (๒) โรงงานที่ตั้งแบบชั่วคราว ตามสถานที่จัดงานบุญ เช่น งานพระถวายพระเพลิงพระบรมศพและ(๓) โรงงานที่ตั้งช่วงเหตุเหตุการณ์สำคัญตามสถานที่เกิดภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ชุมชนผู้ที่ตั้งโรงงานในสังคมไทยให้ทานผ่านโรงงานตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ทั้งในหมู่พระสงฆ์ ส่วนราชการ เอกชนและประชาชนทั่วไป พบว่าสิ่งของที่แจกในโรงงานส่วนมากเป็นอาหารและเครื่องดื่ม จึงเห็นว่าควรมีการปรับปรุงแนวทางใหม่ ดังนี้ (๑) ควรจัดการให้มีของแจกในโรงงานอย่างหลากหลาย (๒) จัดให้มีการแจกของแก่ผู้รับตามความจำเป็น (๓) โรงงานของวัด ควรมอบหมายให้ภิกษุสงฆ์เป็นคนทำเพื่อไม่ให้ผิดพระวินัย (๔) ควรตั้งโรงงานแบบถาวรตามส่วนราชการหรือที่สาธารณะ (๕) ควรใช้โรงงานเป็นสถานที่สงเคราะห์ประชาชนด้านอื่นๆ (๖) ควรมีการจัดระบบโรงงานเพื่อให้มีความโปร่งใส และ (๗) ควร

^{๑๘} พระครูปัญญาภิชิต (ประจวบ ปญญาทีโป), “การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๑๙} พระมหาประวิทย์ โถมวาโท, “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ปลูกฝังแนวคิดจิตอาสาแก่ประชาชนให้เข้ามาช่วยงานโรงงาน^{๒๐} และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โชติ บดีรัฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารคนการบริหาร ภาระงานและการบริหารองค์กรของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ใน ๓ ด้าน มี ข้อเสนอแนะดังนี้ (๑) ควรมีการพัฒนาคนให้เก่งมีความรู้ความสามารถให้มีความรู้ความเข้าใจหลัก ศาสนาที่ถูกต้องโดยวิธีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำ (๒) มีการ พัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหารโดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจ จริยธรรมคุณธรรมและให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาใน พระพุทธศาสนาและตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนสืบต่อไป รัฐ^{๒๑}

๒) ด้านพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ (๑) สร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ให้มี ความรักและหวงแหนในพุทธมณฑล เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนบุคคลด้วยการพัฒนาจิตเจริญ ปัญญา (๒) ยกย่องระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการ ทำงานเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ ทันสมัย (๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้าน พระพุทธศาสนาโดยการจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑลศูนย์กลางพระพุทธศาสนา ของโลก และ (๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่ง งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระอธิการสิทธิ์ อุปสนโน (พินทะ ศรี) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ประกอบด้วย ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านพัฒนาระบบการศึกษาของสงฆ์ มี การส่งเสริมการเรียนของแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญ สนับสนุนงบประมาณเพื่อ การศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์สามเณร สร้างศาสนทายาทต้นแบบ และสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนให้ เพียงพอ ๒) ด้านปลูกฝังความเข้าใจ มีการจัดอบรมปฏิบัติธรรมแก่เด็กและเยาวชน สนับสนุนให้วัด เป็นแหล่งเรียนรู้ มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ศาสนทายาทโดยถือพร้อมในปรีชาปฏิบัติ ปฏิบัติ และ

^{๒๐} วรินทร์ ทวีโชติชัยกุล, “รูปแบบโรงงานตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๒๑} โชติ บดีรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความ มั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์** (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔).

ปฏิเวธ ๓) ด้านเพิ่มศักยภาพพุทธมณฑลในการเป็นศูนย์กลางพระศาสนาโลก มีการส่งเสริมให้จัดสร้างพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางของภารกิจกรมต่างๆ ในทางพระพุทธศาสนา เร่งสร้างบุคลากรทางพระพุทธศาสนาเผยแผ่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ๔) ด้านพัฒนาสู่องค์กรที่โดดเด่น ปรับปรุงโครงสร้างระบบการทำงานให้มีความคล่องตัวรวดเร็วทุกขั้นตอนและใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ๕) ด้านส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์ ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งเครือข่ายของศูนย์สงเคราะห์ให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด ๖) ด้านเพิ่มความคุ้มค่าให้แก่สาธารณูปการ มีการขับเคลื่อนช่วยเหลือในโครงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของวัด^{๒๒} และสอดคล้องกับการวิจัยของพระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวณฺโณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ที่หก คือ คุณอนันต์พระพุทธศาสนา เพื่อจัดตั้งศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาวัดต้นแบบ เพื่อช่วยเหลือประชาชน เพื่อจัดระเบียบการบิณฑบาตของพระ ด้วยการจัดตั้งศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พัฒนาวัดต้นแบบ ศูนย์กลางการช่วยเหลือประชาชน และจัดระเบียบพระ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาและสร้างความเข้มแข็งของพุทธบริษัทต่อไป^{๒๓}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑) ควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อให้การบริหารและการปกครองคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
- ๒) ควรปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ให้ทันสมัยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ ความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะที่ปฏิบัติได้
- ๓) รัฐบาลจะต้องมีนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการทำนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนเป็นบูรณาการ มีแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้อย่างจริงจังต่อเนื่อง
- ๔) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรเป็นหน่วยงานอิสระอยู่ภายใต้การบริหารและกำกับดูแลของคณะกรรมการ ไม่ควรอยู่ใต้การบังคับบัญชาของหน่วยงานใด

^{๒๒} พระอธิการสิทธิ์ อุปสนโน (พินทาศรี), “การเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

^{๒๓} พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวณฺโณ), “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) ควรจัดให้มีการอบรมประชุมเพื่อวางนโยบายในการปกครองร่วมกัน เรื่อง กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค
- ๒) ควรให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนในการกำหนดหรือการออกข้อบังคับในการปกครองเพื่อทำให้เกิดความสมดุลในการบริหารปกครองอย่างเรียบร้อย
- ๓) ควรจัดตั้งศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พัฒนาวัดต้นแบบ ศูนย์กลางการช่วยเหลือประชาชน และจัดระเบียบพระ
- ๔) ควรมีโครงการส่งเสริมพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นต่างๆ ให้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- ๑) ศึกษาเกี่ยวกับผลการนำรูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับชาติ ไปใช้
- ๒) ศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ
- ๓) ศึกษาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่ใช้ในปัจจุบันนี้ มีความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้มากน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

๑.๒.๑ หนังสือ :

กรมการศาสนา. คู่มือการบริหารคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘.

_____ . ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง
ชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____ . พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๓๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ
ศาสนา, ๒๕๓๕.

กองแผนงาน. คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๓.

กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : วีอินเตอร์พรี้น, ๒๕๕๐.

บุญศรี พานะจิตต. ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวาน
กราฟฟิก จำกัด, ๒๕๔๕.

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.

ปลื้ม โชติชูธยาภกุล. คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พีรสิทธิ์ คำนวนศิลป์, การบริหารจัดการโครงการพัฒนาสังคมแบบก้าวหน้า, ขอนแก่น :
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ). เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และ
การพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). จัตระเบียบสังคมาตามคตินิยมแห่งสังฆะ. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐.
กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

_____ . พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร : โอเอ็นจีการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสฺสธมฺโม). สารภาค ๑๕. กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก,
๒๕๓๙.

พระมหาสมทรง สิรินฺตโร, นายแพทย์ประเวศ วะสี, นายสมบุญ สุขสำราญ และ ส.ศิริรักษ์. บทบาท
ของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทเกล็ดไทย จำกัด,
๒๕๒๕.

พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. กรุงเทพมหานคร :
อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๐.

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสลจิตฺโต). พระสงฆ์กับการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระศรีศาสนวงศ (วีรชัย วีรปณฺโญ). อธิบายกฎหมายเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร : หจก.ประยูร
สาสน์ไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑.

ยุทธ กัยวรรณ. การบริหารการผลิต. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. พิมพ์ครั้งที่ ๑.
กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การบริหารจัดการและการบริหารพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และ
หน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๔๘.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่นๆ. ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร,
๒๕๔๕.

สุนทร ณ รังสี, สถาบันทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์ รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์,
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๐.

เสนาะ ดิยาว. หลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๕๑.

สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วัดพัฒนา ๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนา, ๒๕๔๖.

๑.๒.๒ บทความ :

ปิ่นรส มาลากุล ณ อยุธยา. การจัดการเชิงกลยุทธ์. วาสารประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (ม.ค.-มิ.ย.๒๕๕๐).

๑.๒.๓ งานวิจัย :

นวลจันทร์ สมุทรสกุลเจริญ. “การศึกษากระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาพหุ
ปัญญาของผู้เรียนวิชาวิถีธรรมวิถีไทย : กรณีศึกษานักศึกษาระดับประกาศนียบัตร
วิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง”. งานวิจัยพระพุทธศาสนา. สถาบันวิจัย
พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วสสิริ), จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, สอาด บรรเจิดฤทธิ์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ.

“ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔” งานวิจัยหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยราช
ภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘.

พระมหาสหัส ฐิตสาโร. “การบริหารองค์การคณะสงฆ์”. รายงานการวิจัย. คณะครุศาสตร์ :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระราชเมธี (วิชา อภิปัญญา) และสมศักดิ์ บุญปุ. “แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคง
ของพระพุทธศาสนา”. งานวิจัยพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

สิทธิ์ บุตรอินทร์, ศ.ดร.และคณะ. “สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส : งานและ
พระดำริด้านการศึกษาและการปกครอง”. รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร :
ศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

๑.๒.๔ วิทยานิพนธ์ :

จเด็จ โปธิ์ศรีทอง. “การบริหารงานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐตามหลักธรรมาภิบาล
เชิงพุทธบูรณาการ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์).
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

โชติ บดีรัฐ. “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์)** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔.

พระครูปัญญาภิชิต (ประจวบ ปณฺญาทีโป). “การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระครูสุตธรรมพิทักษ์ (น้ำผึ้ง สุธมโม). “การพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร). “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระครูสันติธรรมาภิรัต (บุญชัย สุนติกโร). “การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระครูสิทธิวิวัฒน์คุณ (พรพรหม รัตคุโณ). “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระครูสุนทรวัชรกิจ (บุญธรรม ธมฺมิโก). “กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ). “รูปแบบการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

- พระครูโสภณปริยัตยานุยุต (เจมศักดิ์ กิตติวัฒน์). “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร). “กลยุทธ์การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑” **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระมหาประวิทย์ โถมวาโท. “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระมหาสัญญา ขนติธมโม. “รูปแบบการปกครองสงฆ์ไทยในอนาคต”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระสรายุทธ์ ปญญาวุฒโต (วิจิตรปัญญา). “วิเคราะห์การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวทางพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระอธิการสิทธิ์ อุปสนโน (พินทะศรี). “การเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.
- วรินทร์ ทวีโชติชัยกุล. “รูปแบบโรงงานตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- สุวิบูลย์ จำรูญศิริ. “การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการด้านการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ไอศูรย์ อินทร์เพช. “รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

๑.๒.๕ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **บรรยายในการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.mcu.ac.th/>. [๑๐ มกราคม ๒๕๖๑].

พระคุณฐิติ เมธงฺกุโร. **“สังฆะ” ในทัศนะท่านพุทธทาส**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://mysaara.wordpress.com/>. [๑๐ มกราคม ๒๕๖๑].

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. **พระสงฆ์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/พระสงฆ์>, [๑๐ มกราคม ๒๕๕๘].

๒. ภาษาอังกฤษ

๒.๑ Books

Cook, Curtis W.& Hunsaker, Philip L.. **Management and Organization Behavior**. New jersey : McGraw-Hill, 2001.

E.N. Chapman. **Supervisor Survival Kit**. second edition. California : Science Pesearch Associates Inc., 1995.

Fayol, Henri. **Industrial and General Administration**. New York : Mc-Grew Hill, 1930.

Jones, Gareth R. & George, Jennifer M. **Contemporary Management**. New jersey : McGraw-Hill, 2003.

Luther Gulick and Lyndall Urwick. **Papers on the Science of Administration**. New York : Institute of Public Administration, 1937.

Max Weber. **The Theory of Social and Economic Organizations**. New York : Free Press, 1974.

Peters, J.T. and H.R. Waterman. **In Search of excellence: Lessons from America's**. New York : John Willey, 1980.

Schermerhorn, John R., Hunt, James G., & Osborn, Richard N.. **Organizational Behavior**. (7th ed.). New York : John Wiley & Son, 2000.

Stoner, James AF. **Management**. New jersey : Prentice-Hall., 1978.

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด
Management model for the stability of Buddhism in the Province-level.

ดร.ปณณธร เจียรชัยพฤกษ์ และคณะ

Dr. Pannatorn Tainchaiyapurk

อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

Lecturer, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Ratchaburi

Email: Pannatorn_t@hotmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยประยุกต์ใช้ร่วมกับปัจจัยการบริหาร ได้แก่ งบประมาณ วัตถุประสงค์ และบุคลากร เพื่อให้เกิดความมั่นคงและดำรงอยู่ด้วยความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง พระพุทธศาสนาจะมั่นคงได้นั้นต้องอาศัยพุทธบริษัทสี่ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ช่วยกันทำนุบำรุง สอดส่องดูแลให้มั่นคงและถาวร ที่สำคัญบทบาทของพระสังฆาธิการและผู้บริหารสำนักพุทธศาสนามีส่วนสำคัญมากที่จะช่วยให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง เหตุผลเพราะว่าเป็นผู้ที่อำนาจในการบริหารจัดการ และมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามากที่สุด

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ๑) หัวข้อพุทธศาสน์มั่นคง ได้แก่ (๑) นำระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ (๒) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชน ๒) หัวข้อดำรงศีลธรรม ได้แก่ (๑) การพัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้ทุกด้าน (๒) การพัฒนารูปแบบการคุ้มครองและตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ทันสมัย ๓) หัวข้อนำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ได้แก่ (๑) การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ (๒) การพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

คำสำคัญ : การจัดการ, ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The management of the Sangha in all 6 areas, namely the administration, religious education, propagation of the Buddha Facilities Welfare education And public welfare By applying together with the management factors such as budget, raw material, equipment and personnel to ensure stability and existence with safety from all dangers Buddhism can be secure, it requires four Buddhist companies, namely monks, nuns, worshipers, and worshipers, helping to maintain, monitor and ensure stability and stability. Importantly, the role of Buddhist monks and administrators of the Buddhist Bureau is very important to help Buddhism be stable. The reason is because he is the authority in management. And has the most close proximity to Buddhism

The management model for the stability of Buddhism at the provincial level 1) The topic of the Buddhist religion is (1) using the moral system to be used in the administration of the clergy (2) building faith and confidence from the people 2) the topic of preservation Morals include (1) knowledge development The Sangha Administrative Officers in all aspects (2) The development of the form of protection and examination of the Sangha to be modernized 3) The topic of bringing a sustainable peace society, namely (1) Reform of Buddhism according to the mission Buddhist monks (2) Phutthamonthon development is the center of Buddhism in the world.

Keywords: Sangha's Ecclesiastical rules, stability of Buddhism

๑. บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย คือ จะยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน การปกครองคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อย (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), ๒๕๔๐)

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์กลางรวมอำนาจปกครอง และกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์กลางรวมเขตการปกครอง และเจ้าคณะส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง โดยกำหนดเขตการปกครอง ได้แก่เขตการปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะ เจ้าอาวาสและภิกษุสามเณรในนิคายนั้นๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนปกครอง เป็น

คณะนิกายเรียกว่า “หน” มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้ ในส่วนของ คณะธรรมยุติ เรียกว่า คณะธรรมยุติ จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และวัดธรรมยุติเป็น เขตเดียวกัน การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะหนใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการใน ส่วนกลาง เป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มีมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานในส่วนกลางและ ประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้กำหนดส่วนหลักไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ได้จัดเขตการปกครองออกเป็นภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล จำนวนตำบลและเขต ปกครองให้เป็นไป ตามกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม ส่วนมาตรฐาน ๒๒ กำหนดให้พระภิกษุเป็น ผู้ปกครองตามชั้น ตามลำดับชั้น คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถร สมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้า คณะตำบลเป็นผู้ช่วย เจ้าคณะชั้นนั้นๆ

๒. การบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทยถูกระบุไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ (แก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.๒๕๓๕) การบริหารงานเป็นกิจการของคณะสงฆ์ที่จะต้องทำหรือที่จะต้องถือเป็น ธุระหน้าที่และเป็นภารกิจของพระสังฆาธิการจะต้องปฏิบัติอันเป็นภารกิจของคณะสงฆ์และการพระ ศาสนา มี ๖ ด้าน คือ

๒.๑ ด้านการปกครอง

การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการวางแผนการปกครองคณะให้เป็นอย่างอยู่ด้วยความ เรียบร้อย มีระเบียบแบบแผนที่มีการปกครองเป็นคณะให้คณะสงฆ์ได้อยู่อย่างความเป็นระเบียบ เรียบร้อย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อดูแลในด้านต่างๆ ด้วยความ เรียบร้อย เป็นหน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์หรือพระสังฆาธิการ จักต้องกระทำเพื่อความเป็นระเบียบ เรียบร้อยของขององค์กร

การปกครองตามความหมายในพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อการศึกษา การ ปกครองและความสงบเรียบร้อยที่เกิดจากการปกครองนั้น มิใช่เป็นจุดหมายในตัว แต่เป็นเพียงปัจจัย คือสภาพเอื้อ เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลบรรลุจุดหมายแห่งการศึกษาหรือเพื่อเป็นหลักประกันของ การศึกษาทั้งสิ้น ถ้าไม่ปกครองด้วยการศึกษา ต้องปกครองด้วยอำนาจเมื่อปกครองด้วยอำนาจเกิด ความรู้สึกในเชิงปฏิปักษ์ ที่เอียงไปในทางที่จะขัดแย้งกัน ด้วยเหตุนี้การปกครองแบบใช้อำนาจจึง ก่อให้เกิดปัญหา เริ่มตั้งแต่เกิดความขัดแย้งในจิตใจเป็นต้นไป ทำให้ยิ่งต้องเพิ่มการใช้อำนาจ ใช้อำญา

และจะเน้นการลงโทษมากยิ่งขึ้นตามลำดับไม่ใช่การปกครองแบบพยายามสร้างคนดี แต่เป็นการปกครองแบบพยายามกำจัดคนเลวนั่นเอง (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ๒๕๓๙)

การปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับ ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔)

สรุปได้ว่า การปกครองเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารกลไกของสังฆม เพื่อให้สมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ซึ่งมีความหมายอยู่ทั่วไป คือ การบริหาร การวางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกได้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ส่วนการปกครองคณะสงฆ์นั้น จะมุ่งเน้นการปกครองของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ซึ่งเป็นการปกครองที่พระพุทธเจ้าทรงตัดแปลงมาจากการปกครองอาณาจักรในสมัยนั้น โดยมุ่งเน้นให้ธรรมเป็นใหญ่กว่าตัวบุคคล เรียกอีกอย่างว่าการปกครองแบบธรรมาธิปไตย จึงทำให้การปกครองสงฆ์ยึดปฏิบัติรูปแบบถือเอาพระธรรมวินัยเป็นใหญ่ตลอดจนมา

๒.๒ ด้านการศึกษา

การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการบริหารของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของมหาเถร คือควบคุมและส่งเสริมการศึกษา” และในระเบียบการบริหารปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง มหาเถรสมาคมได้กำหนดวิธีดำเนินการควบคุมและส่งเสริมการศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาให้ ดำเนินไปด้วยดี”

หลักการศึกษา เป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นประธานจัดสอบธรรมบาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียนในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔)

การศึกษาของภิกษุสงฆ์ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (ระดับประถมศึกษา) สนามหลวงแผนกธรรม มีหลักสูตร คือ นักธรรมจัดสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์

๒) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี เรียนบาลีไวยากรณ์ เพราะว่าภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๓) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (ระดับมัธยมศึกษา) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป

๔) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินการในสองสถาบัน คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (กรมการศาสนา, ๒๕๔๐)

๒.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป เช่น ศูนย์ศึกษาพระพุทธรักษาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับสนุน รวมทั้งการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการสาธารณะศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการศึกษาสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆตามสมควร

คณะสงฆ์กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจของคณะสงฆ์ แบ่งเป็น ๒ ประการ คือ

๑) การศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร ในปัจจุบันการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จัดได้ ๔ ประเภท คือ

(๑) โรงเรียนการกุศลของวัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อ ช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจน ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

(๒) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ อยู่ในสังกัดของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

(๓) ศูนย์ศึกษาพระพุทธรักษาวันอาทิตย์ จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้มาเรียนพระพุทธรักษาในวันที่สถานศึกษาหยุดเรียน นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็ก ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติ

(๔) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาส่งเสริมให้ภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น

(๒) การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยวิธีอื่น จากการศาสนศึกษาหรือการสงเคราะห์สถาบันการศึกษาหรือการสงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษา ซึ่งถือว่าการศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ การสงเคราะห์การศึกษาสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- ก. ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
- ข. ช่วยพัฒนาสถานการศึกษา
- ค. ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา
- ง. ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา (บุญศรี พานะจิตต, ๒๕๔๕)

การศึกษาสงเคราะห์ โดยลักษณะควรแยกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

- ๑) การศึกษานอกเหนือจากการศาสนาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุ สามเณร
- ๒) การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้ แบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ
 - (๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์
 - (๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษา อบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน
 - (๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ให้วัดได้ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก
 - (๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แผนกสามัญศึกษา และมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมหมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติอีกส่วนหนึ่ง (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑)

สรุปได้ว่า การศาสนาศึกษาสงเคราะห์ คือการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจือช่วยเหลือด้านการศึกษาอื่น นอกจากการศาสนาหรือสถาบันอื่นหรือบุคคลอื่นผู้กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ด้วยทุนและปัจจัยต่างๆ และยังเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๒.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ได้แก่การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชาวโลก

การประกาศพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธสาวกจนตราบเท่าปัจจุบันนี้ โดยหลักการก็คือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการ คือ

๑) ทัศนคติที่มีต่อพระโยชน์ ได้แก่พระโยชน์ในชาตินี้
 ๒) สัมปรายิภักตยะพระโยชน์ ได้แก่พระโยชน์ในชาติหน้า
 ๓) ปริมัตตยะพระโยชน์ ได้แก่พระโยชน์อย่างยิ่ง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ๒๕๔๘)
 พระพุทธศาสนายังมีรูปแบบในการสอนหรือวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า ที่น่าสังเกตหรือพบอยู่บ่อยๆ ซึ่งได้แก่รูปแบบต่อไปนี้

๑) รูปแบบแบบสากัจฉาหรือสนทนา คือการถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและเสื่อมใสศรัทธาในที่สุด

๒) รูปแบบการบรรยาย ใช้ในการแสดงธรรมหรือที่ประชุมใหญ่ ซึ่งมีประชาชนหรือพระสงฆ์เป็นจำนวนมาก มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและหาความสงบสุขทางจิตใจ

๓) รูปแบบตอบปัญหา คือการตอบคำถามเกี่ยวกับคำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนาโดยพิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสม

๔) รูปแบบการวางกฎข้อบังคับ คือการแสดงธรรมกถาที่สมควรเหมาะสมกับเรื่องที่เกิดขึ้น และบัญญัติสิกขาบท (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ๒๕๔๒)

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง วิธีการเผยแผ่ธรรมหรือกลยุทธ์การดำเนินการประกาศธรรมที่สำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี ๕ ข้อ ได้แก่

- ๑) การตกปลานอกบ้าน หมายถึง การทำงานเชิงรุก
- ๒) ประสานสิบทิศ หมายถึง การสร้างเครือข่าย
- ๓) ผูกมิตรทั่วหล้า หมายถึง การประสานสามัคคี
- ๔) บริหารปัญญา หมายถึง การพัฒนาศักยภาพเองอยู่เสมอ
- ๕) สาลิกาป้อนเหยื่อ หมายถึง การนำธรรมให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน (พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ๒๕๖๑)

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธธรรมคำสอน ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ เพื่อปลูกฝังอบรมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนดี มีศีลธรรมและประพฤติดีปฏิบัติชอบ เพื่อให้ประชาชนเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ รวมทั้งการเทศน์หรือปาฐกถาธรรม นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอีกหลายประการ เช่น การหล่อเทียนเข้าพรรษา มีการประกวดเทียนเข้าพรรษา วันสงกรานต์ มีการจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ การแห่พระ การขนทรายเข้าวัด การก่อเจดีย์ทราย เป็นต้น

๒.๕ ด้านการสาธารณูปการ

เป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัดในด้านอื่นๆ ได้แก่ การดูแล บำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ์ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น

“การสาธารณูปการ” ทั้งองค์การสาธารณูปการและการสาธารณูปการมีความหมายในการร่วมกิจกรรมคณะสงฆ์อย่างเดียวกัน กล่าวคือ หมายถึง

- ๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถาน
- ๒) กิจการอันเกี่ยวกับการวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง
- ๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร
- ๔) การศาสนสมบัติของวัด (ศบว.)

การสาธารณูปการ ใน ๔ ความหมายนี้ ส่วนมากบัญญัติไว้ในหน้าที่เจ้าอาวาส มาตรา ๓๗ (๑) ว่า “บำรุงรักษาวัดจัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี” (กรมการศาสนา, ๒๕๓๕)

การควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการ เป็นงานที่ละเอียดอ่อนเป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ ควบคุมสาธารณูปการส่งเสริมสาธารณูปการ การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติ สอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำในการสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้

- ๑) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
- ๒) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน
- ๓) ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุให้เป็นทรงไทยหรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ
- ๔) ควบคุมการเงินและบัญชี รายรับ - รายจ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี
- ๕) ควบคุมดูแลเอกสารต่างๆของเจ้าอาวาส เช่นรายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖) ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการส่งเสริมกิจการของวัด เจ้าคณะทุกชั้นควรส่งเสริมเจ้าอาวาสในการสาธารณูปการดังนี้ (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), ๒๕๔๐)

การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด การสาธารณูปการโดยรวม หมายถึงการพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวก สบาย การทำถนน ทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงาม ให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งที่เป็น รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่ง

ชำระหนี้ให้คงสภาพไว้ เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด รวมถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของสงฆ์ โดยเฉพาะศาสนสมบัติ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

๑) ศาสนสมบัติวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของสงฆ์ในวัดนั้นซึ่งมีเจ้าอาวาส เป็นต้น ช่วยกันดูแล รักษา ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

๒) ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินอันมิใช่เป็นศาสนสมบัติวัด แต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง

หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่าย ๆ คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุ หรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมรุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔)

สรุปได้ว่า การสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะงาน การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นตัวหลักของการคณะสงฆ์แต่ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัดเป็นภารกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส

๒.๖ ด้านการสาธารณะสงเคราะห์

เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุ สามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้าน อาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ เป็นต้น

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ การจัดกิจการอันเป็นประโยชน์ ในด้านสังคมสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะมี ๔ ประการ คือ

๑) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ดำเนินการเอง ซึ่งกิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์

๒) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนหรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ

๓) การเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา ปลูกต้นไม้ และอื่นๆ

๔) การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนทั่วไป หรือ กระบวนการสงเคราะห์ปวงชนผู้ประสบภัย พิบัติจากวินาศภัย อุบัติเหตุ และสาธารณภัย (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), ๒๕๔๐)

หลักการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุข แก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกรกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือ ชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔)

สรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย ความสำคัญของการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากเป็นการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้และประสบภัยแล้ว ยังหมายรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารทางราชการ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การฝึกอบรมแก่ประชาชน การให้ใช้สถานที่วัดสำหรับดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๓. การบริหารจัดการคณะสงฆ์ไทย

พระพุทธศาสนาในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาท้าทายที่สำคัญหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ใน ๓ ประเด็น คือ

๓.๑ ปัญหาที่เกิดจากภายในองค์กรพระพุทธศาสนา

คือ บุคลากรในพระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรในพระพุทธศาสนา มีดังนี้

๑) การตีความหลักพระธรรมวินัยไม่ตรงกัน ปัญหานี้ทำให้เกิดความอ่อนแอในองค์กรพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและต่อไปในอนาคต

๒) ปัญหาการประพฤติฝ่าฝืนพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับประพฤติปฏิบัติชอบของพระภิกษุสามเณร

๓) ปัญหาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาขาดความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง ทำให้เกิดปัญหาการประพฤติปฏิบัติผิด ซึ่งทำให้เกิดความย่อหย่อนจนถึงระดับศาสนาเสื่อม

๔) ปัญหาระบบการบริหารและระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย การบริหารคณะสงฆ์แบบรวมศูนย์อยู่ที่มหาเถรสมาคม ทำให้ขาดการติดตามผล ขาดความกระตือรือร้น และขาดการเอาใจใส่ในการประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างจริงจัง

๓.๒ ปัญหาที่เกิดจากการรุกรานลัทธิความเชื่อและองค์การศาสนาอื่น

ลัทธิความเชื่อและรูปแบบพิธีกรรมองค์การศาสนาต่าง ในโลกปัจจุบันกำลังแพร่หลาย และรุกเงียบเข้าไปกับความเชื่อและรูปแบบพิธีกรรมของพระพุทธศาสนา การรุกเพื่อแย่งชิงประชาชนนี้จะปรากฏในรูปแบบต่างๆ เช่น

- ๑) การโฆษณาเผยแพร่ศาสนาของตนว่ายิ่งใหญ่และสูงส่งยิ่งกว่าพระพุทธเจ้า
- ๒) การดำเนินการบิดเบือนคำสอนของพระพุทธศาสนา (สัทธรรมปฏิรูป)
- ๓) การปลอมบวชเป็นพระภิกษุและปฏิบัติตนเบี่ยงเบนจากหลักธรรมวินัย
- ๔) การบิดเบือนว่าพิธีกรรมศาสนาของตนไม่แตกต่างจากของพระพุทธศาสนา
- ๕) การใช้วิธีการล่อลวงประชาชนด้วยวิธีการให้การสงเคราะห์ด้วยการศึกษา อาชีพ สาธารณะสุขแบบให้เปล่า การลบล้าง สิ่งเคารพพระพุทธศาสนา เป็นต้น

๓) ปัญหาที่เกิดจากระบบความเชื่อและค่านิยมใหม่

ปัญหาที่ทำนายอันเกิดจากระบบความเชื่อและค่านิยมในสังคม ประกอบด้วย

๑) ค่านิยมในการบริโภค หมายถึง คุณค่าที่กำหนดให้แก่บุคคลที่มีกำลังในการบริโภคสิ่งของต่างๆ และครอบครองสิ่งของต่างๆ ที่สังคมให้คุณค่าว่าเป็นคนเก่ง เป็นคนมีความสามารถ และอยู่ในตำแหน่งทางสังคมระดับสูง พระพุทธศาสนาสอนให้บริโภคอย่างมีคุณค่าและพอเหมาะแก่การดำรงชีวิตอยู่ได้เท่านั้น ไม่ได้สอนให้บุคคลอยู่เพื่อบริโภค แต่ให้บริโภคเพื่อมีชีวิตอยู่รอดให้กำลังร่างกายแข็งแรง เพื่อจะได้กระทำความดีต่างๆ ขึ้นไป

๒) ค่านิยมในวัตถุ ลักษณะคล้ายคลึงกับค่านิยมในการบริโภค สังคมจะให้คุณค่าแก่บุคคลที่สามารถครอบครองวัตถุต่างๆ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่ความสงบสุขแห่งจิตใจเหนือกว่าความสุขอันเกิดจากการมีทรัพย์หรือการครอบครองทรัพย์ การแสวงหาทรัพย์ อาจจะดำเนินการด้วยวิธีการขัดแย้งกับหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนาก็ได้

๓) ค่านิยมในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คือองค์ความรู้อย่างหนึ่งที่ได้รับจากกระบวนการศึกษาอย่างเป็นระบบและเป็นความรู้ที่มีเหตุผล ซึ่งสามารถนำไปพิสูจน์และได้ผลออกมาเป็นองค์ความรู้ สามารถสนองความสุขและความสะดวกสบายทางกายภาพแก่ชีวิตของมนุษย์ได้รวดเร็ว

วิทยาศาสตร์กลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและได้รับการยกย่องสูงมากจนบางครั้งปฏิเสธคุณค่าของศาสนา (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, ๒๕๕๐)

๔. การเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา

๔.๑ แนวทางการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พุทธศาสนาสู่สากล โลกปัจจุบันเป็นโลกของวิทยาศาสตร์ เป็นโลกแห่งการเรียนรู้ที่มนุษยชาติสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและจึงเป็นโอกาสในการที่จะเผยแผ่ศาสนาพุทธที่เป็นวิทยาศาสตร์ให้ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศให้มากขึ้น โดย

๑) จัดทำแผนการเผยแผ่พระศาสนา จัดให้มีการทำแผนเผยแผ่พระศาสนาในระหว่างประเทศทั้งระยะยาวและระยะสั้นที่มีความเป็นไปได้ด้วยการทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนและตัวชี้วัดที่ชัดเจนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

๒) ส่งเสริมพระธรรมทูตในต่างประเทศ ส่งเสริมเกี่ยวกับเผยแผ่พระศาสนาโดยพระธรรมทูตให้มากยิ่งขึ้นอย่างเป็นเอกภาพ ด้วยการกำหนดให้มีเป้าหมายให้เรื่องแผนงาน โครงการงบประมาณที่ควรได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการและการติดตามประเมินผล

๓) ทำข้อตกลงความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางวิชาการ (โชติ บดีรัฐ, ๒๕๕๑)

แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

แนวทางที่ ๑ บูรณาการการบริหารงานคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(๑) การจัดตั้งกรรมการสงฆ์ เพื่อเพื่อกำหนดโครงสร้าง องค์กรประกอบ บทบาทอำนาจ หน้าที่ และการปฏิบัติงานของสภาสงฆ์แต่ละระดับ โดยมีรูปแบบการบริหารที่เป็นรูปธรรม

(๒) การจัดทำแผนพัฒนากิจการการคณะสงฆ์ในทุกระดับ เพื่อจัดทำแผนการพัฒนาคณะสงฆ์ในทุกระดับตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล และวัด

(๓) การจัดตั้งสำนักงานบริหารกิจการสงฆ์/กรรมการสงฆ์ในทุกจังหวัด เพื่อพัฒนาระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างเป็นองค์รวม

แนวทางที่ ๒ การสนับสนุนงานบริหารการปกครองคณะสงฆ์

(๑) การพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำพระสังฆาธิการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารคณะสงฆ์

(๒) การพัฒนาสถาบันผู้บริหารพระสังฆาธิการ เพื่อพัฒนาหลักสูตรผู้บริหาร/พระสังฆาธิการ โดยมีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาผู้บริหาร/พระสังฆาธิการในทุกภูมิภาค

(๓) การพัฒนาเครือข่ายการทำงานของพระสังฆาธิการ โดยมีการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์เพื่อการพัฒนากิจการคณะสงฆ์และมีแผนงานพัฒนาคณะสงฆ์

แนวทางที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ

(๑) การส่งเสริมการนำหลักพุทธธรรมกับหลักการบริหารในการพัฒนาองค์กร โดยมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาองค์กรสงฆ์และประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

(๒) การพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเชิงพุทธ มีระบบการบริหารที่ดีและมีแผนงานพัฒนาคณะสงฆ์

(๓) การพัฒนาระบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่เชื่อมโยงกับภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อสร้างเครือข่ายการบริหารท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และคณะสงฆ์โดยมีการพัฒนาระบบการทำงานของภาครัฐแบบ “บวร” (พระราชเมธี (วิชา อภิปัญญา), สมศักดิ์ บุญปู, ๒๕๕๙)

๔.๒ รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

๔.๓.๑ พุทธศาสน์มั่นคง

เป็นการแสดงถึงความมั่นคงของพระพุทธศาสนา อันเป็นหนึ่งในสถาบันหลักของชาติ พุทธบริษัทมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดีและมี อัตราที่เพิ่มขึ้นของผู้ศึกษาพระปริยัติธรรม มีศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนาของโลก ได้แก่

๑) นำหลักคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ โดยประยุกต์การบริหารจัดการคณะสงฆ์เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังนี้

(๑) การปกครอง โดยเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครองต้องดำเนินการสอดส่องดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

(๒) การศาสนศึกษา ได้แก่ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญ การอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง

(๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยดำเนินการในทุกๆวิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย มุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

(๔) การสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี

(๕) การศึกษาสงเคราะห์ เป็นภารกิจด้านจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คุณธรรมของประเทศ

(๖) การสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรม

๒) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชน โดยการนำรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้

(๑) ศาสนบุคคล ได้แก่ ฝ่ายบรรพชิตดำเนินการตามพระธรรมวินัย ตามกฎระเบียบ หรือคำสั่งผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ฝ่ายฆราวาสดำเนินการตามรูปแบบการแนะนำ อบรมสั่งสอนให้ประพฤติ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมอันดีงาม

(๒) ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลักเสมอในการบริหารจัดการงานวัดนั้นๆ จะละเลยเสียไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัย ซึ่งจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่แต่งเติมให้เกิดความผิดเพี้ยน

(๓) ศาสนสถาน ได้แก่ ศาสนวัตถุหรือศาสนสมบัติ ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นสังฆาริหาริมทรัพย์ และอสังหาริหาริมทรัพย์ ต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการให้คงอยู่ มีการดูแล บำรุงรักษา และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนา

(๔) ศาสนพิธี ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวพันกับสังคมทั่วไป นอกจากต้องจัดการงานพิธีให้มีและต่อเนื่องแล้ว ต้องคำนึงถึงความเจริญทางด้านวัตถุที่มีเข้ามา ทั้งนี้ต้องดำรงความเป็นศาสนพิธีที่เป็นหลักพุทธศาสนาแท้ๆไว้ด้วย

๔.๓.๒ ดำรงศีลธรรม

แสดงถึงพุทธบริษัทนำหลักธรรมไปใช้เป็นหลักในการดำเนิน ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม อาศัยการบริหารจัดการตามหลักธรรมมาภิบาลในการอยู่ร่วมกัน พบว่า การบริหารจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ด้านการดำรงศีลธรรมต้องปรับเปลี่ยนระบบรูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

๑) พัฒนาการความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้ทุกด้าน โดยการพัฒนาความรู้ความสามารถพระสังฆาธิการที่มีอำนาจในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้านก่อน ดังนี้

(๑) การพัฒนาพระสังฆาธิการ โดยกำหนดให้มีองค์กรหรือสถาบันที่พัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยตรง

(๒) การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการศาสนศึกษาให้คงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย มีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น ให้รู้เท่าทันทางโลก

(๓) การพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีทักษะด้านการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นการสงเคราะห์ให้ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

(๔) พัฒนาให้พระสังฆาธิการมีทักษะการใช้ภาษา มีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ มีการเผยแพร่เชิงรุกผ่านสื่อต่างๆ

(๕) พัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความรู้และรับทราบการสาธารณูปการในยุค โลกาภิวัตน์ที่เน้นด้านคุณภาพมากกว่าปริมาณ พิจารณาสร้างแต่สิ่งที่เป็นและเหมาะสม

(๖) พัฒนาให้พระสังฆาธิการ สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนรอบข้าง กับ สังคมภายนอก เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ หรือพัฒนาแนะนำอาชีพที่เหมาะสมกับคนทุกคนในชุมชน

๒) พัฒนารูปแบบการคุ้มครองและตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ทันสมัย โดยการ พัฒนาการด้านเทคโนโลยีการบริหารการจัดการ ได้แก่

(๑) การพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำพระสังฆาธิการในด้านการใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่ เพื่อพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารคณะสงฆ์

(๒) การพัฒนาศักยภาพพระวินยาธิการ โดยจัดตั้งสถาบันฝึกอบรมพระ วินยาธิการและพระสังฆาธิการ ให้มีหน้าที่เพิ่มพูนความรู้ให้รอบด้าน

(๓) การพัฒนาเครือข่ายการทำงานของพระวินยาธิการ พระสังฆาธิการ โดยมี การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์เพื่อการพัฒนาารูปแบบการควบคุม การตรวจสอบกิจการคณะสงฆ์

๔.๓.๓ นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

เป็นผลที่เกิดจากการศึกษาในหลักปริยัติแล้วนำไป ปฏิบัติจนเป็นปฏิเวธ คือผลลัพธ์ที่จะนำสังคมให้มีสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยเทียบอันดับความสันติสุขระดับประเทศ พบว่า ต้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ๒๕๖๐-๒๕๖๔ “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” ดังนี้

๑) ด้านการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ แนวทางการ ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ด้านการปกครอง ด้วยการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรม ต่างๆ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ

(๒) ด้านศาสนศึกษา ด้วยการเพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนทายาท ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน โดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายตามหลัก “บ ว ร”

(๓) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษาและทรัพยากร ทางการศึกษา เพิ่มการขยายโอกาสทางการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่ทุกห้วง

(๔) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ด้วยการเผยแพร่เชิงรุก เพิ่มช่องทางการ สื่อสาร พัฒนารูปแบบรายการเชิงพุทธด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่

(๕) ด้านสาธารณูปการ ด้วยการยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายใน พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย

(๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการพัฒนาาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย การเพิ่มขีดความสามารถของศาสนบุคคล เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง

๒) ด้านพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(๑) ปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ให้มีความรักและหวงแหนในพุทธมณฑล เพิ่มศักยภาพทางปัญญาแก่ศาสนบุคคลด้วยการพัฒนาจิตเจริญปัญญา

(๒) ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการทำงานเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล พัฒนาระบบธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน พัฒนาระบบสารสนเทศให้ทันสมัย

(๓) พัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธ ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาโดยการจัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑลศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก

(๔) มีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดหาแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ

๔. สรุป

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ คณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยีบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมนำการปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาก่อกองพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการปกครองคณะสงฆ์มีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์ซึ่งถือว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยาวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม และที่สำคัญจะต้องเป็นนักปกครองที่มีความซื่อสัตย์ยุติธรรม ต้องเว้นจากความมือคดทั้งปวง ตั้งมั่นในหลักธรรมเป็นแกนหลักของการบริหารจัดการอยู่เสมอ

รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ๑) หัวข้อพุทธศาสน์มั่นคง ได้แก่ (๑) นำระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ โดยประยุกต์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย รักษาความเรียบร้อยตั้งงามให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย (๒) สร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากประชาชน โดยการประพฤติปฏิบัติให้อยู่ใน

กรอบศีลธรรมอันดี และนำรูปแบบการบริหารจัดการที่ดีมาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด ๒) หัวข้อดำรงศีลธรรม ได้แก่ (๑) การพัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้ ทุกด้าน โดยการเสริมสร้างความรู้ความสามารถพระสังฆาธิการให้ทันสมัย สร้างความสัมพันธ์อันดีกับ ชุมชนรอบข้างหรือกับสังคมภายนอก (๒) การพัฒนารูปแบบการคุ้มครองและตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ ทันสมัย โดยการพัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และนำเทคโนโลยี สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ๓) หัวข้อนำสังคมสันติสุข อย่างยั่งยืน ได้แก่ (๑) การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ โดยการปลูกฝังศรัทธา ในพระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมต่างๆ ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัยความ ร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ (๒) การพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก โดยการ จัดทำแหล่งความรู้และสารสนเทศของพุทธมณฑลให้ทันสมัย อาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายใน การทำงานเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
- _____. **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๓๕**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕.
- กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. **สังคัมภีรตามแนวพุทธศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐.
- โชติ บดีรัฐ. “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔.
- บุญศรี พานะจิตต. **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิก จำกัด, ๒๕๔๕.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๙.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **บรรยายในการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.mcu.ac.th/>. [๑๐ มกราคม ๒๕๖๑].
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โอเอ็นจีการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พระราชเมธี (วิชา อภิปญโญ), สมศักดิ์ บุญปุ. “แนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา” **ครุศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๑๒-๑๔.

กิจกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

๑.๑ สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในรายวิชา เช่น วิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย วิชาการจัดการกิจการพระพุทธศาสนา วิชาการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิชาการสังคมสงเคราะห์แนวพุทธ วิชาสัมมนาพระพุทธศาสนา วิชาพระพุทธศาสนา กับสังคมสงเคราะห์ วิชาพุทธวิธีการบริหารระเบียบวิธีวิจัยทางพระพุทธศาสนา

๑.๒ สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาสายสามัญทุกระดับ ในรายวิชา เช่น วิชาการปกครองคณะสงฆ์ไทย วิชาการจัดการกิจการพระพุทธศาสนา

๑.๓ สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรม การสัมมนาทางวิชาการ พระสังฆาธิการ หรือบุคคลากรที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์

๒. กิจกรรมด้านวิชาการ

๒.๑ มีการนำเสนอผลงานที่สำเร็จออกมาเป็นรูปธรรมแก่ คณบดี คณะแพทย์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ให้ทราบถึงประโยชน์ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพื่อบรรลุเป็นหลักสูตรการปฏิบัติธรรม ร่วมกับการศึกษาทางด้านการแพทย์ ในการลดความเครียด และเพิ่มคุณภาพชีวิตของนักศึกษาต่อไป อันจะนำประโยชน์มาสู่ผู้ปฏิบัติธรรมให้มีความตั้งใจมุ่งมั่นมากขึ้น ทำให้เกิดปัญญาในการบรรลุธรรม อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่สืบต่อไป

๒.๒ มีการพัฒนาทักษะในการวิจัยให้กับทีมงานวิจัยและนิสิตในระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลาย เช่น การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดสัมมนาเฉพาะ

๒.๓ มีการนำเสนอผลงานวิจัยในระดับชาติ เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ใหม่ให้แก่พระสังฆาธิการ หรือบุคคลากรที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการคณะสงฆ์

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์
กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑.ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ/ทิวภูมิจาก พ.ร.บ.คณะสงฆ์ฯ คู่มือการปกครอง คณะสงฆ์ และ เอกสาร บทความ เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์	- ทราบถึงข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการ เพื่อความมั่นคง พระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยใช้ปัจจัยการบริหาร ๔ ด้าน คือ งบประมาณ วัสดุ ดิน วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร	ข้อที่ ๑	- ทำให้ทราบถึงการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน โดยใช้ปัจจัยการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ ๔ ด้านว่า ๑) ที่มา ๒) การเก็บรักษา ๓) การนำไปใช้ ๔) การตรวจสอบ เป็นอย่างไร - ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ มีอะไรบ้าง
๒. การเก็บ ข้อมูล ด้วยแบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นพระสังฆาธิการ ในจังหวัดราชบุรี ๑๐ รูป	- ทราบถึงข้อมูลด้านการจัดการเพื่อความมั่นคง พระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดราชบุรี	ข้อที่ ๒-๓	- ทำให้ทราบถึงวิธีการ การจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ของพระสังฆาธิการในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ว่าเป็นอย่างไร
๓. การเก็บ ข้อมูล ด้วยแบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็น ผู้บริหาร สำนั กงาน พุทธ ศาสนา ๕ คน	- ทราบถึงข้อมูลด้านการจัดการเพื่อความมั่นคง พระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ของสำนักพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี	ข้อที่ ๒-๓	- ทำให้ทราบถึงวิธีการ ควบคุม ดูแล และสนับสนุน การจัดการคณะสงฆ์ เพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ของผู้บริหารสำนักพุทธ ศาสนา จังหวัดราชบุรี ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ว่าเป็นอย่างไร

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุลักษณะประสงค์	โดยทำให้
<p>๔.การเก็บข้อมูลด้วยการสนทนา กลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็น อาจารย์ มหาวิทยาลัย พระสังฆาธิการ และผู้บริหาร สำนักงานพุทธศาสนา</p>	<p>- ทราบถึงข้อมูลสภาพทั่วไปของการจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน โดยใช้ปัจจัยการบริหาร ๔ ด้าน</p> <p>- ทราบถึงข้อมูลด้านการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์</p> <p>- ทราบถึงข้อมูลด้านรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด เกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ พุทธศาสนมั่งคั่ง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน</p>	<p>ข้อที่ ๑,๒,๓</p>	<p>- ทราบถึงข้อมูลสภาพทั่วไปของการจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน โดยใช้ปัจจัยการบริหาร ๔ ด้าน</p> <p>- ทราบถึงข้อมูลด้านการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์</p> <p>- ทราบถึงข้อมูลด้านรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ ๖ ด้าน คือ พุทธศาสนมั่งคั่ง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน</p>
<p>๕.การนำผลงานที่ได้ไปนำเสนอในสถาบันการศึกษา องค์กรคณะสงฆ์ และนำผลงานไปสู่เวทีโลก</p>	<p>- สถาบันการศึกษาได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการคณะสงฆ์ ในจังหวัดราชบุรี</p> <p>- องค์กรคณะสงฆ์ได้ข้อมูลเพิ่มเติมด้านการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับการบริหารจัดการคณะสงฆ์</p> <p>- ส่วนราชการ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป ทราบถึงข้อมูลรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด เกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” คือ พุทธศาสนมั่งคั่ง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน</p>	<p>ข้อที่ ๑,๒,๓</p>	<p>- สถาบันการศึกษาปรับรูปแบบการเรียนการสอนเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการคณะสงฆ์</p> <p>- องค์กรคณะสงฆ์ปรับแนวทางการจัดการคณะสงฆ์เพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา</p> <p>- ส่วนราชการ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไปทราบตระหนักถึงแนวทางรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด เกี่ยวกับ “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ” คือ พุทธศาสนมั่งคั่ง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน</p>

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุลักษณะประสงค์	โดยทำให้
๖. ข้อเสนอแนะอื่น	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ ด้วยระบบคุณธรรม - รูปแบบการประยุกต์ใช้กับปัจจัยการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยการจัดการที่ดี - รูปแบบการพัฒนาองค์ความรู้พระสังฆาธิการให้รอบรู้ทุกด้าน - รูปแบบการพัฒนาระบบการคุ้มครองและตรวจสอบคณะสงฆ์ให้ทันสมัย - รูปแบบการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ - รูปแบบการพัฒนาพุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก 	ข้อที่ ๒,๓	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างความสามัคคีในหมู่คณะสงฆ์ - สร้างความเชื่อมั่นแก่คณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน - พระสังฆาธิการมีองค์ความรู้ มีทักษะมากขึ้น - มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมนำการบริหารจัดการ - ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการภายในโดยอาศัยความร่วมมือภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล
๗. รายงาน ฉบับสมบูรณ์	<p>ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยทั้ง ๓ ข้อ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การจัดการเพื่อความมั่นคงพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในจังหวัดราชบุรี 	ข้อที่ ๑,๒,๓	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รายงานการวิจัยที่มีคุณค่าหลายข้อ คือ ๑) ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๒) นำผลการวิจัยนี้ไปใช้ <ul style="list-style-type: none"> - ในการเรียนการสอน ในระบบการศึกษาทุกระดับ - การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ - กำหนดนโยบายการบริหารจัดการคณะสงฆ์ จากภาครัฐ ๓) เป็นการยกย่องและการยืนยันถึงรูปแบบและวิธีการที่ถูกต้อง ตามหลักของการสอน พระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง

แบบสัมภาษณ์ (พระ)

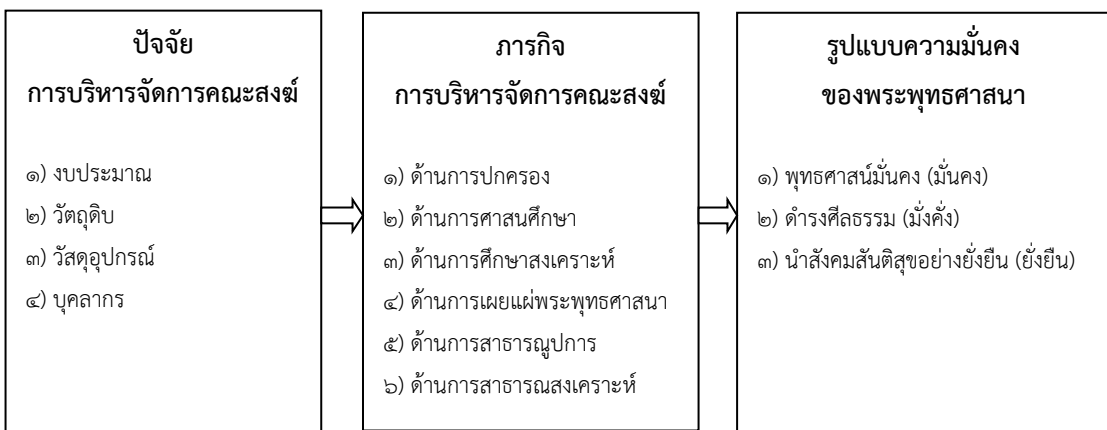
เรื่อง รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด

ชื่อ สกุล
ตำแหน่ง.....
วัน เดือน ปี.....
สถานที่.....

รูปแบบการบริหารจัดการ (Management model) หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่ผู้บริหารคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด และผู้บริหารสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด สั่งการกำกับ ดูแล ควบคุม การทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การบริหารกิจการงานพระพุทธศาสนาทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา (The stability of Buddhism) หมายถึง ความคงอยู่อย่างเป็นปึกแผ่นของพระพุทธศาสนาทั้งในเชิงสถาบันและเชิงศีลธรรม ซึ่งปรากฏอยู่ในสังคมหนึ่งที่ได้รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำสังคม และผู้คนในสังคมนั้นปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนาในทุกมิติของชีวิต จนกลายเป็นวิถีแห่งการดำรงชีวิตของผู้คน โดยพุทธศาสนานับว่าเป็นองค์การทางสังคมองค์หนึ่งซึ่งมีหน้าที่ในการปกป้อง รักษาและเผยแผ่คำสอนของพระพุทธองค์ มีสมาชิก ๔ ประเภทหรือที่เรียกว่า พุทธบริษัท ๔ คือภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา

กรอบแนวคิดการวิจัย

**ท่านดำเนินการหรือกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ
รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด อย่างไร**

๑. ท่านมีวิธีการจัดการด้านปัจจัยที่ใช้ในการบริหาร เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา
อย่างไร

๑.๑ ปัจจัยด้านงบประมาณ

๑) งบประมาณที่ได้รับมาจากทางไหน

.....

.....

.....

๒) การดูแล การเก็บรักษา การเบิกจ่าย

.....

.....

.....

๓) การควบคุม การตรวจสอบ การรายงานงบประมาณ

.....

.....

.....

๑.๒ ปัจจัยด้านวัตถุทิบ (เทียบได้กับอสังหาริมทรัพย์)

๑) มีวัตถุทิบอะไรบ้าง (ศาสนสถาน ปุชนิยสถาน สิ่งปลูกสร้าง วัตถุมงคล ฯลฯ)

.....

.....

.....

๒) การรักษา การซ่อมบำรุง การปรับปรุง

.....

.....

.....

๓) การนำวัตถุทิบ มาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของศาสนา

.....

.....

.....

๑.๓ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (เทียบได้กับสังฆาริมทรัพย์)

๑) มีวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง (สิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ สื่อประชาสัมพันธ์)

.....
.....
.....

๒) การรักษา การซ่อมบำรุง การปรับปรุง

.....
.....
.....

๓) การนำวัสดุอุปกรณ์ มาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของศาสนา

.....
.....
.....

๑.๔ ปัจจัยด้านบุคลากร

๑) มีบุคลากรที่ปฏิบัติงานอะไรบ้าง (พระ พนักงาน ลูกจ้าง อาสาสมัคร ฯลฯ)

.....
.....
.....

๒) การรับเข้า การให้ออก การให้ค่าตอบแทน การดูแลรักษา

.....
.....
.....

๓) การนำบุคลากร มาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของศาสนา

.....
.....
.....

กราบขอบพระคุณ ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์

๒. ท่านดำเนินการด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา
อย่างไร

๒.๑ ด้านการปกครอง

๑) การจัดการปกครองภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม

.....

.....

.....

๒) การพัฒนาพระสังฆาธิการ พระ บุคลากรให้มีวุฒิการศึกษาสูงขึ้น

.....

.....

.....

๓) การร่วมกับชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของ
พระพุทธศาสนา

.....

.....

.....

๒.๒ ด้านการศึกษา

๑) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี การศึกษาสายสามัญ

.....

.....

.....

๒) การจัดทำมีรูปแบบและวิธีการศึกษาที่หลากหลาย

.....

.....

.....

๓) การจัดทำมีการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชน

.....

.....

.....

๒.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๑) การจัดให้มีความพร้อมหรือสามารถให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด

.....
.....
.....

๒) การช่วยเหลือมอบอุปกรณ์การเรียนการสอน มอบทุนการศึกษา

.....
.....
.....

๓) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอื่นๆ

.....
.....
.....

๒.๔ ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

๑) การเผยแพร่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ

.....
.....
.....

๒) การส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ

.....
.....
.....

๓) การจัดเป็นศูนย์การศึกษา ศูนย์การปฏิบัติศาสนกิจ และการปฏิบัติธรรม

.....
.....
.....

๒.๕ ด้านการสาธารณูปการ

๑) การแบ่งแยกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตต่างๆ ให้ชัดเจนเป็นสัดส่วน

.....
.....
.....

๒) การจัดให้เป็นสถานที่สำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ และ
พุทธศาสนิกชน

.....
.....
.....

๓) การจัดให้วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัดและชุมชนโดยรอบ

.....
.....
.....

๒.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑) การจัดตั้งศูนย์สาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา

.....
.....
.....

๒) การจัดให้มีคลังสิ่งของที่จำเป็นในการยังชีพเบื้องต้นพร้อมให้ความช่วยเหลือ

.....
.....
.....

๓) การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาสาสมัคร ให้ความช่วยเหลือให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

.....
.....
.....

กราบขอบพระคุณ ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ (ผู้บริหาร)

เรื่อง รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด

ชื่อ สกุล

ตำแหน่ง.....

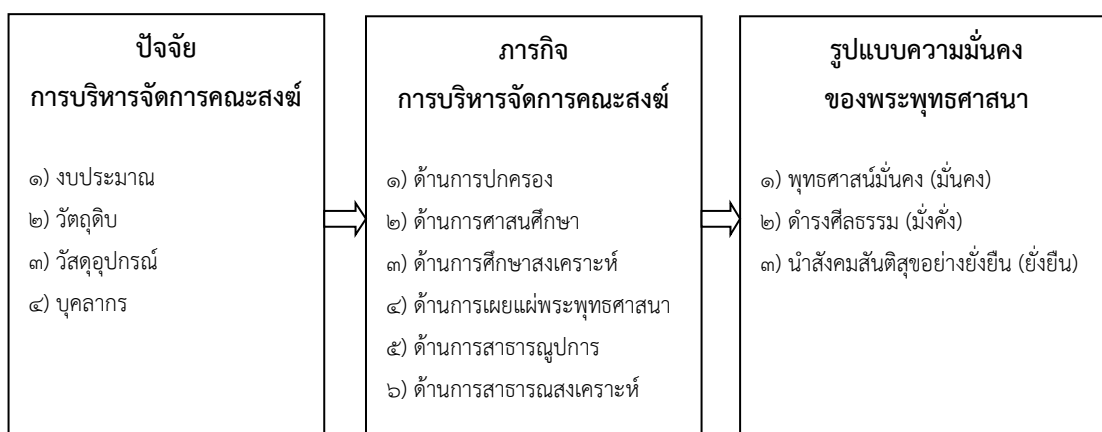
วัน เดือน ปี.....

สถานที่.....

รูปแบบการบริหารจัดการ (Management model) หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่ผู้บริหารคณะสงฆ์ในระดับจังหวัด และผู้บริหารสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด สั่งการกำกับ ดูแล ควบคุม การทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การบริหารกิจการงานพระพุทธศาสนาทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา (The stability of Buddhism) หมายถึง ความคงอยู่ อย่างเป็นปึกแผ่นของพระพุทธศาสนาทั้งในเชิงสถาบันและเชิงศีลธรรม ซึ่งปรากฏอยู่ในสังคมหนึ่ง ที่รับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำสังคม และผู้คนในสังคมนั้นปฏิบัติตามหลักการของพระพุทธศาสนาในทุกมิติของชีวิต จนกลายเป็นวิถีแห่งการดำรงชีวิตของผู้คน โดยพุทธศาสนานับว่าเป็นองค์กรทางสังคมองค์กรหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ในการปกป้อง รักษาและเผยแผ่คำสอนของพระพุทธองค์ มีสมาชิก ๔ ประเภทหรือที่เรียกว่า พุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา

กรอบแนวคิดการวิจัย

**ท่านดำเนินการหรือกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ
รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด อย่างไร**

๑. ท่านจัดการด้านปัจจัยที่ใช้ในการบริหาร เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา อย่างไร

๑.๑ ปัจจัยด้านงบประมาณ

๑) งบประมาณที่ได้รับมาจากทางไหน

.....

.....

.....

๒) การดูแล การเก็บรักษา การเบิกจ่าย

.....

.....

.....

๓) การควบคุม การตรวจสอบ การรายงานงบประมาณ

.....

.....

.....

๑.๒ ปัจจัยด้านวัตถุทิบ (เทียบได้กับอสังหาริมทรัพย์)

๑) มีวัตถุทิบอะไรบ้าง (ศาสนสถาน ปุชนิยสถาน สิ่งปลูกสร้าง วัตถุมงคล ฯลฯ)

.....

.....

.....

๒) การรักษา การซ่อมบำรุง การปรับปรุง

.....

.....

.....

๓) การนำวัตถุทิบ มาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของศาสนา

.....

.....

.....

๑.๓ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (เทียบได้กับสังฆาริมทรัพย์)

๑) มีวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง (สิ่งอำนวยความสะดวก ยานพาหนะ สื่อประชาสัมพันธ์ ฯลฯ)

.....
.....
.....

๒) การรักษา การซ่อมบำรุง การปรับปรุง

.....
.....
.....

๓) การนำวัสดุอุปกรณ์ มาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของศาสนา

.....
.....
.....

๑.๔ ปัจจัยด้านบุคลากร

๑) มีบุคลากรที่ปฏิบัติงานอะไรบ้าง (พระ พนักงาน ลูกจ้าง อาสาสมัคร ฯลฯ)

.....
.....
.....

๒) การรับเข้า การให้ออก การให้ค่าตอบแทน การดูแลรักษา

.....
.....
.....

๓) การนำบุคลากร มาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนความมั่นคงของศาสนา

.....
.....
.....

กราบขอบพระคุณ ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์

๒. ท่านดำเนินการการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา อย่างไร

๒.๑ ด้านการปกครอง

๑) การถวายเป็นความรู้ในการปกครองภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม

.....
.....
.....

๒) การส่งเสริม สนับสนุน และประสานงาน เพื่อพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีวุฒิ
การศึกษา

.....
.....
.....

๓) การส่งเสริมให้วัดต่างๆ ร่วมกับชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของ
พระพุทธศาสนา

.....
.....
.....

๒.๒ ด้านการศึกษา

๑) การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี สายสามัญ

.....
.....
.....

๒) การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดให้มีรูปแบบและวิธีการศึกษาที่หลากหลาย

.....
.....
.....

๓) การสนับสนุนให้มีการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่พุทธศาสนิกชน

.....
.....
.....

(ท่านดำเนินการการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อสร้างความมั่นคงให้พระพุทธศาสนา อย่างไร)

๒.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๑) การสนับสนุนให้วัดที่มีความพร้อมหรือสามารถให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด

.....
.....
.....

๒) การช่วยเหลือสร้างอาคาร มอบอุปกรณ์การเรียนการสอน ทุนการศึกษา

.....
.....
.....

๓) การส่งเสริมวัดให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

.....
.....
.....

๒.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑) การส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ

.....
.....
.....

๒) การส่งเสริมและสนับสนุนพระธรรมทูตที่ปฏิบัติศาสนกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ

.....
.....
.....

๓) สนับสนุนให้วัดเป็นเป็นศูนย์การศึกษา ศูนย์การปฏิบัติศาสนกิจ และการปฏิบัติธรรม

.....
.....
.....

๒.๕ ด้านการสาธารณูปการ

๑) การส่งเสริมให้มีการแบ่งแยกเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส เขตต่างๆ เป็นสัดส่วน

.....
.....
.....

๒) การส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่สำหรับเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และ
พุทธศาสนิกชน

.....
.....
.....

๓) การสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วัดและชุมชนโดยรอบ

.....
.....
.....

๒.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑) การส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์สาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา

.....
.....
.....

๒) การให้มีคลังสิ่งของที่จำเป็นในการยังชีพเบื้องต้นพร้อมปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือ

.....
.....
.....

๓) การสร้างเครือข่ายกลุ่มอาสาสมัคร ให้ความช่วยเหลือให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

.....
.....
.....

กราบขอบพระคุณ ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์

หนังสือขอความอนุเคราะห์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โทร. ๐๘-๓๐๑๔-๓๙๔๖ , ๐๙-๖๒๓๐-๓๙๐๒

ที่ ศธ. ๖๑๖๓ / ๖๑๓ วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เรียน พระราชวรเมธี, รศ.ดร. รองอธิการฝ่ายบริหาร

เนื่องด้วย ดร.ปีณณธร เจริญชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

สมพนธ์ นพวงษา
(พระเทพญาณมังกล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๐๘๑๐๖๒๗๖๓๒๕๒
พ/นพ/ส
(พิเศษ ๑๕๖๑๕, ๑๗.๙๕)
๕๐๙๐๘๗๗๖๓๖๓๖๓
๑๐ เมษายน ๖๓

บันทึกข้อความ

งานสารบรรณ
ฝ่ายกิจการพิเศษ / กองคณา
เลขรับ ๓๙๐
วันที่ ๒๓ ๑๕ ๖๑
เวลา ๑๓.๕๕ น.
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โทร. ๐๘-๑๐๑๔-๓๔๕๖ , ๐๙-๖๒๓๐-๓๔๐๒

ที่ ศธ. ๖๑๖๑ / ๑๑๓ วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอดำเนินการขอตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

เนื่องด้วย ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ทิศจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Handwritten signature)

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

(รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม)

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

(Handwritten signature)

บันทึกข้อความ

งานสารบรรณ คณบดี คณะศึกษาศาสตร์
เลขที่รับ ๓ ๖๐๒
วันที่ ๒๕ เม.ย. ๖๑
เวลา ๖:๕๕ น.
ผู้รับ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โทร. ๐๘-๑๐๑๔-๓๙๔๖ , ๐๙-๖๒๓๐-๓๙๐๒

ที่ ศธ. ๖๑๖๑ / ๖๑๓

วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เรียน พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร. คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระเทพญาณมงคล
(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

- ๐๙๑๐๓๖
- ๖๒๓๐๑๑๖๖

พระครูปริยัติกิตติธำรง
(พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
๒๕ เม.ย. ๖๑

บันทึกข้อความ

สำนักงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โทร. ๐๘-๑๐๑๔-๓๙๔๖, ๐๙-๖๒๓๐-๓๙๐๒

ที่ ศธ. ๖๑๖๑ / ๑๓๓

วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.พิเชฐ หังโต ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

เนื่องด้วย ดร.ปณณธร เขียรชัยพุกข์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระเทพญาณมิ่งคล

(พระเทพญาณมิ่งคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ดร.คณเดวี ๒๖/๒/๒๕๖๑
 (ผศ.ดร.พิเชฐ หังโต)
 ๓ เมษายน ๒๕๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โทร. ๐๘-๑๐๑๔-๓๙๔๖ , ๐๙-๖๒๓๐-๓๙๐๒

ที่ ศธ. ๖๑๖๑ / ๖๑๓

วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑

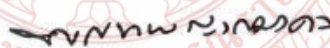
เรื่อง ขอดำเนินการขอความเห็นชอบเรื่องแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เรียน พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย ดร.ปิ่นนธร เขียวชัยพุกฤษ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๑๕๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระวิภูโกศล รองเจ้าคณะจังหวัดราชบุรี

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณะจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

พระวิภูโกศล
๑๗.๗.๖๑

พระเทพคุณวิมล
(พระเทพญาณมงคล)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ติดต่อประสานงาน :
ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์
โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศร ๖๑๖๑/๒๕๖๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระราชวัลภาจารย์ เจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

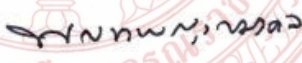
ด้วย คณาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณาจารย์ สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

พระเทพญาณมงคล
๑๐ ก.ค. ๖๑

(พระเทพญาณมงคล)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ติดต่อประสานงาน :
ดร.ปิ่นฉัตร เรือชัยพุกภัย
โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/ว๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
- ๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
- ๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณะจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

พระเทพญาณมงคล

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

อ.สิริวิทย์ สัมภาษณ์ ชูกรม ๒๕๖๑

พระครูวาทีธรรมวัฒน์

๑๗/๓.๑. ๒๕๖๑

ติดต่อประสานงาน :
ดร.ปณณธร เขียวชัยพฤษณ์
โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/ว๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าคณะตำบลสร้อยฟ้า-ชำแระ

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณะจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

ฉันทวิจิตร
พระเทพญาณมงคล
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๑๐ ก.ค. ๖๑

ติดต่อประสานงาน :
ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์
โทร. ๐๘๗-๕๕๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/ว๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร เจ้าอาวาสวัดกำแพงใต้

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณาจารย์
สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

พระเทพญาณมงคล
(พระเทพญาณมิ่งมงคล)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูสมุห์วิโรจน์ คุณวีโร
อินทร์ ใจดี
13 ก.ค 63

ติดต่อประสานงาน :
ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์
โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๑๒๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระมหาประกอบ โชติปัญโญ เจ้าคณะอำเภอดำเนินสะดวก

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณาจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

๑๑ ก.ค. ๒๕๖๑
พระเทพญาณมงคล
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระเทพญาณมงคล
(พระเทพญาณมงคล)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ติดต่อประสานงาน :

ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์

โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๑๒๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระครูวิสุทธาณันทคุณ เจ้าคณะอำเภอโพธาราม

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณะจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

พระเทพญาณมงคล

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

อ.ดร.วิสุทธาณันทคุณ
พระครูวิสุทธาณันทคุณ
๒ ส.ค. ๖๑

ติดต่อประสานงาน :

ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์

โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/ว๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระครูนิวริฐธรรมภรณ์ เจ้าคณะตำบลสี่หมื่น - แพร่พวง

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณะจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

พระเทพญาณมงคล

พระครูนิวริฐธรรมภรณ์

16 กค 61

พระเทพญาณมงคล

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ติดต่อประสานงาน :

ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์

โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/ว๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน พระครูวาทีธรรมวัฒน์ เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณะจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ติดต่อประสานงาน :
ดร.ปณณธร เขียวชัยพฤษก์
โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

๑๗/ก.ค. ๖๑

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๗๒๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี

สิ่งที่แนบมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณาจารย์ สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ติดต่อประสานงาน :

ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์

โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/ว๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร : นางดวงจิตา ศศิณารกุล ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจกรรมพิเศษ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณาจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

พ.พ.ท. สุ. พ.ท.ค.

(พระเทพญาณมิ่งคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ฉันได้อ่านสัมภาษณ์
เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัยในฉบับนี้
ดวงจิตา ศศิณารกุล

(นางดวงจิตา ศศิณารกุล)

ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจกรรมพิเศษ

ติดต่อประสานงาน :

ดร.ปิ่นนธร เขียรชัยพฤกษ์

โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/ว๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

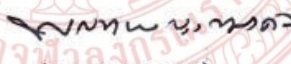
เจริญพร ว่าที่ร้อยตรีหญิงสิริกัทร อวอร่ามรัศมี รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดราชบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

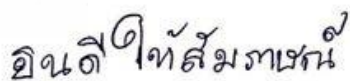
ด้วย คณะจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด” ขึ้น โดยมี
วัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณะจารย์
สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระเทพญาณมณคล)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ว่าที่ ร.ต.หญิง

(สิริกัทร อวอร่ามรัศมี)

ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์

ติดต่อประสานงาน :
ดร.ปิ่นนธร เขียรชัยพฤกษ์
โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/ว๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร นางวนิดา บุญฤทธิ นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจกรรมพิเศษ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณะอาจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(นางวนิดา บุญฤทธิ)

ติดต่อประสานงาน : นักวิชาการศาสนานำนาถฤการ
ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์

โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร นางฐิติพรรณ บุญศิริ นักวิชาการกลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

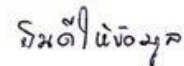
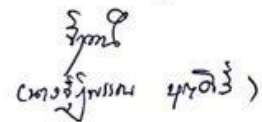
ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณาจารย์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ติดต่อประสานงาน :

ดร.ปิ่นฉัตร เขียรชัยพฤกษ์

โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๕๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก
จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เจริญพร นางปทุมพร เมธาวีเศษสวัสดิ์ นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย คณะอาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการงานพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงในระดับจังหวัด” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ในระดับจังหวัด

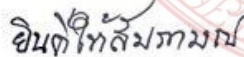
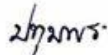
ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ขออนุญาตให้คณาจารย์
สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

(พระเทพญาณมงคล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(นางปทุมพร เมธาวีเศษสวัสดิ์)

นักวิชาการศาสนาชำนาญการ

ติดต่อประสานงาน :

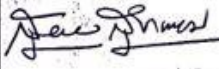

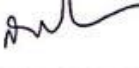

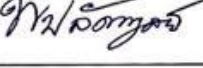
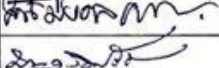
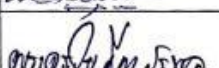
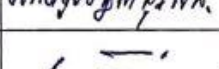
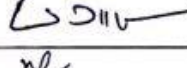

ดร.ปิ่นฉัตร เขียรชัยพฤกษ์

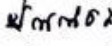
โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

บัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (focus group discussion)
งานวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด"

วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น.

ณ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี วัดหลวงพ้อสถธรรมกายวรม ต.แพ่งพวย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	ลายมือชื่อ
ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (focus group discussion)			
๑	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ประธาน focus group)	
๒	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
๓	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร์	ประธานสาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	
๔	พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยหุตโต, ผศ.ดร.	รักษาการรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	
๕	พระปลัดไพฑูลย์ ญาณวิบูล	ประธานสาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	
๖	พระมหาบุญรอด มหาวิโร, ดร.	อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
๗	พระมงคลธรรมามารณ์	เจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี	
๘	พระครูชินวราวุฒ, ดร.	เจ้าคณะตำบลท่าผา อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี	
๙	พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ, ดร.	เจ้าอาวาสวัดหนองประพูน อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี	
๑๐	นายธีรเดช จันทรัตน์	รักษาการผู้อำนวยการสำนัก พระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี	
๑๑	นางนภสร โศรกศรี	วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี	
๑๒	นายณัฐสิทธิ์ บุญเนียม	โฆยาวัจจกร วัดหลวงพ้อสถธรรมกายวรม	
ผู้สนใจเข้าร่วมฟังการสนทนากลุ่มเฉพาะ			
๑	พระสมณวิมล จิตต์ชวนโช	นักวิเวก ๓๕๓ ไร่พนา ๕๕๕	
๒	พระภิกษุ ถิ่นนิธ ฐิตมุนีโช	อาจารย์ประจำ บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พุทธ ดอยพนา ๕๕๕	
๓			

ลงชื่อ
(ดร.ปิ่นนธร เขียรชัยพฤษ)

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงท่าสุทธรมภายาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอรายงานเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เรียน พระมหาบุญรอด มหาวีโร, ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย ดร.ปิ่นฉัตร เขียรชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอรายงานท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : ดร.ปิ่นฉัตร เขียรชัยพฤกษ์

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๕๕๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๔

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อสธรรมกายาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอรายงานเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เรียน พระครูชินวราวุฒ, ดร. เจ้าคณะตำบลท่าผา อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอรายงานท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๙๙-๕๙๐๕๖๖๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร ๐๘-๑๐๑๔-๓๔๖๖

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๘

วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เรียน พระครูสังฆรักษ์ทรงพรหม ขยทศโต, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย ดร.ปิ่นฉัตร เขียรชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขออาราธนาท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุม วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โดยมอบหมายให้ ดร.ปิ่นฉัตร เขียรชัยพฤกษ์ โทร. ๐๘๗-๕๔๐๕๖๖๕ หรือเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(พระครูสังฆรักษ์ทรงพรหม ขยทศโต, ผศ.ดร.)

๑๔ ก.พ. ๖๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โทร. ๐๘-๑๐๑๔-๓๙๔๖
 ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๙ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒
 เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เรียน พระปลัดไพฑูลย์ ญาณวิโร

เนื่องด้วย ดร.ปิณณร เจริญชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขออาราธนาท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุม วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โดยมอบหมายให้ ดร.ปิณณร เจริญชัยพฤกษ์ โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕ หรือเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระปลัดไพฑูลย์ ญาณวิโร

12 ก.พ. 62

ที่ ศธ ๖๓๖๑/๒๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อสธรรมกายาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอรอทราบเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เรียน พระมงคลธรรมการณ เจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขออาราธนาท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาด้วยความนับถือ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โทร. ๐๘-๑๐๑๔-๓๙๕๖
 ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๗ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒
 เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

เนื่องด้วย ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โดยมีมอบหมายให้ ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์ โทร. ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออัญมณฑนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

อภินันท์ สุขุม

๑๕ก.พ.๖๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โทร ๐๘-๑๐๑๕-๓๙๕๖
 ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๖ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒
 เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต

เนื่องด้วย ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โดยมอบหมายให้ ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์ โทร. ๐๘๑-๕๙๐๕๖๖๕ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนไมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาทือทราบ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)
 ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์
 ๑๔.๒.๖๒

(ดร.ดร.พิเชฐ หังโต)
 ๑๔.๒.๖๒

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๑

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพุทธธรรมกายาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เจริญพร นางนภสร ไตรภคศรี วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
- ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย ดร.ปิ่นนธร เรียรชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบ

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : ดร.ปิ่นนธร เรียรชัยพฤกษ์
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

- บันทึกไว้ขอสนทนากลุ่ม ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

(Chanakorn Pimolai)

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ้อสดธรรมกายาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เจริญพร นายธีรเดช จันทรัตน์ รักษาการผู้อำนวยการสำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
- ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย ดร.ปิ่นฉัตร เขียรชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพามาเพื่อทราบ

(พระปิฎกโกศล)

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : ดร.ปิ่นฉัตร เขียรชัยพฤกษ์
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

๑๖ ก.พ. ๒๕๖๒
1
ในเขตที่รวมสิทธิพิเศษ
9
(นายธีรเดช จันทรัตน์)
๑๕ ก.พ. ๒๕๖๒

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ้อสดธรรมกายาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร์ ประธานสาขาวิชาประวัติศาสตร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย ดร.ปิ่นฉัตร เรือชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ

สิริหทัย เจริญพร
สพ
15 Mbx
เจริญพร
(พระปิฎกโกศล, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : ดร.ปิ่นฉัตร เรือชัยพฤกษ์
โทรศัพท์ต่อ ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๖๑/๒๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ้อสถธรรมาคาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (FOCUS GROUP DISCUSSION)

เจริญพร นายณัฐสิทธิ์ บุญเนียม ไวยาว์จักร วัดหลวงพ้อสถธรรมาคาราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์ และคณะอาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของผลงานอาจารย์ในหลักสูตรดังกล่าว

ในการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะในเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เวลา ๑๖.๐๐น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบ

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๗-๕๙๐๕๖๖๕

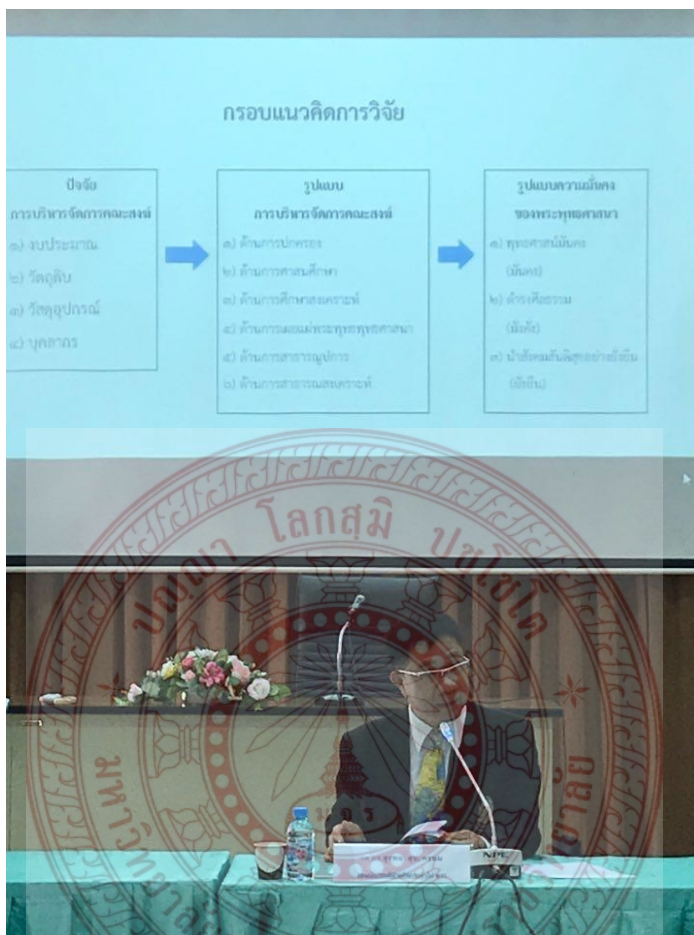
ภาพถ่ายงานวิจัย

ภาพถ่ายงานวิจัย

ภาพถ่ายงานวิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) ดร.ปณณธร เตียรชัยพฤกษ์

ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Dr.Pannatom Tainchaipurk

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๔. ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๐๗๐/๔๔ ซอยถนนสุขุมวิท ๑๐๑/๑ แยก ๔๐ ถนนสุขุมวิท แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๖๐

๕. สถานที่ทำงาน: สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๖. ประวัติการศึกษา

๖.๑ ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

๖.๒ ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖.๓ ปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. ประสบการณ์การทำงาน

๗.๑ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชารัฐศาสตร์ หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๗.๒ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๘. ประสบการณ์การสอน/เอกสารประกอบการสอน

๘.๑ รายวิชา ภาษากับการสื่อสาร

๘.๒ รายวิชา ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น

๘.๓ รายวิชา ความรู้เบื้องต้นทางรัฐประศาสนศาสตร์

- ๘.๔ รายวิชา การเมืองการปกครองไทย
- ๘.๕ รายวิชา การเมืองและการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย
- ๘.๖ รายวิชา วัฒนธรรมไทย
- ๘.๗ รายวิชา ทฤษฎีองค์การและการจัดการ
- ๘.๘ รายวิชา ภาษาอังกฤษสำหรับการจัดการ
- ๘.๙ รายวิชา พื้นฐานการจัดการ

๙. ผลงานทางวิชาการ

๙.๑ งานวิจัย

๑) งานวิจัย : การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของของคณะสงฆ์
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ปีที่พิมพ์ : ๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

๙.๒ บทความวิชาการ

๑) บทความวิชาการ : การสร้างค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทยด้วยหลักพุทธ
ธรรม ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๘ แหล่งที่ตีพิมพ์ : งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติภูมิศาสตร์เชิงวัฒนธรรมใน
พระพุทธศาสนา ครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๘ (IBRS ๒๐๑๖)

๒) บทความวิชาการ : บทบาทของอาจารย์กับนักเรียน Gen Y ปีที่พิมพ์ : ๒๕๕๙ แหล่ง
ที่ตีพิมพ์ : วารสาร มจร การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) บทความวิชาการ : ไทยทรงดำ : วัฒนธรรมท้องถิ่นราชบุรี ปีที่พิมพ์ : ๒๕๕๙ แหล่ง
ที่ตีพิมพ์ : วารสาร มจร การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) บทความวิชาการ : การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ปีที่พิมพ์ : ๒๕๖๐ แหล่งที่
ตีพิมพ์ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๙.๓ บทความวิจัย

๑) บทความวิจัย : กลยุทธ์การเสริมสร้างความสมานฉันท์ตามหลักศีล ๕ ขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคกลางตอนล่าง ปีที่พิมพ์ : ๒๕๖๐ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) บทความวิจัย : การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของของคณะ
สงฆ์อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ปีที่พิมพ์ : ๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์

๓) บทความวิจัย : กลยุทธ์การเสริมสร้างความสมานฉันท์ตามหลักศีล ๕ ขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นภาคกลางตอนล่าง

ประวัติผู้วิจัยโครงการวิจัย (๑)

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระมหาอุทัย ปณฺญาปภาโส
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Phramaha Uthai Panyapabhaso
๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๔. ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพงพวย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐
๕. สถานที่ทำงาน: สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๖. ประวัติการศึกษา
 - ๖.๑ ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ๖.๒ ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗. ประสบการณ์การทำงาน
 - ๗.๑ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๘. ประสบการณ์การสอน/เอกสารประกอบการสอน
 - ๘.๑ รายวิชา พระไตรปิฎกศึกษา
 - ๘.๒ รายวิชา พระวินัยปิฎก
 - ๘.๓ รายวิชา พระสุตตันตปิฎก
 - ๘.๔ รายวิชา งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา
 - ๘.๕ รายวิชา ภาวะผู้นำทางการจัดการตามแนวพระพุทธศาสนา
 - ๘.๖ รายวิชา การบริหารชุมชนและสิ่งแวดล้อม
 - ๘.๗ รายวิชา การศึกษาอิสระทางการจัดการแนวพุทธ
๙. ผลงานทางวิชาการ
 - ๙.๑ งานวิจัย

๑) งานวิจัย : การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสใน
อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ปีที่ที่พิมพ์ : ๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

๒) งานวิจัย : วัฒนธรรมทางพระพุทธ ศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของกลุ่มชาติ
พันธุ์ไทยมอญในจังหวัดราชบุรี ปีที่ที่พิมพ์ : ๒๕๖๐ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสาร สันติศึกษาปริทรรศน์

๙.๒ บทความวิชาการ

๑) บทความวิชาการ : การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธในศตวรรษที่ ๒๑ ปีที่ที่พิมพ์:
๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ : งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติภูมิศาสตร์เชิงวัฒนธรรมในพระพุทธศาสนา
ครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๙ (IBRS ๒๐๑๖)

ประวัติผู้วิจัยโครงการวิจัย (๒)

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระมหาคำพันธ์ ญาณชโย

ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Phramaha Kumphan Rananchayo

๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๔. ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดเวฬุวนาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โทร ๐๙๐๕๙๖๒๖๕๔

๕. สถานที่ทำงาน: สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๖. ประวัติการศึกษา

๖.๑ ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

๖.๒ ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

๗. ประสบการณ์การทำงาน

๗.๑ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชารัฐศาสตร์ หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๗.๒ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๘. ประสบการณ์การสอน/เอกสารประกอบการสอน

- ๘.๑ รายวิชา ธรรมภาคปฏิบัติ ๑
- ๘.๒ รายวิชา ธรรมภาคปฏิบัติ ๓
- ๘.๓ รายวิชา การบริหารจัดการพระพุทธศาสนาเบื้องต้น

๙. ผลงานทางวิชาการ

๙.๑ งานวิจัย

๑) งานวิจัย : การปกครองตามหลักอปริยานิยธรรม ๗ ของคณะสงฆ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ปีที่พิมพ์ : ๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

๙.๒ บทความวิชาการ

๑) บทความวิชาการ : หลักการบริหารจัดการวัดตามหลักพลธรรม ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๘ แหล่งที่ตีพิมพ์ : งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติภูมิศาสตร์เชิงวัฒนธรรมในพระพุทธศาสนา ครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๘ (IBRS ๒๐๑๖)

ประวัติผู้วิจัยโครงการวิจัย (๓)

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พระมหาชินภัทร ฉินนาลโย
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Phramaha Chinnapat Chinnalayo
๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๔. ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ๑๐๙ หมู่ ๗ ตำบลแพงพวย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐
๕. สถานที่ทำงาน: สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆราชบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๖. ประวัติการศึกษา
 - ๖.๑ ปริญญาตรี เปรียญธรรม ๙ ประโยค (เทียบปริญญาตรี)
 - ๖.๒ ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. ประสบการณ์การทำงาน

๗.๑ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๘. ประสบการณ์การสอน/เอกสารประกอบการสอน

- ๘.๑ รายวิชา ธรรมนิเทศ
- ๘.๒ รายวิชา ธรรมะภาคปฏิบัติ ๒
- ๘.๓ รายวิชา แต่งแปลบาลี
- ๘.๔ รายวิชา ธรรมะภาคปฏิบัติ ๓
- ๘.๕ รายวิชา พระอภิธรรมปิฎก
- ๘.๖ รายวิชา การสังคัมสังเคราะห์แนวพุทธ
- ๘.๗ รายวิชา วัฒนธรรมไทย
- ๘.๘ รายวิชา การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์
- ๘.๙ รายวิชา ธรรมะภาคปฏิบัติ ๗

๙. ผลงานทางวิชาการ

๙.๑ งานวิจัย

๑) งานวิจัย : การนำหลักพรหมวิหารธรรมใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ปีที่พิมพ์ : ๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๙.๒ บทความวิชาการ

๑) บทความวิชาการ : พระมหาชินภัทร ฉินนาลโย “กัลป์ยณมิตรธรรม : ธรรมสำหรับผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์”, ในงานประชุมวิชาการระดับนานาชาติภูมิศาสตร์เชิงวัฒนธรรมในพระพุทธศาสนา ครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๘ (IBRS ๒๐๑๖) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๙).

ประวัติผู้ نگักวิจัยโครงการวิจัย (๔)

๑. ชื่อ (ภาษาไทย) พันตำรวจโทณรงค์ธรรม บัวทอง
ชื่อ (ภาษาอังกฤษ) Pol.Lt.Col. Narongtham Buathong
๒. หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๔. ที่อยู่ปัจจุบัน : ๙๙/๑๐ ซอย ๒๖ ถนนพุทธมณฑลสาย ๒ แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
๕. สถานที่ทำงาน: สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๖. ประวัติการศึกษา

๖.๑ ปริญญาตรี นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๖.๒ ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗. ประสบการณ์การทำงาน

๗.๑ พ.ศ.๒๕๒๗ อาจารย์พิเศษ วิชากฎหมายจราจร โรงเรียนตำรวจภูธร ๗ จังหวัดนครปฐม

๗.๒ พ.ศ.๒๕๒๗-๒๕๓๘ ผู้บรรยาย วิชากฎหมายจราจรและกฎหมายความผิดเกี่ยวกับรถ สำนักงานขนส่งจังหวัดนครปฐม

๗.๓ พ.ศ.๒๕๓๐ อาจารย์พิเศษ วิชาการทำแผนที่เกิดเหตุในคดีอุบัติเหตุจราจร โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

๗.๔ พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗ อาจารย์พิเศษ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗.๕ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

๘. ประสบการณ์การสอน/เอกสารประกอบการสอน

๘.๑ รายวิชา กฎหมายทั่วไป

๘.๒ รายวิชา การเมืองการปกครองของไทย

๘.๓ รายวิชา กฎหมายสำหรับพระสงฆ์

๘.๔ รายวิชา เทคนิคการศึกษาระดับอุดมศึกษา

๘.๕ รายวิชา กฎหมายทางการจัดการ

๘.๖ รายวิชา การจัดการทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

๘.๗ รายวิชา พุทธวิธีการบริหารงาน

๘.๘ รายวิชา การวางแผนและควบคุมงานบริหาร

๙. ผลงานทางวิชาการ

๙.๑ งานวิจัย

๑) งานวิจัย : การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาสใน
อำเภอบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

๙.๒ บทความวิชาการ

๑) บทความวิชาการ : มรดกธรรม มรดกโลก: ข้อวินิจฉัยทางกฎหมายที่เกี่ยวกับมรดก
ของพระสงฆ์ ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๘ แหล่งที่ตีพิมพ์ : งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติภูมิศาสตร์เชิง
วัฒนธรรมในพระพุทธศาสนา ครั้งที่ ๗ ประจำปี ๒๕๕๘ (IBRS ๒๐๑๖)

